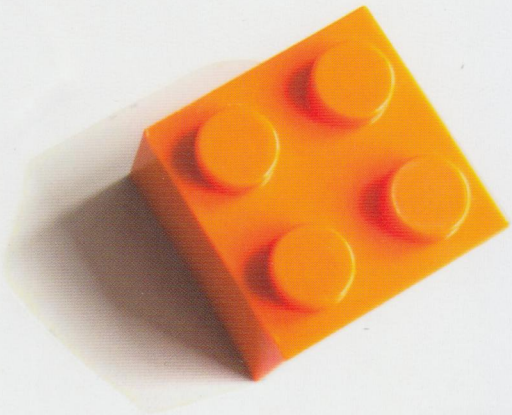
New York Times Çok Satanlar Listesi'nde 1 Numara

Bill Burnett | Dave Evans

YAŞAMINI TASARLA

Dolu Dolu Yaşanacak Dengeli Bir Hayat Nasıl Tasarlanır?

2. BASKI

Paloma

Bill Burnett

Burnett, Stanford Üniversitesi'nde Tasarım Programı'nın Yöneticisi; hem Makine Mühendisliği Bölümü hem de Sanat Bölümü arasında bölümler arası lisans ve lisansüstü tasarım programlarını yönetiyor. Stanford Üniversitesi'nde ürün tasarımı alanında lisans ve lisansüstü derecelerini aldıktan sonra ödüllü Apple PowerBooks'tan orijinal Hasbro Star Wars figürlerine kadar çok çeşitli projelerde çalıştı. Çok sayıda mekanik ve tasarım patentinin ve ilk "slate" bilgisayar da dahil çeşitli ürünler için tasarım ödülünün sahibidir. Stanford'daki görevlerine ek olarak VOZ'un Yönetim Kurulu üyesidir ve internette faaliyet gösteren birtakım yeni kurulmuş şirketlere tavsiyelerde bulunmaktadır.
Otuz beş yıl, beş şirket ve birkaç bin öğrenciden sonra, Bill Burnett hâlâ bir şeyler çiziyor ve inşa ediyor, başkalarına aynı şeyi yapmayı öğretiyor ve çok eğlendiğini kimsenin henüz keşfetmemiş olmasından sessizce keyif alıyor.

Dave Evans

Evans, deniz biyoloğu olup Jacques Cousteau'nun peşinden gitme hayalleriyle Stanford Üniversitesi'ne girdi ancak biraz geç de olsa bu konuda iyi olmadığını anlayıp enerji sorunu üzerinde çalışmak amacıyla makine mühendisliğine geçti. Alternatif enerji üzerine dört yıl çalıştıktan sonra bu fikrin henüz vaktinin gelmediğini gördü. Biyomedikal mühendisi olmaya doğru ilerlerken Apple'dan bir iş teklifi aldı. Orada fare ekibi için ürün pazarlamasını yönetti ve lazer yazıcıyı kitlelere tanıttı. Daha sonra Electronic Arts'a geçti ve "onu kullanan akıllara layık yazılım" üretmeye kendini adayarak ilk Yetenekten Sorumlu Başkan Yardımcısı oldu. Apple ve EA'da kurumsal kültürün oluşturulmasına katkıda bulunan Dave, yapacağı en iyi işin organizasyonların insanların harika işler çıkarabileceği ve bunu yapmaktan hoşlanacağı yaratıcı ortamlar tesis etmelerine yardım etmek olduğuna karar verdi. Böylelikle yeni kurulan ekiplerle, üst düzey yöneticilerle, kâr amacı gütmeyen kurumların liderleriyle ve sayısız gençle çalışmaya başladı. Hepsi de aynı soruyu soruyordu: "Hayatımla ne yapmalıyım?" İnsanların bu soruya ilgi göstermesine yardımcı olmak sonunda Dave'in CAL ve Stanford'a girmesine neden oldu ve bu, hayatının işi olmaya devam ediyor.
Dave makine mühendisliği alanında lisans ve lisansüstü eğitimini Stanford Üniversitesi'nde tamamladı ve San Francisco Theological Seminary'den *Contemplative Spirituality* alanında master diploması var.

Yaşam Dizisi 84 / Paloma Kitapları 113

Yaşamını Tasarla - Dolu Dolu Yaşanacak Dengeli Bir Hayat Nasıl Tasarlanır?
Bill Burnett, Dave Evans
© Paloma Yayınevi, 2017
Yayın hakları Paloma Yayınevi'ne aittir. Kitabın hiçbir bölümü, herhangi bir biçimde, yayınevinin izni olmadan çoğaltılamaz.

Orijinal adı: Designing Your Life - How to Build a Well- Lived, Joyful Life
Copyright ©Bill Burnett ve Dave Evans, 2016. Türkçe yayın hakları Kalem Telif Hakları Ajansı aracılığıyla alınmıştır.

1. Baskı / Ocak 2020
2. Baskı / Nisan 2021
ISBN: 978-605-9200-60-8

İngilizceden çeviren: Lale Tayla
Yayına hazırlayan: Banu Erol
Düzelti: Erdal Gürsoy
Kapak tasarımı: Elif Rifat
İç sayfa uygulaması: Dilek Şişli

Baskı: Doğam Ambalaj Kağıtçılık Matbaa ve Matbaa Malz. A.Ş.
Maltepe Mah. Litros Yolu, Fatih San. Sit. No: 12-166-167 D: 168-169
Zeytinburnu-İstanbul. Matbaa sertifika no: 41366.
Cilt: Gökhan Mücellit, Zeytinburnu, İstanbul.

Paloma Yayınevi—Paloma Medya Hizmetleri San. ve Tic. Ltd. Şti.
Yayıncılık sertifika no: 23401
Hocapaşa Mah. Ankara Cad. No: 28 Ankara İşhanı Kat: 2
Büro: 14-15 Cağaloğlu / İstanbul • 0 (212) 514 27 20
info@palomayayinevi.com • www.palomayayinevi.com

Bill Burnett
Dave Evans

Yaşamını Tasarla

Dolu Dolu Yaşanacak Dengeli Bir Hayat Nasıl Tasarlanır?

2. BASKI

Çeviren: Lale Tayla

Paloma

Öykülerini ve yaşamlarını bizimle paylaşan, açık yüreklilikleri ve gönüllü katılımlarıyla bize yaşamı kurmak adına tahmin ettiğimizden çok daha fazlasını öğreten harika öğrencilerimize.

Stanford'daki işi kabul etmemi söyleyen eşim Cyntia'ya; seni seviyorum ve sen olmasan, bugün olduğum insan olmazdım.

—Bill Burnett

Bu kitabı yazmamamı kabul etmeyen ve bıkıp usanmadan bunun nedenlerini bana hatırlatan, evimizin edebî gücü sevgili eşim Claudia'ya. Senin sevgin beni defalarca zorluklardan kurtardı.

—Dave Evans

İçindekiler

	Giriş: Tasarlanmış Yaşam	9
1.	Bulunduğunuz Yerden Başlayın	35
2.	Pusula Oluşturmak	60
3.	Yol Bulma	72
4.	Sıkışmışlıktan Kurtulmak	93
5.	Yaşamlarınızı Tasarlayın	116
6.	Prototip Hazırlama	134
7.	İş Nasıl Bulunmaz	154
8.	Hayalinizdeki İşi Tasarlamak	168
9.	Mutluluğu Seçmek	179
10.	Başarısızlık Bağışıklığı	201
11.	Ekip Kurmak	219
	Sonuç: İyi Tasarlanmış Bir Yaşam	236
	Teşekkürler	250

Giriş: Tasarlanmış Yaşam

Ellen taşları çok severdi. Onları toplamaya, düzenlemeye, boylarına ve biçimlerine ya da türlerine ve renklerine göre tasnif etmeye bayılırdı. Saygın üniversitelerden birinde geçirdiği iki yılın ardından, hangi uzmanlık alanında eğitim alacağına karar verme zamanı gelmişti. Hayatta ne yapmak istediği veya büyüyünce nasıl bir insan olmak istediği konusunda hiçbir fikri yoktu ama seçme vakti gelip çatmıştı. O sırada jeoloji ona en iyi karar gibi geliyordu. Ne de olsa taşlara gerçekten bayılıyordu.

Annesi ve babası *jeoloji mezunu, geleceğin jeoloğu* kızları Ellen'la gurur duyuyordu. Ellen diplomasını aldı ve ailesinin yanına geri döndü. Harçlığını kazanmak için bebek bakıcılığı yapmaya ve köpek gezdirmeye başladı. Ailesinin kafası karışmıştı. Bu işleri lisede okurken yapmıştı. Üniversite eğitimi için hayli yüksek bir bedel ödemişlerdi. Kızları ne zaman bir mucize olup da bir jeoloğa dönüşecekti? Kariyerine ne zaman başlayacaktı? Bunun için okumuştu. Yapması *gereken* buydu.

Sorun şuydu: Ellen jeolog olmak istemediğini anlamıştı. Zamanını yeryüzünün oluşum süreçlerini, onu oluşturan maddeleri veya tarihini araştırarak geçirmek istemiyordu. Arazide veya bir doğal kaynaklar şirketinde ya da çevre ajansında çalışmak da ilgisini çekmiyordu. Harita çıkarmak ya da raporlar üretmekten de hoşlanmıyordu. Aklına başka bir şey gelmediği ve taşları sevdiği için jeolojiyi seçmişti. Şimdiyse elindeki diploması ve kulağında

düş kırıklığına uğramış ailesinin sözleriyle nasıl bir iş bulacağı ve hayatının geri kalanını nasıl geçireceği hakkında hiçbir fikri yoktu.

Eğer herkesin söylediği gibi, üniversitede geçirdiği süre hayatının en güzel dört yılı idiyse Ellen'ın şu anda mahvolmak dışında yapabileceği hiçbir şey yoktu. Uzmanlık eğitimi aldığı alanda çalışmayı istememek konusunda hiç de yalnız olmadığının farkında değildi. İşin aslına bakılırsa Amerika Birleşik Devletleri'nde diploma aldığı alanda kariyer yapanların oranı sadece yüzde 27'dir. Diploma aldığınız alanda hayatınızın sonuna kadar çalışacağınız ve üniversite yıllarının (sıkıcı ve ağır iş yaşamı başlamadan önce) hayatınızın en güzel dönemi olduğu fikri bizim ifademizle iki işlevsiz inançtır ve birçok insanın istediği yaşamı tasarlamasını engelleyen efsanelerdir.

İşlevsiz İnanç: *Üniversite eğitimin, hangi alanda kariyer yapacağını belirler.*
Farklı Açıdan Bakış: *Üniversite mezunlarının dörtte üçü diploma aldıkları alanlarda kariyer yapmıyor.*

Otuzlarının ortasında olan Janine, onlarca yıl önce aldığı kararların semeresini topluyordu. Çok genç yaşlarda hayatın sol şeridine geçmiş ve orada kalmayı başarmıştı. Çok iyi bir kolejden ve ardından yine çok iyi bir hukuk fakültesinden mezun olduktan sonra önemli ve etkili işler yapan bir şirkete girmişti ve gerçekten "başarıya" ulaşma yolunda ilerliyordu. Üniversite, hukuk fakültesi, evlilik, kariyer; yaşamındaki her şey tam da planladığı şekilde gerçekleşiyordu. Güçlü iradesi ve çok çalışması sayesinde istediği her şeyi elde etmişti. Başarının canlı bir resmiydi o.

Ama bir sırrı vardı.

Bazı akşamlar, Silikon Vadisi'nin en ünlülerinden olan hukuk firmasından eve geldikten sonra, vadinin ışıkları parıldarken verandaya oturup ağlıyordu. Sahip olması gerektiğini ve sahip olmayı istediğini düşündüğü her şeye sahipti ama içinin derinliklerinde mutsuzdu. Kurduğu hayatın onu çok mutlu etmesi gerektiğini biliyordu ama mutlu değildi. Mutlu olmaktan çok uzaktı.

Janine kendisinde bir problem olduğunu düşünüyordu. Her sabah bir başarı sembolü gibi uyanıyor, her akşam midesinde bir düğümle yatağa giriyordu. Sanki eksik olan, yolunda ilerlerken yitirdiği bir şeyler varmış gibi hissediyordu. Hem her şeye sahip hem de hiçbir şeye sahip değilseniz ne yana dönersiniz? Ellen gibi Janine de işlevsiz bir inanca saplanmıştı. Bütün atlıkarıncalara biner, bütün pirinç halkalarını toplayabilirse mutluluğu bulacağına inanıyordu. Janine de bu inancında yalnız değil. Amerika'da çalışanların üçte ikisi işlerinde mutlu değil. Hatta yüzde 15'i işinden nefret ediyor.

İşlevsiz inanç: *Başarılı olursan mutlu olursun.*
Farklı Açıdan Bakış: *Gerçek mutluluğun kaynağı, senin için işe yarayan bir yaşam tasarlamaktır.*

Donald yeterince para kazanmıştı. Otuz yıldan fazla aynı işte çalışmıştı. Evinin borcu neredeyse bitmişti. Bütün çocukları üniversiteyi bitirmişti. Emeklilik fonuna dikkatli şekilde yatırım yapılmıştı. Sağlam bir kariyeri ve sağlam bir hayatı vardı. Kalkıp işe gitmek, faturaları ödemek, akşam eve dönüp yatağa girmek. Ertesi gün uyanıp yine aynı şeyleri yapmak. Köpürt, çalkala, tekrarla.

Donald yıllardır kendine aynı soruyu sorup duruyordu. Sorusunu her yere beraberinde götürüyordu; kafeye, akşam yemeğine, kiliseye, hatta birkaç parmak Scotch viskinin sorusunu susturduğu mahalle barına bile. Ama her defasında soru geri geliyordu. On yıldan fazla bir süredir aynı soru gece saat 2'de onu uyandırıp, banyo aynasının önünde dikilmesine sebep oluyordu. "Allah aşkına ben bunu neden yapıyorum?"

Aynadan ona bakan adam bir kere bile doğru dürüst cevap vermedi. Donald'ın işlevsiz inancı Janine'ninkiyle bağlantılıydı, sadece çok daha uzun bir süredir devam ediyordu: Sorumlulukla ve başarılarla dolu bir hayat onu mutlu etmeliydi. Yeterli olmalıydı. Ancak Donald'ın bir işlevsiz inancı daha vardı: Her zaman yapageldiği şeyi yapmadan duramıyordu. Keşke aynadan ona bakan adam yalnız olmadığını, her zaman yaptığı şeyi yapmak zorunda olmadığını söyleseydi. Sadece Amerika Birleşik Devletleri'nde kırk dört ile yetmiş yaşları arasında 31 milyondan fazla insan genellikle "bis" kariyer denen şeyi yapmak, yani kişisel anlam, sürekli bir gelir ve sosyal etkiyi birleştiren bir iş istiyor. Bu otuz bir milyonun içinde kendi "bis" kariyerini bulanlar var ama birçoğu nereden başlayacağı konusunda bir fikre sahip değil ve hayatta büyük bir değişiklik yapmak için çok geç olduğunu düşünüyor.

İşlevsiz inanç: *Artık çok geç.*
Farklı Açıdan Bakış: *Sevdiğiniz bir yaşamı tasarlamak için hiçbir zaman çok geç değildir.*

Üç kişi. Üç büyük sorun.

Tasarımcılar Sorunlara Bayılır

Çevrenize bir bakın. Evinize ya da işyerinize bakın, oturduğunuz iskemleye, elinizde tuttuğunuz tablete ya da akıllı telefona bakın. Etrafınızdaki her şey biri tarafından tasarlandı. Ve her tasarım bir problemle başladı. Bugün tişörtünüze tutturulmuş birkaç santimetre kare büyüklüğündeki bir nesne sayesinde üç bin kadar parça dinleyebilmenizin sebebi, önceden insanın onca müziği dinleyebilmek için yanında bir bavul dolusu CD taşımak zorunda olmasıydı. Telefonunuzun avcunuzun içine sığması, dizüstü bilgisayarınızın beş saat dayanan bir pile sahip olması, çalar saatinizin cıvıl cıvıl kuş sesleri çıkarması da hep bir problemin sonucudur. Belki büyük resme bakınca çalar saatin can sıkıcı sesinin çok büyük bir dert olmadığı düşünülebilir ama güne tipik bir çalar saatin haşin biplemeleriyle başlamak istemeyenler için yeterince sorundu. Evde suyun akmasının ya da yalıtımın olmasının nedeni problemlerdir. Sıhhi tesisatçılık bir sorun yüzünden yaratıldı. Diş fırçaları bir sorun yüzünden icat edildi. Sandalyeler, dünyanın bir köşesinde bir insan büyük bir sorunu çözmek istediği için yaratıldı: Kayaların üstüne oturmak mabadını acıtıyordu.

Tasarım problemleri ile mühendislik problemleri arasında bir fark vardır. Biz ikimiz de mühendislik diplomasına sahibiz ve eğer bir yerde çok sayıda veri varsa ve mükemmel tek bir çözüm olduğundan eminseniz mühendislik o sorunu çözmek için iyi bir yaklaşımdır. Bill, Apple dizüstü bilgisayarlarının menteşe sorunu üstüne çalışıyordu ve ekibiyle birlikte bulduğu çözüm bu bilgisayarları piyasanın en güvenilirlerinden biri hâline getirdi. Çözümün bulunması, tıpkı tasarım süreçlerinde olduğu gibi birçok prototip ve bir sürü test yapılmasını gerektiriyordu ama beş yıl (ya da on bin kez açıp kapamaya) dayanacak menteşeler yaratma hedefi kondu ve Bill bu hedefe ulaşana kadar ekibiyle birlikte birçok farklı mekanik çözü-

mü test etti. Hedefe bir kez ulaşıldıktan sonra, çözüm milyonlarca kez yeniden üretilebilirdi. Bu iyi bir mühendislik problemiydi.

Bu sorunu, faresi üstünde olan ilk dizüstü bilgisayarı tasarlamakla karşılaştırın. Apple bilgisayarlar neredeyse her şeyi yapabilmek için bir fareye bağımlı olduğundan kablonun ucundaki fareye bağlı bir dizüstü bilgisayar kabul edilemezdi. Bu bir tasarım problemiydi. Ortada ne tasarımı geliştirilebilecek bir örnek vardı ne de kesin ya da önceden belirlenmiş bir sonuç. Laboratuvarda sayısız fikir havada uçuşuyordu, birçok farklı tasarım test edildi ama hiçbiri işe yaramıyordu. Derken Jon Krakower isimli bir mühendis çıkageldi. Jon epeydir minimalize edilmiş imleç izleme topu üstüne çalışıyordu. Bilgisayar klavyesini ünitenin arkasına itip, bu küçük imleç cihazını sıkıştırabileceği bir yer açmak gibi çılgınca bir fikri vardı. Bu herkesin arayıp durduğu büyük buluşa dönüştü ve o günden sonra Apple bilgisayarlarının alameti farikasının bir parçası oldu.[1]

Estetik ya da bir nesnenin nasıl görüneceği, tasarımcıların üzerinde çalıştığı ve tek bir doğru çözümü olmayan sorunlara bir başka açık örnektir. Sözgelimi yeryüzünde bir sürü yüksek performanslı spor otomobil var ve hepsi de bakan kişide hız duygusunu çağrıştırır ama bir Porsche'nin bir Ferrari'yle hiçbir benzerliği yoktur. İkisi de uzman mühendislerin elinden çıkmıştır, ikisinde de neredeyse birbirinin eşi parçalar vardır ama ikisinin de estetik çekiciliği birbirinden farklıdır. İki şirketin tasarımcıları da her bir kıvrım ve çizgi, her bir far ve hava ızgarası için ellerinden gelen özeni gösterir ama çok farklı kararlar alır. İki şirket de kendi yolunda ilerler; Ferrari kuşku götürmez bir İtalyan tutkusuna sahipken, Porsche

1 Jon Krakower, Apple dizüstü bilgisayar konfigürasyonunun yaratıcısı, bkz. European Patent EP 0515664 B1, Laptop Computer Having Integrated Keyboard, Cursor Control Device and Palm Rest ve Artemis March, *Apple PowerBook (A): Design Quality and time to Market*, Design Management Institute Case Study 9-994-023 (Boston: Design Management Institute Press, 1994).

hızlı ve kesin bir Alman duyarlılığını yansıtır. Tasarımcılar bu endüstriyel ürünleri hareket eden bir heykelin dengi yapmak için yıllarca estetik eğitimi alırlar. İşte bu yüzden, estetik, bir şekilde tasarımın temel meselesidir. Estetik, insan duygularını işin içine katar ve işin içine duygular girdiğinde tasarım düşüncesinin en iyi problem çözme aracı olduğunu keşfettik.

Öğrencilerimize üniversite sonrası üretken ve mutlu bir yaşam sürebilmeleri için (önlerindeki hayatta ne halt edeceklerini bulmaları için) yardımcı olma sorunuyla karşı karşıya kaldığımızda, tasarım düşüncesinin bu özel sorunu çözmek için en iyi yol olduğunu biliyorduk. Yaşamı tasarlamanın, beş yıl dayanacak menteşe yaratmak ya da iki kara kütlesini güvenle birbirine bağlayacak dev bir köprü inşa etmek gibi net bir hedefi yoktur; bunlar seçeneklerinize dair sağlam veriler elde edebileceğiniz ve en iyi çözümü üretebileceğiniz mühendislik problemleridir.

Eğer arzuladığınız bir sonuç varsa (gerçekten taşınabilir bir dizüstü bilgisayar, seksi görünümlü bir spor araba ya da iyi tasarlanmış bir yaşam gibi) ama ortalarda net bir çözüm görünmüyorsa beyin fırtınası yapmanın, çılgın şeyler denemenin, doğaçlama yapmanın, işinize yarayan bir sonuca ulaşana kadar "ileriye doğru yolunuzu inşa etmeye" devam etmenin vakti gelmiştir. İster uyumlu çizgileriyle bir Ferrari olsun, ister ultra taşınabilir MacBook Air, onu görünce tanırsınız. Büyük bir tasarım öyle denklemlerle, tablolarla, veri analizleriyle çözülemeyecek bir şekilde bir araya gelir. Onun kendine ait bir görünümü ve bir duygusu, yani size hitap eden güzel bir estetiği vardır.

Sizin iyi tasarlanmış yaşamınızın da kendine ait bir görünümü ve duygusu olacak ve tasarım düşüncesi sizin kendi yaşam tasarımı sorunlarınızı çözmenize yardımcı olacak. Gündelik hayatımızı kolaylaştıran, daha üretken, daha eğlenceli, daha hoş kılan her şey

bir sorun nedeniyle ve dünyanın herhangi bir yerindeki bir tasarımcı ya da tasarım ekibi bu sorunu çözmeye uğraştığı için yaratıldı. Yaşadığımız, çalıştığımız, oyun oynadığımız tüm mekânlar daha iyi yaşayabilelim, daha iyi çalışabilelim ve daha iyi oynayabilelim diye tasarlandı. Dış dünyamızda nereye bakarsak bakalım, tasarımcılar bir meseleyi ele aldıklarında neler olduğunu görebiliriz.

Tasarım düşüncesinin faydalarını görebiliriz.

Siz de tasarım düşüncesinin faydalarını kendi yaşamınızda göreceksiniz. Tasarım sadece bilgisayar ve Ferrari gibi havalı nesneler üretmeye yaramaz; havalı bir yaşam yaratmada da işe yarar. Tasarım düşüncesini anlamlı, mutlu ve doyurucu bir yaşam kurmak için de kullanabilirsiniz. Şimdi ya da geçmişte kim olduğunuz ve geçinmek için ne yaptığınız, ne kadar genç ya da yaşlı olduğunuz fark etmez; en harika teknolojileri, ürünleri, mekânları yaratan düşüncenin aynısını kendi kariyerinizi ve yaşamınızı tasarlamak için kullanabilirsiniz. İyi tasarlanmış bir yaşam üretkendir; *her zaman yaratıcıdır, değişir, gelişir ve içinde her an bir sürpriz olasılığı barındırır.* Verdiğinizden daha fazlasını alırsınız ondan. İyi tasarlanmış bir hayatta "köpürt, çalkala, tekrarla"dan çok daha fazlası vardır.

Nereden Biliyoruz?

Her şey bir öğle yemeği ile başladı.

Aslında her şey ikimiz de yetmişli yıllarda Stanford Üniversitesi'nde öğrenciyken başladı (Dave, Bill'e oranla yetmişlerin daha başlarında girmişti üniversiteye). Bill ürün tasarımı yüksek lisansını ve ona bağlı olarak gelen heyecan verici bir kariyer keşfetti. Daha çocukken anneannesinin dikiş makinesinin dibinde oturur, otomobil ve uçak çizimleri yapardı. Ürün tasarımı alanında eğitim almayı seçmesi ise dünyada bu tür bir işi her gün yapan ve

adına tasarımcı denen insanlar olduğunu (büyük bir şaşkınlıkla) keşfetmesi sonucunda oldu. Bugün Stanford Üniversitesi'nde Tasarım Programı'nın idari direktörü olan Bill, çizimler yapmaya ve nesneler yaratmaya hâlâ devam ediyor (anneannesinin dikiş makinesinin altından çıktı artık). Tasarım alanında lisans ve yüksek lisans programlarının yöneticisi ve aynı zamanda "d. school" adı verilen, Stanford Üniversitesi'ne bağlı, tüm sınıflarında eğitimin tasarım düşüncesi sürecine dayalı olduğu, çok disiplinli bir inovasyon merkezi olan The Hasso Plattner Institude of Design'da dersler veriyor. Bill ayrıca, yedi yıl boyunca, ödül kazanan dizüstü bilgisayarlar tasarladığı (hani şu menteşeler meselesi) Apple'da ve birkaç yıl da Star Wars figürleri tasarladığı oyuncak endüstrisinde olmak üzere yeni kurulan ve Fortune 100 listesinde yer alan şirketlerde çalıştı.

Bill ürün tasarımını ve böylesine eğlenceli ve doyurucu bir kariyer çizgisini bu kadar erken keşfetmekle ne kadar şanslı olduğunu biliyor. Eğitmenlik kariyerimiz boyunca ikimiz de buna ne kadar ender rastlandığına, Stanford öğrencileri için bile işlerin sıklıkla böyle yürümediğine şahit olduk.

Bill'den farklı olarak Dave, lisans eğitimi sırasında, ileride ne yapacağını hiç bilmiyordu. Biyoloji alanında başarılı olamadı (bu konuya ileride değineceğiz), sonunda (doğrusu daha iyi bir fikri olmadığı için) makine mühendisi olarak diplomasını aldı. Üniversite yıllarında "Hayatımda ne yapmak istediğimi nasıl bulacağım?" sorusuyla ilgili iyi bir yardım alamadı. Bunu sonunda ama "zor yoldan" bulmayı becerdi ve otuz yılı aşkın bir süre ileri teknoloji şirketlerinde yönetici ve yönetim danışmanı olmanın keyfini sürdü. Apple'da ilk fare ve lazer yazıcı projelerinin ürün müdürü oldu, Electronic Arts'ın kurucu ortaklarındandı ve çok sayıda şirket kurucusuna yollarını bulması konusunda yardım etti. Zor

bir başlangıcın ardından kariyeri harika bir şekilde ilerledi ama o bunun olması gerektiğinden çok daha zor olduğunu hep biliyordu.

İkimiz de kariyerlerimize başlamak ve aile kurmak için yola çıkmış olsak da öğrencilerle çalışmaya devam ettik. Bill Stanford'daydı ve ofis saatlerinde yanına gelen ve mezun olduktan sonra ne yapacağını bulmak için uğraşan yüzlerce öğrenciyi izliyordu. Dave ise UC Berkley'de "Gerçek Uğraşınızı Nasıl Bulursunuz" (bir başka deyişle, İçinizden Gelen Çağrı Gerçek Çağrı Mı?) konulu bir ders hazırladı ve sekiz yılda on dört kez verdi. Yine de Stanford'da daha fazlasını yapabilmeyi arzu ediyordu. Yıllar içinde Dave ve Bill'in yolları hem özel hayatlarında hem de iş hayatında sık sık kesişti. Dave, Bill'in Stanford Tasarım Programı'ndaki yöneticilik pozisyonunu kabul ettiğini duydu; bu kendisinin de çok iyi bildiği bir programdı. Dave, tasarımcı olmanın birden çok disiplini içeren gerekliliklerinin öğrencileri muhtemelen alışık olmadıkları şöyle bir yükün altına soktuğunu düşünüyordu: Kişisel olarak anlamlı ve özgün, ticari olarak da uygulanabilir bir kariyer vizyonu kurgulamanın bir yolunu bulmaya çalışmak. Bill'e telefon edip onunla bir öğle yemeyi yemeye ve bu arada kimi fikirlerini onunla paylaşmaya karar verdi. Neler olacağını görecekti. Belki her şey yolunda gider, başka öğlen yemekleri de yerlerdi ve belki de birkaç yıl içinde bundan başka şeyler doğabilirdi.

İşte bu yüzden, her şey bir öğle yemeği ile başladı.

Yemeğe başlayalı daha beş dakika olmuştu ki anlaşmaya varıldı. Stanford'da, üniversite eğitimi sonrasında tasarım düşüncesinin yaşamı tasarlamaya uygulanmasını konu alan bir dersi birlikte vermeye karar verdik; önce tasarım öğrencilerine, eğer iyi giderse tüm öğrencilere verecektik.

Bu ders Stanford'un en popüler seçmeli derslerinden biri hâline geldi.

Bize Stanford'da ne yaptığımız sorulduğunda, bazen, dikkatle hazırladığımız şu kısa cevabı veriyoruz: "Stanford'da, üniversite öğrencilerinin üniversite yıllarında ve sonrasında yaşamlarını tasarlamak gibi zor bir sorunu aşabilmeleri için, tasarım düşüncesinin yaratıcı prensiplerini uygulamalarına yardım ediyoruz." Tabii cevap olarak, "Harika! Peki, bu ne anlama geliyor?" diyorlar.

Biz de cevap olarak genellikle şunu söylüyoruz: "Büyüdüğünüzde ne yapmak istediğinizi anlamak için tasarımı nasıl kullanacağınızı öğretiyoruz." Bu noktada herkes aynı şeyi söylüyor: "Dersinizi ben de alabilir miyim?" Yıllar boyunca bu soruyu "hayır" diyerek yanıtlamamız gerekti, en azından Stanford'un on altı bin öğrencisinden biri olmayanlara. Ama artık bu değişti. Artık herkese Yaşamını Tasarlama (www.designingyourlife) atölye çalışmaları sunuyoruz. Bu kitabı da iyi tasarlanmış bir hayatınız olması için Stanford'a gitmenize gerek kalmasın diye yazdık.

Ama bunun için kendinize bazı soruları sormaya istekli olmanız gerek. Bazı zor soruları.

Tasarımcılar da Soruları Sever

Tıpkı Donald'ın her akşam aynanın önünde durup kendi kendine "Neden bütün bunları yapıyorum?" diye sorması gibi, herkes yaşam, iş, dünyada varoluşunun anlamı ve amacına yönelik benzer sorularla boğuşur.

- Hoşuma gidecek, hatta belki sevebileceğim bir işi nasıl bulabilirim?
- İyi bir yaşam kurabileceğim bir kariyeri nasıl oluşturabilirim?
- İş ile aile arasındaki dengeyi nasıl kurabilirim?

- Dünyada nasıl bir fark yaratabilirim?
- Nasıl zayıf, seksi ve müthiş zengin olabilirim?

Bütün bu sorulara yanıt bulmanıza yardımcı olabiliriz, son soru hariç.

Hepimize "İleride ne yapmak istiyorsun?" diye sorulmuştur. Yaşımız ister on beş olsun ister elli, yaşamın temel sorularından biridir bu. Tasarımcılar soruları severler ama onların asıl sevdikleri bu sorulara farklı bir açıdan bakmaktır.

Farklı bir açıdan bakmak, tasarımcının düşünme biçiminin en önemli unsurudur. Birçok büyük buluş farklı bir açıdan bakıldığı için ortaya çıkmıştır. Tasarım düşüncesinde her zaman "İşe problemi düşünerek değil, insanları düşünerek, onlarla empati kurarak başlayın," deriz. Ürünlerimizi kullanacak insanlarla empati kurduğumuz zaman, sorun hakkında o âna kadar bilmediğimiz şeyleri keşfetmek için bakış açımızı belirleriz, beyin fırtınası yaparız ve prototipler üretmeye başlarız. Bu süreç genel olarak, bizim pivot (eksen) adını da verdiğimiz farklı bir açıdan bakmakla sonuçlanır. Farklı bir bakış açısıyla bakmak soruna ilişkin yeni bilgiler edinmek, bakış açımızı yeniden biçimlendirmek ve yeniden düşünmeye başlayıp yeni prototipler üretmek demektir. Bir ürün (yeni bir kahve harmanı ve yeni bir tür kahve makinesi gibi) tasarladığınızı düşünerek işe başlarsınız ve aslında kahve içme deneyimini yeniden tasarladığınızı (Starbucks) fark ettiğinizde farklı bir açıdan bakarsınız. Ya da yoksulluğa etkili bir çare bulmak için, ülkedeki varlıklı sınıflara kredi vermeyi (Dünya Bankası'nın yaptığı gibi) bırakıp, parayı yoksul olduğu için geri ödeyemeyeceği düşünülen insanlara (mikrokrediler ve Grameen Bankası gibi) vermeye başlarsınız. Ya da Apple'daki ekip, taşınabilir bilgisayar deneyiminin konusunu tamamen farklı bir bakış açısıyla ortaya koyar ve iPad'i ortaya çıkarır.

Yaşamı tasarlarken birçok şeye farklı bakış açısıyla bakarız. Bunların en büyüğü, yaşamın kusursuzca planlanmasının mümkün olmadığı, yaşamınız için tek bir çözüm olmadığı ve bunun da iyi bir şey olduğudur. Yaşamınız için birçok tasarım vardır ve bunların tümü de onu yaşamaya değer kılan, yaratıcı ve gözler önüne serilen gerçek için umutla doludur. Yaşamınız bir nesne değil, bir deneyimdir ve işin eğlencesi de bu deneyimi tasarlamak ve tadını çıkarmaktır.

"Büyüyünce ne yapmak istiyorsun?" sorusu yeni bir bakış açısıyla şuna dönüşür: "Büyüyünce kim ya da ne olmak istiyorsun?" Hayat zaten büyümek ve değişmek demektir. Durağan değildir. Mesele varılacak nokta değildir. Mesele soruyu bir kere ve sonsuza kadar cevaplayıp işi halletmek değildir. Hiç kimse ne olmak istediğini bilmez. Doktor, mühendis ya da hukukçu olmak için bir kutucuğa çarpı atmış olanlar bile bilmez. Bunlar yaşam çizgisi üzerindeki son derece belirsiz istikametlerdir. Yolun her aşamasında inatla karşımıza çıkan o kadar çok soru vardır ki. İnsanların ihtiyacı olan şey, ne istediklerini, büyüyünce kim olmak istediklerini ve sevdikleri bir yaşamı nasıl yaratacaklarını anlamak için bir süreçtir, bir tasarım sürecidir.

Yaşamı Tasarlamaya Hoş Geldiniz

Yaşamı tasarlamak ileri doğru giden bir yoldur. Ellen'ın üniversite diplomasından sonra ilk işine girmesine yardım edecek şeydir. Jane'in sahip olması gereken yaşamdan istediği yaşama geçmesine yardım edecek şeydir. Donald'ın geceleri uyuyamamasına neden olan soruların yanıtını bulmasına yardımcı olacak şeydir. Tasarımcılar henüz var olmayan şeyleri hayal eder ve sonra onu gerçekleştirirler, sonra da dünya değişir. Siz de bunu kendi yaşamınızda yapabilirsiniz. Henüz var olmayan bir kariyer ve bir yaşam hayal edebilirsiniz; bu "gelecekteki sizi" inşa edebilirsiniz, bunun sonucunda da haya-

tınız değişir. Yaşamınız şu hâliyle mükemmelse yaşamı tasarlamak halihazırda sevdiğiniz yaşamın daha iyi bir modelini oluşturmak konusunda size yine de yardımcı olabilir.

Bir tasarımcı gibi düşündüğünüzde, soru sormaya niyetli olduğunuzda, yaşamın her zaman daha önce var olmayan bir şeyi tasarlamakla ilgili olduğunu fark ettiğinizde yaşamınız daha önce hayal bile edemeyeceğiniz bir şekilde parıldayabilir. Tabii eğer parıltıları seviyorsanız. Sonuçta bu sizin tasarımınız.

Ne Biliyoruz?

Stanford Tasarım Programı'nda binden fazla öğrenciye tasarım düşüncesini ve yaşamlarını nasıl tasarlayabileceklerini öğrettik. Size bir sır verelim: Sınıfımızdaki hiç kimse başarısız olmadı. İşin aslına bakarsanız dersten kalmak mümkün değil. Bizim toplam altmış yıllık öğretim deneyimimiz var ve bu yaklaşımı lise öğrencilerine, üniversite öğrencilerine, yüksek lisans yapanlara, doktora öğrencilerine, yirmili yaşlarda olanlara, kariyerinin ortasındaki yöneticilere ve "bis" kariyer isteyen emeklilere öğrettik.

Eğitmen olarak öğrencilerimize "ömür boyu mesai yapacağımızı" garanti ediyoruz. Bunun anlamı şu: Eğer dersimizi alırsanız sonsuza kadar hizmetinizdeyiz. Nokta. Mezun olduktan sonra bize gelip öğrettiğimiz araçların, fikirlerin ve düşünme biçimlerinin kendileri için nasıl bir fark yarattığını anlatan öğrencilerimiz oluyor. Bu fikirlerin sizin için de bir fark yaratabileceğini umut ediyoruz, hatta açık konuşmak gerekirse bundan kesinlikle eminiz.

Ama bizim sözümüzle hareket etmeyin. Stanford çok titiz bir yerdir. Anekdotlar hoştur ama akademik dünyada çok değerleri yoktur. Yetkili olarak konuşabilmek için veriye ihtiyacınız var. Bizim sınıfımız, bilimsel olarak incelenmiş ve birçok önemli ölçüte göre

öğrenciler için farklılık yarattığı kanıtlanmış az sayıdaki tasarım düşüncesi sınıflarından biridir. İki doktora öğrencisi tezlerini bizim dersimiz üzerine hazırladı ve karşılaştıkları şey oldukça heyecan vericiydi:[1] Dersimizi alanlar gerçekten istedikleri kariyerleri düşünüp tasarlama ve peşinden gitme konusunda daha becerikliydi; işlevsiz inançları (insanı ilerlemekten alıkoyan ve gerçekte doğru da olmayan o can sıkıcı inançlar) daha azdı; yaşamlarını tasarlamak için yeni fikir üretme becerileri artıyordu (fikir üretme kapasitesinin artışı). Bütün bu ölçütler "istatistiksel olarak anlamlı" idi. Moronca olmayan bir şekilde söyleyecek olursak, bu da dersimizde ortaya serdiğimiz ve bu kitap boyunca size anlatacağımız fikirlerin ve çalışmaların etkilerinin ispatlanmış olduğu ve ne istediğinizi ve nasıl elde edeceğinizi anlamanıza yardımcı olacakları anlamına geliyor.

Ama en başından itibaren net olalım. Bilim ya da değil, bunların hepsi oldukça kişisel. Size bazı araçlar, fikirler, alıştırmalar verebiliriz ama her şeyi sizin için çözemeyiz. İçgörülerinizi size biz veremeyiz, perspektifinizi değiştiremeyiz ve on kolay adımda hiç durmadan "hah işte" anları yaşatamayız. Ancak, size verdiğimiz araçları kullanıp, yaşam tasarısı alıştırmalarımızı yaparsanız, ihtiyacınız olan içgörüleri oluşturabileceğinizi söyleyebiliriz. Çünkü aslında gerçek şu: Sizin birçok versiyonunuz vardır ve bunların hepsi de "doğru". Yaşam tasarımı da şu anda sinemada sizin hangi versiyonunuz oynuyorsa onu yaşamanıza yardımcı olacak. Unutmayın, yanlış yanıt yok ve biz de size not vermiyoruz. Bu kitaptaki bazı alıştırmaları yapmanızı önereceğiz ama kitabın arkasında nasıl yaptığınızı ölçecek yanıtlar yok. Her bölümün sonunda bu alıştırmaların tekrar özeti gibi olan Alıştırmalar bölümü var, çünkü sizin

1 Lindsay Oishi, "Enhancing Career Development Agency in Emerging Adulthood: An Intervention Using Design Thinking," doktora tezi, Eğitim Enstitüsü, Stanford Üniversitesi, 2012. T. S. Reilly, "Designing Life: Studies of Emerging Adult Development," doktora tezi, Eğitim Enstitüsü, Stanford Üniversitesi, 2013.

bazı şeyleri denediğinizi ileri sürüyoruz aslında. Tasarımcıların yaptığı da budur. Sizi başkalarıyla karşılaştırarak ölçmüyoruz, siz de kendinizi başkalarıyla karşılaştırarak ölçmemelisiniz. Sizinle birlikte yeniden yaratmak için buradayız. Bizi kendi kişisel tasarım ekibinizin parçası olarak düşünün.

Aslında, hemen dışarı çıkıp kendinize bu kitabı sizinle birlikte okuyacak ve alıştırmaları birlikte yapacağınız, iyi tasarlanmış bir yaşam arayışında birbirinizi destekleyeceğiniz bir grup insandan oluşacak katılımcı bir tasarım ekibi kurmanızı öneririz. Kitabın ilerleyen kısımlarında bu konudan daha çok bahsedeceğiz ama her halükârda kitabı önce kendi başınıza okuma konusunda özgürsünüz. Çoğu insan tasarımcıların tek başına çalışan ve tasarım sorunlarına yönelik çözümlerin ani bir ilhamla gelmesini bekleyen yalnız dâhiler olduğunu zanneder. Oysa gerçek çok farklıdır. Belki bir taburenin ya da çocuklar için yeni oyuncak küplerin tasarımı gibi tek bir kişi tarafından uğraşılabilecek kadar basit bazı sorunlar olabilir ama günümüzün oldukça teknik dünyasında, aşağı yukarı her sorun bir tasarım ekibi gerektirir. Tasarım düşüncesi, bu fikri daha da ileriye götürerek en iyi sonuçların radikal işbirliklerinden geldiğini iddia eder. Radikal işbirliği çok farklı geçmişleri olan kişilerin kendilerine özgü teknik ve insani deneyimlerini ekibe katacakları prensibinden hareket eder. Bu da ekibin tasarladıklarını kullananlara karşı empati beslemesi ve farklı geçmişlerin çarpışmasının gerçekten özgün çözümler üretmesi şansını artırır.

Stanford'da işletme, hukuk, mühendislik, eğitim ve tıp öğrencilerinin oluşturduğu ekiplerin her zaman çığır açan buluşlar ortaya çıkardıkları tasarım sınıflarında, bu durum her seferinde yeniden ispatlanır. Bu ekipleri bir arada tutan tutkal, tasarım düşüncesi, işbirliğini ve yaratıcılığı kışkırtmak için farklı geçmişlerden gelmenin avantajını kullanan insan merkezli tasarım yaklaşımıdır.

Bizim sınıflarımıza kayıt olduklarında genellikle bu öğrencilerin hiçbirinin bir tasarım geçmişi yoktur ve başlangıçta ekiplerin hepsi üretken olmakta zorlanır. Özellikle radikal işbirliği yapma ve sürecin bilincinde olma konusunda tasarımcının kafa yapısına sahip olmayı öğrenmek zorundadırlar ama bu bir kez gerçekleştikten sonra, ekip olarak becerilerinin tek bir bireyin yapabileceğini fazlasıyla aştığını keşfederler ve yaratıcılıklarına olan güvenleri patlama yapar. D-Rev ve Embrace[1] gibi yaratıcı şirketler ve yüzlerce başarılı öğrenci projesi bu süreçten çıkmıştır ve günümüzde tasarım yapmanın geçerli yolunun işbirliği olduğunun kanıtıdır.

Kısacası yaşamınızın tasarımında bir dâhi olun ama o yalnız dâhilerden biri olmak zorunda olduğunuzu düşünmeyin.

Tasarımcı Gibi Düşünün

Yaşamı tasarlamaya başlamadan önce tasarımcı gibi düşünmeyi öğrenmeniz gerekir. Bunu yapabilmeniz için bir iki basit yol göstereceğiz ama önce şu gerçekten büyük noktayı anlamalısınız: Tasarımcılar ileri giden yollarını *düşün*mezler. Tasarımcılar ileri giden yollarını *inşa* ederler. Bunun anlamı nedir? Bu, gerçek dünyayla ya da gerçek sizle ilgisi olmayan eğlenceli fanteziler hayal etmekle kalmayıp bir şeyler inşa edecek (bunlara prototip diyoruz), bir şeyler deneyecek ve bu süreçte çok eğleneceksiniz demektir.

Kariyer değiştirmek mi istiyorsunuz? Bu kitap bu değişikliği yapmanıza yardım edecek ama bunu oturduğunuz yerden, bu değişikliğin ne olacağına karar vermeye çalışarak yapmayacaksınız. Bir tasarımcı gibi düşünmenize ve geleceğinizi prototipler hazırlayarak inşa etmenize yardımcı olacağız. Kendi yaşam tasarımınızın güç-

1 Bu şirketler hakkında daha fazla bilgi için bkz. http://embraceglobal.org ve https://d-rev.org.

lüklerine matbaanın, ampulün ve internetin icadındaki yaratıcılık ve merakla yaklaşmanıza yardımcı olacağız.

Odak noktamız esas olarak iş ve meslek, çünkü kabul edelim ki yaşamımızdaki günlerin ve günlerimizdeki saatlerinin çoğunu işte geçiriyoruz. İş, günlük çok büyük neşe ve anlam kaynağı olabileceği gibi hafta sonu tatiline kadar ıstırap içinde zorlanarak boşa harcanan saatler ve sonsuz bir öğütme makinesi de olabilir. İyi tasarlanmış bir yaşam bir angarya değildir. Bu dünyaya nefret ettiğiniz bir işte ölene kadar günde sekiz-on saat çalışmak için gelmediniz.

Biraz melodramatik gibi gelse de birçok kişi bize bunun kendi yaşamlarının doğru bir tanımlaması olduğunu söylüyor. Hatta sevdikleri bir kariyer bulma şansına sahip olanlar bile sıklıkla yılgınlığa kapılır ve dengeli bir yaşam tasarlarken zorlanır. Her konuda farklı düşünmeye başlamanın zamanı geldi.

Tasarım düşüncesi bazı basit düşünme biçimleri gerektirir. Bu kitap, bu düşünme biçimlerini ve yaşamı tasarlarken onları nasıl kullanacağınızı öğretecek.

Yaşamınızı tasarlamanız için öğreneceğiniz beş düşünme biçimi şunlardır: *merak, eylemden yana olma, durumu farklı bakış açısıyla tanımlama, farkındalık ve radikal işbirliği*. Bunlar sizin tasarım araçlarınız ve onlarla seveceğiniz bir yaşam da dahil olmak üzere her şeyi tasarlayabilirsiniz.

Meraklı olun. *Merak* her şeyi yenileştirir. Araştırmayı davet eder. Her şeyi oyuna dönüştürür. En çok da "şanslı olmayı daha iyi becermenize" yardımcı olur. İnsanların baktıkları her yerde fırsat görmelerinin nedenidir.

Bir şeyleri deneyin. *Eylemden yana* olduğunuz zaman, kendinizi ileri giden yolunuzu inşa etmeye adarsınız. Kanepede oturup ne yapacağınızı düşünmek yoktur. Sadece oyuna katılmak vardır. Tasarımcılar bir şeyleri denerler. Bir şeyleri test ederler. Prototip üstüne prototip yaratırlar, neyin işe yaradığını ve problemi neyin çözdüğünü anlayana kadar sık sık başarısız olurlar. Bazen problemin başta sandıklarından tümüyle farklı olduğunu keşfederler. Tasarımcılar değişimi kucaklarlar. Belli bir sonuca bağlı hissetmezler kendilerini, çünkü nihai hedefin ne olacağına değil, hep bir sonra ne olacağına odaklıdırlar.

Sorunları Farklı Bakış Açısıyla Tanımlayın: *Farklı bakış açısıyla tanımlamak*, tasarımcıların takıldıkları noktadan kurtulmalarını sağlar. Bu aynı zamanda doğru problem üstüne çalıştığınızdan emin olmanıza yardım eder. Yaşamı tasarlamak geriye bir adım atıp, önyargılarınızı incelemenize ve yeni çözüm alanları açmanıza imkân tanıyan, farklı bakış açısıyla oluşturulmuş önemli tanımlar içerir. Bu kitapta, insanların istedikleri yaşamları ve kariyerleri bulmalarını engelleyen işlevsiz inançları farklı bakış açısıyla yeniden tanımlayacağız. Bu, doğru sorunları ve doğru yanıtları bulmak için olmazsa olmaz bir adımdır.

Bunun Bir Süreç Olduğunu Bilin. Yaşamın giderek dağınıklaştığını biliyoruz. İleriye giden her adımda, bazen iki adım geriye atıyormuşsunuz gibi gelebilir. Hatalar yapılacak, prototipler çöpe atılacaktır. Sürecin önemli bir parçası, ilk fikrinizi ve iyi ama

çok iyi olmayan çözümünüzü geride bırakmaktır. Bazen dağınıklıktan şahane tasarımlar çıkabilir. Stres yayı böyle icat edildi. Teflon böyle yaratıldı. Japon yapıştırıcısı ve oyun hamuru da. Eğer bir tasarımcı bir yerlerde işi yüzüne gözüne bulaştırmasaydı bunların hiçbirisi var olmazdı. Bir tasarımcı gibi düşündüğünüzde, *sürecin farkında olmayı* öğrenirsiniz. Yaşamı tasarlamak bir yolculuktur; nihai hedefi bırakın, sürece odaklanın ve bakın bakalım sonrasında ne oluyor.

Yardım İsteyin. Özellikle yaşamınızı tasarlama konusunda, tasarım düşüncesine yönelik sonuncu ama en önemli düşünme biçimi *radikal işbirliğidir.* Bunun anlamı basittir: Yalnız değilsiniz. En iyi tasarımcılar, çok iyi bir tasarımın radikal işbirliği gerektirdiğini bilir. Bu bir ekip işidir. Bir ressam rüzgârın yaladığı bir sahilde, yalnız başına bir sanat şaheseri yaratabilir ama bir tasarımcı rüzgâr sahili yalasın yalamasın iPhone'u tek başına yaratamaz. Sizin yaşamınız da sanat eserine değil, daha çok büyük bir tasarıma benzer, bu yüzden onu tek başınıza yaratamazsınız. Parlak bir yaşam tasarımını kendi başınıza bulmanız gerekmez. Tasarım işbirliği gerektiren bir süreçtir ve en iyi fikirlerin birçoğu başkalarından gelecektir. Sadece sormanız gerek ve de sorulacak doğru soruları bilmeniz. Bu kitapta, tasarımınız açısından akıl hocalarınızı ve destekçi topluluğunuzu nasıl kullanmanız gerektiğini öğreneceksiniz. Dünyaya elinizi uzattığınızda, dünya da size elini uzatır. Ve bu her şeyi değiştirir. Bir başka deyişle, yaşam tasarımı, diğer tüm tasarımlar gibi bir ekip sporudur.

Tutkusuzluk Tutkumuzdur

İnsanların çoğu hangi konuda tutkulu olduğunu keşfetmesi gerektiği şeklinde işlevsiz bir inançla hareket eder. Bir kere tutkularını bilseler, sihirli bir biçimde her şey yerli yerine oturacaktır sanki. Çok iyi bir nedenden dolayı bu fikirden nefret ediyoruz: İnsanların çoğu tutkularının ne olduğunu bilmez.

Stanford Gençlik Merkezi yöneticisi, meslektaşımız William Damon, 12-26 yaş arasındaki her beş gençten sadece birinin nereye gitmek istediği, hayatta neyi, niçin başarmak istediği konusunda net bir görüşü olduğunu buldu.[1] Bizim deneyimimize göre de, benzer biçimde, her yaştan insanların yüzde 80'i hangi konuda tutkulu olduğunu gerçekten bilmiyor.

Bu yüzden kariyer danışmanlarıyla diyaloglar şöyle geçer:

Kariyer danışmanı: Hangi konuda tutkulusunuz?
İş arayan: Bilmem.
Kariyer danışmanı: O hâlde, bildiğiniz zaman geri gelin.

Bazı kariyer danışmanları insanların ilgi alanlarını ya da güçlü yanlarını değerlendirmek ya da yeteneklerini araştırmak için test yaptırırlar ama bu testleri yapan herkes bilir ki sonuçları kesin olmaktan çok uzaktır. Üstelik pilot, mühendis ya da asansör tamircisi olabileceğinizi bilmek çok yardımcı olmaz ya da harekete geçirmez. Bu yüzden de biz tutkunuzu anlamak konusunda tutkulu değiliz. İnsanların bir tutku geliştirmek için zamana ihtiyaçları olduğuna inanıyoruz. Ve araştırmalar da çoğu insan için tutkunun bir şeyi deneyip, onu sevdiğini keşfedip, uzmanlık geliştirdikten *sonra* oluştuğunu –öncesinde değil– gösteriyor.

1 William Damon, *The Path to Purpose: How Young People Find Their Calling in Life*. New York: Free Press, 2009.

Kısaca söyleyecek olursak tutku iyi bir yaşam tasarımının sonucudur, sebebi değil.

Birçok insan için, tutkulu olduğu *tek bir şey*, yaşama dair tüm kararlarını yönlendiren ve uyanık geçen her dakikasını bir amaç ve hedef duygusuyla demlendiren o tek motive edici yoktur. Eğer Paleozoik dönemden bu yana yumuşakçaların çiftleşme alışkanlıklarını ve evrimlerini incelemenin sizin yaşam amacınız olduğunu keşfetmişseniz sizi selamlıyoruz. Charles Darwin, yaşamının 39 yılını yer solucanlarını incelemeye verdi; Charles Darwin'i selamlıyoruz. Nüfusun yüzde 80'ini dışarıda bırakan bir yaşam tasarımı yaklaşımı yöntemini ise selamlamıyoruz. Gerçekte, çoğu insan birçok farklı konuda tutkuludur ve ne yapmak istediklerini bilmenin tek yolu bazı potansiyel yaşamların prototipini yapıp, onları denemek ve onlara neyin gerçekten hitap ettiğini görmektir. Bu konuda ciddiyiz: Sevdiğiniz yaşamı tasarlamak için tutkunuzu bilmeniz gerekmez. İleriye giden yolunuzun prototipini nasıl yaratacağınızı bildikten sonra, tutkunuz olsun olmasın gerçekten sevdiğiniz şeyleri keşfetme yolculuğuna çıkarsınız.

İyi Tasarlanmış Bir Yaşam

İyi tasarlanmış bir yaşam, anlam ifade eden yaşamdır. Kim olduğunuzun, neye inandığınızın ve ne yaptığınızın paralellik gösterdiği bir yaşamdır. İyi tasarlanmış bir yaşamınız olduğunda, biri size "Nasıl gidiyor?" diye sorarsa bir cevabınız vardır. Soruyu soran kişiye yaşantınızın iyi gittiğini, nasıl ve niçin iyi gittiğini anlatabilirsiniz. İyi tasarlanmış bir yaşam deneyimlerin, maceraların, size önemli dersler veren başarısızlıkların, sizi güçlendiren ve kendinizi daha iyi tanımanıza yol açan zorlukların, başarıların ve tatminlerin muhteşem bir portföyüdür. Başarısızlıkların ve zorlukların

her yaşamın, hatta iyi tasarlanmış olanların bile parçası olduğunu da vurgulamak gerek.

Sizin açınızdan iyi tasarlanmış bir yaşamın neye benzediğini anlamanıza yardımcı olacağız. Öğrencilerimiz ve müşterilerimiz bunun eğlenceli olduğunu söylüyor. Aynı zamanda sürprizlerle dolu olduğunu da söylüyorlar. Zaman zaman sizi konfor alanınızın dışına çıkaracağımızdan emin olabilirsiniz. Sezgilerinize aykırı düşen ya da en azından geçmişte öğrendiklerinizden farklı şeyler yapmanızı isteyeceğiz.

Merak
Eylemden yana olma
Farklı bakış açısıyla tanımlama
Farkındalık
Radikal işbirliği

Bunları yaparsanız ne olur? Yaşamı tasarlamaya soyunursanız ne olur? Doğrusu olağanüstü bir şey olur. İstediğiniz şeyleri hayatınızda görmeye başlarsınız. Çalışmayı hayal ettiğiniz işlerle ilgili iş ilanları duymaya başlarsınız. İlgilendiğiniz insanlar o sırada kentinize gelmiş olurlar. Burada ne oluyor? Bu her şeyden önce, daha önceden de bahsetmiş olduğumuz gibi, "şanslı olmayı daha iyi becermek" meselesidir, merak ve farkındalığın bir sonucu ve beş düşünme biçimini kullanmanın yan ürünüdür. Ek olarak, kim olduğunuzu ve ne istediğinizi keşfetme sürecinin yaşamınız üzerinde olağanüstü bir etkisi vardır. Hiç kuşkusuz çaba ve eylem de olacak ama şaşırtıcı bir biçimde sanki herkes size yardım etmek için anlaşmış gibi görünecek. Ve sürecin farkında olduğunuz için, yol boyunca çok eğleneceksiniz.

Yaşamı tasarlama süreci boyunca, biz yanınızda olacağız. Size rehberlik edeceğiz. Sizi zorlayacağız. Size yaşam içinde yolunuzu tasarlayabilmeniz için gereken fikir ve araçları sunacağız. Bir sonraki işinizi bulmanıza yardımcı olacağız. Bir sonraki kariyerinizi. Hayatınızdaki bir sonraki büyük şeyi. Yaşamınızı tasarlamanıza yardım edeceğiz. Seveceğiniz bir yaşamı.

Yaşamınızı Tasarlamak

BURADA-
SINIZ

1
Bulunduğunuz Yerden Başlayın

Stanford'daki tasarım stüdyosunun üstünde *Buradasınız* yazan bir tabela vardır. Öğrencilerimiz bu tabelaya bayılır. Açıklayıcı bir şey olduğunu söyleyebilirsiniz. Nereden geldiğiniz, nereye gittiğinizi sandığınız, ne tür bir işe ya da kariyere sahip olduğunuz ya da olmanız gerektiğine inandığınız hiç önemli değildir. Çok geç kalmadınız, çok erken de gelmediniz. Karşınızdaki yaşam tasarımı sorunu ne olursa olsun, tasarım düşüncesi bulunduğunuz yerden ileriye doğru giden yolu inşa etmenize yardım eder. Ancak hangi yöne gideceğinize karar vermeden önce, nerede olduğunuzu ve hangi tasarım sorunlarını çözmeye çalıştığınızı bilmenizde yarar var. Göstermiş olduğumuz gibi, tasarımcılar sorunları sever ve bir tasarımcı gibi düşündüğünüzde sorunlara tümüyle farklı bir düşünme biçimiyle yaklaşırsınız. Hınzır diye niteledikleri sorunlar tasarımcıları heyecanlandırır. Hınzır denmelerinin nedeni şeytani ya da temelden kötü olmaları değil, çözüme dirençli olmalarıdır. Kabul edelim, bu kitabı okuma nedeniniz bütün yanıtları bilmeniz, rüyalarınızdaki işe sahip olmanız ya da hayal edebileceğinizden çok daha fazla anlam ve hedef yüklü bir yaşamınız olması değil. Yaşamınızın bir aşamasında, bir yerde takılı kalmışsınız.

Hınzır bir sorununuz var.

Ve burası, başlamak için şahane ve heyecan verici bir yer.

Problemi Bulma + *Problemi çözme = İyi Tasarlanmış Bir Yaşam*

Tasarım düşüncesinde, problemi bulma konusuna en az problem çözmeye verdiğimiz kadar ağırlık veririz. Yanlış problem üzerinde çalışmanın ne anlamı olabilir ki? Bunun altını çiziyoruz çünkü gerçekten de problemlerimizin ne olduğunu anlamak her zaman kolay değildir. Bazen yeni bir iş ya da yeni bir patrona ihtiyacımız olduğunu sanırız ama genellikle yaşamımızda neyin işe yarayıp neyin yaramadığını pek bilmeyiz. Genellikle problemlerimize bir toplama veya çıkarma problemiymiş gibi yaklaşırız. Ya bir şey elde etmek isteriz (toplama) ya da bir şeyden kurtulmak isteriz (çıkarma). Daha iyi bir işimiz olsun, daha çok paramız olsun, daha dengeli olalım, üç kilodan kurtulalım, mutsuzluğumuzdan kurtulalım, acımızdan kurtulalım isteriz. Ya da sadece belirsiz bir memnuniyetsizlik duyabilir veya farklı bir şey ya da daha fazlasını istediğimizi hissedebiliriz.

Genellikle problemimizi eksik olan üzerinden tanımlarız ama her zaman değil. Sonuçta:

Problemleriniz var.

Arkadaşlarınızın problemleri var.

Hepimizin problemleri var.

Bu problemler bazen işimizle, bazen ailemizle, sağlıkla, aşkla, parayla ya da bunların birkaçının bir araya gelmesiyle ilgilidir. Bazen problemlerimiz öyle ağırlaşır ki çözmeye bile çalışmayız. Onlarla yaşayıp gideriz, sürekli şikâyet ettiğimiz ama hiçbir za-

man çıkmasını talep etmediğimiz ev arkadaşı gibi. Problemlerimiz hikâyemiz olur ve hepimiz kendi hikâyelerimizin içine sıkışıp kalabiliriz. Hangi problemlerle uğraşacağınız vereceğiniz en önemli kararlardan biri olabilir çünkü insanlar yanlış problemle uğraşarak yıllarını (ya da tüm yaşamlarını) kaybedebilirler.

Bir zamanlar Dave'in bir sorunu vardı (tamam, birçok sorunu vardı ve bu kitabın da onun insanı şaşırtan beceriksizliğinden kaynaklandığını söyleyebilir) ama bu özel probleme yıllarca saplanıp kaldı.

Dave, üniversiteye Stanford'da biyoloji bölümünde başladı ama sadece biyolojiden nefret etmekle kalmayıp aynı zamanda feci şekilde başarısız olduğunu kısa sürede fark etti. Liseden mezun olurken, deniz biyolojisi alanında saha araştırmacısı olmanın kaderi olduğuna inanıyordu. Dave'in kaderinin böyle olmasının iki sorumlusu vardı: Jacques Cousteau ve Mrs. Strauss.

Jacques Cousteau onun çocukluk kahramanıydı. Dave, *Jacques Cousteau'nun Denizaltı Dünyası*'nın her bölümünü seyretmiş ve Aquo-Lung'ı (sualtı ciğeri) Jacques yerine kendisinin icat etmiş olduğunu hayal etmişti gizliden gizliye. Dave ayrıca fokları da çok seviyordu. En sonunda, dünyadaki en havalı işin foklarla oynamak karşılığında para almak olduğuna inanmıştı. Dave ayrıca fokların denizde mi yoksa karada mı çiftleştiğini merak ediyordu (ancak yıllar sonra Google'ın doğumuyla, birçok türünün karada çiftleştiğini öğrendi).

Deniz biyoloğu olmasına neden olan ikinci yanıltıcı neden, lisedeki biyoloji öğretmeni Mrs. Strauss'la ilgiliydi. Dave'in lisede birçok dersi iyiydi ama o en çok biyolojiyi seviyordu. Neden? Çünkü en çok Mrs. Strauss'u seviyordu. Mrs. Strauss biyolojiyi ilginçleştiriyordu; harika bir öğretmendi. Ve Dave de onun iyi öğretmenliğinin kendisinin en güçlü ilgi alanıyla bağlantılı olduğu gibi yanlış bir algıya

kapıldı. Eğer Beden Eğitimi öğretmeni de Mrs. Strauss kadar iyi olsaydı Dave kaderinin boynuna bir düdük takıp, işyerindeki zorunlu yakan top maçlarının hakemi olmak olduğunu düşünebilirdi.

Sonuçta, Jacques Cousteau ile Mrs. Strauss'un bu kötücül buluşması, Dave'in iki yıl boyunca yanlış problem üzerinde çalışmasına neden oldu. Çözmeye çalıştığını sandığı problem, nasıl deniz biyoloğu olunacağı ya da daha somut olarak, Cousteau öldüğünde *Calypso*'yu miras olarak nasıl devralacağı idi. Dave geleceğinin deniz biyolojisinde olduğu gibi derin bir inançla üniversiteye başladı; Stanford'da deniz biyolojisi bölümü olmadığı için, biyoloji branşında eğitim almaya karar verdi. Ama nefret etti. O zamanlar, biyoloji sınıflarında temel olarak biyokimya ve moleküler biyoloji okutuluyordu. Tıp öğrencileri ise sınıfın açık ara en başarılılarıydı. Dave değildi. Notları yerlerde sürünüyordu. Tıpkı günün birinde bir yandan Fransızca aksanıyla konuşurken bir yandan da foklarla oynaşarak para kazanma hayali gibi.

O zaman, biyolojiden nefret etme ve sınıfta çok kötü olma problemini çözmek için tek yapması gerekenin, gerçek bilimle uğraşmak olduğuna karar verdi: Biyoloji laboratuvarında araştırma yapmak onu fokların çiftleşmesini araştırmaya bir adım yaklaştıracaktı. Kendini RNA (ribonükleik asit) üzerine masa başı araştırması yapmaya zorladı. Bunun anlamı da aslında deney tüplerini temizlemekti. Bu son derece can sıkıcıydı ve Dave çok daha berbat hâldeydi.

Biyoloji bölümü ve laboratuvar asistanları yeni başlayan her çeyrek sömestrde ona niye biyolojiyi seçtiğini soruyordu. Dave de onlara Mrs. Strauss'u, Jacques Cousteau ve fokları anlatmaya başlıyordu ama asistanlar sözünü kesip "Sen biyolojide iyi değilsin. Sevmiyorsun. Her zaman huysuz ve keyifsizsin. Gitmelisin. Bu bölümü bırakmalısın. İyi olduğun tek şey tartışmak, belki de avukat olmalısın," diyordu.

Bütün bu olumsuz geribildirim tsunamisine rağmen Dave ısrarlıydı, çünkü kaderinin bu olduğu konusunda kafasında sabit bir fikir vardı ve biyoloji notlarını yükseltme "problemi" üzerine çalışmaya devam etti. Kafasındakinin ne olduğu problemine o kadar odaklanmıştı ki gerçek problemi (biyoloji üzerine çalışmaması gerektiği ve kaderine dair fikrinin başından beri yanlış yönde olduğunu) hiç dikkate almadı.

Ofiste saatlerce insanların yanlış problem üzerinde çalışarak çok zaman harcadıklarını deneyimliyoruz. Şanslıysalar kısa süre içinde başarısızlığa uğruyorlar ve koşulların zorlamasıyla daha iyi problemler üzerine çalışıyorlar. Şanssız ve akıllıysalar başarılı oluyorlar (biz buna başarı felaketi diyoruz) ve on yıl sonra uyanıp, bu duruma nasıl geldiklerini ve niye bu kadar mutsuz olduklarını düşünüp duruyorlar.

Bir deniz biyoloğu olarak Dave'in başarısızlığı o kadar muazzamdı ki yenildiğini kabullenmek ve ana dalını değiştirmek zorunda kaldı. Diğer herkesin iki hafta içinde anladığı problemi onun ele alması iki buçuk yılını almıştı. Sonuçta, oldukça başarılı ve mutlu olduğu makine mühendisliği bölümüne geçiş yaptı.

Ama hâlâ günün birinde foklarla oynaşmayı umuyor.

Yeni Başlayan Birinin Kafası

Dave eğer liseden yeni mezun olduğunda bir tasarımcı gibi düşünmeyi bilseydi üniversitede bölüm seçme problemini yeni başlayan birinin kafasıyla çözecekti. Soruları bile sormadan bütün cevapları bildiğini varsaymak yerine merak ediyor olacaktı. Bir deniz biyoloğunun tam olarak ne yaptığını bilmek isteyecekti ve bunu da aslında bazı deniz biyologlarına soracaktı. Stanford'daki Hopkins Deniz İstasyonu'na (kampüsten uzaklığı arabayla yaklaşık 1,5 saat)

gidip, biyokimya bölümünde okuduktan sonra deniz biyolojisi alanında çalışmaya nasıl geçileceğini soracaktı. Bir şeyleri deneyecekti. Örneğin, açık denizde biraz zaman geçirip, televizyondaki kadar muhteşem olup olmadığını keşfedecekti. Araştırma gemisinde gönüllü olacak ve hatta belki de gerçek foklarla biraz zaman geçirecekti. Bunun yerine, hangi bölüme gideceği konusunda kararını vermiş olarak üniversiteye başladı ve sonunda ilk fikrinin belki de en iyi fikir olmadığını zor yoldan öğrenmiş oldu.

Bu hepimiz için doğru değil midir? Aklımıza ilk gelen fikre âşık olup vazgeçmeyi reddetmek, sık yaptığımız bir şey değil midir? Ne kadar kötü sonuçlanırsa sonuçlansın. Daha da önemlisi, on yedi yaşındaki hevesli ama yanlış yönlendirilmiş hâlimizin bütün hayatımız boyunca nerede çalışacağımızı belirlemesinin iyi bir fikir olduğundan emin miyiz? Peki ya şimdi? Ne sıklıkla ilk fikrimizin peşine takılıp, aslında hiç araştırmadığımız soruların yanıtlarını bildiğimizi sanıyoruz? Doğru problem üzerinde çalışıp çalışmadığımızı ne sıklıkla kontrol ediyoruz?

"Daha iyi bir işe ihtiyacım var" diye düşünmek, "Çalışmak beni mutlu etmiyor, evimde çocuklarla oturmayı tercih ederim" probleminin çözümü değildir. Aslında doğru problem olmayan, *sizin* probleminiz olmayan ama gerçekten iyi bir problem üstüne çalışmamaya dikkat edin. Evlilikle ilgili bir problemi işyerinde ya da işle ilgili bir problemi yeni bir diyetle çözemezsiniz. Açık gibi duruyor ama Dave gibi, yanlış problem üzerinde çalışarak çok zaman kaybedebiliriz.

Buna ek olarak, *yerçekimi problemi* denilen bir problem batağına saplanmaya meyilliyizdir.

"Böyle büyük bir problemim var ama bu konuda ne yapacağımı bilmiyorum."

"Ah, Jane, nedir problemin?"

"Yerçekimi."

"Yerçekimi mi?"

"Evet, bu beni delirtiyor! Giderek daha da ağırlaştığımı hissediyorum. Bisikletimi kolaylıkla yokuş yukarı süremiyorum. Peşimi *hiç* bırakmıyor. Ne yapacağımı bilmiyorum. Bana yardım edebilir misiniz?"

Bu örnek kulağa aptalca gelebilir ama bu türden "yerçekimi problemi"nin çeşitleriyle her zaman karşılaşıyoruz.

"Şairler bizim kültürümüzde yeterince para kazanmıyor. Yeterince saygı görmüyor. Ne *yap*malıyım?"

"Çalıştığım şirket beş nesildir bir aile şirketi. Dışarıdan biri olarak, yönetici olmamın *hiç yolu yok*. Asla yönetici olamayacağım. Ne *yap*malıyım?"

"Beş yıldır çalışmıyorum. İş bulmam artık çok daha zor olacak ve bu hiç adil değil. Ne *yap*malıyım?"

"Okula geri dönüp doktor olmak istiyorum ama bu en azından on yılımı alacak ve ben de hayatımın bu döneminde bu kadar çok zamanımı vermek istemiyorum. Ne *yap*malıyım?"

Bunların hepsi yerçekimi problemleri, yani gerçek problem değiller. Neden? Çünkü yaşam tasarımı açısından, eğer eyleme geçirilebilir değilse problem değildir. Tekrarlayalım. Eyleme geçirilebilir değilse problem değildir. Bir durumdur, koşuldur, hayatın bir gerçeğidir. Bir yük olabilir (sözün gelişi) ama tıpkı yerçekimi gibi çözülebilir bir problem değildir.

İşte size aylar, yıllar hatta onlarca yıl kazandıracak iyi bir haberimiz var. Bunun gerçekle ilgisi var. İnsanlar gerçekle savaşır. Sonuna kadar, her şeylerini ortaya koyarak savaşırlar. Ama ne zaman gerçekle tartışsanız ya da savaşsanız gerçek kazanır. Ondan daha akıllı olamazsınız. Onu kandıramazsınız. İsteğinize göre şekillendiremezsiniz.

Ne şimdi ne de başka bir zaman.

Yerçekimi ve Kamu Hizmeti Konusunda Bir Kamu Hizmeti Duyurusu

"Belediye ile savaşamazsın" deyimini duymuşsunuzdur. Bu yerçekimi problemleriyle ilgili eski bir deyiştir. Herkes Belediye ile savaşılamayacağını bilir. "Hey!" diye sert bir karşılık verebilirsiniz. "Belediye ile öyle bir savaşabilirsiniz ki! Martin Luther King savaştı Belediye ile. Arkadaşım Phil savaştı Belediye ile. Belediye ile savaşacak daha az değil *daha çok* insana ihtiyacımız var! Zor problemler karşısında teslim olmamızı mı söylüyorsun?"

Önemli bir sorunu gündeme getiriyorsunuz, bu yüzden yerçekimi problemleri dediğimiz problemlerin tam olarak nasıl ele alınması gerektiğini netleştirmemiz çok önemli. Unutmayın, burada çözmek istediğimiz kilit nokta, *eyleme geçirilemeyecek* bir şeye takılıp kalmaktan sizi kurtarmak. Bir yerçekimi problemine takılıp kaldığınızda, sonsuza kadar öyle kalırsınız çünkü *yap*abileceğiniz bir şey yoktur. Oysa tasarımcı öncelikle yapan kişidir.

Yerçekimi problemlerinin iki çeşidi olduğunu biliyoruz: hiçbir şekilde eyleme geçirilemeyecek problemler (yerçekiminin kendisi gibi) ve işlevsel olarak eyleme geçilemeyecekler (tam zamanlı bir şairin ortalama kazancı gibi). Bazılarınız takılıp kaldığı durumun eyleme geçilemeyecek bir yerçekimi problemine mi yoksa çaba ve özveri gerektiren ve başarısızlık olasılığı çok yüksek olmakla birlikte yine de denemeye değer çok çok zor bir problem mi olduğuna karar vermeye çalışıyorsunuz. Daha önceden sıralamış olduğumuz yerçekimi problemlerinin her birine bakarak, bu zor sorunu ele alalım.

Yerçekiminde Bisiklete Binmek. Yerçekimini değiştiremezsiniz. Bunu başarmak için dünyanın yörüngesini değiştirmeniz gerekir ve bu da delice bir hedeftir. Boş verin. Sadece kabul edin.

Kabullenirseniz bu durumun çevresinden dolanıp, eyleme geçilebilecek bir şey bulabilirsiniz. O bisikletçi daha hafif bir bisiklet satın alabilir. Biraz kilo vermeye çalışabilir. Daha etkili tırmanışlar için gereken en yeni teknikleri öğrenebilir (çok düşük viteste pedalı daha hızlı çevirmenin daha kolay olduğu ve daha çok güç yerine daha çok dayanıklılık gerektirdiği ve dayanıklılığı geliştirmenin daha kolay olduğu ortaya kondu).

Şairin Geliri. Şairlerin gelir ortalamasını artırmak için, şiir piyasasını değiştirmeli ve insanların daha çok şiir satın alıp, para ödemelerini sağlamalısınız. Bunun için uğraşabilirsiniz. Editörlere şiiri öven mektuplar yazabilirsiniz. İnsanları mahallenizdeki kafedeki şiir gecesine çağırmak için kapılarını çalabilirsiniz ki zor iş. Bu "problem" üzerinde yerçekimi konusunda mümkün olmayan bir biçimde çalışabilirsiniz ama biz yine de durumu eyleme geçirilemeyecek bir konu olarak kabul etmenizi öneririz. Bunu yaptığınızda, dikkatiniz özgür kalır ve başka problemlerin çözümleri konusunda çalışmaya başlayabilirsiniz.

Beş Yıldır İşsiz Olup İş Arayan Kişi. Bu konudaki istatistiklerde hiç hata yok. Uzun zamandır işsizseniz tekrar iş bulmanız daha zordur. İşsiz kalma süresi dışında aynı özgeçmişlere sahip insanlar üzerinde yapılan araştırmalar, çoğu işverenin uzun süredir işsiz olanları tercih etmediğini gösteriyor; belli ki bu süre içinde sizi işe almayanların iyi bir nedenleri olmalı gibi temelsiz bir sonuca varıyorlar. Bu bir yerçekimi problemidir. İşverenlerin bakış açısını değiştiremezsiniz. Onların düşünme biçimini değiştirmek yerine, onlara nasıl göründüğünüzü değiştirmeye ne dersiniz? Gönüllü roller üstlenebilir ve önemli profesyonel sonuçları listeleyebilirsiniz (ne kadar az para aldığınız gibi detaylara konuşmanın ileri aşamalarında girebilirsiniz). Yaşın daha az önemli olduğu sektörlerdeki rolleri tespit edebilirsiniz. (Dave yaşamının ilerleyen aşamaların-

da öğretmenlik yapmaya başlamış olmaktan çok memnun; şimdi yaşı bilgelik kaynağı olarak görülüyor ve dijital çağda doğanlardan olmadığını ve "konuyu tam anlamadığını" bilen yarı yaşındaki müşterilere bir pazarlama uzmanı olarak kendisini kabul ettirmek zorunda değil artık.) İç karartıcı gerçekler karşısında bile, hayata geçirebileceğiniz bazı özgürlükleriniz her zaman vardır. Yerçekimi ile uğraşmak yerine o alanları bulup, orada eyleme geçin.

Aile Şirketine Dışarıdan Giren Kişi. Son 132 yıl boyunca, soyadı Fiddleslurp olmayan hiç kimse, şirkette yönetici konumuna gelmemiş ama artık zamanın geldiğini ve bunu kıracak kişinin siz olduğunu düşünüyorsunuz. İşinizi çok iyi yaparsanız ve zamanı kollarsanız üç beş yıla kadar Başkan Yardımcısı unvanı sizin olacak. Evet, bu üç beş yılı verebilirsiniz ama lütfen hedefinize ulaşacağınızı gösteren bir kanıt olmadığını bilerek bu işe girişin. Sizin kararınız ama piyango bileti alsanız şansınız daha yüksek olabilir. Başka seçenekleriniz var. Aile şirketi olmayan bir şirkete geçebilirsiniz. Ama diyelim ki bu şehri seviyorsunuz ve çocuklar da okuldan çok memnun. O zaman bunu kabullendiğiniz için meydana gelecek iyi yanlara sarılın. Şirketin aile şirketi olmasına farklı bir açıdan bakın ve düzgün bir gelir ve sağlam bir şirkette çalışmaktan kaynaklanan iş güvenceniz olarak kabul edin. İşinizde yükselmek için gereken manevraları yapmak amacıyla daha büyük sorumluluklar almak zorunda kalmayacağınızı bildiğinizde işinizi o kadar iyi öğreneceksiniz ki haftada 35 saat çalışmanız yeterli olacak ve böylece şahane bir iş yaşamı-özel yaşam dengesi kurabileceksiniz (ve şiir yazmak için de zamanınız kalacak!). Belki daha fazla otorite yerine daha fazla değer peşindesinizdir. Şirketin büyümesini sağlayan ya da kârını artıran bir teklif ya da işlev önerebilir ve işletmenin o bölümünü yönetecek uzman, başvurulacak kişi olabilirsiniz. Her zaman yönetici olacaksınız ama hiçbir zaman Başkan Yardımcısı

olamayacaksınız ama böyle büyük bir değerden sorumlu biri olarak, iş yerindeki en yüksek ücreti alan kişi olabilirsiniz. İstediğiniz ücreti aldıktan sonra unvanın ne önemi var?

On Yıl Tıp Okumak. Yine gerçek bir yerçekimi problemi, tabii eğer yaşam tasarımı projenizi tıp eğitiminde reform yaparak başlatmak istemiyorsanız (bu arada Dr unvanınız olmadan bunu yapmanız yeterince zor). Hayır bunu da önermeyiz. Yapabileceğiniz şey, düşüncenizi değiştirip ancak ikinci sınıfta hasta görmeye ve "hekimlik yapmaya" başlayacağınızı hatırlamak. Hastanelerde doktorluğun büyük kısmı öğrenciler tarafından yapılır; tıp eğitimini bitirmiş ve tıp doktoru unvanını almış olan asistanlar servisleri dolaşıp, mesleği icra ederler. Eğer yaşamınızı değiştiremiyorsanız (yerçekimi nedeniyle) düşüncenizi değiştirebilirsiniz. Ya da farklı bir yol seçmeye karar verip bir doktorun asistanı olabilir, eğitim süresi ve maliyetinin daha az bir bölümü karşılığında doktorların yaptığı işlerin birçoğunu yapabilirsiniz. Ya da sağlıklı yaşam sektörüne girip, ilerlemeci bir sigorta şirketinde koruyucu sağlık programları yürütebilirsiniz. Böylece klinik tedavi kısmına girmeden sağlık alanında bir iz bırakabilirsiniz.

Esas mesele, başarılı olma şansınızın hiç olmadığı bir alanda takılıp kalmamak. Hepimiz agresif ve dünyayı değiştirecek hedeflerden yanayız. Lütfen Belediye ile savaşın. Haksızlığa karşı durun. Kadın hakları için savaşın. Gıda adaletinin peşinden koşun. Evsizliği bitirin. Küresel ısınma ile mücadele edin. Ama bunları akıllıca yapın. Gerçekleri kabul edecek kadar açık fikirli olursanız eyleme geçilebilecek bir probleme farklı bir açıdan bakmak, önemsediğiniz ve hatta işe yarayabilecek konularda dünyaya katkıda bulunmak ve bir yol tasarlamak için özgür kalacaksınız. Bizim bütün istediğimiz de bu; istediğiniz hayatı yaşayabilmeniz, bunun keyfini çıkarabilmeniz. O

hayatı yaşarken bir fark yaratabilmeniz amacıyla sizin için elimizden geleni yapmak istiyoruz. Daha az yerçekimi ve zengin şairleri olan kurmaca bir dünyada değil, gerçek dünyada sizin için mümkün olan en iyi tasarlanmış yaşamı yaratmanıza yardım edeceğiz.

Yerçekimi problemine verilebilecek en iyi tepki kabullenmektir. Ve tüm iyi tasarımcıların başlangıç noktası da budur. Bu, tasarım düşüncesinin "Şu Anda Buradasınız" ya da "Kabullenin" aşamasıdır. Kabullenmek. Bu yüzden bulunduğunuz noktadan başlıyorsunuz. Olmayı dilediğiniz noktadan değil. Olmayı umduğunuz noktadan değil. Olmanız gerektiğini düşündüğünüz noktadan değil. Tam olarak bulunduğunuz noktadan.

Yaşam Tasarımı Değerlendirmesi

Bulunduğumuz noktadan başlamak için, yaşamı sağlık, iş, oyun ve sevgi gibi bazı somut alanlara ayırmamız gerekir. Daha önce söylediğimiz gibi, ağırlıkla iş üzerinde duracağız ama yaşamınızın diğer alanlarına nasıl uyum sağladığını anlamadan, işinizi nasıl tasarlayacağınızı anlayamazsınız. Bu nedenle, bulunduğumuz noktadan başlayabilmek için nerede olduğumuzu bilmemiz gerekir. Bunu da enine boyuna tartarak, yani envanterimizi çıkarıp değerlendirerek yaparız. Bu, bulunduğumuz yerin açık bir tanımını yapmak ve o malum "Nasıl gidiyor?" sorusunu yanıtlamak içindir. Ama önce yanıtınıza dayanak olacak alanları tanımlayalım.

Sağlık. Medeniyetin ilk günlerinden bu yana, düşünceli insanlar sağlıklı olmanın yararlarını anlamıştır. Ve "sağlıklı" derken akıl, beden ve ruhen iyi olmayı, yani duygusal sağlığı, fiziksel sağlığı ve akıl sağlığını kastediyoruz. Sağlığın bu yönlerinin her birinin göreli önemi size bağlıdır. Her birini nasıl ölçeceğiniz sizin kara-

rınız. Ama "sağlığı" nasıl tanımlayacağınızı çözdükten sonra, artık ona dikkat etmeniz gerekir. Ne kadar sağlıklı olduğunuz, "Nasıl gidiyor?" sorusunu yanıtlarken yaşamınızın kalitesini nasıl değerlendirdiğinizi önemli ölçüde etkileyecektir.

İş. "İş" derken, insanoğlunun gezegenimizde süregelen macerasındaki payınızı kastediyoruz. Bunun için size bir ödeme yapılabilir ya da yapılmayabilir ama "yaptığınız" budur. Mali açıdan bağımsız olmadığınızı varsayarsak "iş"inizin en azından bir bölümü için para alıyorsunuzdur. İşinizi bir an için bile sadece size ödeme yapılan kısmına indirgemeyin. Birçok insan aynı anda birden fazla iş biçiminde çalışır.

Oyun. Oynamak tamamen keyifle ilgilidir. Eğer oynarken çocukları gözlemlerseniz (daha çok parmakla boya yapmayı kastediyoruz, futbol şampiyonasını değil) bahsettiğimiz oyun türünü göreceksiniz. Oyun, yaptığınız zaman size keyif veren her türlü etkinliktir. Tabii ki düzenlenmiş etkinlik ya da yarışma ya da üretkenlik girişimlerini kapsayabilir ama bütün bunlar sadece "onu yapmanın keyfi" için yapılırsa oyun olur. Bir etkinlik kazanmak için, ilerlemek için, elde etmek için yapılırsa, bu şekilde yapmak "eğlenceli" olsa bile, oyun değildir. Çok hoş bir şey olabilir ama yine de oyun değildir. Buradaki soru, sadece neyi yapıyor olmaktan saf bir keyif aldığınızdır.

Sevgi. Hepimiz sevginin ne olduğunu biliyoruz. Ve yine hepimiz, ne zaman ona sahip olup ne zaman olmadığımızı da biliyoruz. Sevgi gerçekten de dünyanın dönmesini sağlar ve o olmadığı zaman dünyamız pek de o kadar hareket etmiyormuş gibi hissedebiliriz. Sevgiyi tarif etmeye çalışmayacağız (bu konuda ne düşündüğünüzü zaten biliyorsunuz) ve gerçek aşkınızı bulma konusunda bir formülümüz yok (bu konuda *tonla* başka kitap var) ama ona özen göstermeniz gerektiğini biliyoruz. Sevgi bir topluluğa duyulan şefkatten erotizme kadar uzanan çok geniş bir yelpazede ve aileden arkadaşa, meslektaştan sevgiliye çok çeşitli kaynaklardan bize gelir ama bunların hepsinin insana

dair bir ortak noktası vardır: O malum bağ duygusu. Yaşamınızdaki insanlar kim ve sevgi sizden diğerlerine ve onlardan size nasıl akıyor?

Peki, Nasıl Gidiyor?

Yaşamınızın bu dört alanında *biz* (ya da başkaları) değerlendirme ya da yargılama yapamaz. Bu alanlardan en azından bir tanesinde hepimiz yeni bir model arayışına girmişizdir. Amaç öncelikle hangisini tasarlayacağınızı seçmek ve yaşamınızın bu alanını nasıl tasarlayabileceğinizi merak etmektir. Farkındalık ve merak, ileri giden yolunuzu inşa etmeye başlamak için ihtiyacınız olan tasarıma yönelik düşünme biçimleridir.

Aşağıdaki alıştırma nerede olduğunuzu anlamanıza ve hangi tasarım problemi üzerinde çalışacağınızı bulmanıza yardımcı olacak. Nerede olduğunuzu bilmeden nereye gideceğinizi bilemezsiniz.

Gerçekten. Bilemezsiniz.

Alıştırmayı yapın.

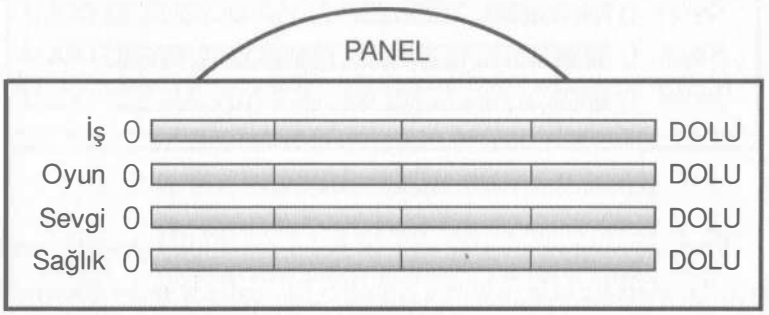
Tabelada *Şu Anda Buradasınız* yazmasının sebebi bu.

Sağlık/İş/Oyun/Sevgi Gösterge Paneli

"Şu Anda Buradasınız" noktasındaki mevcut durumunuzu değerlendirmenin bir yolu sağlık/iş/oyun/sevgi gösterge paneli dediğimiz şeye odaklanmaktır. Bunu arabanızın ön panelindeki göstergeler olarak düşünün. Göstergeler size arabanızın durumuyla ilgili bir şey söyler: Yolculuğunuzu tamamlamak için yeterli benzininiz var mı? Arabanızın motorunun rahat çalışmasını sağlayacak kadar yağ var mı? Motor patlayacak kadar ısınmış mı? Benzer şekilde SİOS paneli de yolculuğunuz için enerji ve odaklanma ihtiyacını karşılayan ve yaşamınızın rahat geçmesini sağlayan dört şeyi gösterecek.

İşlevsiz İnanç: *Nereye gideceğimi zaten biliyor olmalıyım.*
Farklı Açıdan Bakış: *Nerede olduğunuzu bilmeden nereye gittiğinizi bilemezsiniz.*

Sizden sağlık durumunuz ile çalışma, oynama ve sevme biçimlerinizi değerlendirmenizi isteyeceğiz. Şemamızın tabanında sağlık var, çünkü eğer sağlıklı değilseniz yaşamınızda hiçbir şey çok düzgün gitmez. İş, oyun ve sevgi sağlığın üstünde yer alır ve dikkat etmeniz gerektiğini düşündüğümüz üç önemli alanı gösterir. Bu alanların mükemmel bir dengesi olmadığını vurgulamak isteriz. Sağlık, iş, oyun ve sevgi hayatımızın farklı dönemlerinde farklı karışımlarda yer alır. Üniversiteden yeni mezun olmuş, genç ve bekâr birinin fiziksel sağlığı fazlasıyla yerinde olabilir, iş ve oyun bol miktarda olabilir ama henüz anlamlı bir sevgi ilişkisi olmayabilir. Çocukları olan genç bir çift çokça oyun oynayacaktır ama bunu bekâr ya da çocuksuz oldukları zamandan farklı yapacaktır. Yaşlandıkça, sağlık daha büyük bir endişe kaynağı olur. Sizin için uygun bir karışım olacak ve yaşamınızın hangi evresinde olursanız olun o karışımı hissedeceksiniz.

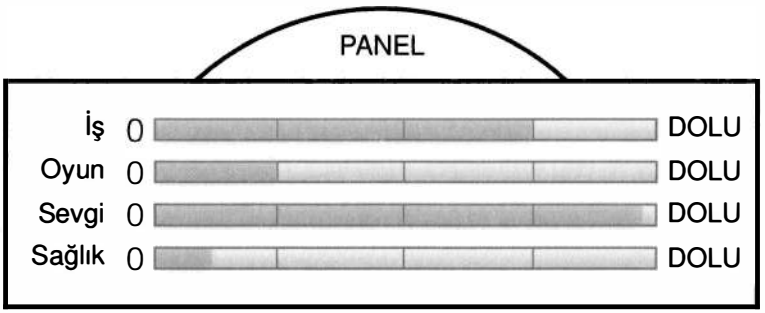

Sağlık konusunu düşündüğünüzde, sadece iyi bir doktor kontrolünden fazlasını düşünmenizi öneririz. İyi tasarlanmış bir yaşam

sağlıklı bir beden, çalışan bir kafa ve her zaman olmasa bile genellikle bir tür manevi uygulamayla desteklenir. "Manevi" derken ille de dinî demek istemiyoruz. Kendimizden daha büyük olana yönelik inanca dayalı her türlü uygulamaya manevi diyoruz. Burada da sağlığın farklı alanlarının oluşturduğu objektif ve mükemmel bir denge yoktur sadece "yeterince sahibim" ya da "bir şeyim eksik" şeklinde öznel kişisel bir his vardır.

Mükemmel denge bizim hedefimiz olmasa da bu diyagrama bakmak bazen bizi bir şeyin doğru olmadığına dair uyarabilir. Arabanızın gösterge panelindeki bir acil durum lambası gibi, diyagram kenara çekip neyin yanlış olduğunu anlama zamanının geldiğinin göstergesi olarak işlev görebilir.

Örnek olarak, Fred adındaki tanıdığımız bir girişimci, gösterge paneline bir göz atınca, sağlık ve oyun kategorilerinde neredeyse hiçbir şey olmadığını gördü. Gösterge paneli şuna benziyordu.

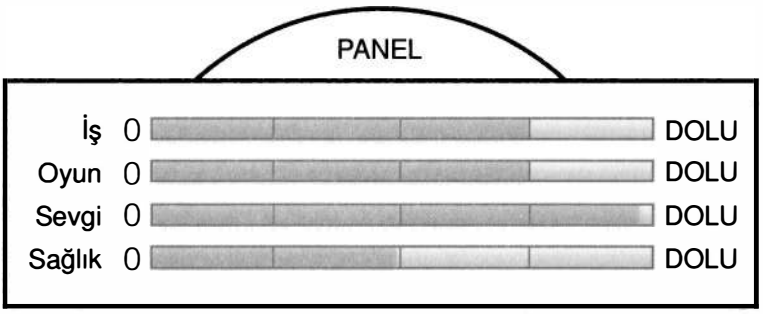

FRED'İN GÖSTERGE PANELİ

Fred karısına ve ailesine zaman ayırmaya dikkat etmişti –yeni iş girişimleri ilişkiler için zor olabilir– bu nedenle sevgi göstergesi konusunda kendine güveniyordu. Oyun zamanının çoğundan fedakârlık etmeye razıydı çünkü her şeyini yeni iş girişimi için ortaya sürmüştü; bu nedenle bir dengesizlik durumu onun için sorun

değildi. Ancak bu değerlendirme, biraz abarttığını anlamasına yardımcı oldu, özellikle de gösterge panelinde kırmızı ışığın yandığı sağlık konusunda. "Yeni bir şirket kurmanın yoğun stresi altında başarılı ve verimli bir girişimci olmak için çalışırken, hasta olmayı göze alamam. Şimdi bir başlangıç yaptığıma göre sağlığıma her zamankinden daha çok dikkat etmem gerek." Fred bazı değişiklikler yaptı: kişisel bir antrenör tuttu, haftada üç kez spor yapmaya ve ev ile iş arasında gidip gelirken entelektüel ve manevi açıdan kendisini zorlayan bir konuda haftada bir sesli kitap dinlemeye başladı. Bu yeni karışımla işinde daha verimli olmaya başladığını, iş ve yaşam tatmininin çok daha fazla olduğunu söyledi.

Apple'da ürün yöneticisi olan ve ikizlerini büyütmek için kısa süre önce işi bırakan Debbie, gösterge panelinin güven verici olduğunu görünce şaşırdı. "Artık 'çalışmadığım' için 'iş' kimliğimi kaybettiğimi sanıyordum. Ama ev ve çocuklarım için yaptığım işi gerektiği gibi değerlendirmeye alırsam eskisinden bile çok çalıştığımı anladım. Ve ikizlerimle geçirdiğim kaliteli zamanın keyfini çıkarabilmek için, bedenime ve aklıma iyi bakıyorum. Bu gösterge paneli çocuklarım küçükken para için çalışmayı bırakma seçimimin doğru olduğunu tasdik ediyor."

DEBBY'NİN GÖSTERGE PANELİ

Fred'in ve Debbie'nin öyküleri işte böyle; şimdi sizin gösterge panelinize başlayalım.

Sağlık Göstergeniz

Daha önce de söylediğimiz gibi, bizim için sağlık, bedenin iyi olmasının ötesindedir: Aklınızı ve ruhunuzu da göz önüne almalısınız. Her alanın görece önemi size bağlıdır. Sağlığınızın kısa bir değerlendirmesini yapın ve gösterge panelinizi doldurun. Bir çeyrek mi dolusunuz, yarım mı, üç çeyrek mi yoksa tam mı? (Referans olması için Bill de kendi gösterge panelini örnek olarak doldurdu.)

Sağlığınızı nasıl puanladığınız, yaşamınızın kalitesini nasıl değerlendirdiğinizi ve ilerlemek için neleri yeniden tasarlamanız gerektiğini önemli oranda etkileyecektir.

Sağlık

0 DOLU

Bill'in örneği

Sağlık: Genel olarak sağlığım yerinde, yakınlarda bir genel kontrol yaptırdım. Kolesterolüm hafif yüksek, ideal kiloma ulaşmak için yedi kilo vermeliyim, egzersiz yapmıyorum, formumda değilim ve trene yetişmek için koşmam gerektiğinde

nefes nefese kalıyorum. Yaşam, iş ve sevgi felsefem üzerine okuyorum ve yazıyorum; akıl ve akıl-beden bağlantısı üzerine en son araştırmaları okuyorum ama hafızamı olması gerektiğini sandığımdan daha hızlı kaybediyorum. Her sabah olumlu düşüncelerimi içimden tekrarlıyorum ve bu da hayata bakışımı tümüyle değiştirdi. Oğlum doğduğundan bu yana (21 yıl önce), amacı olan bir erkekler grubundayım ve bu adamlar benim birçok ruhsal yolculuğumda rehberim ve yol arkadaşım oldu. Sağlığımı "yarı dolu" olarak puanlıyorum.

İş Göstergeniz

Tüm "çalışma" biçimlerinizin bir listesini yapın ve tüm iş yaşamınızı tek bir "göstergede" değerlendirin. Bu listede karşılığında para kazandığınız işler de olduğunu varsayıyoruz. Bu, mesai saatlerindeki işinizi, birincisi yetmiyorsa ikinci işinizi, danışmanlık vb. işleri kapsayacak. Herhangi bir kurumda gönüllü çalışıyorsanız bunu da ekleyin. Debbie gibi ev hanımıysanız unutmayın ki çocukları yetiştirmek, ailenize ev yemekleri yapmak, ailenin yaşlılarına bakmak ve ev işi yapmak da "iş"in türleridir.

İş

Bill'in örneği

İş: Stanford'da çalışıyorum ve bazı özel danışmanlık işleri yapıyorum, Yaşamı Tasarlama atölyelerinde ders veriyorum, yeni kurulan VOZ adlı sosyal sorumluk işinde çalışıyorum (karşılıksız).

Oyun Göstergeniz

Oyun sadece yapmaktan keyif aldığınız için yaşamınıza neşe veren etkinliktir. Düzenlenmiş etkinlikleri de üretim çalışmalarını da kapsayabilir ama fayda için değil sırf eğlence amacıyla yapılıyorlarsa. Tüm yaşamların biraz oyuna ihtiyacı vardır ve her günümüzde biraz oyun olmasını sağlamak önemli bir yaşam tasarımıdır. Nasıl oynadığınıza ilişkin bir liste yapın ve sonra gösterge panelinizi doldurun; çeyrek mi dolusunuz, yarım mı, üç çeyrek mi yoksa tam mı dolusunuz?

Oyun

Bill'in örneği

Oyun: Arkadaşlara yemek yaparak ve büyük açık hava partileri vererek eğleniyorum, sanırım hepsi bu.

(Bu arada Bill bu konunun gösterge panelindeki kırmızı uyarı ışığı olduğunu düşünüyor.)

Oyun

0 DOLU

Sevgi Göstergeniz

Sevginin dünyanın dönmesine neden olduğunu ve eğer sahip değilsek dünyamızın gerektiği kadar parlak ve canlı olmadığını düşünüyoruz. Ayrıca sevgiye dikkat etmemiz gerektiğini ve çok geniş bir yelpazede karşımıza çıktığını biliyoruz. En temel ilişkimiz aşk için ilk gittiğimiz yerdir, ardından çocuklar gelir ve ardından da sel gibi, insanlar, evcil hayvanlar, topluluk ya da şefkat nesnesi olan ne varsa o gelir. Ve sevmek kadar başkaları tarafından sevilmek de önemlidir yani iki yönlü olmalıdır. Yaşamınızdaki sevgi sizden ve başkalarından nereye doğru akıyor? Bir liste yapıp, gösterge panelinizi doldurun.

Sevgi

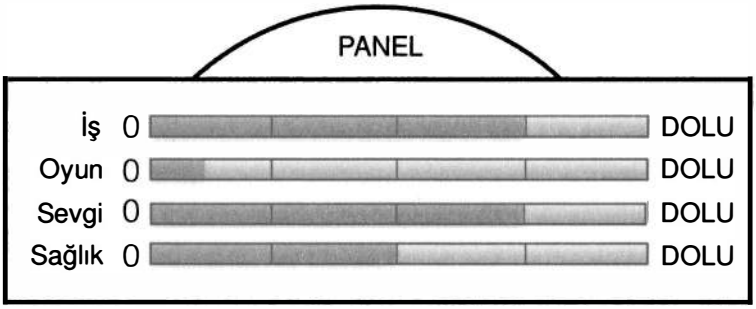
0 DOLU

Bill'in örneği

Sevgi: Sevgi hayatımda birçok yerde ortaya çıkıyor. Karımı, çocuklarımı, annemi ve babamı, kardeşlerimi seviyorum ve onlardan da bana doğru kendi tarzlarında akan sevgiyi hissediyorum. Sanatı seviyorum, özellikle de resim sanatını. Beni başka hiçbir şeyin etkilemediği kadar etkiliyor. Her tür müziği seviyorum, beni mutlu edebiliyor ya da ağlatabiliyor. Dünyadaki insan yapımı ya da doğal olan, nefesimi kesen ilginç mekânları çok seviyorum.

0 DOLU

Bill'in gösterge paneli, oyun eksikliğini ve fiziksel sağlıkla ilgili sorunları olduğunu gösteriyor. Bu "kırmızı ışıklar" Bill'in dikkat etmesi gereken alanları gösteriyor.

BİLL'İN GÖSTERGE PANELİ –
OYUN ve SAĞLIK'ta "KIRMIZI IŞIK" yanıyor

Peki, Gerçekten Nasıl Gidiyor?

Sağlık/iş/oyun/sevgi panelindeki halihazırdaki durumunuzu bilmek, kendinizle ilgili bir çerçeve ve bazı verileri tek bir yerde toplu olarak sunar. Şu anda, neyin yeterli, neyin yetersiz olduğunu bir tek siz biliyorsunuz.

Bir iki bölüm ve birkaç araç ve fikir sonrasında, bir şeyin değişip değişmediğini görmek için bu değerlendirmeye geri gelip gösterge panelinizi kontrol etmek isteyebilirsiniz. Yaşamı tasarlamak, prototip ve deneylerden oluşan tekrarlayan bir süreç olduğu için, yol boyunca bir sürü giriş ve çıkış şeritleri olacaktır. Bir tasarımcı gibi düşünmeye başlıyorsanız yaşamla işinizin hiç bitmediğini anlayacaksınız. İş hiç bitmez. Oyun hiç bitmez. Sevgi ve sağlık hiç bitmez. Yaşamlarımızı tasarlamayı ancak öldüğümüzde bitiririz. O zamana kadar sürekli tekrarlanan bir sonraki büyük olayla, yani yaşamın kendisiyle meşgul oluruz. Dolayısıyla sorularımız hâlâ geçerli: Dört alanın her birine ilişkin göstergelerinizin durduğu yerler şu anda sizi mutlu ediyor mu? Onlara dürüstçe baktınız mı? Harekete geçmenizi gerektiren alanlar var mı? Hınzır sorunlarınızdan biriyle karşılaşmış olabilir misiniz? Bu durum, sürecin bu kadar erken bir aşamasında bile mümkündür. Eğer öyleyse öncelikle bunun bir "yerçekimi" sorunu olup olmadığını kontrol edin. Probleminizin eyleme geçilebilir olup olmadığını kendinize sorun. Ayrıca, gösterge panelinizin bir denge ve oran ifade edip etmediğine bakın. Bu tasarım açısından çok önemlidir ama yaşamınızın tüm alanlarında mükemmel bir simetri ya da denge olacağını da hayal etmeyin. Sağlık, iş, oyun ve sevginin dört eşit parçaya ayrılması pek mümkün değildir. Ancak, yaşam dengesi tümüyle şaştığında problem yaşanabilir.

Bill oyun göstergesinin çok düşük olduğunu fark etti. Sizinki nasıl? Oyun göstergeniz çeyrekte ve iş göstergeniz tam dolu mu?

Peki ya sevgi? Sağlıktan ne haber? Akıl ve ruh sağlığınız ne durumda? Daha şimdiden hayatınızın biraz tasarım ya da yenilik gerektiren alanlarını hissetmeye başladınız diye tahmin ediyoruz.

Bir tasarımcı gibi düşünmeye başladığınızda, şu önemli noktayı hatırlayın: Geleceği tahmin etmek mümkün değildir. Bunun doğal sonucu olarak, siz bir şeyi tasarladığınızda o da mümkün olan geleceği değiştirir.

Bunu aklınızın bir köşesinde tutun.

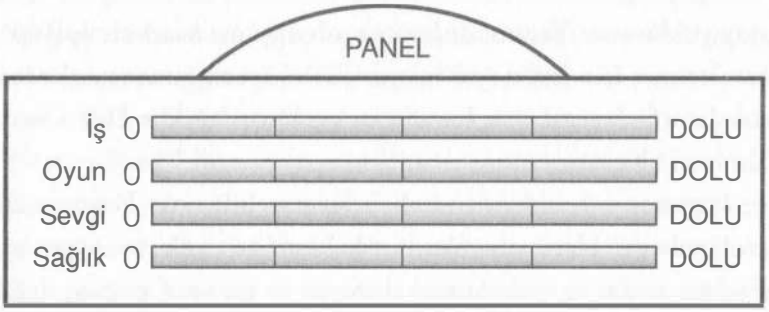
Bir şeyi tasarlamak, mümkün olan geleceği değiştirir.

Kısacası, geleceği bilmek ya da başlamadan önce şahane bir hayat tasarımı bulmak mümkün olmasa bile en azından başlama noktanız konusunda iyi bir fikriniz olur. Şimdi önünüzde uzanan yola çıkmak için doğru yöne dönmenizi sağlama zamanı. Bunun için bir pusulaya ihtiyacınız var.

Alıştırmalar

Sağlık/İş/Eğlence/Sevgi Gösterge Paneli

1. Bu dört alanın her birinde işlerin nasıl gittiği hakkında bir iki cümle yazın.
2. Her göstergede nerede olduğunuzu (0 - Tam dolu) işaretleyin.
3. Bu alanlardan herhangi birinde üstünde çalışmak istediğiniz bir tasarım problemi olup olmadığını kendinize sorun.
4. Şimdi de kendinize "probleminizin" bir yerçekimi problemi olup olmadığını sorun.

2
Pusula Oluşturmak

Size sadece üç sorumuz var:

- İsminiz nedir?
- Neyin arayışındasınız?
- Yük taşımayan bir kırlangıcın havadaki hızı nedir?

Siz de herkes gibiyseniz bu üç sorunun ikisini yanıtlamak herhalde kolay gelmiştir. Hepimiz ismimizi biliyoruz, basit bir Google araması da diğer sorunun yanıtını bize verir: 24 mil/saat. (Monty Python meraklılarına söylüyorum, bu hız *Avrupalı* kırlangıçlar için geçerli.)

Öyleyse gelelim yanıtlaması biraz daha zor olan soruya: Neyin arayışındasınız? Yaşamı *anlamaya* çalıştığımız saatleri toplasak, bazılarımız için hayatı *yaşamaya* fiilen harcadığımız saatlerden çok daha fazla tutacağını hayal etmek çok zor değildir. Hakikaten. Yaşamak. Yaşam.

Hepimiz yaşamımızdan endişe duymayı biliyoruz. Yaşamımızı analiz etmeyi. Hatta yaşamlarımız hakkında spekülasyon yapmayı. Endişe, analiz ve spekülasyon elimizde en iyi keşif araçları değil ve çoğumuz hayatımızın bir döneminde bu araçları kullanarak yolumuzu kaybetmiş ve şaşkın duruma düşmüşüzdür. Bizi kısır bir döngü içinde ve haftalar, aylar veya yıllar boyunca o kanepede (ya da masada ya da ilişkide) oturup bir sonraki adımda ne yapacağımızı düşünür hâlde tutmaya meyillidirler. Sanki yaşam büyük bir

Kendin Yap projesiymiş de kullanım kılavuzu sadece küçük bir azınlığa verilmiş gibidir.

Bu yaşamınızı tasarlamak değildir.

Bu yaşamınızı saplantı hâline getirmektir.

Biz bunu değiştirmek için buradayız.

Ve sonuçta sorduğumuz sorular Yunanların MÖ 5. yüzyılda sormaya başladığı ve bizim de o zamandan bu yana soragel diğimiz sorularla aynı: İyi yaşam nedir? Onu nasıl tanımlarsınız? Onu nasıl yaşarsınız? İnsanlar çağlardır aynı soruları soruyorlar.

Niçin buradayım?

Ne yapıyorum?

Yaptığım şeyin ne önemi var?

Amacım nedir?

Bütün bunların anlamı nedir?

Yaşam tasarımı, bu kalıcı sorulara kendi yanıtlarınızı ve kendi iyi yaşamınızı bulmanızın bir yoludur. Dave'in "Niçin buradayım?", "Ne yapıyorum?" ve "Yaptığım şeyin ne önemi var?" sorularına yanıtları Bill'in yanıtlarından, bizim yanıtlarımız da sizinkilerden farklı olacaktır. Ama hepimiz aynı soruları soruyoruz. Ve hepimiz kendi yaşamlarımıza yönelik yanıtları bulabiliriz.

Bu bölümde, bizim favori sorularımızdan birini yanıtladınız: "Nasıl gidiyor?" Bu soruyu genellikle iş saatlerimiz içinde sorarız. Eğer yaşam tasarımı gösterge panelinizi doldurduysanız göstergelerinizin hangi alanlarda dolu, hangi alanlarda boş olduğunu biliyorsunuz demektir ve yaşam tasarımı gösterge panelinizde ne olduğunu bilmek, yaşamınızı tasarlamanın ilk adımıdır.

Bir sonraki adım, pusulanızı yapmaktır.

Pusulanızı Oluşturmak

Pusulanızı oluşturmak için iki şeye ihtiyacınız var: "Çalışma görüşü" ve "Yaşam görüşü". Başlamak için, işin sizin için ne anlama geldiğini anlamamız gerek. İş neye yarar? Onu niye yapıyorsunuz? İyi işi iyi yapan nedir? İş felsefenizi keşfedip, kelimelere dökebilirseniz (ne için olduğu ve sizin onu niye yaptığınız), başkalarının sizin yaşamınızı tasarlamasına daha az izin verirsiniz. Kendi "Çalışma görüşünüzü" geliştirmek, oluşturacağınız pusulanın bir bileşenidir; "Yaşam görüşü" ise ikinci bileşeni.

Şimdi, "Yaşam görüşü" kulağa biraz azametli gelebilir ama aslında değil, herkesin bir "Yaşam görüşü" vardır. Daha önce kelimelere dökmemiş olabilirsiniz ama eğer yaşıyorsanız "Yaşam görüşünüz" vardır. "Yaşam görüşü" basitçe sizin dünyayla ve onun nasıl çalıştığıyla ilgili düşüncelerinizdir. Yaşama anlam veren nedir? Yaşamınızı yaşanmaya değer ya da değerli kılan nedir? Yaşamınız ailenizdeki, toplumunuzdaki ve dünyadaki diğer insanlarla nasıl bir ilişki içinde? Para, ün ve kişisel başarıların tatmin edici bir yaşamla ne alakası vardır? Yaşamınızda deneyim, gelişme ve tatmin duygusunun önemi nedir?

"Çalışma görüşünüzü" ve "Yaşam görüşünüzü" yazdıktan ve biraz sonraki basit alıştırmayı tamamladıktan sonra, pusulanıza kavuşacak ve iyi tasarlanmış bir yaşama doğru yola çıkacaksınız. Tasalanmayın, "Çalışma görüşünüzün" ve "Yaşam görüşünüzün" değişeceğini biliyoruz. Bir ergen, üniversite mezunu bir genç ve çocukları büyüyüp evden gitmiş bir ebeveyn olarak sahip olduğunuz "Çalışma görüşü" ve "Yaşam görüşünün" önemli ölçüde farklı olacağı çok açık. Söylemek istediğimiz, yaşamınızın geri kalanı için her şeyi çözmüş olmanız gerekmiyor, sadece şu anda yaşamın sizin için ne olduğuna dair pusula yaratmanız gerek, o kadar.

Tanınmış bir eğitim reformcusu ve *Let Your Life Speak* kitabının yazarı Parker Palmer, hayatının bir noktasında, başkasının hayatı-

nı yaşamak gibi asil bir iş yaptığını fark ettiğini söylüyor. Parker, Martin Luther King Jr ve Gandhi gibi 1950'lerin ve 60'ların büyük sosyal adalet liderleri olan kahramanlarını taklit ediyordu. Onların değerlerine ve hedeflerine değer verdiği için dünyadaki yolunu kendi pusulasına göre değil onlarınkine göre çizmiş ve eğitim sistemini içeriden değiştirmek için çok çalışmıştı. UC Berkeley Üniversitesi'nde doktorasını bitirdiğinde, saygın bir üniversite rektörü olma hedefine ulaşma yolundaydı. Her şey iyiydi, güzeldi ama Parker bunlardan nefret ediyordu. Martin Luther King ve Gandhi gibi kişiler ona ilham verebilirdi ama bunun onlarla aynı yolu yürümesi gerektiği anlamına gelmediğini fark etti. Sonuçta yaşamını bir düşün adamı ve yazar olarak yeniden tasarladı; hâlâ aynı hedefler için çalışıyor ama daha az taklit, daha çok özgünlük içeren bir biçimde.

Mesele şu: Dünyada ve kafamızın içinde, ne yapmamız ve kim olmamız gerektiğini bize söyleyen çok sayıda güçlü ses var. Hayatın nasıl yaşanması gerektiğini söyleyen birçok model olduğu için, hepimiz aynı Parker gibi kazara bir başkasının pusulasını kullanıp, başkasının hayatını yaşama riski ile karşı karşıyayız. Bundan kaçınmanın en iyi yolu kendi "Çalışma görüşümüzü" ve "Yaşam görüşümüzü" net olarak dile getirmek ve böylece kendi pusulamızı oluşturmaya başlamaktır.

Yaşamınız için bizim hedefimiz gayet basit: *tutarlı olmak*. Tutarlı bir yaşam, şu üç konu arasındaki noktaları net olarak birleştiren yaşamdır:

- Kim olduğunuz
- Neye inandığınız
- Ne yaptığınız

Örneğin, "Yaşam görüşünüzde" gezegenimizin bir sonraki nesle daha iyi bir biçimde bırakılması gerektiğine inanıyorsanız ve gezegeni kirleten dev bir şirkette (gerçekten iyi bir maaş karşılığında) çalışıyorsanız inandığınız şey ile yaptığınız şey arasında tutarsızlık olacak ve bunun sonucunda da büyük bir hayal kırıklığı ve tatminsizlik yaşayacaksınız. Çoğumuzun yol boyunca birçok takas yapması ve özveride bulunması gerekir ve bunların bazılarından hoşlanmayabiliriz. Eğer "Yaşam görüşünüze" göre peşinden gidilmesi gereken tek şey sanat ise ama "Çalışma görüşünüz" çocuklarınızın ihtiyacı olan her şeye sahip olabilmeleri için para kazanmak önemli diyorsa çocuklarınız size bağımlılığı olduğu ve sizinle yaşadığı sürece "Yaşam görüşünüzden" ödün vereceksiniz. Ancak bunda bir sorun yok çünkü rotanızdan sapmayıp, tutarlı olabilmenize izin veren bilinçli bir seçim. Tutarlı bir şekilde yaşamak her zaman her şeyin mükemmel bir düzen içinde olması anlamına gelmez. Sadece değerlerinize uygun yaşadığınızı ve bu süreçte iç bütünlüğünüzden ödün vermediğinizi gösterir. Size yol gösteren iyi bir pusulanız olduğunda, kendinizle bu tür anlaşmalar yapma gücüne sahip olursunuz. Kim olduğunuz, neye inandığınız ve ne yaptığınız arasındaki bağlantıları görebilirseniz ne zaman rotanızda olduğunuzu, ne zaman bir gerilim olduğunu, ne zaman dikkatlice verilmesi gereken bazı ödünlerin söz konusu olduğunu ve ne zaman yolunuzda büyük bir düzeltme yapmanız gerektiğini bilirsiniz. Öğrencilerle olan deneyimler bize bu üç noktayı birleştirme becerisinin benlik bilincini geliştirdiğini ve yaşamınıza daha çok anlam katıp, ondan daha çok tatmin aldığınızı gösterdi.

Şimdi artık kendi pusulanızı oluşturma ve arayışınız için yola koyulma zamanı geldi. Şu anda arayışınız basit (ve zaten aradığınız da Kutsal Kâse değil). Kendi yaşamınızı tasarlamanın peşindesiniz. Hepimiz hayattan aynı şeyleri (yol boyunca sağlıklı ve

uzun bir yaşam, sevdiğimiz ve önem verdiğimiz bir iş, sevgi dolu ve anlamlı ilişkiler ve bol oyun) istiyor olabiliriz ama onlara nasıl ulaşmayı düşündüğümüz birbirinden çok farklıdır.

"Çalışma Görüşü" Üzerine Derinlemesine Düşünme

"Çalışma görüşünüz" üzerine düşüncenizi kısaca yazın. Bir dönem raporu beklemiyoruz sizden (ve not da vermeyeceğiz) ama bunu gerçekten yazmanızı istiyoruz. Kafanızdan yapmayın. Yarım saatinizi alır; 250 kelimeyle bitirmeye çalışın, bir sayfadan az tutar.

"Çalışma görüşü", işin ne olduğu ve size ne ifade ettiği ile ilgili kritik konuları ele almalıdır. Bu sadece işten ve iş için istediklerinizin bir listesi değil, işe dair görüşünüzün genel bir ifadesi de olmalıdır. Bu, sizin iyi bir işin ne olmayı hak ettiğine dair tanımınızdır. Bir "Çalışma görüşü" şu soruları ele alabilir:

- Niçin çalışıyoruz?
- İş neye yarar?
- İş ne anlama gelir?
- Bireyle, başkalarıyla ve toplumla nasıl bir ilişki içinde?
- İyi ve yapmaya değer bir işi tanımlayan nedir?
- Paranın işle ilişkisi nedir?
- Deneyim, gelişme ve tatminin işle ilişkisi nedir?

Bu egzersizle insanlara yardımcı olduğumuz yıllar içinde, "Çalışma görüşünün" birçok kişi için yeni bir fikir olduğunu gördük. Bu egzersizde takılıp kaldıklarında bunun bir işten ya da pozisyondan beklentilerini, yani aslında "iş tanımını" yazmalarından

kaynaklandığını fark ettik. Bu egzersizde, hangi *işte* çalışmak istediğinizle değil, *niye* çalıştığınızla ilgileniyoruz.

Peşinde olduğumuz şey sizin çalışma felsefeniz, yani işin neye yaradığı, ne anlama geldiği. Bu, temel olarak sizin çalışma manifestonuz olacak. "Çalışma" dediğimizde, en geniş anlamını kastediyoruz, para kazanmak için ya da "iş" olarak ne yaptığınızı değil. Çalışma, sıklıkla birçok insanın yaşamında uyanık geçirilen sürenin en büyük bölümünü oluşturur, dikkatimizi ve enerjimizi bir yaşam boyunca yaptığımız her şeyden daha çok alır. Bu yüzden, çalışma ve uğraşın size ne ifade ettiği (hatta belki başkalarına da ne ifade etmesini umduğunuz) konusunda derinlemesine düşünmeye ve düşündüklerinizi dile getirmeye zaman ayırmanızı öneririz.

"Çalışma görüşleri", hitap ettikleri alanlar ve başkalarına ve dünyaya hizmet, para, yaşam standardı, büyüme, öğrenme, beceriler ve yetenekler gibi farklı konuları bir araya getirme biçimlerine göre büyük çeşitlilik gösterir. Bütün bunlar denklemin parçası olabilir. Biz sizin önemli olduğunuz şeyi ele almanızı istiyoruz. Başkalarına hizmet ya da toplumsal konularla herhangi bir somut bağı ele almanız gerekmez. Ne var ki pozitif psikolog Martin Seligman[1] işleri ile kendileri için toplumsal açıdan anlamlı olan şey arasında somut bir bağ kurabilenlerin tatmin olma olasılıklarının daha yüksek olduğunu ve dünyada çalışmaktan kaynaklanan kaçınılmaz streslere ve ödünlere daha iyi uyum sağlayabildiklerini bulmuştur. Birçok insan bize tatminkâr ve anlamlı bir çalışma içinde olmayı arzuladığını söylediğine göre, biz de sizi yukarıdaki soruları araştırma-

1 Fikirlerimizin ve egzersizlerimizin birçoğunu pozitif psikoloji hareketinin ve özellikle de Martin Seligman'ın çalışmalarından aldık. "İşleri ile kendileri için toplumsal açıdan anlamlı olan şey arasında somut bir bağ kurabilenlerin tatmin olma olasılıklarının daha yüksek olduğu ve dünyada çalışmaktan kaynaklanan kaçınılmaz streslere ve ödünlere daha iyi uyum sağlayabildikleri" nosyonu Seligman'ın *Flourish: A Visionary New Understanding of Happiness and Well-Being* (New York: Atria Books, 2012) kitabındaki önemli fikirlerden biridir.

ya ve "Çalışma görüşünüzü" yazmaya teşvik ediyoruz. Pusulanız bunlar olmadan eksik kalacaktır.

"Yaşam Görüşü" Üzerine Derinlemesine Düşünme

"Çalışma görüşünde" yaptığınız gibi, "Yaşam görüşü" hakkındaki düşüncelerinizi de lütfen yazın. Bu da 250 kelime civarında tutar ve yarım saatten fazla sürmez. Başlamanıza yardım etmek için, aşağıda "Yaşam görüşü" konusunda sıklıkla ele alınan bazı sorular göreceksiniz. Anahtar konu, hayat anlayışınızın temelini oluşturan önemli tanımlayıcı değerleri ve bakış açılarını yazmanızdır. "Yaşam görüşünüz" "en önemli meseleler" dediklerimize dair sizin tanımınızı oluşturan, sizin için en önemli olan şeydir.

- Niye buradayız?
- Yaşamın anlamı ya da amacı nedir?
- Birey ve diğerleri arasındaki ilişki nedir?
- Aile, ülke ve dünyanın geri kalanı nerede yer alır?
- İyi nedir, kötü nedir?
- Yüksek bir güç, Tanrı veya aşkın bir şey var mıdır, varsa bunun yaşamınız üzerindeki etkisi nedir?
- Neşe, keder, adalet, adaletsizlik, sevgi, barış ve mücadelenin yaşamınızdaki rolü nedir?

Bu soruların bir miktar felsefi olduğunun ve "T" ile başlayan kelimeyi kullandığımızın farkındayız. Bazı okurlar Tanrı'yı önemsiz olarak görürken bazıları bunu daha baştan en önemli konu olarak ele almamızı isteyebilir. Şu ana kadar tasarımın değerler karşı-

sında nötr olduğunu ve taraf tutmadığımızı büyük olasılıkla fark etmişsinizdir. Tanrı ya da ruhaniliğe dair sorular sizi düşünmeye teşvik etmek amacıyla gündeme getirildi, hangilerini yanıtlamak istediğiniz size kalmış. Bunlar dinî ya da siyasi tartışmalar için sohbet konusu değildir ve yanlış yanıt ya da yanlış "Yaşam görüşü" yoktur. Bunu yanlış yapmanın tek yolu hiç yapmamaktır. Bunun yanı sıra, meraklı olun ve bir tasarımcı gibi düşünün. İşinize yarayan soruları sorun, kendi sorularınızı oluşturun ve bakın bakalım neler keşfedeceksiniz.

Yanıtlarınızı yazın

Hazır. Başlayın.

Tutarlılık ve "Çalışma Görüşü-Yaşam Görüşü" Entegrasyonu

"Çalışma görüşünüzü" ve "Yaşam görüşünüzü" bir daha okuyun ve aşağıdaki sorular üzerine birkaç düşüncenizi yazın (lütfen bu soruların her birini yanıtlamaya çalışın):

- Çalışma ve yaşamla ilgili görüşleriniz birbirini nerede tamamlıyor?
- Nerede karşı karşıya geliyorlar?
- Biri diğerini yönlendiriyor mu? Nasıl?

Lütfen iki görüşünüzün entegrasyonu konusundaki görüşlerinizi yazmak için zaman ayırın. Öğrencilerimiz bize en büyük "Hah! İşte bu!" anlarını bu noktada yaşadıklarını söylerler. Onun için lütfen egzersizin bu bölümünü ciddiye alın ve entegrasyon üzerine biraz düşünün. Bu derinlemesine düşünme, çoğu zaman,

bu iki görüşünüzü ya da en azından birini yeniden düzenlemenize yol açacaktır. "Çalışma görüşünüz" ile "Yaşam görüşünüzün" birbiriyle uyum içinde olması, netliğinizi ve bilinçli bir şekilde tutarlı, anlamlı bir yaşam sürme becerinizi artıracaktır; bu, kim olduğunuzun, neye inandığınızın ve ne yaptığınızın aynı çizgide olduğu bir yaşamdır. Pusulanız doğru olduğunda, rotadan asla uzun süreliğine çıkmazsınız.

Gerçek Kuzey

Evet, şimdi dile getirilmiş ve bütünlüklü bir "Yaşam görüşüne" ve "Çalışma görüşüne" sahipsiniz. Neticede bu iki görüşün marifeti, size "Gerçek Kuzey"i göstermektir. Sizin pusulanızı oluştururlar. Rota dışına çıkıp çıkmadığınızı bilmenize yardım ederler. Herhangi bir anda, Gerçek Kuzeyinize göre nerede olduğunuzu değerlendirebilirsiniz. İnsanların güzel yaşamları boyunca, her zaman güzel görünerek, güzel bir şekilde düz yolda ilerlemeleri çok enderdir. Aslında, bütün denizcilerin bildiği gibi, rotanızı düz bir çizgi şeklinde çizemezsiniz, rüzgâr ve diğer koşullar neye izin verirse yönünüzü ona göre belirlersiniz. Gerçek Kuzey'e yol alırken, önce bir yöne, sonra başka bir yöne, daha sonra da yine başka yöne yelken açabilirsiniz. Bazen, dalgalı denizden kaçınmak için kıyıya yakın gidersiniz. Bazen fırtına patlar ve tümüyle kaybolursunuz ya da yelkenliniz alabora olur.

İşte böylesi zamanlarda, yönünüzü yeniden belirlemek için, "Çalışma görüşünüzün" ve "Yaşam görüşünüzün" el altında olması iyidir. Hayatınızın iyi gitmediğini ya da büyük bir değişim geçirdiğinizi hissettiğiniz her an, pusulanızı ayarlamak işe yarar. Biz bunu yılda en az bir kez yaparız.

Tekerleklerinizin yerlerini değiştirin.

Duman detektörünüzdeki pilleri değiştirin.

"Çalışma görüşünüzü" ve "Yaşam görüşünüzü" bir kez daha kontrol edin ve uyum içinde olmalarını sağlayın.

Durumunuzu değiştirdiğiniz, yeni bir arayışa girdiğiniz ya da belli bir işte ne yaptığınızı düşündüğünüz her zaman durun. Başlamadan önce, pusulanızı kontrol edip, yönünüzü belirlemek iyi bir fikirdir. Artık bir pusulanız olduğuna göre, "yönünüzü bulmanın" zamanı geldi.

Nihayetinde, bu bir arayış.

İşlevsiz İnanç: *Nereye gittiğimi bilmem gerek!*
Farklı Açıdan Bakış: *Nereye gittiğimi her zaman bilmeyeceğim ama doğru yönde gidip gitmediğimi her zaman bilebilirim.*

Alıştırmalar

Çalışma Görüşü ve Yaşam Görüşü

1. "Çalışma görüşünüze" ilişkin düşüncelerinizi kısaca yazın. Bu yarım saat kadar alır. 250 kelime civarında olmasını hedefleyin. Bir sayfadan az tutar.
2. "Yaşam görüşünüze" ilişkin düşüncelerinizi yazın. Bu da yarım saat ve 250 kelime civarında tutar.
3. "Çalışma görüşünüzü" ve "Yaşam görüşünüzü" gözden geçirin ve şu soruların her birini yanıtlayın:
   a. Yaşam ve çalışmayla ilgili görüşleriniz hangi noktada birbirini tamamlıyor?
   b. Nerede birbirleriyle karşı karşıya geliyor?
   c. Biri diğerini yönlendiriyor mu? Nasıl?

3
Yol Bulma

Michael mutluydu. Orta California'da küçük bir üniversite kentinde yaşayan, popüler, spor yapan, arkadaşlarıyla takılan ve popüler olmaktan, spor yapıp arkadaşlarıyla takılmaktan kaynaklanan oldukça kaygısız bir yaşamı olan bir çocuktu. Michael, geleceği üzerine düşünüp, planlar yapmaya pek zaman ayırmıyordu. Günlük olarak önüne ne gelirse onunla uğraşıyordu ve görüşüne göre hayat da yolunda gidiyordu. Öte yandan annesinin planları vardı. Birçok planı vardı. Michael'ın üniversiteye gitmesini planlamış, hangi üniversitelere başvuracağını seçmiş, hatta hangi bölüme gitmesi gerektiğine bile karar vermişti. Bunun sonucunda, Michael San Luis Obispo'da Cal Poly'de inşaat mühendisliği bölümüne girdi. İnşaat mühendisliği Michael'ın özel olarak ilgilendiği bir alan değildi, sadece annesinin planlarını uyguluyordu.

Bölümünde başarılı olarak üniversiteden mezun oldu. Daha sonra, Skylar'a âşık oldu. O dönemde Skylar ihtisasını bitirdi ve bir şirkette danışmanlık yapmak üzere Amsterdam'a taşındı. Michael, Skylar'ın peşinden Amsterdam'a gitti, mükemmel bir inşaat mühendisliği işi buldu ve işini de iyi yaptı. Michael yine hayatta kendisi için seçilmiş bir yolu mutlu bir şekilde izliyordu ve bir kere bile durup ne yapmak istediği ya da ne olmak istediği konusunda düşünmesi gerekmedi. "Çalışma görüşünü" ve "Yaşam görüşünü" bir kez olsun dile dökmemişti ve başkalarının direksiyona geçip

onun yönünü tayin etmesine hep izin vermişti. Bu, o zamana kadar işe yaramıştı.

Amsterdam sonrası, Michael, Skylar (artık karısıydı) ile birlikte California'ya geri döndü, çünkü Skylar çok sevdiği harika bir iş bulmuştu. Michael da yakınlarda bir inşaat mühendisliği şirketinde iş buldu. Sorun işte o zaman başladı. Saygın inşaat mühendislerinin yaptığı tüm işleri yapıyordu ama çok sıkılıyordu, tedirgin ve çok mutsuzdu. Yeni ortaya çıkan bu mutsuzluk kafasını karıştırdı. Nereye gideceğini ya da ne yapacağını bilmiyordu. Hayatında ilk kez planı işe yaramıyordu ve yönsüz kalan Michael kendini tam anlamıyla kaybolmuş hissediyordu.

İşlevsiz İnanç: *İş zevkli olmak zorunda değildir; bu yüzden iş denir.*
Farklı Açıdan Bakış: *Zevk almak, kendiniz için doğru işi bulmanızda size rehberlik eder.*

Birçok kişi Michael'a tavsiyelerde bulunuyordu. Sorunun başkası adına çalışmaktan kaynaklandığını düşünen birkaç arkadaşı, kendi inşaat mühendisliği firmasını kurmasını önerdi. Kayınpederi, "Akıllı adamsın. Mühendissin, matematik senin alanın. Finans sektöründe olmalısın. Borsacı ol," dedi. Michael bütün bu önerileri düşündü ve işinden istifa edip, finans okumak ya da işletme bölümüne gitmek için üniversiteye nasıl dönebileceğini hesaplamaya başladı. Bütün seçenekleri düşünüyordu çünkü açıkçası sorunun ne olduğundan emin değildi. Bir inşaat mühendisi olarak başarısız mı olmuştu? İnşaat mühendisliği onu hayal kırıklığına mı uğratmıştı? Buna dayanmak zorunda mıydı? Neticede sadece bir işti, öyle değil mi?

Değil.

Yolunuzu Bulmak

Yol bulma, varış noktanızı tam olarak bilmediğinizde nereye gittiğinizi anlamayı amaçlayan, eski zamanlardan kalma bir sanattır. Yol bulmak için bir pusula ve bir yöne ihtiyacınız var. Harita değil, yön. Amerikalı kâşifler Lewis ve Clark'ı düşünün. Jefferson onlardan Louisiana'nın satın alınması ile elde edilmiş topraklardan Pasifik'e ulaşmalarını istediği zaman haritaları yoktu. Okyanusa doğru yollarını bulurken, rotanın haritasını çıkardılar (kesin olmak gerekirse 140 haritanın). Yaşam içinde yol bulmak da aynıdır. Yaşamda *tek bir* varış noktası olmadığına göre, hedefinizi GPS'e yazıp, nasıl ulaşacağınız konusunda adım adım tarif alamazsınız. Yapabileceğiniz şey, önünüzdeki ipuçlarına dikkat edip, elinizdeki araçlarla elinizden geldiğince ilerlemektir. Bize göre ilk ipuçları, *kendini verme* ve *enerji*dir.

Kendini Vermek

İnşaat mühendisliği Michael'ı hayal kırklığına uğratmamıştı. Sadece yaşamına dikkat etmiyordu ve tek bildiği, bir şeylerin yolunda gitmediği idi. Michael 34 yaşındaydı ve neyi sevip neyi sevmediğini bilmiyordu. Yardım istemek için bize geldiğinde, iyi bir sebebi olmadan, yaşamını ve kariyerini altüst etmek üzereydi. Birkaç hafta, her günün sonunda basit bir günlük tutma çalışması yaptırdık. Michael gün içinde, işinde canının sıkıldığı, tedirgin ya da mutsuz olduğu anları ve o anlarda tam olarak neler yaptığını (*kendini vermediği* zamanlar) yazdı. Aynı zamanda heyecanlandığı, odaklandığı ve işte iyi zaman geçirdiği anları ve o anlarda neler yaptığını (*kendini verdiği* zamanlar) da yazdı. Michael bizim İyi Zaman Günlüğü dediğimizi çalışmayı yapıyordu.

Michael'a bunları niye yaptırdık (ve evet, size de aynı şeyi yaptıracağız)? Çünkü iyi zaman geçirme edimi sırasında kendisini ya-

kalamasını istiyorduk. Hangi faaliyetlerin sizi eksiksiz bir şekilde meşgul ettiğini öğrendiğinizde, yaşam tasarımınıza çok yardımcı olacak bir şeyi keşfedip dile getirirsiniz. Unutmayın, tasarımcılar eylemden yanadır ki bu da bizim bir konuyla ilgili sadece düşünmeye değil bir şeyler yapmaya da özen gösterdiğimizi söylemenin bir başka biçimidir. Hangi zamanlarda kendinizi verdiğinizin ve vermediğinizin, enerjik olduğunuzun ve olmadığınızın günlüğünü tutmak, ne yaptığınıza ve neyin işe yaradığına dikkat etmenize yardımcı olacak.

Akış: Kendini Tümüyle Vermek

Akış, steroid almışçasına kendini vermektir. Akış, zamanın durduğu, sizin kendinizi tümüyle bir faaliyete verdiğiniz ve o eylemin zorluğunun yeteneğinizle eşleştiği ve bu yüzden de ne çok kolay olduğu için canınızın sıkan ne de çok zor olduğu için endişelendiren bir varoluş biçimidir. İnsanlar bu kendini verme biçimini "coşkulu", "havasında olmak" ve "korkunç şahane" olarak tanımlar. Akış 1970'lerden beri bu olgu üzerinde araştırma yapan Profesör Mihaly Csikszentmihalyi tarafından "keşfedildi". Akış durumunu ilk tanımladığında, günlük işlerini yapmakta olan binlerce insanı incelemiş ve bu yoğun kendini verme biçimini ayrıştırabilmişti.[1]

Akış içindeki insanlar, bu deneyimin şu tür özelliklere sahip olduğunu belirtmiştir:

- Faaliyete tümüyle dahil olduğunu hissetmek.
- Coşku ve esrime hissetmek.

1 Akış kavramı hakkında daha fazla bilgi için bkz. Mihaly Csikszentmihalyi, *Flow: The Psychology of Optimal Experience*, New York: Harper Prennial, 2008. (*Akış: Mutluluk Bilimi*, çev. Barış Satılmış, Buzdağı Yayınları, 2018.)

- İç netliğe sahip olmak; ne yapacağını ve nasıl yapacağını bilmek.
- Tümüyle sakin ve huzurlu olmak.
- Zaman durmuş gibi ya da bir an içinde kaybolmuş gibi hissetmek.

Akış herhangi bir fiziksel ya da beyinsel faaliyet sırasında ve genellikle de ikisinin birden olduğu zamanlarda oluşur. Dave, ders planının ince detaylarını düzeltirken ya da rüzgârda yan yatmış teknesinin yelkenlerini ayarlarken akışa girer. Bill, bir akış bağımlısı olduğunu ve öğrencilerine danışmanlık yaptığı, akıl defterine bir şeyler çiziktirdiği ya da en sevdiği bıçağıyla soğan doğradığı anların akışa en çok yol açan anlar olduğunu itiraf ediyor. Akış "tarif etmesi zor ama hissettiğinizde anladığınız" türden, ancak kendinizin tanımlayabileceği kaliteli deneyimlerden biridir. Kendini kaptırmanın en üst noktası olan akış deneyimleri yaşamınızın tasarlanmasında özel bir yeri olduğu için, bu anları yakalayıp İyi Zaman Günlüğü'ne kaydetmeniz önemlidir.

Akış, yetişkinler için oyundur. Yaşam tasarımı gösterge panelinde sağlık, iş, oyun ve sevgiyi değerlendirdik. Günümüzün modern yaşamında hepimiz için en zor yakalanabilen unsur "oyundur". Oynamak için pek zaman bırakmayacak kadar çok sorumluluğunuz olduğunu düşünebilirsiniz. Tabii ki işlerimizin ve görevlerimizin zevkle kullandığımız becerilerimize hitap etmesini için uğraşabiliriz ama kabul edelim, bu oyun değil, iş. Belki. Belki de değildir. Akış bizim yetişkin oyunu dediğimiz şeyin bir anahtarıdır ve gerçekten de ödüllendirici ve tatmin edici bir kariyer birçok akış hâli içerir. Oyunun özü, sonuçlarıyla ilgili endişeler dikkatimizi dağıtmadan, yaptığımız şeye her şeyimizle ve neşe içinde gömülmektir. Akışta olduğumuzda tam da böyle olur; bütün varlığımızla yaptığımız

işle ilgiliyizdir, o kadar ki zamanı fark etmeyiz bile. Böyle bakıldığında akış, iş hayatımızın (ev hayatımızın, spor hayatımızın ve aşk hayatımızın vs) olağan bir parçası yapmaya çalışmamız gereken bir şeydir.

Enerji

Kendini verdikten sonra, yolu bulmak için aramamız gereken ikinci ipucu enerjidir. İnsanoğlu, diğer bütün canlılar gibi yaşamak ve gelişmek için enerjiye ihtiyaç duyar. Kadın ve erkekler bir zamanlar günlük enerjilerinin büyük kısmını fiziksel işlere harcardı. İnsanlık tarihinin büyük bölümünde, kadın ve erkekler avcılık ve toplayıcılık, çocuk büyütme ve ekin yetiştirme işleriyle meşguldü. Vakitlerinin büyük kısmını yoğun enerji isteyen fiziksel işler tüketirdi.

Bugünlerde çoğumuz bilgi çalışanıyız ve ağır işler için beynimizi kullanıyoruz. Beyin enerjiye çok aç bir organdır. Bir günde tükettiğimiz kabaca 2 bin kalorinin 500'ü beynimizi çalıştırmaya gider. Bu çok şaşırtıcıdır, çünkü beyin, beden ağırlığımızın sadece yüzde 2'sini oluşturmasına rağmen her gün tükettiğimiz enerjinin yüzde 25'ini alır. Dikkatimizi verme biçimimizin enerjimizin yüksek ya da düşük olması konusunda önemli rol oynaması şaşırtıcı değildir.[1]

Tüm gün boyunca fiziksel ve beyinsel etkinliklerde bulunuruz. Bazı etkinlikler enerjimizi yeniler, bazıları ise emer. İyi Zaman Günlüğü çalışmasının bir parçası olarak bu enerji akışlarını izlemek istiyoruz. Enerjinizin her hafta nereye gittiğini iyi kavradığınız anda, canlılığınızı en üst düzeye çıkarmak için faaliyetlerinizi

1 Bkz. Suzana Herculano-Houzel'ın TED Konuşması "What's so special about the human brain?", https://www.ted.com/talks/suzana_herculano_houzel_what_is_so_special_about_the_human_brain ve Nikhil Swaminathan, "Why Does the Brain Need So Much Power?," *Scientific American,* 29 Nisan 2008, http://www.scientificamerican.com/article/why-does-the-brain-need-s/.

yeniden tasarlamaya başlayabilirsiniz. Unutmayın, yaşamı tasarlamak, sadece yeni yepyeni bir yaşamı tasarlamak değil, mevcut yaşantınızdan daha fazlasını elde etmekle ilgilidir. Hayatınızdaki bazı büyük değişiklikler, sizi bu kitabı almaya yönlendirmiş olsa bile, yaşamı tasarlama çalışmasının büyük bir kısmı, mevcut yaşamınızı iş değiştirmek, taşınmak ya da üniversiteye geri dönmek gibi büyük değişiklikler yapmak zorunda kalmaksızın ayarlamaya ve iyileştirmeye yöneliktir.

"Enerji seviyemi izlemek, kendimi ne kadar vermiş olduğumu izlemekle nerdeyse aynı şey değil mi?" diye düşünebilirsiniz. Evet ve hayır. Evet, yüksek düzeyde kendini verme genellikle yüksek düzeydeki enerjiyle çakışır ama böyle olması şart değildir. Dave'in beyni çok hızlı çalışan bilgisayar mühendisi bir iş arkadaşı, fikrini savunmanın bir kendini verme faaliyeti olduğunu düşünüyordu, çünkü hızlı düşünüp ânında tepki vermesini sağlıyordu. Bu konuda çok iyiydi ve iş arkadaşları sık sık ondan kendi görüşlerini savunmasını talep ediyordu. Ancak "kazandığı" zamanlarda bile bu tartışmaların kendisini çok yorduğunu fark etti. Tartışmacı bir tip değildi ve başkalarını zekâsıyla alt etmek zevkli olsa bile bittiğinde kendini hep çok kötü hissediyordu. Enerji, negatife dönebildiği için de eşsizdir; bazı faaliyetler gerçekten de canımızı emip bizi bir sonraki şeye içimiz boşalmış hâlde gönderebilir. Can sıkıntısı kocaman bir enerji emicidir ama can sıkıntısını atlatmak enerjisizliği atlatmaktan daha kolaydır. Bu nedenle enerji seviyelerine özellikle dikkat etmek çok önemlidir.

Neşeye Dair

İyi Zaman Günlüğü üzerinde çalıştıktan ve ne zaman kendini kaptırdığına, ne zaman akışta olduğuna ve neyin ona enerji verdi-

ğine dikkat ettikten sonra, Michael zor ve karmaşık problemlerde çalıştığı zamanlarda inşaat mühendisliği işini sevdiğini keşfetti. Kendisini tüketen ve mutsuz kılan şeyler, zor kişiliklerle uğraşmak, başkalarıyla iletişim kurmak için çabalamak ve karmaşık mühendislik göreviyle hiç ilgisi olmayan idari işler, dikkatini dağıtan şeylerdi.

Bunun sonucu olarak, hayatında ilk kez, Michael neyin kendisine iyi geldiğine ve neyin onun için gerçekten işe yaradığına iyice dikkat etmeye başladı. Sonuçlar şaşırtıcıydı. Sadece işyerinde ne zaman eğlendiğini, enerjisinin düşmesine ve yükselmesine neyin neden olduğunu keşfederek, Michael inşaat mühendisliğinden aslında zevk aldığını anladı. Onun nefret ettiği, insanlarla ilgili konular, teklif hazırlama ve ücret pazarlıklarıydı. İşini sevdiği işleri daha çok yapıp, nefret ettiklerini daha az yapabilecek şekilde düzenleyebilmenin bir yolunu bulması yeterdi. İşletme Fakültesi'ne gitmek (zaten hem bir felaket olurdu hem de çok pahalıya gelirdi) yerine mühendislikte daha inatçı ve kararlı olmaya karar verdi. Bir doktora programına katıldı. Şimdi kendisini gerçekten mutlu kılan karmaşık türden mühendislik projelerinde çoğunlukla kendi başına çalışan üst düzey bir inşaat ve yapı mühendisi. Teknik açıdan o kadar değerli oldu ki kimse ondan idari işler yapmasını beklemiyor. İyi günlerinde, akşam evine giderkenki enerjisi, sabah evden çıkarken var olandan bile yüksek oluyor ve bu da çok şahane bir çalışma biçimi.

İşte size yaşamınızda yol bulurken kullanacağınız bir başka anahtar: Neşeyi takip edin, sizi meşgul eden, heyecanlandıran, canlandıran şeyi takip edin. İnsanların çoğuna işin zor olduğu ve dişimizi sıkıp dayanmamız gerektiği öğretilir. Evet, her işin ya da kariyerin zor ve insanın canını sıkan yanları vardır ama eğer yaptığınız işin büyük kısmı size yaşam enerjisi vermiyorsa sizi öldürüyor demektir. Neticede bu sizin kariyeriniz ve bunu yaparak çok

zaman geçireceksiniz: Hesaplarımıza göre ömrünüzün 90.000 ila 125.000 saati. Eğer eğlenceli değilse yaşamınızın büyük bir kısmı berbat geçecektir.

Peki işi daha eğlenceli kılan nedir? Sandığınız şey değil. Sonsuza kadar süren ofis partisi değil. Çok para kazanmak değil. Birçok hafta ücretli tatil yapmak değil. Gerçekten güçlü yanlarınızı kullandığınız ve yaptığınız işe kendinizi derinden verip, enerji aldığınız zaman, o iş eğlencelidir.

Peki Ya Amaç?

Bu aşamada bize genellikle, "Tamam bunların hepsi iyi de amaç ve misyon ne zaman işin içine girer? Kendini vermekten ve enerjili olmaktan daha önemli şeyler var hayatta. Önemsediğim ve benim için bir şey ifade eden bir iş yapmak istiyorum," denir.

Biz de aynı fikirdeyiz. Bu nedenle 2. Bölüm'de pusulanızı oluşturmaktan (birbiriyle tam bütünleşmiş Çalışma Görüşü ve Yaşam Görüşü) bahsetmiştik. Orada da ileri sürdüğümüz gibi, işinizin değerlerinize ve önceliklerinize ne kadar uyduğunu, yani işinizin kim olduğunuz ve neye inandığınızla ne kadar *tutarlı* olduğunu değerlendirmeniz önemlidir. Biz sadece kendini verme ve enerji düzeyine odaklanmış bir yaşam önermiyoruz. Kendini verme ve enerji düzeyine odaklanmış bir dikkatin ilerlerken yolunuzu bulma konusunda yararlı ipuçları sunabileceğini iddia ediyoruz. Yaşamı tasarlamak, birlikte esnek biçimde çalışan bir fikirler ve araçlar paketinden oluşur. Biz çok sayıda öneride bulunacağız ama neye odaklanacağınıza ve yaşam tasarımı projenizi nasıl düzenleyeceğinize sonunda siz karar vereceksiniz. Hadi şimdi İyi Zaman Günlüğü'nüze başlayalım.

İyi Zaman Günlüğü Çalışması

Aynı Michael gibi, sizin de İyi Zaman Günlüğü tutmanızı isteyeceğiz. Kendinizinkini nasıl yapacağınız size kalmış. Ciltli bir deftere elle de yazabilirsiniz, dosya kâğıtlarına yazıp üç halkalı klasöre de yerleştirebilirsiniz, hatta bilgisayarınıza bile yazabilirsiniz (ama biz ağırlıklı olarak elle yazmanızı öneririz, böylece defterinize ya da dosyanıza bir şeyler çiziktirebilirsiniz). En önemli şey bunu gerçekten yapmanız ve düzenli olarak kayıt tutmanızdır. Hangi formattan daha çok hoşlanıyorsanız ve hangisini daha çok kullanacaksanız doğru format odur.

İyi Zaman Günlüğü'nün iki öğesi vardır:

- Faaliyet Kaydı (nerede kendimi verdiğimi ve enerji aldığımı kaydettiğim yer)
- Derin düşünceler (ne öğrendiğimi keşfettiğim yer)

Faaliyet Kaydı basitçe temel faaliyetlerinizin ve bunlara kendinizi ne kadar verdiğinizin ve bunlardan ne kadar enerji aldığınızın bir listesidir. Kendinizle ilgili çok sayıda işe yarar bilgi yakalayabilmek için Faaliyet Kaydı girişlerinizi her gün yazmanızı öneririz. Birkaç günde bir yazmak daha kolay geliyorsa o da olur ama haftada en az iki kez faaliyetlerinizi kaydetmezseniz çok şey kaçırırsınız. Eğer klasör kullanıyorsanız, faaliyetlerinize kendinizi ne kadar verdiğiniz ve bunlardan ne kadar enerji aldığınızı görmek için küçük göstergeleri olan, bu bölümün sonundaki çalışma tablosunu kullanabilirsiniz (ya da www.designingyour.life adresinden indirebilirsiniz). Günlüğünüze göstergeleri (ya da tercih ettiğiniz kendini verme ve enerji sembollerini) çizebilirsiniz. İşinize hangisi yarıyorsa onu kullanın. Önemli olan bilgiyi kâğıda aktarmış olmanız.

Hepimiz işte farklı faaliyetlerle motive oluruz. İşiniz, sizi nelerin motive ettiğini olabildiğince detaylı olarak bulmak. Buna alışmak biraz zaman alacaktır çünkü siz de çoğu insan gibiyseniz bu tür şeylere daha önce ayrıntılı bir şekilde dikkat etmemişsinizdir. Tabii ki hepimizin bazen gün sonunda eve gelip "Çok iyiydi" ya da "*Berbattı*" dediğimiz olur ama bu deneyimlere katkıda bulunan parçaları nadiren inceleriz. Bir gün birçok andan oluşur, bunların da bazıları çok iyi, bazıları berbattır ama çoğu ikisinin arasındadır. Göreviniz gününüzün parçalarını inceleyip, kendinizi iyi zaman geçirme ediminde yakalamaktır.

İyi Zaman Günlüğü'nün ikinci öğesi, derinlemesine düşünmek ve Faaliyet Kaydınızı gözden geçirerek eğilimleri, içgörüleri, sürprizleri, yani sizin için iyi olan ve olmayan şeyler hakkında ipucu olan her türlü şeyi fark etmektir. Faaliyet Kaydı'nı en az üç hafta ya da mevcut durumunuzdaki tüm faaliyet çeşitlerini kayıt altına almanıza yetecek bir süre tutmanızı öneririz (bazı faaliyetler birkaç haftada bir olur). Ayrıca, haftalık olarak İyi Zaman Günlüğünüz üzerinde derinlemesine düşünmenizi öneririz. Böylece düşünceleriniz sadece her faaliyetteki tek bir deneyimden daha fazlasına dayanır.

Haftalık düşüncelerinizi İyi Zaman Günlüğü'ndeki boş sayfalara yazın.

Bill'in yakın zamanda yazdığı İyi Zaman Günlüğü Faaliyet Kayıtlarından bir sayfaya aşağıda yer verdik.

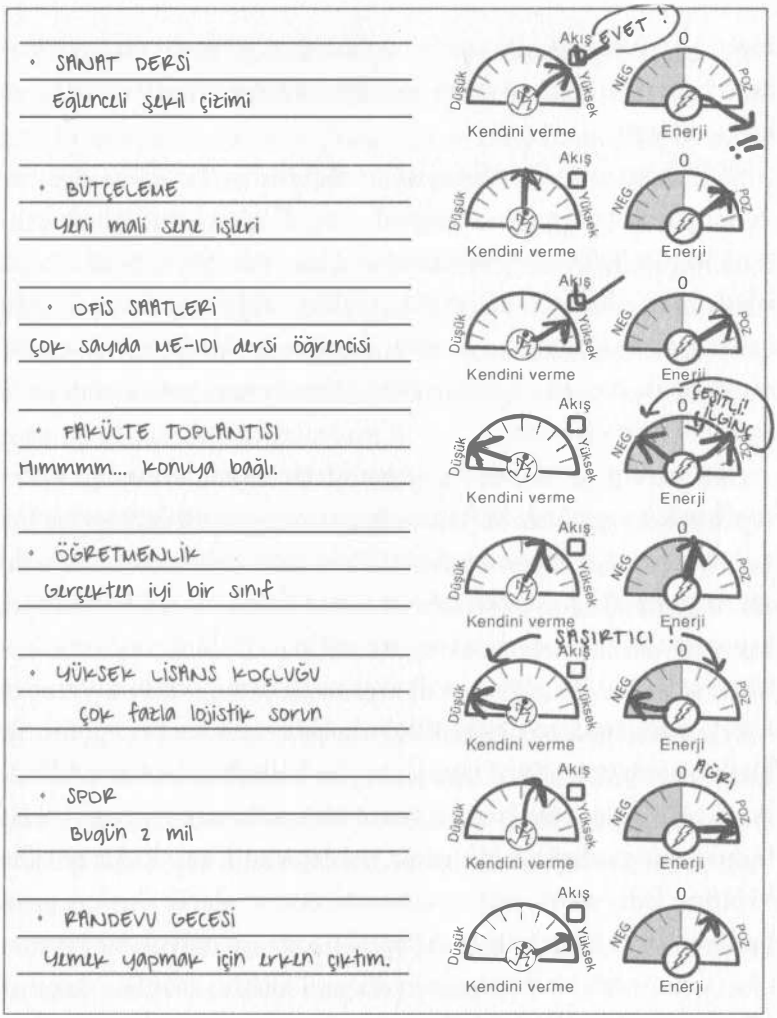
Bill'in düşünceleri şu gözlemleri içeriyordu:

Çizim sınıfının ve ofis saatlerinin istikrarlı olarak akış durumu yarattığını, öğretmenlik ve "randevu gecelerinin" tükettiğinden çok daha fazla enerji ürettiğini fark etti. Bu faaliyetlerde ısrarcı olmak hafta içindeki enerji düzeyini artırmanın bir yolu olacaktı kuşkusuz. Haftalık fakülte toplantısında ilginç sohbetler bazen oluyor, bazen de olmuyordu, bu yüzden enerji şemasına iki ok çizdi. Bütçe

toplantılarının o günkü enerjisini emdiğini görmek onu şaşırtmadı, işlerin mali yönünü zaten hiç sevmez (ama önemli olduklarını kabul ediyor).

Bill programını kendisini az verdiği faaliyetleri daha çok verdikleriyle çevreleyecek ve "negatif enerjili" işleri bitirdiğinde kendine küçük ödüller verecek şekilde düzenledi. Bu negatif enerjili işlerle başa çıkmanın en iyi yolu, onları "doğru yapabilmek" için iyi dinlenmiş ve gereken enerjiyi depolamış olmaktır. Yoksa, tekrar yapmak zorunda kalabilirsiniz ki bu da size gerekenden daha fazla enerjiye mal olur.

Bill sevdiği ve çoğu vaktini geçirdiği yüksek lisans öğrencilerine koçluk yapmanın haftalık enerjinden epeyce tüketmesine çok şaşırdı. Bu konu üzerinde günlüğünde biraz çalıştıktan sonra, iki şey keşfetti: (1) Kötü bir ortamda (gürültülü bir stüdyo) koçluk yapıyordu ve (2) koçluk etkileşimi etkin değildi, öğrencileri "anlamıyordu". Bu iki gözlem, salı akşamı sınıfının ortamını yeniden tasarlaması (sınıfları değiştirdi) ve koçluk tarzında her öğrenci ile birebir görüşmek yerine küçük gruplar hâlinde çalışmak şeklinde bir değişiklikle sonuçlandı; böylece öğrenciler etkileşim sırasında birbirlerine yardım edebiliyordu. Bu değişiklikler o kadar iyi oldu ki birkaç hafta sonra, dersler sırasında düzenli olarak akışa girmeye başladı. Bütçe işleri hâlâ berbattı tabii ama işin büyük bir kısmını oluşturmuyordu ve danışmalıktaki yeni akışlar, o anlara dayanabilmesine yardımcı oluyordu.

Bill İyi Zaman Günlüğü'nü temelde günlük yaşamını tasarlamak için kullanıyordu. Michael ise bu çalışmayı stratejik kariyer yolunu bulmak için yaptı. Çok farklı hedefleri vardı ve çok farklı sonuçlar elde ettiler ama ikisi de aynı tekniği kullandı: Kendilerini verdikleri ve enerjilerini yükselten şeyin ne olduğunu anlamaya ayrıntılı bir şekilde dikkat etmek.

Yakınlaştırmak – İyi Şeylere Ulaşmak

Bir iki hafta geçip de İyi Zaman Günlüğünüzde yeterli miktarda kayıt oluştuğunda ve bazı ilginç şeyleri fark etmeye başladığınızda, yakından bakıp çalışmayı bir sonraki seviyeye çıkarmanın zamanı gelmiş demektir. Genellikle, günlerinizi daha dikkatli incelemeye alışınca, bazı günlük kayıtlarınızın daha özellikli olabileceğini fark edeceksiniz: Daha net görebilmek için biraz daha yakından bakmanız gerek. Amaç, mümkün olduğu kadar kesin olmak. İşinize neyin yarayıp neyin yaramadığını ne kadar net görebilirseniz yol bulma yönünüzü o kadar iyi ayarlayabilirsiniz. Örneğin... Başlangıçta "Personel toplantısı – Bugün ilk kez hoşuma gitti!" olarak kaydettiğiniz şey tekrar baktığınızda, daha doğru bir şekilde şöyle belirtilebilir: "Personel toplantısı - John'un söylediklerini başka şekilde yeniden ifade ettiğimde herkes 'Ooo, aynen!' deyince kendimi harika hissettim." Daha detaylı olan bu versiyon, özel olarak hangi faaliyete ya da davranışa kendinizi verdiğinizle ilgili daha faydalı bir öykü anlatıyor ve özfarkındalığınızı daha da geliştirmenin kapısını açıyor. Kayıtlarınız bu tür detayları kapsadığında, derinlemesine düşünceleriniz daha fazla içgörü içerebilir. O personel toplantısıyla ilgili kayıtlarınıza dair derinlemesine düşüncelerinizi günlüğünüze yazarken, kendinize şöyle bir soru yöneltebilirsiniz: "John'un yorumunu *ustalıkla yeniden ifade ederken* mi (dile getirilenleri doğru biçimde aktarırken) yoksa çalışanlar arasında *fikir birliği sağlanmasına yardımcı olurken* mi (grup içindeki o birleştirici 'evet şimdi anladım' ânını yaratan kişi olmak) kendimi daha fazla vermiştim?" Personel toplantısının sizin için en hoş ânının bir şeyleri ustalıkla dile getirmek olduğu sonucuna varırsanız bu önemli içgörü, grubu rahatlatmak için içerik yaratma fırsatları arayışınızda size yardımcı olabilir. Bu tür gözlem ve derin düşünceleri size yardımcı olduğunu düşündüğünüz

noktaya kadar ilerletebilirsiniz (daha da ileri götürmeyin çünkü günlüğünüzde takılı kalmayı istemezsiniz).

FÇENK

İyi zamanlar Günlüğü'ndeki derinlemesine düşüncelerinizden büyük içgörüler elde etmek her zaman kolay değildir. Bu yüzden, size tasarımcıların detaylı ve doğru gözlemler yapmak için kullandıkları bir araç sunuyoruz. Bu aynı zamanda merak eden bir düşünme biçimine ulaşmanın da parçasıdır. Bu Faaliyet Kaydınız üzerine düşünürken kullanabileceğiniz beş grup soru sunan FÇENK yöntemidir[1].

Faaliyetler. Aslında ne yapıyordunuz? Bu yapılandırılmış bir faaliyet mi yoksa yapılandırılmamış mı? Özel bir rolünüz (ekip lideri) var mıydı yoksa sadece katılımcı (toplantıda) mıydınız?
Çevre. Çevremiz duygusal durumumuzu derinden etkiler. Futbol stadyumunda bir türlü hissedersiniz, katedralde başka türlü. Bu faaliyete katıldığınızda nerede olduğunuzu fark edin. Ne tür bir yerdi ve kendinizi nasıl hissettiniz?
Etkileşimler. Neyle etkileşim içindeydiniz, insanlarla mı makinelerle mi? Yeni tür bir etkileşim miydi yoksa tanıdık mı? Resmî miydi, gayrı resmî mi?
Nesneler. Herhangi bir nesne ya da cihazla (iPad, akıllı telefon, hokey sopası ya da yelkenli) mı etkileşim içindeydiniz? Kendinizi kaptırmış olma duygunuzu yaratan ya da destekleyen nesneler nelerdi?

1 FÇENK (AEIOU) şu kaynaktan alınmıştır: Dev Patnaik, *Needfinding: Design Research and Planning.* Amazon's CreateSpace Independent Publishing Platform, 2013.

Kullanıcılar. Orada başka kim vardı, bu deneyimi olumlu ya da olumsuz kılan ne tür bir rol oynadılar?

FÇENK'i kullanmak, duruma etkin bir şekilde yaklaşmanıza ve özel olarak neyin işinize yarayıp neyin yaramadığını keşfetmenize yardımcı olur. İşte iki örnek:

Lydia bir metin yazarı. Uzmanların yöntemlerini kılavuz kitaplarda belgelemelerine yardımcı oluyor. İnsanlarla çalışmaktan nefret ettiği gibi bir sonuca ulaşmış çünkü toplantılardan sonra kendini genellikle çok kötü ama bütün gün yazı yazarken iyi hissediyor. Toplantılara hiç gitmeden geçimini nasıl sağlayabileceğini düşünürken, İyi Zaman Günlüğü'nü doldurup, FÇENK yöntemini kullandı. Yakından bakınca, sadece bir iki tanesiyle toplantı yapıp, yazı konusunda yoğun çalışıp ya da yeni proje fikirleri üzerinde fikir fırtınası (faaliyet) yaptıklarında, insanları pekâlâ sevdiğini anladı. Planlama, programlar ve iş stratejileriyle ilgili olan ve altı kişiden fazlasıyla yapılan toplantılardan nefret ediyordu; bütün farklı bakış açılarını takip edemiyordu (çevre). Yoğun ve odaklı çalışan biri olduğunu anladı. İşbirliği (etkileşim) biçimine bağlı olarak, bu yoğunlaşma durumu başka insanlar (kullanıcılar) tarafından beslenebiliyor ya da bozulabiliyordu.

Basra yüksek eğitimi çok seviyordu. Ne yaptığı önemli değildi. Bir üniversite yerleşkesinde olduğu sürece keyfi yerindeydi (çevre). Bu nedenle, mezun olduğu üniversitede çalışmaya başladı. Beş, altı yıl boyunca, fon oluşturmaktan yeni öğrenci oryantasyonuna (faaliyet) kadar yaptığı her şeyden memnundu. Ama sonra her şey bozulmaya başladı ve o da

eğitimle yaşadığı aşk ilişkisinin bitmesinden endişelendi. İyi Zaman Günlüğü'nün bir versiyonunu yapınca, aslında hâlâ üniversiteyi sevdiğini ama yanlış işe girdiğini anladı. Otuzlu yaşlara yaklaştığında, sadece çevre yeterli değildi, artık rol de önem kazanmıştı. Öğrencilerle ilginç etkileşimlere girmesini sağlayan öğrenci işlerinden idareciler ve avukatlarla (kullanıcılar) bir sürü toplantı ve evrak işi olan (nesne) hukuk bölümüne geçmesi için yapılan terfiyi kabul etmişti. Bu seçimin yanlış olduğunu anlayınca, daha alt seviyede bir işi kabul ederek, yine daha yapıcı etkileşimler kurabileceği ve daha az bürokrasiyle uğraşacağı yerleştirme ofisinde işe girdi.

İyi Zaman Günlüğü'ndeki derin düşünceleriniz üzerinde çalışırken gözlemlerinizden daha çok şey elde edebilmek için FÇENK tekniğini kullanmaya çalışın. Her olanı kaydetmek ve kendinizi yargılamamak önemlidir; deneyimlerinizle ilgili hislerin doğrusu ya da yanlışı yoktur. Burada, bu tür bilgilerin yaşamınızı tasarlama konusunda çok faydalı olacağına odaklanmalısınız.

Dağın Zirvesinde Maden Arayışı

Geçmişiniz, özellikle de dağın tepesinde olduğunuz anlar ya da "zirve deneyimler", içgörünüzü ortaya çıkarmak için kazılmayı bekliyor. Zirve deneyimler, hatta çok eski geçmişimiz bile, çok şey anlatabilir. Geçmişteki işle ilgili zirve deneyimlerinizi hatırlayıp üstünde düşünmeye zaman ayırın ve neler bulduğunuzu görmek için bunlarla ilgili İyi Zaman Günlüğü Faaliyet Kaydı tutun ve derinlemesine düşünüp yazın. Bu anıların hafızanızda kalması nedensiz değildir. Bu zirve deneyimlerinizin bir listesini yapabilir ya da bir öykü gibi yazabilirsiniz. Hâlâ En Büyük Satış Toplantısı

diye anılan toplantıyı planlayan ekipte olduğunuz o güzel zamanları ya da doğru standartları göstermek üzere yeni yazarlara hâlâ dağıttıkları prosedür kitapçığını yazdığınız zamanların hikâyesini kelimelere dökmek çok zevkli olabilir. Zirve deneyimlerinizin öykülerini yazmak, bu öykülerden kendinizi en çok verdiğiniz ya da sizi enerjik kılan faaliyetleri çekip çıkarmayı ve bugün de uygulayabileceğiniz içgörüleri keşfetmeyi kolaylaştırır.

İyi Zaman Günlüğü egzersizini başarıyla yapabileceğiniz bir zamanda değilseniz, mesela iki iş arasındaki dönemdeyseniz geçmiş deneyimleri kullanmak özellikle faydalıdır. Profesyonel yaşamınıza yeni başlıyorsanız ve çok deneyiminiz yoksa, yine çok faydalıdır. Eğer öyleyse hayatınızın iyi gittiğini hissettiğiniz dönemlerinde (belki de on yıllarca önce) başka alanlarda yaptığınız faaliyetleri düşünün. Okuldaki eski projeler, yaz programları, gönüllü projeler gibi ciddi biçimde kendinizi verdiğiniz şeylerle ilgili geçmişe dair bir İyi Zaman Günlüğü çok işe yarayabilir. Geriye dönüp bakarken, iyi günlerin iyiliğini abartmak, kötü günleri çok eleştirmek gibi revizyonist tarihe karşı dikkatli olun. Sadece dürüst olmaya çalışın.

Yolculuğun Keyfini Çıkarın

Bu yeni farkına varma yolu, bundan sonra önünüzde ne olduğunu bulmanızda size rehberlik edecek. Lewis ve Clark gibi, üstünden geçtiğiniz alanların haritasını çıkarmaya başlayıp, önünüzdeki alanlarda yeni olasılıklar görmeye başlıyorsunuz. Bir farkındalık düzeyinden diğerine geçip bir şeylerin sizi (annenizi, babanızı, patronunuzu ya da eşinizi değil) gerçekte nasıl etkilediğini gerçekten araştırıyorsunuz. Yolunuzu bulmaya başladınız; olduğunuz yerden bir sonraki olası yere doğru hareket ediyorsunuz. Pusulanız ve İyi

Zaman Günlüğü'nden edindiğiniz içgörülerle yolunuzu bulma konusunda harika bir iş çıkarabilirsiniz.

Michael yolunu buldu.

Lewis ve Clark yollarını buldu.

Siz de yolunuzu bulabilirsiniz.

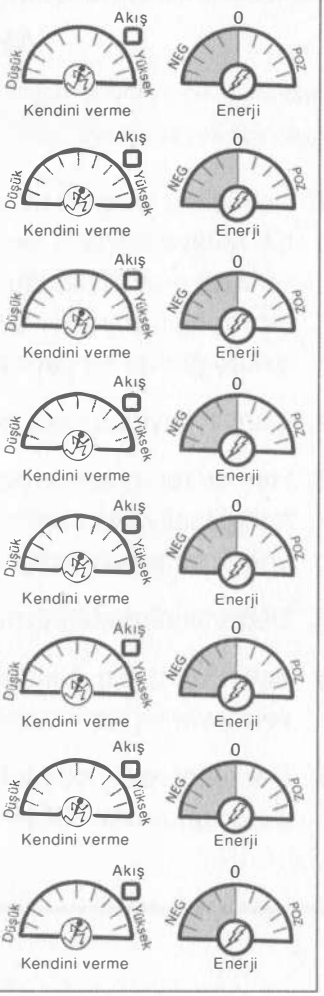
Bir sonraki adım, olabildiğince çok seçenek ortaya çıkarmaktır. Böylece elinizde deney yapıp prototip yaratabileceğiniz çok şey olur.

Bunun için akıl haritası çıkarmanız gerekiyor.

Alıştırmalar

İyi Zaman Günlüğü

1. Verdiğimiz çalışma tablosuna (ya da kendi defterinize) günlük faaliyetlerinizin hepsini kaydedin. Kendinizi verdiğiniz ve/veya enerjik olduğunuz zamanları ve o zamanlarda neler yaptığınızı yazın. Bunu günlük olarak ya da en azından birkaç günde bir yapmaya gayret edin.
2. Günlük kayıt tutmaya en az üç hafta boyunca devam edin.
3. Her haftanın sonunda değerlendirmelerinizi not alın ve hangi faaliyetlere kendinizi verdiğinize ve hangilerinin size enerji verip vermediğine dikkat edin.
4. Değerlendirmelerinizde sürprizler var mı?
5. Yakından bakın, kendinizi verdiğiniz ve size enerji veren ve vermeyenler konusunda daha kesin olmaya çalışın.
6. Derinlemesine düşünürken yardımcı olması için, ihtiyaç duyduğunuzda FÇENK yöntemini kullanın.

Akış
Düşük
Yüksek
Kendini verme
0
NEG
POZ
Enerji

4
Sıkışmışlıktan Kurtulmak

Grant sıkışıp kalmıştı. Büyük bir araba kiralama şirketinde çalışıyordu. İyi Zaman Günlüğü'nü yaptıktan sonra, günlerinin çoğunu ne kendisini verebildiği ne de kendisine enerji veren etkinliklerle geçirdiğini fark etti. Kızgın müşterilerle muhatap olmaktan nefret ediyordu. Sayısız standart sözleşmeyi doldurmayı sevmiyordu. Her gün aynı metni tekrarlamaktan nefret ediyordu. Sürekli olarak müşterileri daha pahalı olanı almaya ikna etmek zorunda olmayı sevmiyordu. Ama en çok da kendisini önemsiz biriymiş gibi hissetmekten nefret ediyordu. Kocaman bir kurumsal makinenin küçük ve önemsiz bir dişlisi olmak istemiyordu. Grant izini bırakabileceği bir işte çalışmak istiyordu. Etkili olmak istiyordu. Yaptıklarının birisi için bir önemi olsun istiyordu. Herhangi birisi için.

Grant işinden tümüyle nefret etmiyordu ama akışa benzer herhangi bir şey hissettiği tek bir an bile gelmiyordu aklına. İş demek, tatsız bir ıstırap demekti. Gözü hep saatteydi. Her hafta maaş çekini bekliyordu. Hafta sonları yeterince çabuk gelmiyor, geldiğinde de yeterince uzun sürmüyordu. Yaptığı şeylerden tek hoşlandığı zamanlar, kızılçam ormanında yürüyüş yaptığı, arkadaşlarıyla basketbol oynadığı ve yeğenlerinin ev ödevlerine yardım ettiği zamanlardı.

Ama bunların hiçbiri faturaları ödemiyordu.

Grant dükkân müdürlüğüne terfi ettirilecekti ama bu kendini her zamankinden fazla sıkışıp kalmış hissetmesine neden oldu. Araba kiralama

şirketinde çalışmayı hiçbir zaman hayal etmemişti ama ne kadar yoğun düşünürse düşünsün, farklı bir kariyer konusunda gerçekçi bir fikir gelmemişi aklına. Hatta nereden başlayacağını bile bilmiyordu. Bir rock yıldızı ya da beyzbol birinci liginde bir oyuncu olmayı isterdi elbette. Ama şarkı söylemiyor ya da bir enstrüman çalmıyordu. Küçükler Beyzbol Ligi'nden ise daha 12 yaşında çıkmıştı. Üniversitede edebiyat okuduğu için, asgari ücretin üstünde maaş ödeyen ilk işe girmişti. Ve şimdi kendini tuzağa düşmüş hissediyordu. Grant tüm hayatını araba kiralamaya adamak istemiyordu ama başka seçeneği yokmuş gibi geliyordu. "Bazı insanlar şanssızdır," diye düşünüyordu. "Bazı insanların kaderinde iz bırakmak yoktur."

Grant kendini yenilmiş hissediyordu çünkü tüm yapabileceğinin zaten her zaman yaptığı şey olduğunu düşünüyordu. Çünkü bir tasarımcı gibi düşünmüyordu. Tasarımcılar ilk aklınıza gelen fikre uyulmayacağını bilir. Tasarımcılar birçok seçenek arasından seçim yaptığınızda, seçiminizin daha iyi olacağını bilir. Çoğu insan Grant gibidir: İlk düşündükleri fikrin işe yaraması için uğraşırken sıkışıp kalırlar.

Grant'ın bir tasarımcı gibi düşünmeye başlaması gerekiyordu.

İşlevsiz İnanç: *Sıkışıp kaldım.*
Farklı Açıdan Bakış: *Hiçbir zaman sıkışıp kalmam çünkü her zaman bir sürü fikir üretebilirim.*

Sharon, işten çıkarılana kadar, Boston'da prestijli bir hukuk firmasında yardımcı avukat olarak çalışıyordu. Şimdi ise günde altı saatini internette iş arayarak geçiriyor. Bir yılı aşkın bir süredir bunu yapıyor. Morali çok bozuk: Azıcık özgüveni de uzun zaman önce

buhar olup uçmuş. Aslında avukat yardımcılığı ilk baştaki hedefi değildi, yedek planıydı. Üniversitede işletme okumuştu ama 2009 yılında mezun olduğunda ekonomi dibe vurmuş durumdaydı. MBA yapmış biri için "doğru şey" denilen pazarlama yöneticisi olarak iş bulamamıştı. Birçok insan gibi o da "doğru şey"in kendisini mutlu edeceğini düşünüyordu. Ama Sharon hiç mutlu değildi. İşin gerçeği Sharon'ın işletme bölümünden gerçekte ne *istediği* konusunda hiç fikir yoktu ve içten bir ilgiden yoksun olduğunu onunla iş görüşmesi yapanlar da büyük olasılıkla açıkça görüyordu. Sharon kendisi için doğru olanı yapmak yerine doğru şeyi yapmak için çok fazla zaman harcamıştı. İş aramaya başladıktan bir yıl sonra, seçeneklerinin tükendiğini düşündü. Kendini yenilmiş hissediyordu. Ama aslında Sharon'ın seçenekleri tükenmemişti, sadece başlangıç aşamasında bir sürü gerçek seçenek üretmemişti.

İşlevsiz İnanç: *O tek doğru fikri bulmalıyım.*
Farklı Açıyla Bakış: *Bir sürü fikre ihtiyacım var. Böylece geleceğim için birçok olasılığı araştırabilirim.*

Yaptığını yapmaya devam etmek dışında bir fikri olmayan Sharon da Grant gibi kendisini *sıkışıp* kalmış hissediyordu.

Çoğu insan, işe ihtiyacı olduğunda Sharon'ın yaptığını yapar: Eleman arayanlar listesine bakıp, alınabileceklerini düşündükleri işleri ararlar. Bu, iş bulmanın en kötü yollarından biridir ve aslında başarı oranı en düşük olandır (bunu 7. Bölüm'de daha detaylı inceleyeceğiz). Bu düşünme biçimi, tasarıma yönelik düşünme değildir; sadece ulaşabileceğiniz ne varsa onu yakalamaktır ve

uzun vadede tatmin sağlamayabilir. Eğer çocuklarınız aç kalmışsa, banka evinize haciz koymak üzereyse ya da Louie adlı birine büyük bir borcunuz varsa o zaman bulduğunuz ilk işe girin. Ama tehlike biraz uzaklaştığında, gerçekten istediğiniz türden bir işe doğru yolunuzu bulmanın zamanı gelmiştir. Sıkışıp kalmayı da dert etmeyin. Tasarımcıların her zaman başına gelir. Sıkışıp kalmış olmak yaratıcılık açısından bir sıçrama tahtası olabilir. Tasarımcı gibi düşündüğünüzde, birçok olası gelecek için pek çok seçenek ortaya koymak amacıyla fikirlerinizi nasıl "ateşleyeceğinizi", nasıl fikir üreteceğinizi bilirsiniz.

Aslında çok basit. Ne istiyor *olabileceğinizi* bilmeden ne istediğinizi bilemezsiniz. Bu yüzden de birçok fikir ve olasılık üretmelisiniz.

Sorunu kabullenin.

Sıkışıp kalın.

Atlatın ve fikir üretin, fikir üretin, fikir üretin.

Fikir Üretin

Sizden gerçekçi olma kutusunun dışına çıkıp, risk alarak o kocaman "isteyebileceklerim" dünyasına girmenizi isteyeceğiz. Sıkışıp kalmış olma durumunu kucaklamanızın zamanı geldi. Grant sıkışmıştı. Sharon sıkışmıştı. Hepimiz hayatımızın bazı alanlarında bir şekilde sıkışıp kalırız. İşte o noktalarda yeni fikirler üretmeye yani tasavvur etmeye ihtiyaç duyarız. Çılgın fikirler. Delice fikirler. Mümkün olduğunu sandığınızdan daha çok fikrin nasıl üretileceğini size öğreteceğiz. O kadar çok insan ilk fikrinde ya da mükemmel fikirde ya da sorunu çözecek, cevap olacak, o anda bulundukları çukurdan kendilerini kurtaracak olan fikri kovalarken sıkışıp kalır ki. Bu çok büyük bir baskıdır. Sadece tek bir iyi fikir olduğuna inanmak çok fazla baskı ve kararsızlığa yol açar.

"Emin değilim."

"Bozmak istemiyorum."

"Bunu doğru biçimde çözmem lazım."

"Daha iyi (doğru, vurucu) bir fikrim olsaydı her şey daha iyi olurdu."

Tam da burada duralım ki size şaşırtıcı bilgiyi ilk veren biz olalım: Her şey iyi olacak.

Olacak.

Modern dünyada, belli bir düzeyde seçime, özgürlüğe, hareketliliğe, eğitime ve teknolojiye erişime sahip olarak yaşayacak kadar şanslı olanlarımız, zamanının çoğunu optimizasyon takıntılı bir dünyaya gömülü geçirir. Her zaman daha iyi bir fikir, daha iyi bir yol, hatta mükemmel bir yol vardır. Bu düşünme tarzı, yaşam tasarımı açısından çok tehlikelidir. İşin gerçeği hepimizin içinde birden fazla yaşam vardır. Öğrencilerimize, "İçinizde yaşamaya değer kaç tane ömür var?" diye sorduğumuzda, ortalama yanıt 3,4'tür. Sadece bir yaşam şansınız olmasına rağmen birden fazla harika yaşam tasarımı olduğu fikrini kabul etmek çok özgürleştiricidir. Yaşamınız için sadece tek bir fikir yoktur. Kaç yaşında olursanız olun, mutlu ve üretken olarak yaşayabileceğiniz birçok hayat vardır ve bu üretken ve şaşırtıcı biçimde birbirinden farklı hayatların her birini yaşamak için izleyebileceğiniz birçok farklı yol vardır. Hesap edin; bu, tonlarca olası farklı fikriniz olabilir demektir. Ve biz de size bu fikirleri üretebileceğiniz araçları sağlayacağız.

Niceliğin kendine özgü bir niteliği vardır. Yaşam tasarımında, daha çok olan daha iyidir çünkü daha iyi fikirlere erişime eşittir ve daha iyi fikirler de daha iyi tasarıma yol açar. Düşüncenizi genişletmek, fikir üretme yeteneğinizi geliştirip, daha yenilikçi olmanıza imkân tanır. Birçok fikir üzerinde düşününce, size enerji verecek olan birkaç taneye denk gelme şansınız yükselir. Bu da hem

işe yarayacak hem de seveceğiniz bir şey yaratma şansınızı artırır. Ayrıca daha çok fikir daha çok içgörüye eşittir.

Tasarımcılar geniş çaplı ve çılgın fikirler üretmeyi sever. Delice fikirleri mantıklı fikirler kadar, hatta çok daha fazla severler. Neden? Çoğu insan tasarımcıların kara gözlük takan (bereleri, modern ayakkabıları ve modaya en uygun restoranları düşünün), alışılmışa meydan okuyan, avangart tipler oldukları için delice şeylerden hoşlanan uçuk kaçık tipler olduğunu düşünür. Bu doğru da olabilir ama konu bu değil. Tasarımcılar çok sayıda çılgın fikir sahibi olmayı öğrenirler çünkü bilirler ki yaratıcılığın bir numaralı düşmanı yargılamadır. Beyinlerimiz eleştirel olmaya, sorun bulmaya ve yargılamaya o kadar sıkı sıkıya bağlıdır ki herhangi bir fikrin sivrilmesi mucize sayılır. Eğer *bütün* fikirlerin ortaya çıkmasını istiyorsak, yargılamayı erteleyip, içimizdeki eleştirmeni susturmalıyız. Bunu yapmazsak birkaç tane iyi fikrimiz olacak ama fikirlerimizin çoğu, bizi yanlış yapmaktan ve bir aptal gibi görünmekten koruyan prefrontal korteks duvarımızın gerisinde sessizce hapsolarak kaybolacaktır. Tabii ki prefrontal korteksimizi seviyoruz ve onsuz topluluk karşısına çıkamayız ama fikirlerimizi de zamanından önce rehin almasını istemeyiz. Eğer çılgın fikirler evrenine erişebilirsek, o zaman erken yargılamanın üstesinden geldiğimizi biliriz. Çılgın fikirler seçtiğimiz fikirler olmayabilir (aslında nadiren olurlar) ama genellikle çılgın fikirlere sahip olduktan sonra yeni bir yaratıcı evrene geçeriz ve işe yarayabilecek yeni ve yenilikçi olasılıkları görebiliriz.

Kısacası çılgınlık yapalım.

Genellikle öğrencilerimiz sürecin bu bölümünü en heyecanlı, kendilerini en çok verdikleri ve eğlenceli kısmı olarak görür. Bir sürü müthiş ve çılgın fikir üretmeyi kim sevmez ki? Kendinizi yaratıcı biri olarak görüp görmemeniz önemli değil. Sloganımızı

hatırlayın: "Şimdi Buradasınız." Ve kişisel yaratıcılığınızın olduğunu düşündüğünüz seviyeyle çalışmaya hazırlanın. İşe oradan başlayacağız. Hedefimiz, yaşamınızı tasarlarken ortaya çıkan sayısız soruna çok sayıda çözüm üretebilme kapasitenize güç vermek ve genişletmektir.

Bir yaşam tasarımcısı olarak iki felsefeyi benimsemeniz gerekli:

1. İçinden seçim yapabileceğiniz çok sayıda fikir olduğu zaman daha başarılı seçim yaparsınız.
2. Bir soruna yönelik aklınıza gelen ilk çözümü hiçbir zaman seçmezsiniz.

Beynimiz genellikle tembeldir ve sorunlardan mümkün olduğunca çabuk kurtulmak ister. Bu nedenle aklımıza gelen ilk fikrin çevresini onu sevmemizi sağlayan kimyasallarla sarar ki o fikre "âşık olalım". İlk fikrinize âşık olmayın. Bu ilişki neredeyse hiçbir zaman yürümez. İlk çözümlerimiz genellikle çok sıradandır ve pek de yaratıcı değildir. İnsanların ilk önce aleni olanı önerme eğilimi vardır. Fikir üretme araçlarını öğrenmeniz, aleni olana meyletmemenize ve yaratıcılık konusunda özgüven kazanmanıza yardımcı olacaktır.

Yaratıcı olmadığını düşünenleriniz bile, eskiden böyle hissetmediğiniz bir zamanı hatırlayabilirsiniz. Belki şarkı söylemenin, dans etmenin ve resim yapmanın kendini ifade etmenin doğal yolları gibi göründüğü anaokulundaydı ya da birinci ya da ikinci sınıftaydı. Yaptığınızın bilincinde değildiniz, bu nedenle çizdiklerinizin sanat, söylediğiniz şarkıların profesyonelce ya da dansınızın başkalarının ilgisini çekmeye değer olup olmadığı konusunda yargıda bulunmuyordunuz. Kendinizi ifade etmenin her türlü doğal biçimini sınır tanımadan yaratmak konusunda kendinizi özgür hissediyordunuz.

Bir öğretmeninizin "Sen sanatçı değilsin, resim yapamazsın," ya da bir sınıf arkadaşınızın "Komik dans ediyorsun," veya bir başka yetişkinin "Şarkı söylemeyi kes, şarkıyı berbat ediyorsun," dediği zamanı da en ince ayrıntısına kadar canlı bir şekilde hatırlıyor olabilirsiniz. Off! Yaratıcılık katili bu ânı yaşadıysanız üzgünüz. Yaratıcılık katili anlar, sosyal normların azarlayan yetişkinlerin yerini aldığı ortaokulda ve lisede de devam etti ve farklılıklarımızı bize meydan okunacağı korkusuyla dizginlemeyi öğrendik. Büyürken kişisel yaratıcılığımızın bir zerresinin bile hayatta kalması mucizedir.

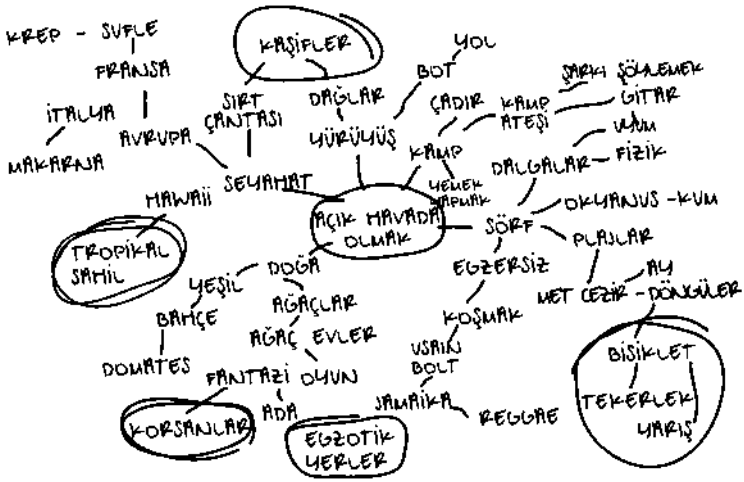
Ama bize güvenin, o hâlâ orada. Onu keşfetmenize yardımcı olacağız.

Zihnin Haritasını Çıkarmak

Size öğreteceğimiz ilk fikir üretme tekniği zihnin haritasını çıkarmaktır. Kendi kendinize fikir üretmek için harika bir teknik ve sıkışıp kalmaktan kurtulmak için müthiş bir yöntemdir. Zihnin haritasını çıkarmak peş peşe kelimelerle ilgili basit serbest çağrışım yöntemini kullanarak evreninin kapısını açıp, yeni çözüm önerileri üretmektir. Yöntemin grafiksel yapısı fikirlerin ve çağrışımlarının otomatik olarak yakalanmasını sağlar. Bu teknik size bir sürü fikir üretmeyi öğretir ve görsel bir yöntem olduğu için içinizdeki mantıksal/sözel sansürünüzü atlatıp geçer.

Zihnin haritasını çıkarma sürecinin üç adımı vardır:

1. Bir konu seçmek
2. Zihnin haritasını çıkarmak

3. İkincil bağlantıları kurmak ve kavramlar yaratmak (hepsini karıştırarak)

Yukarıdaki resim, "mükemmel" iş nasıl bulunur sorununda sıkışıp kalan Grant'ın zihin haritası. Hatırlarsanız, Grant İyi Zaman Günlüğü'ne baktığında, bulabildiği tek olumlu deneyim, evinin yakınlarındaki kızılağaç ormanında yürüyüşe çıktığı zamanlardı. Bu yüzden, zihin haritasını bu deneyim etrafında çıkarmaya karar verdi. AÇIK HAVADA OLMAK eylemini haritasının ortasına koyup, onun etrafına bir daire çizdiğini görebilirsiniz. Bu birinci adımdır.

İkinci adım zihnin haritasını çıkarmaktır. Bunun için orijinal fikri alıp, onunla ilgili altı ya da yedi şey yazın. Aklınıza gelen ilk kelimeleri yazmaya özen gösterin. Şimdi de aynı yöntemi ikinci halkadaki kelimeler için yapın. Her kelime için iki ya da üç çizgi çekin ve bunlarla ilgili yeni kelimeler bulmak için serbest çağrışımı kullanın. Aklınıza gelen kelimelerin ortadaki kelimeler ya da soruyla ilgili olması gerekmez. Sadece ikinci halkadakilerle ilgili

olması yeterli. Bu süreci en azından üç ya da dört halkalık kelime çağrışımını tamamlayana kadar tekrarlayın.

Grant kendi örneğinde, seyahat, doğa yürüyüşü, sörf, kampçılık ve doğa yazdı. Bunlar onun AÇIK HAVADA OLMAK fikriyle doğrudan bağlantılıydı. Sonra, bu kelimelerin her birini aldı ve yeni serbest çağrışım halkaları oluşturdu. Doğa yürüyüşü kelimesi Grant'a dağları çağrıştırdı, bu kelime de kâşifleri. Seyahat ona Hawai, Avrupa ve sırt çantasıyla seyahati, Hawai ise tropik plajları çağrıştırdı. Avrupa'nın çağrıştırdığı Fransa onu kreplere, krepler de Nutella'ya götürdü. Nutella ilginç olmasına rağmen çıkmaz bir sokaktı. Ama sörf plajlara götürdü, o da met ve cezire, met ve cezir döngüye, döngü ise bisiklete ve yarışa götürdü. Aynı zamanda Jamaika'ya ve Usain Bolt'a (Grant'in beyni tahminimden daha yaratıcı çıkmıştı) ve oradan da egzotik yerlere gitti.

Bütün bu katmanlar ve serbest çağrışımları oluşturmak 3-5 dakika aldı; kendinize bir zaman sınırlaması koymalısınız ki bunu iç radarınızı atlatacak kadar hızlı yapabilesiniz. Bir sonraki adım, kelimelerin bu rasgele çağrışımlarını alıp, ilginç olan (ya da gözünüze batan) birkaç şey vurgulamak ve bunları birkaç kavram oluşturacak şekilde karıştırmaktır. Seçimlerinizi zihin haritasının en dış katmanından ya da çeperinden yapmalısınız çünkü bilinçli düşüncenizden 2-3 adım ötede olan kısım budur. Açık havada olmak Grant'ı bisiklet yarışına, oradan da Usain Bolt'a götürmüş olmasına rağmen, gizli bilinçaltında bunların hepsi onun ağzından ilk çıkan kelimeyle bağlantılı. Grant ilginç görünen rastlantısal kelimeleri seçti. Bunlar, keşfetmek, tropik plajlar, korsanlar, çocuklar, egzotik yerler ve bisiklet yarışıydı. Sonra bu bileşenlerin her birini alıp birbiriyle karıştırarak birkaç olası fikir üretti.

Açık havada olmayı seven çocuklar için Kâşifler Kampı'nda yarı zamanlı çalışabilir miydi? Hatta daha da iyisi, kumsalda bir

Korsan Kampı olabilir mi? Peki ya kendisine önerilen terfiyi kumsal kenarında kiralık bir büroya taşınması şartıyla (biraz araştırma yapıp çalıştığı şirketin California'da Santa Cruz yakınlarında bir bürosu olduğunu bulmuştu) kabul etse nasıl olurdu? Ya da daha da iyisi çocuklara Korsan Sörf Kampı'nda koçluk yapabileceği Havaii gibi gerçekten egzotik bir yer (şirketinin orada da bir bürosu olduğu ortaya çıktı) nasıl olurdu? Ve belki de terfiyi kabul ederse, haftada dört gün çalışmanın yeteceği kadar para kazanır ve böylece bu yeni fikirlerini bir kısmını "araştırabilecek" vakti olurdu.

İnovasyon budur.

Grant artık sıkışıp kalmış bir durumda değil. Hatta ne yapacağını bilemediği kadar çok iyi fikri var. Daha da önemlisi, artık meselenin "mükemmel" işi bulmak değil, elindeki işi "mükemmelleştirmek" olduğunu düşünmeye başladı. Tüm dünyada ofisleri olan çokuluslu bir araba kiralama şirketinde çalışmanın yararlı olacağı ortaya çıktı. Zihin haritasını çıkarmak, Grant'ın yönetebileceği şeylerin tahmin ettiğinden daha fazla olduğunu ve mevcut işini bir sonraki için sıçrama tahtası olarak kullanabileceğini anlamasına yol açtı.

Bunu yaparken sözcüklerinizi sansürlememeyi unutmayın. Bu yüzden hızlı yapmanızı öneriyoruz. Aklınıza gelen ilk sözcükleri yazın. Kendinizi sansürlerseniz yeni ve özgün fikirleri üretme potansiyelinizi sınırlarsınız. Tasarım okulunun kurucusu David Kelley, eyleme geçirilebilir iyi fikirlere ulaşabilmek için önce çılgın fikirlerden geçmeniz gerektiğini söyler. Kısacası çılgın fikirlere ulaşmaktan korkmayın. Bunlar, gerçekten pratik ve gerçekten yeni bir şeyler için sıçrama noktası olabilir. Ayrıca, zihin haritanızı büyük bir kâğıt üstünde hazırlamalısınız. Çok sayıda fikir arıyorsunuz, bu yüzden haritanız olabildiğince çarpıcı ve büyük olsun. Gidip kocaman bir pişirme kâğıdı ya da büyük bir beyaz tahta alın.

Ne kadar büyük olursa o kadar iyi.

Steroidlere Sıkışıp Kalmak: Çıpa Sorunları

Öyle bir sorun türü vardır ki (yok olmayan sorun cinsinden), bunlara çıpa sorunu deriz. Fiziksel çıpalar gibi bizi yerimize bağlayıp, hareket etmemizi engellerler. Tıpkı Grant ve Sharon'ın kariyer problemlerinde olduğu gibi bizi sıkıştırırlar. Eğer iyi bir yaşam tasarımı yapacaksak bir çıpa sorunuyla ne zaman sıkışıp kaldığımızı fark etmemiz önemlidir.

Dave, kendisini bir çıpa problemiyle karşı karşıya buldu ama bunun Grant ve Sharon'ınki gibi kariyeriyle ilgisi yoktu. Bu sorun onu can evinden vurmuştu. Dave bir atölye insanıydı, "iş atölyesi" gibi. Babası (Üçüncü Dave) olağanüstü bir zanaatkârdı ve olağanüstü bir dükkânı vardı. Ve tabii Dave'in de havalı bir dükkânı olması gerekiyordu. Ancak Dave'in zanaatkârlığı az, tamirciliği daha çoktu, dolayısıyla babasının dükkânı gibi bir dükkâna ihtiyacı yoktu. Bunu yüzden de dikkatli bir planlama ve bakımla, Dave iki yönlü kullanılabilen bir garaja sahip olmuştu: İçeride araba park edecek kadar yer kalan şahane bir dükkân.

Dave'in hayallerini yargılamayın.

Garajını çok seviyordu ve hayatının sonuna kadar böyle bir garaj sahibi olmaya yemin etmişti. Sonra sahile taşındı ve gördü ki eşyalarını koymak için gereken depolama alanı, daha önce sahip olduğunun beşte biri kadardı. Böylece kendini bir çıpa problemi içinde buldu. Yıllarca süren bir çıpa problemi

Dave, ilk birkaç yıl içinde, sahilde sahip olduğu garajı doldurup, ek olarak üç depo daha kiralamak zorunda kaldı. Yıllar içinde teker teker bu depolardan kurtuldu ama arabasından boşalttığı son kalan döküntü yığını garajından hiç temizlenmedi. Hele dükkânının düzgün biçimde düzenlenmesi meselesini sormayın bile. Şu anda

beş yıldır Tipik Amerikan Garaj Felaketi'ni yaşıyor ve tabii ki buna fazlasıyla alışmış durumda. Dört yıldır her yaz garajını temizleyeceğine ve dükkânını düzenleyeceğine yemin ediyor ama her seferinde yapılması gereken işlerin altında boğuluyor. Eski ve neredeyse mükemmel garajının hayalini yaşatsa bile oraya hiçbir zaman ulaşamamaktan korkuyor. Eski bisiklet parçalarının, VHS kasetlerinin oluşturduğu ilk katmanı kaldırmaya hevesle başlıyor ama sonra bir heyula gibi dikilen yığın cesaretini kırıyor ve kamyonetin alternatörünü değiştirmek gibi daha kolay yapılabilecek bir şeyle dikkatini dağıtıyor. Yani tamirci yanı ortaya çıkıyor. Sonra Noel geliyor, tüm o kutular tavan arasından indiriliyor ve ... derken unutulup gidiyor.

Dave bu soruna çıpa atmış çünkü kabul etmek istediği tek çözüme çıpa atıp kalmış: Mükemmel bir araba ve atölye düzeni yaratmak. Artık iş o kadar büyük ki Dave denemiyor, sonuç olarak da okyanus güneşi ve tuzlu hava garaj dışındaki arabaların boyasını soldururken, herkes garajdaki engellerin etrafında slalom yapıyor.

Dave'in bu hareket edilemez durumdan kaynaklanan çıpadan kurtulmasının tek yolu, çözümünü yeniden tanımlayıp, bir miktar prototipleştirmekti. Şunları yapabilirdi:

1. Hedefin sadece bir iş tezgâhı ile bisiklet ve kamp malzemeleri için bir depodan ibaret olmasını sağlayacak şekilde çözümü yeniden tanımlamak.
2. Hâlâ küçük bir depolama birimine (yaşam için) ihtiyaç duyacağı ve garajını ayda 100 dolara geri alabileceği şekilde çözümü yeniden tanımlamak.
3. Sürecin farkında olup onu küçük projelere bölmek: a) eski kitap ve müzik kasetlerini vermek, b) bisiklet sayısını dörde indirmek, c) kutuları yerden kaldırmak, d) tezgâh üstünü eski proje döküntülerinden temizlemek

Buradaki en büyük adım mükemmel garaj imajından kurtulup, süreçte farklı bir sonuç ve adımlar hayal etmektir. Dave buzdolabı kapağına yapıştırılmış olan o eski, mükemmel garaj (*o tek* çözüm) resmini zihinde taşıdığı sürece, hiçbir yere varamayacak çünkü çok zor ve çok zor olan da işe yaramaz.

Bu bir yerçekimi problemi değil, yani çözülmesi imkânsız değil. Sadece işe yaramayacak bir çözüme attığı çıpayla kendini bağlamış olan Dave'in sıkışıp kalmış olması durumu.

Melanie, küçük bir sosyal bilimler fakültesinde sosyoloji eğitimi veriyordu ve sosyal inovasyon ve sosyal girişimcilik gibi yeni filizlenen alanlarda kaydedilen gelişmeler onu heyecanlandırıyordu. Bunlar, yeni kurulan şirketler ve risk sermayesi dünyasından gelen içgörüleri kullanarak kâr amacı gütmeyen kuruluşların yapabileceklerini dönüştüren alanlardı. Öğrencilerin yeni sosyal etki yaklaşımlarına gerçekten ilgi duyduğunu bildiğinden, ders vermeye ve sosyal inovasyon projelerine sponsor olmaya başladı. Çok iyi gidiyordu ama o daha fazlasını yapmak istiyordu. Çalıştığı üniversitede kalıcı bir etki yaratmak istiyor ve yeni bir Sosyal İnovasyon Enstitütüsü kurmayı hayal ediyordu.

İhtiyacı olan tek şey, bu işe düzgün bir şekilde tahsis edip işi doğru düzgün yapmasını sağlayacak 15 milyon dolardı. O da bu parayı toplamaya girişti. Bir strateji ve vurucu bir fikir geliştirdi. Öğrenciler bu fikre bayıldılar. Yöneticiler destekleyiciydi. Geliştirme dairesi ise nefret etti.

Çoğu küçük üniversite gibi, Melanie'nin okulu da mali olarak yeterince destek almıyor ve ayakta kalmak için mücadele ediyordu. Mezunlar listesi trilyonerlerle dolu değildi ve geliştirme dairesi de üniversitenin bir iki büyük bağışçı ile geliştirmiş olduğu ilişkiyi özenle kendine saklıyordu. Melanie'ye üniversitenin bireyler ve va-

kıflar dahil "Elini çekmesi!" gereken bağışçılarının uzun bir listesi verilmişti. Bu listede olmayan herhangi birine başvurabilirdi ama hepsi o kadar.

Bu ciddi bir dezavantajdı ama Melanie'nin vereceği zamanı hak eden bir hayali vardı, bu yüzden işe koyuldu. Gerisini tahmin edebilirsiniz. İki yıl boyunca yorulmak nedir bilmeden ilişkiler geliştirdi, çeşitli şeyler denedi ama hiçbir işe yaramadı. Bir iki taahhüt aldı ama hepsi de çok küçüktü. Bulduğu her büyük bağışçının, geliştirme dairesi tarafından başka işler için kapıldığını gördü. Melanie'nin hedefi tamamen ulaşılamaz durumdaydı. Üniversitenin bir iki stratejik bağışçısı olmadan, 15 milyonu toplaması mümkün değildi.

Sıkışıp kalmıştı. Gereksiz bir biçimde.

Melanie sorununun sosyal inovasyon enstitüsünü kurmak için 15 milyon dolar bulmak olduğuna inanıyordu. Ama sorunu bu değildi. Bu, sorununun çözümü için ilk düşündüğü fikirdi ve bu fikre öyle bir çıpa atmıştı ki sıkışmışlık ve başarısızlığa saplanmıştı. Bütün bu reddedilmeler sonucunda depresyona girdiğini, fon toplama işinin dikkatini dağıtması yüzünden öğretmenlikte zorlandığını ve para konusundaki yakınmaları yüzünden bazen meslektaşlarının ondan kaçmaya başladığını söylemiş miydik? Gördüğünüz gibi kötü bir çözüme çıpa attığınızda, her şey zaman içinde daha da beter olur.

Melanie'nin gerçek sorunu bir enstitü kurmak için fon bulmak değil, sosyal inovasyon yoluyla okulda kalıcı bir etki yaratmaktı. Klasik bir hata yaparak, tek bir çözüme hemen atlamıştı. Yardım neticesinde, Melanie tasarım düşüncesini benimseyerek, gerçek sorununun ne olduğunu hatırlayarak ve çeşitli prototipler üzerine düşünerek sıkışmışlıktan kurtuldu. Enstitü fikrinin (ve 15 milyon dolarlık fiyat etiketinin) bir gün tek başınayken aklına geldiğini ve alternatifleri doğru düzgün hiç düşünmediğini fark etti. Meraklı

düşünme biçimini bu duruma uyguladı ve ne elde etmeye çalışacağına en sonunda karar vermeden önce biraz daha araştırma yaptı.

İlginç bir soru oluşturmaya karar verip kampüste birçok kişiyle konuştu. Kampüs liderleriyle röportajlar yaparak, "Sizce sosyal inovasyon okul yaşamınızın bir parçası hâline nasıl gelebilir ve nereden başlamak lazım?" sorusunu yöneltti. Müthiş sohbetler yaptı ve iyi fikirler edindi. Konuştuğu kişiler temalı yurtlar, alternatif bahar tatili programları, yaz için stajyerlik programları ve müfredatta yeni bir son sınıf tez projesi önerdi. Üniversitede kurumsal bir etki yaratmak için yeni bir enstitü kurmadan (ve fon yaratmadan) yapılabilecek birçok şey vardı. Tabii ki enstitü daha havalı, daha büyük ve daha seksi olurdu ve hatta daha büyük bir etki de yaratırdı ama bu neredeyse imkânsızdı. Diğer fikirler hem daha ucuzdu hem de daha çok destekçi kazanmıştı, sonuçta Melanie artık konunun kampüsteki tek savunucusu değildi. Akademisyenler ve öğrencilerden oluşan bir ekip kurdu ve ekip sosyal inovasyon temalı bir yurt fikrinin en iyi fikir olduğuna karar verdi.

Bir prototip oluşturdular. Öncelikle neyin işe yarayıp neyin yaramadığını anlamak için tüm temalı yurtları taradılar. Bu süreçte, yeni yurt fikrini beğenen öğrencilerle tanıştılar. Ekip, ilk adım olarak, bu öğrencileri kampüste bir kulüp kurmaya yönlendirdi. Kulüp iki yıl boyunca, çeşitli projeler deneyip, bu fikri kampüs yaşamına sokmaya ve güvenilirlik kazanmaya çalıştı. Daha sonra kulübün dört üyesi okuldaki son senelerinde aynı yurtta yönetim asistanı olmak için müracaat etti ve bir sonraki yıl, yurtta pilot olarak bir sosyal inovasyon programı yürütmek için yurt müdüründen izin aldılar. İşler çok iyi gitti ve bir sonraki yıl tekrarlandı. Ondan sonraki yıl ise, yurt resmî olarak sosyal inovasyon temasını aldı, Melanie de yurdun danışmanı oldu ve Öğrenci İşleri Dekan Yardımcısı da onun en sıkı savunucularından biri oldu.

Melanie, problemi farklı bir bakış açısıyla yeniden tanımlayarak, merak duygusunu kullanarak, prototip hazırlayarak ve biraz da radikal bir işbirliği ile kampüs kültüründe ve yurt sisteminde kalıcı bir değişim yarattı. Bir enstitü kurmaya gerek kalmadan, kurumda uzun vadeli bir etki yaratmış oldu.

John'un da bir çıpa sorunu vardı. İlk kez yavrukurtluğu sırasında duyduğundan bu yana, Grand Canyon'un tepesinden dibine kadar katır üstünde bir gezi yapmayı hayal etmiş ve bir gün bunu yapmak için kendine söz vermişti. Sonra araya hayat girdi; yapması gereken bir kariyer vardı ve bir aile kurmalıydı. Sorun değildi; seyahati karısı ve çocuklarıyla yaparak, şahane bir aile anısı oluştururlardı. Beş kişilik ailesi için bu seyahati yapacak parayı toplayana kadar, John iri bir adam olmuş ve 100 kiloya çıkmıştı. Oysa katır gezisine çıkabilmek için limit 90 kiloydu. John bu geziye çıkmak için, beş yıl boyunca her ilkbaharda diyete başlayıp 89,5 kiloya düşmeye çalıştı. Bir yıl 94, bir başka yıl 92 kiloya kadar düştü. Bir keresinde 91 kiloya kadar indi (ama bütün giysileri ve su şişesiyle 93 kilo oluyordu). Diyet yapma konusunda ilerleme kaydediyordu ama yeterince hızlı değil. Çocukları büyüyordu ve yaz aylarında üç gün boyunca aileleriyle birlikte katırla gezmek dışında planlar yapıyorlardı.

Hayali hiçbir zaman gerçekleşmedi. Böyle bir aile anısı yok.

John bu çözüm fikrine çıpa atmıştı. Katır gezisi olmak zorundaydı. Eğer geriye doğru bir adım atıp, bu özel çözümün imkânsız olmasa bile gerçekleşmesinin çok zaman alacağını ve başarma şansının çok az olacağını görseydi vazgeçerdi. Bu fikri, "Grand Canyon'u Katır ile Gezerek Görmek" yerine "Tepeden Tırnağa Grand Canyon'u Görmek" olarak yeniden tanımlardı. Bunu yapmanın başka birçok yolu vardı; helikopterle, nehirden ve yürüyerek

gibi. John'un dağ yolunda yürüyüş eğitiminde başarılı olma ihtimali, 90 kilonun altına düşmekten çok daha fazlaydı.

Dave, Melanie ve John'un öykülerinin ana fikri şu: İşe yaramayan bir çözüme kendinizi geri dönülmez biçimde bağlayarak, çözülebilecek bir sorunu çıpa problemine dönüştürmeyin. Çözümü başka olasılıklara göre yeniden tanımlayın, bu fikirlerin prototiplerini (bazı dağcılık testleri alın) hazırlayın ve sıkışmışlıktan kurtulun. Çıpa problemleri bizi sıkıştırır çünkü sadece tek bir çözüm görebiliriz: Zaten elimizde olan ve işe yaramayan çözüm. Çıpa problemleri sadece o andaki başarısız yaklaşımımızla ilgili değildir. Gerçekte, ne yaparsak yapalım hiçbirinin işe yaramayacağı ve sonuna kadar sıkışıp kalacağımızı –yani hapı yutmuş olduğumuzu–hapı yutmuş olmaktansa sıkışıp kalmış olmayı tercih ettiğimizi itiraf etme korkusuyla ilgilidir. Bazen problem için ürettiğimiz o tanıdık, başarısız yaklaşımımıza tutunmak, daha kötü bir başarısızlığı engellemek için gerekli olacağını düşündüğümüz büyük değişikliklere kalkışıp bir tür başarısızlık riskini almaktan daha rahat gelir. Bu çok rastlanan ama paradoksal bir insan davranışıdır. Değişim her zaman belirsizdir ve ne kadar çabalarsanız çabalayın başarı garantisi yoktur. Korkmak mantıklıdır. İlerlemenin yolu, suları test etmek için bir dizi küçük prototip tasarlayarak başarısızlık riskini (ve korkuyu) azaltmaktır. Prototiplerin başarısız olması kabul edilebilir, zaten öyle olmaları beklenir ama iyi tasarlanmış prototipler size gelecek hakkında bir şeyler öğretir.

Prototipler endişenizi azaltır, ilginç sorular sorar ve gerçekleştirmeye çalıştığınız değişimin potansiyeli ile ilgili veri sağlar. Tasarım düşüncesinin temel ilkelerinden biri, bir sonraki adımınız için "hızlıca ve ileriye yönelik başarısız olmaktır". Bir çıpa sorunuyla sıkışıp kaldığınızda, sorunu olasılıkların araştırılması olarak (büyük bir sorunu tek ve olağanüstü adımla çözmek yerine)

yeniden tanımlamayı deneyin ve sonra da olmasını istediğiniz değişimin bir dizi küçük ve güvenli prototipini deneyin. Bunun sonucunda sıkışmışlıktan kurtulmanız ve soruna yeni ve daha yaratıcı bir yaklaşım bulmanız gerekir. Prototip hazırlama konusundan 6. Bölüm'de daha fazla bahsedeceğiz.

Çıpa problemleri konusunu kapatmadan önce, 1. Bölüm'de anlattığımız yerçekimi problemleriyle arasındaki farkı netleştirmemiz gerekir. Her ikisi de insanları sıkıştıran türden tatsız problem tipleridir ama yapıları tümüyle farklıdır. Çıpa problemi gerçek bir problemdir, sadece zordur. Eyleme geçirilebilir ama o kadar uzun süre ya da o kadar sık sıkışıp kalmışsınızdır ki aşılamaz gibi gelir (bu yüzden böyle bir problemin farklı bakış açısıyla yeniden tanımlanması, yeni fikirlerle geliştirilmesi ve prototipler hazırlayarak alt edilmesi gerekir). Yerçekimi problemleri aslında problem değildir. Değiştirmek için hiçbir şey yapamayacağınız durumlardır. Yerçekimi probleminin çözümü yoktur. Sadece kabullenip, yön değiştirmek söz konusudur. Ne doğa kanunlarına karşı gelebilirsiniz ne de şairlerin garantili biçimde yılda bir milyon dolar kazandığı bir dünyada yaşıyoruz. Yaşam tasarımcıları bilirler ki eğer bir sorun eyleme geçirilebilir değilse çözülebilir bir sorun değildir. Tasarımcıları başka bir bakış açısıyla yeniden tanımlama ve icat etme konusunda sanatsal olabilir ama doğa kanunlarına ya da piyasa kanunlarına karşı gelmemeleri gerektiğini bilirler.

Biz sizi sıkışmışlıktan kurtarmak için varız.

Birçok fikriniz ve seçeneğiniz olsun istiyoruz.

Çok sayıda fikriniz olduğunda yaşamınızın prototiplerini oluşturup onları test edebilirsiniz. Yaşam tasarımcıları böyle yapar.

İyi Zaman Günlüğü ile Zihnin Haritasını Çıkarmak

Eğer geçtiğimiz bölümde İyi Zaman Günlüğü'nü yapmadıysanız, lütfen geri gidip şimdi yapın, çünkü bu egzersiz için ihtiyacınız olacak. Her biri en az üç ya da dört katmandan oluşan ve en dış halkada da en azından bir düzine ya da daha fazla öğesi olan üç farklı zihin haritası yapacağız.

Zihin Haritası 1- Kendini vermek

İyi Zaman Günlüğünüzden sizi en çok ilgilendiren alanlardan birini ya da kendinizi gerçekten verdiğiniz bir eylemi (bütçeyi denkleştirmek ya da yeni bir fikir önermek gibi) seçip onu haritanın merkezine koyun. Daha sonra zihnin haritasını çıkarma tekniğini kullanıp birbirine bağlı bir grup kelime ve kavram üretin.

Zihin Haritası 2- Enerji

İyi Zaman Günlüğünüzden işinizde ve yaşamınızda size gerçekten enerji veren bir şey seçin (örneğin sanat dersi, meslektaşlara geri bildirim sağlamak, sağlık hizmetine erişim, işlerin düzgün yürümesini sağlamak) ve bunun zihin haritasını çıkarın.

Zihin Haritası 3- Akış

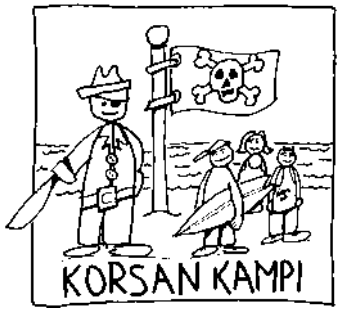
İyi Zaman Günlüğünüzden akış durumunda olduğunuz deneyimlerinizden birini seçin, bu deneyimi haritanın merkezine koyun ve bu durumla ilgili deneyiminizin (örneğin büyük bir dinleyici kitlesi önünde konuşmak ya da yaratıcı fikir için beyin fırtınası yapmak) haritasını çıkarın.

Bu üç zihin haritasını çıkardıktan sonra her birinden ilginç ama pratik olması gerekmeyen yaşam alternatifleri yaratacağız.

1. Haritalarınızdan birinin en dış halkalarına bakın ve gözünüze çarpan ve birbirine benzemeyen üç madde seçin. Ne olduklarını sezgisel olarak bileceksiniz çünkü âdeta üstünüze "atlamalılar".

2. Şimdi bu üçünü sizin için eğlenceli ve ilginç olabilecek, bir başkasına da fayda sağlayabilecek olası bir iş tanımında bir araya getirin (bunun da pratik olması ya da birçok kişiye ya da işverene hitap etmesi gerekmiyor).

3. Rolünüzün adını koyun ve peçete üzerine aşağıda gördüğünüz gibi bir eskizini (ne olduğunu gösteren hızlı bir görsel) yapın. Örneğin, (araba kiralama şirketinde solup giden) Grant bu egzersizi yaşamında kendini verdiği bir zamana göre (kızılağaç ormanında yürüyüş yapmak, basketbol oynamak ve yeğenlerine yardım etmek) yaptı ve kendisinin çocuklar için bir Korsan Sörf Kampı'ndaki hâlinin eskizini çizdi.

4. Bu çalışmayı haritalarınızın her biri için bir kez olmak üzere, üç kez yapın. Üç versiyonun da birbirinden farklı olmasına dikkat edin.

Peki Şimdi?

"Şahane! Kesinlikle kullanabileceğim bir sürü fikir var burada!" diye düşünüyor olabilirsiniz. Eğer öyleyse, mükemmel ama bir garantisi yok ve tipik bir durum da değil.

Ya da... bunu tamamlamış ve kendinize "Aman çok aptalcaydı! Bu rasgele saçma fikirlerle ortaya çıkmanın manası ne?" diyor da olabilirsiniz. Eğer öyleyse bu egzersizden verdiğiniz paranın karşılığını almamışsınız demektir. Burada mesele, yargılamayı ertelemek ve içinizdeki problem bulucu eleştirmeni susturmaktır. Eğer bunu hiç yapmadıysanız bu çalışmayı büyük olasılıkla aptalca bulmuşsunuzdur. Eğer öyleyse doğru şeyi yapmaya çalışan (ânında doğru cevabı bulmak) akıllı modern insanların arasına hoş geldiniz. Yaptığınız çalışmaya tekrar bir göz atın ve yeni bir açıdan görüp göremeyeceğinize bir bakın ya da geri gelip birkaç gün sonra yeniden deneyin.

Ya da "Evet, çok eğlenceli ve ilginçti ama bu çalışmadan ne elde ettiğimden henüz emin değilim," diye düşünüyor olabilirsiniz. Eğer bu kişi size benziyorsa iyi yoldasınız. Bu egzersizin amacı belirli bir sonuç elde etmek değil, zihninizi dolaştırıp yargısız fikirler üretmesini sağlamaktır. Bu çalışmayı çeşitli öğeleri şaşırtıcı roller ya da işlerde yaratıcı biçimde nasıl bir araya getireceğinizi hayal etme noktasına kadar götürebildiyseniz, sorun çözme noktasının (bir sonraki adımda ne *yapacağım*?) dışına başarıyla çıkıp tasarım düşüncesine (neyi hayal edebilirim?) gelmişsiniz demektir. Artık bir tasarımcının düşünme biçimiyle çalışıyorsunuz ve yaratıcı bir biçimde kâğıda dökülmüş birçok önemli fikriniz var demektir.

Şimdi, üç gerçek yaşam alternatifi yaratma görevinize başlama zamanı.

Odyssey Planlarınızı yapma zamanı.

Alıştırmalar

Zihnin Haritasını Çıkarmak

1. İyi Zaman Günlüğünüzü gözden geçirin ve hangi faaliyetlerde kendinizi verdiğinizi, enerjiyle dolduğunuzu ve akış hâlinde olduğunuzu saptayın.
2. Kendinizi verdiğiniz, enerjinizin yüksek olduğunu hissettiğiniz bir faaliyet ve sizi akış hâline sokan bir şey seçip her biri için bir tane olmak üzere üç zihin haritası çıkarın.
3. Her bir zihin haritasının en dış halkasına bakın ve gözünüze çarpan üç şey seçip onlardan bir iş tanımı yaratın.
4. Her bir iş tanımı için bir rol yaratın ve bir peçeteye eskizi çizin.

5
Yaşamlarınızı Tasarlayın

Siz bir ordusunuz.

Her birimiz çokuz.

Yaşadığınız hayat, yaşayacaklarınızdan bir tanesi.

Tabii reenkarnasyon ya da dinî göndermesi olan bir şeyden bahsetmiyoruz. Basit ve sade gerçek şu ki bir yaşam süresince farklı birçok hayat yaşayacaksınız. Eğer şu anda yaşadığınız hayat tam istediğiniz gibi değilse üzülmeyin; yaşam tasarımı size sonsuz sayıda ikinci şans sunacak. Her noktada, her zaman baştan başlayabilirsiniz. "Düzeltme atışlarına" her zaman izin var.

Her yaştan yetişkinlerle çalışırken, insanların yaptıkları yanlışın (yaş, eğitim, kariyerden bağımsız olarak) yaşamlarına yönelik bir *plan* bulmaları gerektiğini ve planın da pürüzsüz işleyeceğini sanmaları olduğunu gördük. *Doğru* seçimi (*en iyi, gerçek, tek* seçim) bir yapabilseler ellerinde kim olacaklarına, ne yapacaklarına ve nasıl yaşayacaklarına yönelik bir plan olacak. Bu yaşama dair "rakamlara göre boya" yaklaşımıdır ama gerçekte hayat, birçok yoruma açık soyut bir resimdir.

Chung stresliydi. Kariyeri boyunca Berkley'deki California Üniversitesi'nde çok yoğun çalışmıştı ve şeref öğrencisi olarak mezun oluyordu. Yüksek lisans yapmayı düşünüyordu ama önce, seçtiği meslekte biraz deneyim kazanıp yüksek öğrenimden alabileceğinin en fazlasını alarak, kariyerine hızlı bir giriş yapmak istiyordu.

Seçeneklerini açık tutmak için bir yılla üç yıl arasında değişen altı farklı stajyerlik programına başvurdu. Ama sonra korkunç bir şey oldu. En çok istediği üçü de dahil olmak üzere, başvurduğu altı okulun dördüne kabul edildi. Kabul edilmek değil, daha sonraki durum korkunçtu: Tam bir kararsızlık. Ne yapacağı konusunda ve ne yapacağını bilmemek gibi çok eski bir sorunu nasıl çözeceğine dair hiçbir fikri yoktu.

En çok istediği üç seçeneğe kabul edilmeye hiç hazırlıklı değildi, bu yetmezmiş gibi bu üçü birbirinden tümüyle farklıydı. Bunlardan biri, Asya kırsalında öğretmenlik yapmak; biri, Belçika'da seks köleliğine karşı çalışmalar yapan kâr amacı gütmeyen bir kuruluşta avukat asistanlığı yapmak; diğeri de Washington D.C.'deki bir düşünce kuruluşunda sağlık hizmetleri konusunda araştırma yapmaktı. Hepsi de çok iyiydi ama hangisini seçmeliydi?

Chung bunun çok önemli bir karar olduğunu biliyordu çünkü stajyerliğini yaptığı yer yüksek lisans çalışmalarını yönlendirecek, yüksek lisansta aldıkları kariyerini yönlendirecek ve bu da hayatının yönünü belirleyecekti. Eğer *doğru seçimi* yapmazsa "ikinci seçenekteki" bir yaşamı sürdürme riskiyle karşı karşıya kalacaktı. Ama birinci seçeneğinin ne olduğunu bilmiyordu. Hangisinin en iyisi olduğunu bilmiyordu.

Chung çok yaygın bir hata yapıyordu. Hayatını yaşamanın bir tane en iyi yolu olduğunu ve onu bilmesi gerektiğini, yoksa "ikinci en iyiyi" ya da daha beterini yaşayacağını zannediyordu. Ama bu doğru değil. Hepimiz, hepsi de özgün, ilginç ve üretken olabilecek birçok farklı hayat yaşayacak kadar enerji, yetenek ve ilgi alanlarına sahibiyiz. Hangi hayatın en iyi olduğunu sormak, ellerinin mi ayaklarının mı olması daha iyi sorusu gibi aptalca bir sorudur.

Chung danışmak için geldiğinde Dave ona "Madem seçmekte bu kadar zorlanıyorsun, seçmek zorunda olduğundan emin misin?"

diye sordu. "Eğer üç stajı da peş peşe yapabiliyor olsaydın, yapar mıydın?" Chung "Bunu yapmayı çok *isterdim*!" diye yanıtladı. "Ama buna izin var mı? Üçünü de yapmak için nasıl izin alabilirim ki?"

"Bir sor bakalım. Sormakla bir şey kaybetmezsin."

Sordu ve şaşkınlık içinde, kuruluşlardan ikisinin bekleyebileceğini ve eğer isterse üç stajı da önündeki beş yıl içinde yapabileceğini öğrendi.

En sonunda Chung da hangisinin en iyi olduğuna karar verememesinin en iyi diye bir şey olmamasından kaynaklandığını anladı. Önünde çok iyi ve tümüyle farklı üç olanak vardı. Yaşamının bu noktasında, hepsini yapabilme şansı vardı ve o da öyle yaptı.

Tabii, neticede olan şey, Chung'ın hiç hayal bile etmediği bir şeydi. İlk iki yıllık stajı sırasında, diğer mezun arkadaşlarıyla ilişkisini sürdürdü, telefonla ya da Skype üzerinden düzenli olarak konuştu. Yaklaşık dokuz ay sonra, Chung hariç hepsi, kolej sonrasında mutsuz olmuş ve hayal kırıklığı yaşamıştı. Bu hiç de şaşırtıcı değildi. Kolejden mezun olmak yeterince streslidir. Chung da işle ilgili birtakım mücadeleler yaşamıştı ama aradaki fark herkesin bu konudaki hisleriydi. Chung yaşam tasarımını öğrenmişti. Kullanabileceği araçları vardı ve yaşamını dayandırabileceği birden fazla mutlu seçenek olduğunu biliyordu. Arkadaşlarının böyle bir güveni yoktu, Chung da arkadaşlarına bundan sonra ne yapmaları gerektiği konusunda yardım etmeye başladı. Bunu yapmayı çok seviyordu. Hatta o kadar seviyordu ki bu tür yardımları her zaman nasıl yapabileceğini araştırmaya başladı. İlk stajdan hemen sonra diğer iki stajı iptal etti ve yüksek öğrenimine kariyer danışmanlığı alanında devam etti. Tam sonunda rahatlıkla yapabileceği en az üç kariyer olduğunu kabul etmişti ki dördüncüyü keşfetti. "Doğru yapmaktan" vazgeçip, yaşamınızı ileriye doğru tasarlamaya başladığınızda, işte böyle olur.

İşlevsiz İnanç: *Mümkün olan en mükemmel hayatın ne olabileceğini düşünüp ona göre plan yapmalı ve sonra da uygulamalıyım.*
Farklı Açıdan Bakış: *Benim içimde birden fazla çok iyi hayat (plan) var ve bir sonrakine doğru yolumu hangisinin üzerine inşa edeceğimi seçeceğim.*

Birden Fazla Kişiliğinizi Kucaklayın

Yaşamınızı planlamanın güçlü yollarından biri de *yaşamlarınızı* planlamaktır. Hayır, başımızı bir yere vurmadık ve gördüğünüz de bir yazım hatası değil. Sizden önünüzdeki beş yılı hayal edip, üç farklı versiyonda yazmanızı isteyeceğiz. Bunlara Odyssey Planları diyoruz. Önünüzdeki beş yılın ilginç versiyonları kafanızın içindeki multipleks sinema ekranında belirse de belirmese de en azından üç uygulanabilir ve birbirinden farklı olasılığınız olduğunu biliyoruz. Hepimizin var. Birlikte çalıştığımız binlerce insanın her biri bu düşüncemizin doğru olduğunu kanıtladı. Hepimizin içinde bir sürü yaşam var. Herhangi bir anda kesinlikle üç tane vardır. Tabii ki bir seferde sadece birini yaşayabiliriz ama yaratıcı ve üretken biçimde seçim yapabilmek için, birden fazla çeşit üretmek istiyoruz.

Üç farklı plan bulmak size ürkütücü gelebilir ama yapabilirsiniz. Birlikte çalıştığımız herkes yaptı, siz de yapabilirsiniz. Şimdiden kafanızda tercih ettiğiniz bir plan olabilir pekâlâ. Sorun değil. Hatta kendinizi adadığınız ve gayet güzel yolunda giden bir plan da olabilir. Bu da sorun değil ama yine de üç Odyssey Planı alternatifi üretmeniz gerekiyor. Gerçekten. Bu çalışmadan en çok kazanım sağlayanlardan bazıları, işe başlarken Tek Gerçek Planına ilişkin tüm yanıtları kafasında olanlardı. Paralel olarak birden fazla prototip (üç Odyssey Planı gibi) yaratmanın değeri Stanford Üniversitesi

Eğitim Yüksek Lisans Bölümü'nde yapılan araştırmalarca doğrulanmıştır. Profesör Dan Schwartz liderliğindeki bir ekip, iki grubu değerlendirdi.[1] Birinci grup üç paralel fikirle başladı, sonrasında, final fikirlerine ulaşmadan önce, iki fikir daha üretti. İkinci grup tek fikirle başladı, sonra bunu dört kez daha tekrarladı. Her grup beş tur fikir üretti ama paralel grup daha başarılıydı, daha çok fikir üretip, net olarak daha iyi sonuçlar elde ettiler. Tek fikirle başlayan grup, tekrar tekrar aynı fikri daha da iyileştirmeye çalıştı ve aslında gerçek anlamda hiç yenilikçi olamadı. Bundan çıkarılacak sonuç şu: Beyniniz aynı anda paralel olarak birkaç fikirle başlarsa zamanından önce bir fikre bağlanmaz ve yeniliklere daha açık olup bunları algılama ve düşünme becerisi daha yüksektir. Tasarımcılar bunu başından beri biliyordu: Tek bir fikirle başlarsanız sıkışıp kalırsınız.

Odyssey Planlarınızı Plan A, Plan B ve Plan C olarak düşünmeyin (Plan A gerçekten iyi plan, Plan B idare eder, Plan C ona sıkışıp kalmayacağınızı umduğunuz ama çok gerekirse katlanabileceğiniz bir plan). Her Odyssey Planı Plan A'dır, çünkü gerçekten sizsinizdir ve gerçekten mümkündür. Odyssey Planları, hayal gücünüzü harekete geçirebilecek ve prototipler hazırlamayıp bir sonrakine geçmeye başlamak için aslında hangi yöne devam edeceğinizi seçmenize yardım edebilecek olasılıkların eskizleridir.

Hangi alternatif hayatı yaşayacağınızı seçeceğiniz konusunda endişe etmeyin. Zorlu bir görev olan "seçmek" ile ilgili çok iyi fikirlerimiz ve araçlarımız var; onları 9. Bölüm'de anlatacağız. Bir sonrakini seçme konusundaki kriterler, mevcut kaynaklara (yakınlık, zaman, para), uygunluğa (alternatifin "Yaşam görüşünüze" ve "Çalışma görüşünüze" nasıl uyum sağladığı), özgüven seviyenize

1 Steven P. Dow, Alana Glassco, Jonathan Kass, Melissa Schwarz, Daniel L. Schwartz ve Scott R. Klemmer, "Parallel Prototyping Leads to Better Design Results, More Divergence, and Increased Self-Efficacy", *ACM Transactions on Computer-Human Interactions* 17, no. 4, Aralık 2010.

(yapabileceğinize inanıyor musunuz?) ve ne kadar sevdiğinize bağlıdır. Ama her şey sırayla. Önce alternatifleri geliştirmeniz gerekir.

Çok Fazla Yaşam, Çok Az Zaman

Bu planlara Odyssey diyoruz çünkü yaşam da bir Odyssey'dir, yani en başta niyetlendiğimiz ve ilerledikçe birlikte örmeye devam ettiğimiz, zaman içinde ortaya çıkan ümitler, hedefler, yardımcılar, sevgililer, düşmanlar, bilinmeyenler ve mutlu tesadüflerle geleceğe yönelen maceralı bir yolculuktur. Homeros[1] mitolojik Odyssey öyküsünü bu "macera olarak yaşam" için bir metafor olarak anlatmıştı. Dolayısıyla biz de zaman ayırıp, yaşam yolculuğunuzun – arayışınızın– bir sonraki bölümüne başlayabileceğiniz birden çok yolu hayal etmenizi istiyoruz.

Yaşamınızın bir sonraki beş yılı için, üç farklı plan geliştirmenizi istiyoruz. Niye beş yıl? Çünkü iki yıl çok kısa (yeterince ileriye yönelik düşünmemişiz gibi hissedip, gerilmemize neden olur), yedi yıl ise çok uzundur (o zamana kadar işleri değiştirecek bazı şeyler olabileceğini biliyoruz). Hatta insanların yaşam öykülerini dinlerseniz, çoğunun yaşamı aslında bir dizi iki ya da dört yıllık dönemler olarak yaşanmıştır. Hatta daha uzun süren önemli dönemler bile (çocuk büyütme yılları), esasında iki ila dört yıllık parçalara bölünmüştür: emekleme yılları, okul öncesi dönem, 8-12

1 Homeros ve Yunanlara ek olarak, "odyssey yılları" terimini *New York Times*'ın ünlü köşe yazarı David Brooks'tan ödünç aldık. 9 Ekim 2007 tarihli makalesinde, "Az biraz hayal gücüyle, II. Dünya Savaşı ile Soğuk Savaş arasında doğanların bile *odyssey yılları*'nın [sonradan italik yapıldı] ortasında olmanın ne demek olduğunu anlamaları mümkün. Bu emprovizasyon döneminin modern koşullara duyarlı bir karşılık olduğu görülebilir," dediğinde 22 ila 35 yaşındaki Amerikalıların yeni gerçekliklerinden bahsediyordu. David Brooks, "The Odyssey Years", The Opinion Pages, *New York Times*, 9 Ekim 2007, http://www.nytimes.com/2007/10/09/opinion/09brooks.html?_r=0.

yaş arası çocukluk yılları, sizinle konuşmadıkları yıllar ki bunlara ergenlik yılları da deniyor. Beş yıl, dört yıllık bir parçayı ve ekstra bir yıllık tampon dönemini kapsar. Bu çalışmayı çok farklı şekillerde ve her yaştan binlerce kişiyle yaptıktan sonra, beş yılın doğru olduğundan eminiz. Bir deneyin.

Kendinizin çok farklı üç versiyonunu yaratmanız konusunda ısrar ediyoruz (ev ödeviniz üzerinden size not vermeyeceğimize göre sadece ısrar edebiliyoruz). Üç plan size gerçek seçenekler sunacak (üçlük liste, ikilik listeden daha uzun gibi hissettirir) ve yaratıcı kaslarınızı yeterince zorlayacağı için, aklınıza ilk gelen aleni seçeneğe atlamadığınızı bileceksiniz. Aynı temanın üç varyasyonunu değil, üç farklı seçenek yaratmanızı istiyoruz. Vermont'ta bir komünde yaşamak ile İsrail'de bir kibbutzda yaşamak iki farklı alternatif değil, aynı temanın iki versiyonudur. Gerçekten farklı üç fikir yaratmaya çalışın.

Bunu yapabileceğinizi biliyoruz çünkü hangi hayatı yaşayabileceklerine dair muhtemelen üç alternatif fikir yaratmayacağından emin bir şekilde işe koyulan birçok kişi de dahil, binlerce kişi bunu başarıyla yaptı. Siz de zorlananlardan biriyseniz işte size hızlıca "yaşamınızın üç farklı versiyonu"nu hızlıca yaratacağınız bir yöntem.

Yaşam Bir -Yapmakta Olduğunuz Şey. İlk planınız zaten aklınızda olandır: Ya ileriye doğru genişletilmiş şimdiki yaşamınız ya da bir zamandır aklınızda olan o muazzam fikir. Bu zaten sahip olduğunuz fikirdir; iyi bir fikirdir ve bu çalışmada dikkate alınmayı hak eder.

Yaşam İki - Eğer Birinci Alternatif Aniden Yok Olsaydı Yapmayı Düşüneceğiniz Şey. Hayatta böyle şeyler olur. Bazı tür işler son bulur. Artık kimse at arabası kamçısı ya da internet tarayıcısı yapmıyor. İlki piyasadan kalktı, öbürü ise işletim sistem-

leri ile birlikte ücretsiz veriliyor, dolayısıyla kamçı ve tarayıcı heyecanlı bir kariyere götürmeyecek. "Yaşam Bir" fikrinizin aniden sona erdiğini ya da artık geçerli bir seçenek olmadığını hayal edin. Ne yapardınız? Hayatınızı kazanamazsınız. Hiçbir şey yapamazsınız. Ne yapardınız? Siz de konuştuğumuz çoğu insan gibiyseniz hayatınızı kazanmak için Yapmakta Olduğunuz Şey'den başka bir şey yapmak *zorunda* olduğunuza inanmak için hayal gücünüzü gerçekten zorladığınızda, akınıza gelen bir şey olacak.

Yaşam Üç - Para ya da İmaj Sorun Olmasaydı Yapacağınız Şey ya da Yaşayacağınız Hayat. Geçiminizi sağlayabileceğinizi ve kimsenin size gülmeyeceğini ya da hakkınızda olumsuz şeyler düşünmeyeceğini bilseniz ne yapardınız? Bu işi yaparak birdenbire geçinmeye başlayacağınızı söylemiyor ya da kimsenin gülmeyeceğini (gerçi pek gülmezler) iddia etmiyoruz. Bu alternatifi hayal etmenin, yaşam tasarımı araştırmanız için çok faydalı olabileceğini belirtiyoruz.

Kısa bir süre önce Dave, yaşamıyla ilgili üç farklı fikri olmadığından emin bir MBA öğrencisiyle konuşuyordu

"Peki, ne yapacaksın?" diye sordu Dave genç MBA öğrencisine.

"Yönetim danışmanlığına girmek istiyorum."

"Çok iyi, bu senin birinci yaşamın," dedi Dave. "Bil bakalım ne oldu? Dünyadaki tüm CEO'lar bir araya geldi ve danışmanlığa harcadıkları milyarlarca doların kendilerine hiçbir faydası olmadığına ve daha fazla danışmanlık almamaya karar verdiler. Danışmanlık işi öldü. Şimdi ne yapacaksın?"

MBA öğrencisi çok şaşırmıştı. "Ne! Danışmanlık ölmüş mü?"

"Kesinlikle. Başka bir şey yapman lazım. Ne yapacaksın?"

"Peki, eğer danışmanlık yapamazsam sanırım büyük bir basın kuruluşuna girip strateji ya da pazarlama iletişimi üzerine çalışmayı denerdim."

"Çok iyi! Bu da senin ikinci yaşamın."

Para ya da imaj sorun olmadığında ve kimsenin kendisine gülmeyeceği ya da onunla dalga geçmeyeceği garantisi verildiği zaman ne yapacağı sorulduğunda, genç adam üçüncü yaşamını önerdi.

"Evet, aslında şarap dağıtımı işine girmek isterdim. Her zaman biraz aptalca gelmiştir ama işin doğrusu benim çok ilgimi çekiyor ve denemeyi çok isterim."

"Tamam," dedi Dave. "İşte üç yaşamın."

Yaşamları üzerine tek fikre saplanıp kalan kişilerle benzer diyaloglar yaşadık. Eğer kolayca üç fikir yaratamazsanız, bu yaklaşımı birinci yaşamınıza, ikinci yaşamınıza ve üçüncü yaşamınıza uygulamayı deneyin. Büyük olasılıkla gereğinden fazla fikir gelecektir aklınıza.

Sıkışıp kalmayın. Fazla düşünmeyin. Gerçekten yapın.

Bu egzersiz yaşamınızı değiştirecek.

Gerçek anlamda.

Odyssey Planı 101

Önünüzdeki beş yıl için, hayatınızın üç farklı alternatif versiyonunu yaratın.

Her biri şunları içermeli.

1. Görsel/grafiksel bir zaman tablosu. Kişisel ve iş dışındaki konuları da dahil edin; evlenmek, kondisyon yarışmaları için hazırlanmak ya da beyin gücüyle kaşıkları bükmek mi istiyorsunuz?
2. Her opsiyon için bu alternatifin özünü tanımlayan altı kelimelik bir başlık.

3. Bu alternatifin sorduğu sorular (tercihen iki ya da üç adet). İyi bir tasarımcı varsayımları test etmek ve yeni içgörüleri ortaya koymak için soru sorar. Her potansiyel zaman tablosunda, farklı olasılıkları araştırıp, kendiniz ve dünya hakkına yeni şeyler öğreneceksiniz. Yaşamınızın her alternatif versiyonunda, ne tür şeyleri test edip araştırmak isteyeceksiniz?

4. Ölçüm yapabileceğiniz bir gösterge paneli:
   a. Kaynaklar (planınızı gerçekleştirebilmek için gereken zaman, para, beceri, ilişkiler gibi objektif kaynaklarınız mevcut mu?)
   b. Sevme (planınız konusunda sıcak mı, ılık mı, soğuk mu hissediyorsunuz?)
   c. Güven (bu işin üstesinden geleceğinize dair güveniniz tam mı yoksa emin değil misiniz?)
   d. Uyumluluk (plan kendi içinde anlamlı mı? Sizinle, Çalışma Görüşünüz ile ve Yaşam Görüşünüz ile uyumlu mu?

- Göz önünde bulundurabileceğiniz hususlar:
  - Coğrafya: Nerede yaşayacaksınız?
  - Ne tür bir deneyim kazanacaksınız/ne öğreneceksiniz?
  - Bu alternatifi seçmenizin etkileri/sonuçları nelerdir?
  - Yaşamınız neye benzeyecek? Kendinizi özel olarak ne tür bir rolde, sektörde ya da şirkette görüyorsunuz?

- Diğer fikirler
  - Kariyer ve para dışında kalan şeyleri de göz önünde bulundurun. Önünüzdeki birkaç yılı yönlendirecek karar açısından bunlar temel olmasa bile önemlidir ama dikkat etmeniz gereken başka kritik noktalar da vardır.
  - Yukarıda sıralananların her biri önünüzdeki beş yıl için alternatif yaşamlarınızı oluştururken bir sıçrama tahtası olabilir. Kendinizi sıkışmış hissederseniz yukarıda sıralanan, tasarımla ilgili hususlardan herhangi biri için bir zihin haritası yapmaya çalışın. Bu egzersiz için gereğinden fazla düşünmeyin ve atlamayın.

Odyssey Planları hepimiz için yaşamlarımızda hâlâ yapmamız gereken önemli şeyleri tanımlayabilir ve unutmuş olabileceğimiz hayalleri hatırlamamıza yardımcı olabilir. Bir zamanlar olduğunuz 12 yaşındaki astronot hâlâ orada. Başka neler keşfedebileceğiniz konusunda meraklı olun. Bu planlardan en azından birini biraz çılgınca yapmayı deneyin. Akıllıca düşündüğünüzde yapmayacağınız bir şey olsa bile, en olamayacak gibi görünen çılgın fikrinizi yazın. Bu, sahip olduğunuz tüm dünyevi şeylerden vazgeçip, Alaska ya da Hindistan da medeniyetten uzak bir yerde yaşamak olabilir. Belki oyunculuk dersleri alıp, Hollywood'da ünlü olmaya çalışmaktır. Belki de usta bir kaykaycı olmak ya da hayatınızı adrenalin salgılatan tehlikeli sporlara vakfetmektir. Ya da uzun yıllar önce izini kaybettirmiş olan büyük amcayı bulmak ve aile öykünüzdeki boşlukları doldurmak olabilir. Hayatınızın kariyer, aşk, sağlık ve oyun gibi farklı alanları için farklı alternatif planlar yapmak isteyebilirsiniz. Ya da bütün bunları birleştirmek isteyebilirsiniz. Bunu yapmanın tek yanlış yolu, hiçbir şey yapmamaktır.

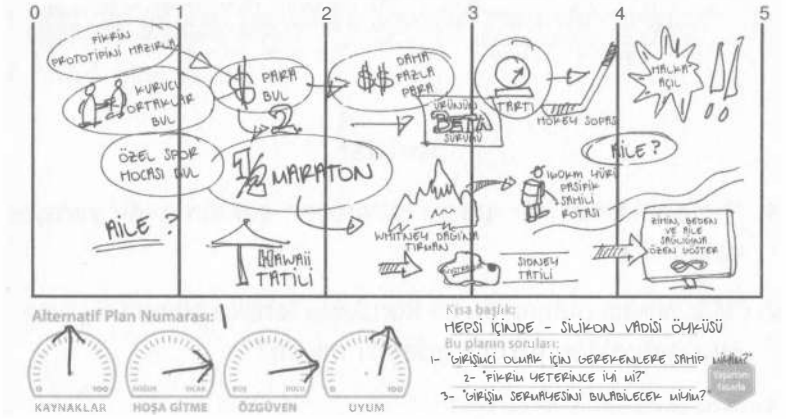
Martha'nın Birçok Yaşamı

Aşağıda anlattığımız, Orta Yaş Çalışma Atölyelerimizden bir katılımcının üç adet beş yıllık Odyssey Planı'ndan aldığımız bir örnektir. Martha teknoloji alanında çalışan bir yöneticiydi ve hayatının ikinci yarısında daha anlamlı bir şey denemek istiyordu. Geleceğe dair her biri diğerinden daha riskli ve yenilikçi ama hepsi de bir tür topluluk oluşturmakla ilgili üç farklı planla ortaya çıktı.

Üç planı şöyleydi: Silikon Vadisi'ndeki yeni kurulmuş şirketlere benzeyen bir şirket kurmak, tehlike altındaki çocuklarla ilgili çalışma yapan ve kâr amacı gütmeyen bir kuruluşun CEO'su olmak ve San Francisco'da, kendisinin de yaşadığı Haight-Ashbury bölgesinde keyifli bir mahalle barı açmak. Dikkat ederseniz, her planın kendisini tarif eden kısa bir başlığı, dört göstergeli paneli (gösterge panellerini gerçekten seviyoruz) ve o alternatif planın sorduğu üç sorusu var.

Örnek 1

Başlık: "Hepsi İçinde - Silikon Vadisi Öyküsü"

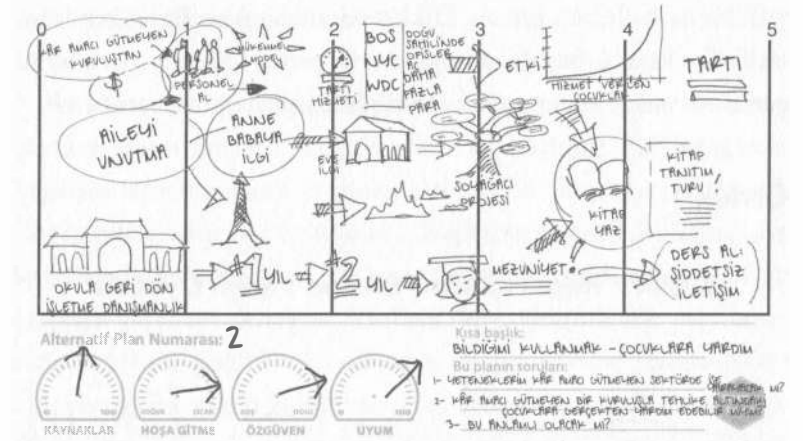

Sorular

1. "Girişimci olmak için gerekenlere sahip miyim?"
2. "Fikrim yeterince iyi mi?"
3. "Girişim sermayesini bulabilecek miyim?"

Örnek 2

Başlık: "Bildiğimi Kullanmak - Çocuklara Yardım!"

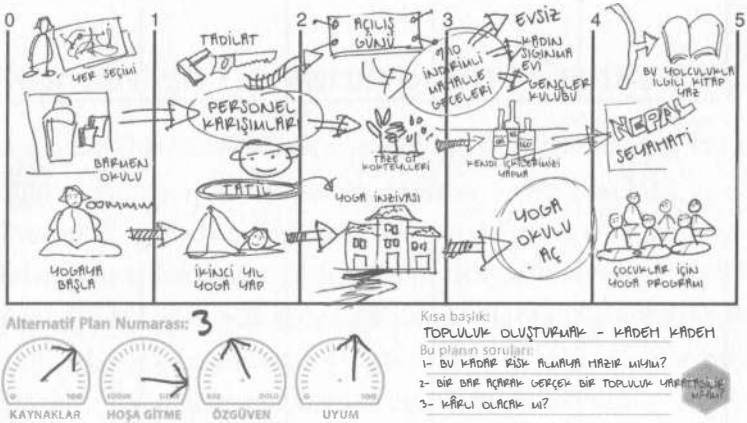

Sorular

1. "Yeteneklerim kâr amacı gütmeyen sektörde işe yarayacak mı?"
2. "Kâr amacı gütmeyen bir kuruluşla tehlike altındaki çocuklara gerçekten yardım edebilir miyim?"
3. "Bu anlamlı olacak mı?"

Örnek 3

Başlık: "Topluluk Oluşturmak - Kadeh Kadeh!"

Alternatif Plan Numarası: 3

Kısa başlık:
TOPLULUK OLUŞTURMAK - KADEH KADEH

Bu planın soruları:
1- BU KADAR RİSK ALMAYA HAZIR MIYIM?
2- BİR BAR AÇARAK GERÇEK BİR TOPLULUK YARATABİLİR MİYİM?
3- KÂRLI OLACAK MI?

Sorular

1. "Bu kadar risk almaya hazır mıyım?"
2. "Bir bar açarak gerçek bir topluluk yaratabilir miyim?"
3. "Kârlı olacak mı?"

0 1 2 3 4 5

Alternatif Plan Numarası:

Kısa başlık:

Bu planın soruları:

0 1 2 3 4 5

Alternatif Plan Numarası:

Kısa başlık:

Bu planın soruları:

0 1 2 3 4 5

Alternatif Plan Numarası:

Kısa başlık:

Bu planın soruları:

Odyssey Planı Egzersizi

Şimdi bu kitapta olan ya da www.designingyour.life adresinden indirebileceğiniz üç tablodan her birinin üzerinde kendi beş yıllık üç alternatif planınızı hazırlayın.

Kendinizin Üç Versiyonunu Paylaşmak

Alternatif Odyssey Planlarınızı paylaşmanızı isteyeceğiz. Panik olmayın. Kendi üç versiyonunuza sahip olmanın büyük bir büyüsü vardır. En çok da önünüzdeki bir sonraki şey için tek bir doğru olmadığını anlamanıza yardımcı olur. Kaynak, sevme, güven ve uyum açısından en yüksek puanı hangi alternatifin aldığına bir bakın. Hangi versiyonunuz gözalıcı, keyifli, hazır hissetmenizi sağlıyor? Hangi versiyonunuz sizi bunaltıyor?

Alternatiflerinizle etkileşime girmenin en iyi yolu, onu bir grup arkadaşla, ideal olarak Yaşam Tasarımı Ekibinizle (ekip ve topluluk hakkında daha fazlası için 11. Bölüm'e bakın) ya da Giriş bölümünde önerdiğimiz gibi bu kitabı birlikte okuduğunuz grupla yüksek sesle paylaşmanızdır. Yaşam tasarımı sürecini sürdürmenin en eğlenceli ve etkili yolu, bunu kendiniz de dahil üç ila altı kişilik bir ekiple yapmaktır. Yaşam tasarımını yapan tek kişi siz olsanız da olur ama herkesin hem çalıştığı hem de başkasının yaşam tasarımına destek verdiği bir grup çok daha fazla tercih edilir. Bunu sizinle yapmak isteyecek iki ila beş kişi bulmak sandığınızdan daha kolaydır. Sadece bir iki şüpheliye kitabı verin, tartışmak için bir araya gelin, bakın bakalım ne çıkacak. Şaşırabilirsiniz. Size daha çok kitap aldırmaya çalışmıyoruz (gerçi alsaydınız yayıncımız bu işe çok sevinirdi!), sadece konuşmayı başlatmanın kolay bir yolu olduğu için öneriyoruz.

Her halükârda, düzenli olarak buluşan bir Yaşam Tasarımı Ekibi kursanız da kurmasanız da, geribildirim ve fikir almak için

Odyssey Planlarınızı bir grup destekçiye sunmak isteyeceksiniz. Size iyi sorular soracak ama eleştiri ve istenmeyen öneride bulunmayacak insanları davet etmeniz iyi olur. Temel kurallar şunlar: Dinleyicilerinize eleştirmemelerini, değerlendirmemelerini ve öneride bulunmamalarını söyleyin. Onların anlattıklarınızı almalarını, düşünmelerini ve açmalarını istiyorsunuz. "Sizin için orada olan" ve yaşamınızı tasarlamanıza yardımcı olmaya ayrılmış bir akşamı sizinle geçirecek (ya da en azından bu bölümü okumaya istekli) iki ila beş kişi bulun. Soru zamanı geldiğinde "Şu konudan biraz daha bahseder misin?" yaklaşımı araştırmaya destek olan çok iyi bir yaklaşımdır. Eğer bir grupla paylaşmayı gerçekten istemiyorsanız ya da bir grup bulamadıysanız Odyssey Planlarınızı anlatırken kendinizi videoya çekin ve sanki onları yazan siz değilmişsiniz gibi seyredin ve dinleyin. Sonra da kendinize ne demek istediğinize bir bakıp fikirlerinizi yazın.

Yaşam tasarımı, seçenekler oluşturmakla ilgilidir ve birden fazla yaşam tasarlamakla ilgili bu egzersiz, önünüzdeki bir sonraki şey için size rehberlik edecek. Yaşamınızın geri kalan kısmını değil, önünüzdeki bir sonraki şeyi tasarlıyorsunuz. Olası her versiyonunuz, kendi tanımlanabilen ve öngörülmeyen sonuçları olan birçok bilinmeyen ve taviz içerir. Bu egzersizde, yanıt bulmaktan ziyade sorulara kucak açıp araştıracak ve olasılıkları merak edeceksiniz.

Unutmayın, içinizde birden fazla muhteşem yaşam var.

Siz bir ordusunuz.

Ve bir sonraki aşamada hangi prototiple çalışacağınıza siz karar vereceksiniz.

Alıştırmalar

Odyssey Planı

1. Verdiğimiz tabloyu kullanarak, üç tane beş yıllık alternatif plan hazırlayın.
2. Her alternatife kısa (en fazla altı kelimelik) bir başlık atın ve kendi versiyonlarınızın her birinden kaynaklanan üç soru sorun.
3. Her alternatifi kaynaklar, sevme, güven ve uyum açısından sıralayarak paneldeki her bir göstergeyi tamamlayın.
4. Planınızı bir başka kişiye, gruba ya da Yaşam Tasarımı Ekibinize sunun. Her bir alternatifin size ne kadar enerji verdiğine dikkat edin.

6
Prototip Hazırlama

Clara'nın yaşamını yeniden tasarlamaya ihtiyacı vardı. Otuz beş yıl boyunca, yüksek teknoloji dünyasında satış yöneticisi olarak başarılı bir kariyer yaptıktan sonra yorulmuştu. Tek bildiği içinde her çeyrek dönemde satış kotası için toplantı yapmak olmayan bir yaşam istediğiydi. Hatta "satış kotası" lafını bile bir daha duymak istemiyordu. Arkadaşlarının çoğu son 20 yılda yan ilgi alanları geliştirmişti: mesleğe dönüştürdükleri hobiler, tam zamanlı yaptıkları yaratıcı işler ve yaşamlarına anlam ve amaç katan gönüllü çalışmalar. Tüm arkadaşları, profesyonel kariyerlerini başka bir şey yapmak için bırakıyor gibiydi ama Clara'nın "başka bir şeyi" yoktu. Yaşamının çoğunu çocuklarına tek başına bakarak ve satış sektöründeki kariyerini geliştirerek geçirmişti. Çocukları artık birer yetişkindi, kariyeri sona yaklaşmıştı ve Clara'nın bir sonraki aşamanın ne olabileceği ya da nereden başlayabileceğine dair bir fikri yoktu. Bu yüzden ona bulunduğu noktadan başlayıp ileriye giden yolunu tasarlamasında yardımcı olduk.

Clara'nın arkadaşlarının ona birçok önerisi vardı ve çoğu da en önemli şeyin "Hemen başla! Eğer iyi bir fikrin yoksa bile bir şey bul ve yola çık. Vazgeçmek için çok gençsin. Ne yaparsan yap, evde sıkılıp durma, *kendini bir şeye ada yeter*" olduğu konusunda hemfikirdi. Bu öneride bulunmak kolaydı, çünkü hepsi de zamanlarını neye ayırmak istediğini biliyordu. Clara bilmiyordu. Öyleyse nereden

başlamalıydı? Clara büyük bir karar verdi. "Bir şey yap" önerisinin iyi bir öneri olduğunu ama "yola çık ve kendini bir şeye ada yeter" önerisinin iyi olmadığını anladı, çünkü kolaylıkla kendisini yanlış bir şeye adayabilirdi. İhtiyacı olan şey, kendisini bir şeye erken bir aşamada adamadan önce bir şeyleri sadece denemenin bir yolunu bulmaktı. Bazı olasılıkların deneme sürüşünü yapmak, gerçek deneyimler edinmek ama bunu boyunu geçen değil dizlerine kadar gelen suda yapmak istiyordu.

Sonradan bis kariyeri olarak adlandıracağı şeye dair aklında belirli bir hedef olmasa da Clara'nın bir ilgi alanı vardı. IBM adına ana sistem bilgisayarı satan ilk kadınlardan biriydi ve çoktandır kendisini bir feminist olarak görüyordu. "Evet, bu üstünde çalışabileceğim bir konu, öyleyse kadınlara yardım konusunda bir şey arayayım," diye düşündü. O andan itibaren, kadınlara yardım etmeye yönelik yaklaşımları aktif olarak araştırmaya ve deneyebileceği şeylere bakmaya başladı. Birkaç hafta sonra kiliseye gittiğinde, bir kadın arabuluculuk, şiddetsiz iletişim ve bu tekniklerin suçlu çocukları olan annelere ve kötü evliliklerde şiddet gören kadınlara yardım etmek için nasıl kullanıldığı üzerine bir konuşma yapıyordu. Clara kadına kendini tanıttı ve işi hakkında sorular sormaya başladı. Bu zekice sorular onun arabuluculuk üzerine bir eğitim sınıfına katılmaya davet edilmesini sağladı. Haftada sadece birkaç saatti ve sonundaki sertifika sınavından geçse bile hiçbir yükümlülüğü olmuyordu. Sorunlu kadınlar için arabuluculuk yapmanın neye benzediğine dair biraz deneyim sahibi olmak için bu işe girişti. Kursa gitti ve arabuluculuk sertifikasını aldı.

Adalet sistemindeki genç suçlular için arabuluculuk yapmak gibi çok zor bir iş için eleman açığı vardı. Bu pozisyona sadece bir yıllığına para ayrılmıştı, bu yüzden işin ne kadar süreceği konusunda bir garanti veremiyorlardı ama bu durum Clara için sorun değildi.

Mahkemelerde, okullarda, aile içinde ve çocuklar arasında arabuluculuk yapacak ve risk altındaki çocuklar için hapse girme dışında bir alternatif bulmaya çalışacaktı. Başlamak için zor bir yerdi ama Clara yüksek teknoloji sektöründeki zorlu satıcılarla geçirdiği yılların onu doğal bir müzakereci ve sorun çözücüye dönüştürdüğünü gördü. Ayrıca çocuk suçluların çoğunun annesi bekârdı ve Clara'nın kalbinde çocuğunu tek başına büyütme mücadelesi veren anneler için özel bir yer vardı. Clara teklifi çok çekici buldu. Sadece yıl sonuna kadar ve yarı zamanlı olmasına rağmen bu işi denemeye hazırdı. Hâlâ araştırıyordu.

Clara, kadın meselelerine dahil olmak için araştırmalarını sürdürürken California Kadın Vakfı'nı (Women's Foundation of California – WCF) keşfetti. WCF kendi başına bir şey yapmıyor, kadınlarla ilgili çok çeşitli sosyal adalet konularında çalışan kâr amacı gütmeyen kuruluşlara fon sağlıyordu. Bu Clara için "bir şeyleri deneme" araştırması projesi açısından avantajlı bir noktaydı. Bu yüzden bu örgüte ulaştı. Clara'nın arabuluculuk çalışmaları WFC'nin liderlerini çok etkiledi ve onu örgüte katılması için davet ettiler. Bu vakfa hizmet verdiği üç yıl boyunca, bağış için yazışmalar yapmayı, kâr amacı gütmeyen kuruluşlara fon sağlamayı öğrendi ve bölgesindeki sosyal sorunları çözmek için çok çalışan 27 kâr amacı gütmeyen kuruluşla ilgili çokça bilgi edindi.

Bu sırada hukuk sistemine arabulucu olarak (iş çok önemli olmasına rağmen) dahil olmanın kendisi için çekici olmadığını ama özellikle kadınları çok zorlayan evsizlik meselesinin çok ilgisini çektiğini gördü. WFC aracılığıyla kentteki evsizler barınağının en büyük bağışçısı olan bir hayırseverle tanıştı. Bu hayırsever Clara'ya barınağın yönetim kuruluna girmesini önerdi ve işte o noktada Clara bis kariyerini bulduğunu anladı. Bu teklifi kabul etti ve diğer tüm işleri bıraktı. Şu anda yaşadığı kentteki evsizlerin şampiyonu

ve ayrıca evsizlik konusunu yerel ve ulusal olarak çözmek üzere bir modelin öncülüğünü yapıyor.

Clara evsizler için çalışmak üzere bir planla başlamamıştı. Adımlarını yönlendirecek somut bir misyonu olmadığını bildiği için, ileriye giden yolunu tasarlamak için bir dizi küçük ama tanımlayıcı deneyim ve katılımı dikkatle ve özenle oluşturdu. "Evsizlerin şampiyonluğuna" giden yolu (bu arada bu konu tutkusu hâline geldi) hiçbir şekilde düz bir yol değildi. Yaşamakta olduğu hayatı adım adım, bir tasarımcı gibi düşünerek, ileriye giden yolunu küçük deneylerle –prototipler– inşa ederek tasarladı. Kendisine dikkatle seçilmiş pratik deneyimler sağladığı takdirde yolunu bulacağına güvendi.

Arabuluculukla ilgili bir kursa gitti. Çocuk suçlularla ilgili bir işe girdi. Kadın vakfında çalıştı. Kâr amacı gütmeyen kuruluşların dünyasını öğrendi. Evsizler merkezinin yönetim kuruluna girdi. Zamanını bir sonraki adım ne olmalı ya da ne yapmalı diye sadece okuyup, düşünüp ve günlüğünde derin düşüncelere dalarak değil, işi yaparak, insanlarla tanışarak ve pratik deneyimler edinmek suretiyle seçeneklerini araştırarak geçirince, bis kariyerini buldu. Yaşam tasarımı sayesinde sadece bilmesi değil hayal etmesi bile mümkün olmayan bir geleceği keşfetti. Clara yaptığına göre siz de yapabilirsiniz.

İşlevsiz İnanç: *Planımın tüm yönleri için en iyi verileri kapsamlı bir şekilde araştırırsam benim için iyi olur.*

Farklı Açıdan Bakış: *Alternatiflerim konusundaki soruları araştırmak için prototipler oluşturmalıyım.*

Prototip Hazırlama – Neden ve Nasıl

"İnşa etmek düşünmektir" deyimini Stanford'daki Tasarım Programı'nda sık sık duyarsınız. Bir fikir, eyleme dönük bir düşünme biçimiyle birleşince, ortaya birçok inşa etme ve düşünme işi çıkar. İnsanlara ne yaptıklarını sorarsanız prototip inşa ettiklerini söyleyeceklerdir. Yeni ürün fikirleri, yeni tüketici deneyimleri ya da yeni hizmetlerin prototiplerini hazırlıyor olabilirler. Stanford'da fiziksel bir nesneden kamu politikasına kadar her şeyin prototipinin hazırlanabileceğine inanırız. Prototip hazırlama, tasarım düşüncesinin öylesine bütünleyici bir parçasıdır ki prototip hazırlamanın "nasıl"ı kadar "niye"sinin de iyice anlaşılması için bir adım geri atıp düşünmeye değer.

Herhangi bir problemi çözmeye çalıştığınız zaman, genellikle o problemle ilgili bildiklerinizle işe koyulursunuz: Verilerle başlarsınız. Neyin neye yol açtığını ve başka bir şey olduğunda ne olabileceğini anlayabilmek için yeterli veriye ihtiyacınız vardır.

Yaşamınızı tasarlarken, maalesef elinizde çok miktarda veri, özellikle de gelecek hakkında güvenilir veri olmaz. Bunun geleneksel sebep-sonuç düşüncesinin işe yaramadığı dağınık bir problem türü olduğunu kabul etmeniz gerekir. Neyse ki tasarımcılar prototip hazırlayarak geleceğe gizlice yaklaşmanın bir yolunu buldular.

Tasarım düşüncesinde "prototip hazırlama" terimini kullandığımızda, çözümünüzün doğru olup olmadığını kontrol edecek bir şey yapmayı kastetmiyoruz. Bitmiş bir tasarımın sunumunu yaratmayı ya da tek bir şey yapmayı (tasarımcılar asla tek bir *prototip* yapmaz, çok sayıda prototip yaparlar) da kastetmiyoruz. Yaşam tasarımı yolunun prototipini hazırlamak, iyi sorular sormak, gizli önyargılarımızı ve varsayımlarımızı açığa çıkarmak, hızlıca yinelemek ve denemek isteyeceğimiz bir yol için ivme sağlamaktır.

Prototipler soru sormak ve ilgilendiğiniz bir konuda veri toplamak amacıyla tasarlanmalıdır. İyi prototipler sorunun bir yönünü

ayrıştırıp, ilginç olabilecek bir geleceğin bir versiyonunu "denemenize" imkân sağlayan bir deneyim tasarlar. Prototipler, alternatifleri son derece deneysel biçimde görselleştirmenize yardımcı olur. Bu da geleceğinizi sanki halihazırda içinde yaşıyormuşsunuz gibi hayal etmenize izin verir. Prototip hazırlamak suretiyle yeni deneyimler yaratmak, sadece bir saatliğine ya da bir günlüğüne de olsa, yeni bir kariyer yolunun nasıl hissettireceğini anlama fırsatı sağlar. Ayrıca başkalarını işin içine daha en baştan dahil etmenize ve hem yolculuğunuzla hem de yaşam tasarımınızla ilgilenenlerden bir topluluk kurmanıza yardımcı olur. Prototipler, bir sohbet başlatmanın harika bir yoludur ve bir şey genellikle başka bir şeye yol açar. Prototipler sık sık beklenmedik fırsatlara dönüşür, mutlu tesadüflere yol açar. Son olarak, prototipler, elinizde hiç veri yokken bir seçeneğe fazla yatırım yapmadan hızlıca deneyip yanılmanızı sağlar.

Bizim felsefemize göre, ilgilendiğiniz bir şeyin prototipini hazırlamak her zaman mümkündür. Başlamak için en iyi yol, ilk birkaç prototipinizi çok basit ve çok düşük çözünürlükte yapmanızdır. Tek bir değişkeni ayrıştırıp o tek soruyu yanıtlamak üzere bir prototip tasarlamayı tercih edebilirsiniz. Elinizde olanları ya da talep edebileceklerinizi kullanın ve hızlıca tekrar etmeye hazır olun. Ve unutmayın, prototip bir düşünce deneyi değildir, dünya üzerinde fiziksel bir deneyim içermelidir. İyi karar vermek için gereken veriler gerçek dünyada bulunur ve prototip hazırlama, bu dünyadan faydalanmanın ve ilerlemek için ihtiyacınız olan verileri almanın en iyi yoludur.

Prototip hazırlama, aynı zamanda empati kurmak ve anlayışlı olmakla da ilgilidir. Bizim prototip hazırlama sürecimiz kaçınılmaz olarak başkalarıyla çalışmayı, işbirliği yapmayı gerektirir. Herkes bir yolculuktadır ve sizin prototip üzerinden başkalarıyla karşılaşmanız onların yaşam tasarımlarını ortaya koyacak ve kendi yaşamınızla ilgili fikir verecektir.

Kısacası, iyi soru sormak, deneyim edinmek, varsayımlarımızı ortaya koymak, hızla başarısız olmak, ileriye doğru başarısız olmak, geleceğe yaklaşmak ve hem kendimiz hem de başkaları için empati kurmak için prototip hazırlarız. İhtiyacınız olan veriyi elde etmenin gerçekten de tek yolunun bu olduğunu bir kez kabullendiğinizde prototip hazırlama yaşam tasarımı sürecinizin bütünleyici bir parçası olur. Prototip hazırlamanın iyi bir fikir olduğu doğrudur ama kötü ve bazen de çok pahalı olduğu da eşit derecede doğrudur.

Yavaş ve İstikrarlı

Elsie'nin prototip hazırlamaya ihtiyacı yoktu, *yola çıkmaya* hazırdı. Büyük kuruluşların insan kaynakları bölümlerinde yıllarca çalıştıktan sonra, bir değişiklik yapmaya hazırdı. Büyük bir değişiklik. Şimdi. Yemeği çok seviyordu, özellikle de İtalyan yemeğini ve Toskana'daki küçük kafelerle şarküterilerde çok güzel deneyimler edinmişti. Hayali, içinde şahane kahve ve özgün Toskana yemekleri sunan küçük bir kafesi olan çok iyi bir İtalyan şarküterisi işletmekti. Bunu gerçekleştirmeye karar verdi. Başlamak için yeterince para biriktirmiş, gereken tüm tarifleri toplamış, böyle bir işi kurmak için evinin yakınındaki en iyi yerleri araşmıştı ve sonunda istediğini gerçekleştirdi. Bir yer kiraladı, orayı tümüyle yeniledi, en iyi ürünlerle doldurdu ve büyük bir tantanayla dükkânı açtı. Çok büyük bir iş yapmıştı ve çok başarılı oldu. Herkes bayıldı. Her zamankinden daha yoğundu. Ama çok kısa sürede mutsuz oldu.

Kafasındaki fikrin prototipini hiç hazırlamamıştı. Geleceğe yaklaşmamıştı. Uçaktan atlayıvermişti. Gece gündüz bir kafede çalışmanın nasıl bir şey olduğunu anlamak için deneme yapmamıştı. Bir kafe işletmenin kafeye gitmekle ya da bir kafenin planını yapmakla aynı şey olduğunu varsaydığını keşfetmemişti. Müthiş

bir kafe tasarımcısı ve yenileme projesi yöneticisi fakat çok kötü bir şarküteri işletmecisi olduğunu zor yoldan öğrendi. İşe (tekrar tekrar) personel almayı, envanteri kontrol etmeyi, yeni mal sipariş etmeyi, hele de tamir gibi işleri hiç sevmiyordu. Bu başarılı dükkânda sıkışıp kalmıştı ve ne yapacağını bilmiyordu. Sonunda, dükkânı satıp, restoran tasarlama işine girdi ama bu noktaya çok acılı bir yoldan geçerek geldi.

Fikrinin prototipini nasıl hazırlayabilirdi? Önce, açıp kapaması kolay olan, (kira vermediği, az çalışanlı, her yere taşınabilir ve belirli saatleri olmayan) catering işini deneyebilirdi. Bir İtalyan şarküterisinde sadece seksi menüleri hazırlamak değil, işin zor kısmını görme şansı elde etmek için şef garsonluk yapabilirdi. Üç mutlu, üç de şikâyetçi şarküteri sahibiyle görüşüp, kendisinin hangi gruba daha çok benzediğini öğrenebilirdi. Biz Elise'yle her şey olup bittikten sonra tanıştık. Onun hikâyesini Yaşam Tasarımı Atölyesi'ne geldiğinde dinledik. Atölye çalışmasından sonra "Vay canına, ilk önce ağırdan alıp prototip hazırlasaydım o kadar çok zaman kazanırdım ki!" diye hayıflandı. Evet doğru, aceleniz bile olsa yaşam fikirlerinizin prototipini hazırlamanızı öneririz. Hem daha iyi bir tasarımınız olur hem de daha az zaman harcar ve daha az zorluk çekersiniz.

Prototip Sohbetleri – Yaşam Tasarımı Mülakatı

Kendinizi yaşam tasarımının prototipini hazırlamaya adadıktan sonra, bunu nasıl gerçekleştireceksiniz? Prototip hazırlamanın en basit ve en kolay biçimi sohbettir. Size Yaşam Tasarımı Mülakatı adını verdiğimiz özel bir prototip sohbet biçimini tarif edeceğiz.

Yaşam Tasarımı Mülakatı olağanüstü basittir. Birisinin öyküsünü dinlemek anlamına gelir ama herhangi birininki ya da herhangi bir öyküyü değil tabii ki. Sizin üzerinde düşündüğünüz şeyi yapan ya da yaşayan veya sorularınızın olduğu bir alanda gerçek deneyimi ya da uzmanlığı olan biriyle konuşmak istersiniz. Peşinde olduğunuz öykü, o kişinin yaptığı işi nasıl yapmaya başladığının ya da uzmanlığını nasıl kazandığının ve yaptığı şeyi yapıyor olmanın gerçekte nasıl bir şey olduğuna dair kişisel bir öyküdür.

Bir gün yapmayı isteyebileceğiniz şeyi yapan kişinin, o işle ilgili sevdiği ve nefret ettiği hususları dinlemek istersiniz. Günlerinin nasıl geçtiğini öğrenmek ve kendinizi aylar ve yıllar boyu o işi yaparken ve bundan zevk alırken hayal edip edemeyeceğinizi görmek istersiniz. İnsanlara işleri ve yaşamları ile ilgili sorular sormaya ek olarak o noktaya nasıl geldiklerini, yani kariyer yolculuklarını da öğrenebilirsiniz. Çoğu insan yetenek değil hayal gücü eksikliğinden dolayı başarısızlığa uğrar. Biriyle oturup, hikâyesini dinleyerek bu bilgilerin çoğunu öğrenebilirsiniz. İşte bu, Yaşam Tasarımı Mülakatı'dır. Clara bu sohbetlerden bolca yaptı ve çok yararlandı. Elise ise neredeyse hiç yapmadı ve bu da ona pahalıya mal oldu.

Yaşam Tasarımı Mülakatı ile ilgili bilmeniz gereken ilk şey, bunun bir iş görüşmesi olmadığıdır. Eğer kendinizi bir Yaşam Tasarımı Mülakatı'nın ortasında karşınızdaki kişinin hikâyesini dinlemek yerine onun sorularını yanıtlayıp, kendinizden bahsediyorken bulduysanız durun ve durumu tersine çevirin. Bu önemlidir. Eğer sohbet ettiğiniz kişi bu görüşmeyi yanlış anlayıp bir iş görüşmesi sanırsa bu bir felaket olur ve Yaşam Tasarımı Mülakatınız başarısızlığa uğrar ya da uğrayacaktır. Her şey zihniyetle ilgilidir. Bir düşünün: Karşınızdaki sizin iş aradığınızı düşünürse aklına ilk gelen şeyin aslında sizinle hiç ilgisi olmayacaktır. "Bizim bir elemana ihtiyacımız var mı ki?" diye düşünür. Bunu yanıtı genel-

likle hayırdır. Dolayısıyla sizin görüşme ayarlamaya çalıştığınız ve karşınızdaki kişi iş aradığınızı sandığı zaman genellikle o randevu gerçekleşmez. Sadece "Hayır" yanıtını alırsınız. Bu sert ve önyargılı bir yanıt gibi gelebilir ama aslında bir insanın yapabileceği en nazik ve destekleyici şeydir. Eğer gerçekten bir iş arıyorsanız ve o kişinin de size önerebileceği bir iş yoksa ya da işe alma sürecinde etkili birisi değilse yapabileceği en iyi şey bunu size söylemesi ve böylece sizin de gerçekten yardımcı olabilecek ve personel arayan birini bulmakta özgür kalmanızdır. Bu bir iyilikmiş gibi anlaşılmaz (insanlar reddedilmeyi genellikle iyi karşılamaz) ama gerçekte olan budur.

Eğer ilk sorunun yanıtı, "Evet önerebileceğimiz bir işimiz var" ise, o zaman ikinci soru "Bu kişi burası için uygun mu?" olur. İş görüşmesinin düşünce biçimi eleştirel ve yargılayıcıdır ancak ilginç bir öykü ve kişisel bağlantı peşindeysek bizim aradığımız düşünce biçimi bu *değildir.*

Aslına bakarsanız Yaşam Tasarımı Mülakatı bir "mülakat" değildir, sadece bir sohbettir. Dolayısıyla birinden randevu isterken, mülakat terimini kullanmayın, çünkü o kişi sizin iş görüşmesine gittiğinizi varsayacaktır (gazeteci değilseniz ve başka nedenlerle bu durum onun daha da gergin olmasına neden olacaktır). Sizin burada yaptığınız şey, ilgilendiğiniz alanlarda çalışanları ve dolayısıyla öykülerini öğrenmek istediğiniz kişileri tespit etmektir. Bu düşündüğünüzden çok daha kolaydır. Anna'nın gerçekten ilgi çekici bir iş yapan havalı biri olduğuna karar verdiğiniz anda, ikinizin ortak bir yönü oluşmuş demektir: İkiniz de onun ve yaptığı işin en gözde konularınızdan ikisi olduğunu düşünüyorsunuz. İstediğiniz sohbeti gerçekleştirme talebinizin özü şudur: "Merhaba Anna, seninle bağlantı kurduğum için çok mutluyum. John konuşmam gereken kişinin tam da sen olduğunu söyledi. İşin hakkında öğ-

rendiklerimden çok etkilendim ve öykünü biraz dinlemek isterim. Birlikte bir kahve içip deneyimlerini dinlemek için sana uygun bir zaman ve yerde yarım saat ayırabilir misin?" Hepsi bu, gerçekten. (Ve evet, mümkünse Anna'nın saygıdeğer arkadaşı ve meslektaşı John'dan bahsetmek önemlidir. Anna'yı bulmanızda ve onun kahve teklifinizi kabul etmeye meyilli olmasında bütün farkı yaratan *referansın* sahibi John'dur. Bu dünyada John'un referansı olmadan da sizinle kahve içecek çok sayıda Anna olabilir ama o referansı alırsanız işleriniz çok daha iyi gider. Nasıl referans alacağınızı 8. Bölüm'de anlatacağız. Buna ilişki ağı kurmak denir. Evet, yaşam tasarımını etkin bir şekilde yapabilmek için ilişki ağı kurmanız gerekir ama bunları daha sonra anlatacağız.)

Prototip Deneyimleri

Prototip sohbetleri müthiştir; çok bilgilendiricidirler ve kolayca karşımıza çıkarlar. Ancak yaşam tasarımınızı oluştururken, girdi olarak öykülerden çok daha fazlasına ihtiyacınız vardır. Başkalarının yaptığını seyrederek, hatta daha da iyi bir biçimini kendiniz yaparak "bu tasarımın" gerçekte nasıl olduğunu deneyimlemek istersiniz. Prototip deneyimleri, gelecekteki olası versiyonumuzla doğrudan bir karşılaşma yoluyla öğrenmemize imkân tanır. Bu deneysel versiyon, bir günlüğüne yerinde olmak istediğiniz profesyonel kişinin gölgesi olmayı (İşyerine Arkadaş Götürme Günü) ya da yarattığınız bir haftalık ücretsiz bir araştırma projesi ya da üç aylık stajyerliği (tabii üç aylık stajyerlik daha çok yatırım ve angajman gerektirir) içerebilir. Eğer Yaşam Tasarımı Mülakatlarını kullanarak yeterince prototip sohbeti yaptıysanız gözlemlemekle ya da gölgesi olmakla ilgilenebileceğiniz insanlarla tanışmış olacaksınız. Dolayısıyla çok çeşitli prototiplere ulaşabilirsiniz. Sadece sormanız yeterli; unut-

mayın, insanlar yardımcı olmayı sever. Çalıştığımız insanların çoğu, Yaşam Tasarımı Mülakatlarının ne kadar başarılı olduğunu görünce şaşırır. Sohbet ettikleri kişiler bu işten gerçekten hoşlanmış gibidir. Birinin işyerindeki gölgesi olmayı istemek, yarım saatlik kahve sohbetinden çok daha büyük bir yardım talebilir ama bir iki düzine prototip sohbetinden sonra, daha büyük bir talepte bulunabilirsiniz. Deneyin. Birkaç kez denemek zorunda kalsanız bile. Çok şey öğreneceksiniz.

Sadece dinlediğiniz ya da seyrettiğiniz değil fiilen bir şeyler *yaptığınız* uygulamalı prototip deneyimleri daha zorlayıcıdır. Ama ellerinizi kirletip bir şeyin size uygun olup olmadığını gerçek anlamda keşfetmek, harcadığınız bütün emeğe değer. Test sürüşü yapmadan bir arabayı satın almazsınız değil mi? Ama aynı şeyi işimizde ya da yaşam değişikliklerinde hep yapıyoruz. Düşündüğünüzde çok delice gelir insana. Elise'nin bir şarküteriyi fiilen satın alıp, açılışını yapmadan deneyebileceği (birkaç kez catering servisi yapmak ya da kısa süreli şef garsonluk yapmak gibi) fikirleri hatırlıyor musunuz? İşte bu tür fikirlerin peşinde olmalısınız. Bunlar gibi prototip deneyimleri oluşturmak, gerçek yaşam tasarımı çalışmasıdır ve bunun için çok sayıda fikir geliştirmek gerekir. Bu nedenle, çok sayıda fikir bulmak için kullanılan bir işbirliği tekniği olan *tasarım beyin fırtınasına başlamak* için, içinde bulunduğumuz an en iyisidir. İşte başlıyoruz.

Prototip Deneyimleri için Beyin Fırtınası

Bir önceki bölümde yapmış olduğunuz Odyssey Planları'na bakın. Umarız ki o planlar araştırmak istediğiniz gelecekteki bazı versiyonlarınızı ve şimdi yanıtlarına ihtiyaç duyduğunuz soruları ateşlemiş-

tir. Huge Ltd. şirketinde geçen onca yıldan sonra, küçük bir şirkette çalışmak nasıl bir duygudur. Tam zamanlı olarak organik bir çiftliği yönetmek, bir yaz boyunca böyle bir çiftlikte gönüllü olarak çalışmaktan ne kadar farklıdır? Peki, satış elemanları tüm gün boyunca ne yaparlar ki? Odyssey Planlarınızın uyumlu, sevilebilir, heyecan verici olduğunu düşündüğünüz ve yapabileceğinize güvendiğiniz herhangi bir versiyonuna daha yakından bakın. Sorularınız nelerdir? Bu deneyimin prototipini hazırlayarak neyi daha iyi anlamak istersiniz?

Prototipi yapılabilir bazı fikirlerle ilgili beyin fırtınası yaparak bu zorluğu ele alacağız.

Neredeyse herkes geçmişte "beyin fırtınası" yapmıştır. Beyin fırtınası, çok kullanılan, çok suistimal edilen ve yapılandırılmış yaratıcılıktan bir odada oturup ortaya çeşitli fikirler atmaya kadar her durumu tanımlamak için kullanılan terimlerden biridir. Yaratıcı ve alışılmışın dışında çok sayıda fikir üretmek için kullanılan bir teknik olan beyin fırtınası, ilk olarak Alex Osborn'un 1953 yılında yayımlanan *Applied Imagination* isimli kitabında tanımlanmıştı. Osborn, fikir üretmek için iki kurala dayanan bir teknik tanımlamıştı: Kaliteyi önemsemeden çok sayıda fikir üretmek ve katılımcılar fikirlerini sansürlemesinler diye yargılamayı ertelemek. Bu ilk tanımdan bu yana, beyin fırtınası, fikirler ve yenilikler üretmenin çok popüler bir yöntemi olmuş ve birçok şekil almıştır ama bütün biçimlerde hâlâ Osborn'un iki kuralına uyulur.

En çok kullanılan biçimi grup olarak yapılan beyin fırtınasıdır. Dört ila altı kişiden oluşan grup bir araya gelip, üstünde beyin fırtınası yapılacak temel bir soru ya da problem seçer ve sonra söz konusu soru içinde yer alan sorunu çözmek için yirmi dakika ile bir saat arasında bir zaman diliminde olabildiğince çok fikir üretirler. Amaç, prototipi hazırlanabilecek ve gerçek hayatta denenebilecek fikirler ortaya koymaktır.

Beyin fırtınası için bu teknikle ilgili deneyimi olan ve yardımcı olmak isteyen bir grup insan gerektirir. İyi beyin fırtınası yapan insan bulmak kolay değildir ama iyi bir grubunuz oldu mu prototipini hazırlamak istediğiniz yaşam tasarımı fikirlerini üreterek epey gelişme sağlayabilirsiniz. İyi beyin fırtınası yapanlar, doğaçlama yapan büyük caz müzisyenleri gibi, bir konuya odaklanmayı öğrenir ama aynı zamanda kendilerini serbest bırakıp ânı yaşayabilir, doğaçlama yapıp gerçekten özgün fikirler üretebilir. Pratik ve dikkat gerektirir ama yaşam tasarımı beyin fırtınası yapmakta uzmanlaştığınızda bir daha asla fikirsiz kalmazsınız.

Yaşam tasarımı beyin fırtınası dört adımdan oluşur ve prototipi yapılabilecek çok sayıda fikir üretmek için oldukça yapılandırılmış bir yaklaşım içerir. Genelde eğer grubu bir araya getiren kolaylaştırıcı kişi sizseniz beyin fırtınası yapacağınız konuyu önceden şekillendirmiş olabilirsiniz. Üç kişiden az olmayan ama altının üzerine de pek çıkmayan sayıda gönüllüden oluşan bir ekip kurarsınız. Grup toplandıktan sonra, seans şöyle devam eder.

1. İyi Bir Sorunun Şekillendirilmesi

Beyin fırtınası seansı için iyi bir soru şekillendirmek önemlidir. Kolaylaştırıcı, problemi ortaya koyma sürecini grup enerjisi için bir odak noktası yaratma yöntemi olarak kullanır. Soruyu oluştururken, kolaylaştırıcının bazı temel prensiplerin farkında olması gerekir.

Eğer soru açık uçlu değilse çok ilginç sonuçlar ve derinlik elde edemezsiniz. Potansiyel sonuçlarımızı sınırlamamak için, bütün yaşam tasarımı beyin fırtınalarına "... için kaç farklı yol düşünebilirsiniz?" ifadesiyle başlamayı tercih ederiz. Clara "Kadının güçlendirilmesinde etkili olabilecek bir deneyim için kaç yol düşünebiliriz?" sorununun etrafında bir beyin fırtınası oluşturabilirdi.

Chung yüksek lisans yapmaya girişmeden önce "Kariyer danışmanlığının fonksiyonları nelerdir ve her birini yapmanın gerçekte nasıl olduğunu gösterecek ne tür karşılaşmalar düşünebiliriz?" sorusunu soran bir beyin fırtınası seansı yapabilirdi.

Ayrıca, çözümünüzü yanlışlıkla sorunun içine koymamaya çok dikkat etmelisiniz. Bu durum Bill'in bazı müşterilerinin başına her zaman geliyor. "Depo için merdiven yapmanın on yeni yolu" konusunda beyin fırtınası yapmak istiyorlar. Bu iyi şekillendirilmiş bir soru değil çünkü merdiven bir çözümdür (ayrıca sadece on fikir istiyorlar). Daha iyi bir şekillendirme, bir merdivenin ne işe yaradığına odaklanır: "Bir depoda yüksek yerlerdeki stoğa ulaşmak isteyen bir kişi için, kaç yol önerebiliriz" ya da "Bir depoda çalışan bir kişiye üç boyutlu hareketlilik sağlamanın kaç yolunu düşünebiliriz?" Bu sorular, merdiveninin tek çözüm olduğunu varsaymıyor ve daha yaratıcı yanıtlar için çözüme yer açıyorlar (depo için drone'lar?)

Ayrıca soruyu anlamını kaybedecek genellikte şekillendirmemeye de dikkat edin. Bazen sorunun "Bob'u mutlu edecek kaç yol düşünebiliriz?" olduğu yaşam tasarımı beyin fırtınalarına katılırız. Bu belirsiz soru birkaç nedenle işe yaramaz. Öncelikle, "mutluluk" farklı insanlara farklı birçok şey ifade eder. Ve pozitif psikoloji bize mutluluğun içeriğe bağlı olduğunu söyler ve bu nedenle "işim", "sosyal hayatım" gibi içerikten bağımsız olunduğunda, kimse nereden başlayacağını bilemez. Bazı kısıtlamalar olmadan, bu türden beyin fırtınası seansları, prototipi yapılabilecek ya da tatmin edici fikirler üretmez.

İnsanların bize "Beyin fırtınamız işe yaramadı," dediği durumların çoğunda, kötü bir soru yani ya bir çözümü önceden varsayan ya da fikir üretebilmek için iz süremeyecekleri kadar genel bir soru şekillendirdiklerini görürüz. Dört adımlı beyin fırtınanıza başlarken buna dikkat edin.

2. Isınmak

Başarılı bir beyin fırtınası yapmak isteyenlerin, olaylarla dolu yorucu iş yaşamlarından sakin ve yaratıcı bir dikkat durumuna geçiş yapmaları gerekir. Analitik/eleştirel beyinden sentezleyici/yargılamayan beyne geçmek için insanların desteğe ve bir geçiş faaliyetine ihtiyacı vardır. Bu bir zihin-beden problemidir ve bu geçişi yapmak biraz pratik gerektirir. İyi bir kolaylaştırıcı, öncülük yaparak herkesin hazır olmasını ve kendini yaratıcı hissetmesini sağlar. Eğer beyin fırtınası yüksek enerjili olacak ve çok fikir üretilecekse bu çok önemlidir.

Öğrencilerimizle sürekli kullandığımız egzersizler ve doğaçlama oyunlar listesi için, www.designyour.life web sitemizi ziyaret edebilirsiniz. İşte size her zaman işe yarayan bir fikir: Beyin fırtınası grubunuzdaki herkese bir kutu oyun hamuru verin. Bill bir oyuncak şirketi olan Kenner Products'taki günlerinden beri oyun hamuruna âşıktır; bu, büyük insanları çocukluk günlerine geri döndüren sihirli bir malzemedir. Katılımcılarınızın beyin fırtınası sırasında hamurla oynamalarına izin verirseniz, daha çok ve daha iyi fikirlerin ortaya çıkacağını garanti ederiz.

3. Beyin Fırtınasının Kendisi

Başta da söylediğimiz gibi, beyin fırtınası seanslarının kolaylaştırılması gerekir. Kolaylaştırıcı odayı düzenler, her katılımcı için kalem, kâğıt ya da yapışkanlı not kâğıdı bulunmasına, ortamın sessiz ve rahat olmasına dikkat eder. Kolaylaştırıcı ayrıca sorunun şekillenmesine yardım eder, katılımcıların hazırlanmasını sağlar, söylenilen her şeyin kaydedilmesine ve kuralların uygulanmasına dikkat eder.

Her katılımcının kendi kalemiyle not defterinin olmasını ve fikirlerini yazmasını öneririz. Böylece grup, kolaylaştırıcının söy-

lenenleri kaydetme hızıyla sınırlanmaz ve potansiyel olarak çok iyi bir fikri kaybetme riski azalır.

Beyin Fırtınasının Kuralları

1. Nicelik peşinde olun, nitelik değil.
2. Yargılamayı erteleyin ve fikirleri sansürlemeyin.
3. Başkalarının fikirlerini geliştirin.
4. Çılgın fikirleri destekleyin.

"Nicelik peşinde olun, nitelik değil" kuralı, tüm grup için ortak bir hedef oluşturmaya ve pozitif enerjinin yoğun olmasına yardımcı olur. İyi bir beyin fırtınası ekibi âdeta fikir püskürtür ve çıktıda nadiren duraklama olur.

"Yargılamayı erteleyin ve fikirleri sansürlemeyin" kuralını beyin fırtınası seansının akla gelen her çılgın fikrin söylenebileceği, güvenli bir yer olmasını sağlamak için kullanıyoruz. İnsanlar aptal gibi görünmekten korkar ve korku da yaratıcılığı öldürür. Bu kural bunun olmamasını sağlar.

"Başkalarının fikirlerini geliştirmek", bir caz kuartetinde solo yapan müzisyenin kendinden önce yapılan solodaki müzik fikirlerini nakarat olarak alması gibidir. Gruptaki toplu yaratıcılığı kullanmak isteriz ve bu kural da bu yaratıcı etkileşimi teşvik eder.

"Çılgın fikirleri desteklememizin" sebebi, çılgın fikirlerin kendilerinin çok faydalı olması değil (son aşamada nadiren kullanılırlar), alışılmış düşünce kalıplarının dışına çıkmamızın gerekmesidir. Alışılmışın iyice dışına çıkıp Çılgın Topraklar'da biraz zaman geçirdiğinizde, sonradan gelen fikirler yaratıcı ve orijinal olma eğilimindedir. Çılgın fikirler genellikle prototipi hazırlanacak en faydalı şeylerin tohumlarını taşır.

4. Sonuçları İsimlendirmek ve Tanımlamak

Bu, beyin fırtınasının belki de en önemli kısmı ve birçok grubun dışarıda bıraktığını fark ettiğimiz tek faaliyettir. Katılımcılar yapıştırılmış not kâğıtlarıyla dolu duvarın resmini cep telefonlarıyla çekip birbirlerini tebrik ettikten sonra gidebilirler. Buradaki sorun, duvardaki bilginin çok kırılgan olmasıdır ve eğer doğru şekilde işlenmezse fikirlerin tazeliğinin ve aralarındaki bağlantıların kaybolmasıdır. Daha sonra katılımcılar sanki bir şey olmamış gibi hisseder ve beyin fırtınası ile elde etmiş olduklarını unuturlar.

Fikirler sayılmalıdır: "141 adet fikrimiz oldu," diyebilmelisiniz. Benzer fikirleri konularına ya da kategorilerine göre gruplandırın, kategorileri isimlendirin ve sonuçları orijinal odak sorusuna referans vererek tanımlayın. Her bağımsız kategoriye o fikir grubunun özünü yansıtan tanımlayıcı ve genellikle de komik bir isim verilir. Sonra oylama yapın. Oylama önemlidir, kimsenin birbirini etkilememesi için sessizce yapılır. Oy atmak için renkli noktalar kullanmayı ve şöyle kategoriler kullanmayı severiz:

- En çok heyecanlandıran
- Para sorun olmasaydı yapmak isteyeceğimiz şey
- Sürpriz at; herhalde işe yaramaz ama ya yararsa...
- Büyük olasılıkla şahane bir yaşamı olacak
- Keşke fizik kurallarını yok sayabilseydik...

Oylama bitince, seçilenler tartışılır ve imkân dahilinde yeniden gruplanır ve tanımlanır; sonra hangisinin prototipinin daha önce hazırlanacağına karar verilir.

Dört adımlık sürecin sonunda hedefimiz, "141 fikrimiz vardı, onları altı kategoride grupladık ve odak sorumuza dayanarak sekiz vurucu fikri prototip yapmak üzere seçtik. Sonra listede öncelik

sıralaması yaptık ve ilk prototipimiz..." gibi bir şeyler söylemektir. Genellikle çılgın fikirlerin birinden biraz geri adım atıp onu büyük bir fikre dönüştürmek mümkün olur. Diyelim ki Clara'nın beyin fırtınasında "Kadınlara yönelik kâr amacı gütmeyen kuruluşların deneyimli bağışçılarından yüz tanesi ile tanış" gibi çılgın bir fikir çıktı. Clara yüz deneyimli bağışçıyla tanışmanın yapabileceğinden fazla olduğunu düşünebilirdi ama büyük bir deneyim ve akıl grubuna erişim sağlamak çekici bir fikirdi ve bir bağışçı grubu arama fikrinin türemesini sağladı ki Califoria'daki Kadın Vakfı'nda tam da bunu buldu.

Dört adımı takip eder ve bu tür sonuçlara ulaşırsanız yaşam tasarımı beyin fırtınanız her şeye değecektir. Beyin fırtınası, araştırılacak prototip deneyimleri oluşturma hedefiniz için ivme ve enerji yaratır. Aynı zamanda ne zaman yeni fikirlere, topluluk desteğine ya da güvendiğiniz insanlarla yaşamınıza biraz renk katmaya ihtiyacınız olsa başvuracağınız bir egzersizdir.

Odyssey Planları sunum toplantınızı (5. Bölüm'de anlattığımız) prototip deneyimi beyin fırtınası seansı ile birleştirmek bunu yapmanın müthiş bir yoludur. İşbirlikçileriniz size sadece geribildirim sağlamakla kalmayıp yaşam tasarımınıza fikirler ve eyleme geçirilebilecek prototip olasılıkları ile katkıda bulunabilirlerse çok daha iyi vakit geçireceklerdir.

Alıştırmalar

Prototip Hazırlama

1. Üç Odyssey Planınızı ve her biri için yazdığınız soruları gözden geçirin.
2. Bu soruları yanıtlamanıza yardımcı olacak prototip sohbetlerinin listesini çıkarın.
3. Bu soruları yanıtlamanıza yardımcı olacak prototip deneyimlerinin listesini çıkarın.
4. Takılırsanız ve iyi bir grup kurduysanız olasılıklar oluşturmak üzere beyin fırtınası seansı yapın. (Ekibiniz yoksa beyin haritası çıkarmayı deneyin.)
5. Yaşam Tasarımı Mülakatları'nı kullanarak ve deneyimleri aktif olarak arayarak, prototiplerinizi oluşturun.

7
İş Nasıl Bulunmaz

Steve Jobs ve Bill Gates hiç özgeçmiş yazmadı, kariyer fuarlarına gitmedi ya da mükemmel iş başvurusu mektubunun mükemmel giriş cümlesinin mükemmel tonunu bulmak için kendini paralamadı. Mükemmellik yaşam tasarımında bir rol oynamaz ve tabii ki standart bir Amerikan modeli olan ve iş arayanların yüzde 90'ının başvurduğu ama başarı oranı bazılarına göre yüzde 5'ten az olan tekniğin mükemmel hiçbir yanı yoktur. Bu doğru, yüzde 90'ımız sadece yüzde 5 şansı olan bir yöntem kullanıyoruz.

Kurt ve karısı Sandy, ilk çocuklarının yolda olduğunu öğrendiklerinde, Kurt, Yale Üniversitesi'nde sürdürülebilir mimari alanında yüksek lisans yaptıktan sonra, Stanford'da bizim programımıza katılmasının ardından devam ettiği iki yıllık burs programını yeni tamamlamıştı. Sandy'nin ailesinin yakınında olmak için Silikon Vadisi'nden Georgia, Atlanta'ya taşınmaya karar verdiler. Kurt, bütün o parlak akademik derecelerinin en sonunda bir işe yarayıp seveceği ve faturalarını ödeyebileceği bir iş olanağı sağlamasına hazırdı. Bir tasarımcı gibi düşünmeyi biliyordu ama Georgia'ya ilk geldiğinde, kendine (ve karısıyla onun anne ve babasına) hızlı bir biçimde iş bulma konusunda ciddi olduğunu kanıtlaması gerektiğini hissetti. Hemen işe koyuldu. Ev ödevini yaptı. O çevrede, özgeçmişine çok uyan çeşitli iş ilanları buldu. Kendisine uyanları ayırdı ve özenle yazılmış 38 adet iş başvurusu mektubunu etkileyici özgeçmişine ekleyerek yolladı.

Kendisini işe almak isteyenleri sopayla kovalaması ve sayabileceğinden çok teklif alması gerekiyordu ama öyle olmadı. Otuz sekiz adet başvurusunun sekiz tanesinden e-posta yoluyla kısa bir ret mektubu geldi, geri kalan otuz tanesinden hiçbir ses çıkmadı. Sekiz hayır ve otuz hiçbir şey. İş görüşmesi yok, teklif yok, telefon yok. Cesareti kırılmış, morali bozulmuştu. Ayrıca doğacak bebeğine nasıl bakacağı konusunda endişeleniyordu. Bu arada, Yale'de ve Stanford'da eğitim görmüş birinden bahsediyoruz. Peki ya bizler ne yapalım?

Kurt'un ilk yaklaşımı çoğu insan gibi standart iş arama modeline başvurmaktı. İnternette ya da kurumun web sitesindeki iş ilanlarına bakarsınız, iş tanımlarını okuyup sizin için "ideal" iş olup olmadığına karar verirsiniz, özgeçmiş ve başvuru mektubunu yollayıp işe alım müdürünün sizi görüşme için aramasını beklersiniz. Ve beklemeye devam edersiniz.

Ve beklersiniz.

Hâlâ beklersiniz.

Sorun şu: İşverenlerin yüzde 52'si, başvuran adayların yarısından azını yanıtladıklarını itiraf ediyor.

Standart modelin bu kadar çok başarısızlığa uğramasının nedeni, "mükemmel işin" sizi orada bir yerde beklediği varsayımına dayanan bir model olmasıdır.

İnternette Araştırma Yapmak

Konu iş aramak olunca, internetin en önemli faktör olduğu fikri çok ilgi görmesine rağmen bir başka işlevsiz inançtır. Bu özel işlevsiz inanç, moral bozukluğuyla birlikte büyük hüsrana yol açar.

Hayalinizdeki iş kategorisindeki çok iyi işlerin çoğu, hiçbir zaman kamuya açık yerlerde ilan edilmez. Geleceğin Google'ı ya da Apple'ı olacak şirketlerdeki en ilginç start-up işler, birisi o işe alın-

madan internette ilan edilmez. Elliden az çalışanı olan ve insan kaynakları departmanı bulunmayan şirketler çalışmak için heyecan verici yerlerdir ama düzenli olarak iş ilanı vermezler. Büyük şirketler en ilginç işlerinin ilanlarını, iş arayanların çoğunun göremeyeceği şekilde, sadece şirket içinde duyurur. Başka birçok iş de sosyal ağlarda ya da kulaktan duyarak doldurulmaya çalışılana kadar ilan edilmez. İyi işler internet yoluyla bulunmaz. Kuzeninizin arkadaşının ağabeyinin işini nasıl bulduğu konusunda anlattıklarını boş verin.

İnternette iş ararken, iyi bir başvuru mektubu yazmak, belirli bir iş tanımına uyması için özgeçmişinizi değiştirmek, düzinelerce çevrimiçi başvuruyu idare ve takip etmek olağanüstü zaman alır. Bütün bu zamanı ve emeği harcadıktan sonra elde ettiğiniz tek şey büyük bir sessizliktir. Sağır edici bir sessizlik. İnternetten iş ararken o kadar nadiren olumlu geribildirim alınır ki zaten tatsız olan bir faaliyet (iş arama), daha da tatsızlaşır. İş bulmanın tek yolu olarak interneti kullanmak mazoşizmden başka bir şey değildir.

Temel iş bulma yolunuz olarak interneti önermiyoruz ama orada her hafta binlerce iş ilanı çıkar. Eğer iş olanakları oluşturmak için internetteki ilanları araştırmakta ısrarcıysanız bu arayışınızın verimli olma ihtimalini artıracak bazı ipuçları verebiliriz.

İş Tanımlarını Anlamak

Dünyadaki işe alım sorumlularının hakkını teslim etmemiz gerek; hepsinin niyeti iyi. Sorun sürecin iyi işlememesinde. Orta ve büyük ölçekli şirketlerde, ilan verme, iş görüşmesi yapma ve işe alma eylemi yılda yüzlerce kez tekrar ettiğine göre, bu işlerin çok fazla vakit almasına izin verilemez. Kimse iyi bir adayı kaçırmak istemez, bu yüzden şirketlerin internete verdiği ilanlar olabildiğince çok başvuru alabilmek için genel tanımlardan oluşur. Ve unutma-

yın ki bütün bu işe alma faaliyeti, işe alım sorumlusunun normal işinin üstüne eklenir, bu yüzden işleri doğru listelemek hak ettiği zaman ve odaklı ilgiye mazhar olmaz.

Kaç kez "Benim özgeçmişim bu iş tanımına mükemmel uyuyor!" diye düşündünüz? Böyle düşünerek başvurdunuz ama bırakın geribildirimi özgeçmişinizi alıp almadıklarını bile belirtmediler. Bu süreçle ilgili içeriden bir bakışla birkaç noktayı anlarsanız, biraz daha mantıklı gelecek ve daha az üzücü olacaktır.

1. Web sitesindeki iş tanımı işe alım sorumlusu ya da söz konusu işi gerçekten bilen biri tarafından yazılmamıştır.
2. İş tanımı, başarı için işin gerçekte ne gerektirdiğini neredeyse hiçbir zaman kapsamaz.

Ne kastettiğimizi göstermek için internette bulduğumuz gerçek iş tanımlarından aldığımız ya da onlardan esinlenerek hazırladığımız bazı bileşenleri parçalarına ayıralım. İş listelerinin çoğunda, şirketin ne aradığını gösteren iki, üç bölüm bulunur.

Bölüm 1: Plan

Bu iş tanımının başlığıdır ve genellikle şunları içerir:

X şirketi (X işi için) aşağıdaki özelliklere sahip adaylar arıyor:

- Yazılı ve sözlü iletişim becerisi
- Güçlü analiz becerisi
- Çok iyi iş planı yapma ve raporlama becerisi

- Yüksek motivasyon ve yaratıcılık
- Rakip öncelikleri dengeleme ve hızlı hareket etme becerisi
- Güçlü inisiyatif, eyleme dönük olma ve detaylara yüksek dikkat
- Yenilikçilik ve pazar bilgisi
- Müşteri sevgisi

Bu iş nitelikleri o kadar geneldir ki aslında işle ilgili hiçbir bilgi vermez. Bunlar her iyi çalışanda aranan özelliklerdir (beceri değil). Ayrıca sadece özgeçmişe bakarak ayırt edilmeleri neredeyse imkânsızdır.

Bölüm 2: Beceriler

Genel özellikler bölümünün altında, çoğunlukla özel eğitim gereklilikleri ve becerilerin komik derecede detaylı bir listesi olur.

İş için mükemmel adaylarda olması gerekenler:

- Üniversite mezunu olmak, yüksek öğrenim veya doktora yapmış olmak, on yıllık deneyim (bizim şirketimizde yaptığımızın aynısını yapmak)
- Beş-on yıllık (bilinmeyen bir tarihten kalma ve hâlâ kullandığımız belirsiz bir yazılım) deneyimi
- Üç-beş yıllık (sadece bu şirkette çalışanların nasıl yapıldığını bildiği işe özel belirsiz bir görev) deneyimi

İş tanımının bu bölümü her zaman işin bir önceki sahibinin becerilerine dayalıdır; tarihi bir durumdur. Bu işin gelecekte de-

gişebileceğini ya da şirket bir yazılım platformundan diğerine geçtiği için o çok özel bilginin altı ay içinde önemini kaybedebileceğini dikkate almaz. Aynı şekilde ofis prosedürlerinin ve diğer operasyon yöntemlerinin sağlıklı ve büyüyen her şirkette sürekli evrildiğini de.

Bölüm 3: "Adayı Özel Kılan Nedir?"

Bekleyin, daha bitirmedik. İş tanımının en sevdiğimiz bölümü, bunları kazara yazan aşırı yoğun bir İK personelinin ya da idarecisinin tanımın arasına gerçeklerin bir bölümünü sızdırmaya karar verip şu nitelikleri eklediği zamandır:

- Bu görev dayanıksız kişiler için değildir. Sadece performansının başarısı kanıtlanmış olanlar başvurmalıdır.

Biz buna "Bu işi kabul etmen için deli olman lazım" niteleyicisi diyoruz. Gerçek anlamı: "Bu iş berbat, sadece böyle berbat işlere dayanabilme performansını göstermiş olanlar başvurmalıdır."

- Aranan: Saçma derecede kısa bir teslim süresinde komik derecede çok iş üretme yeteneği olan süper kahramanlar.

Bu "süper kahraman" niteliği, "Bu işi yapmak imkânsızdır, kimse yapamaz" şeklinde okunmalıdır.

- Zarif ve ilham veren çözümler üretme yeteneğinin yanı sıra meslektaşlarınızla stratejileri tartışırken ve analiz ederken güçlü bir algı ve ikna kabiliyeti.

Biz buna "hüsnükuruntu" niteliği diyoruz. Algısının, ikna yeteneğinin, zarafetinin ve ilham vericiliğinin güçlü olmadığını düşünen

bir aday hiç görmedik. Hepimizin kendimizi bu şekilde görmesi iyi bir şey ama adayları elerken çok faydası olmaz.

Ve yine, bunların hiçbirini biz uydurmadık. Bu sözcükleri büyük kurumların web sitelerinden doğrudan aldık. Ve şirketlerin böyle davranmalarının doğru olmadığını düşünüyoruz: Bu iş tanımlarının sadece en nitelikli adayları çekme ihtimali yok. Bunu söylemiş olmakla birlikte, nasıl oluşturulduklarını bildiğiniz zaman internetteki iş ilanlarını kullanarak iş bulma şansınızı artırmanın yolları da vardır.

Dikkat Çekmeden Önce Uygun Olun

İş görüşmesine çağrılabilmek için, özgeçmişinizin birisinin önünde yığılı duran özgeçmişlerin en üstüne çıkmış olması gerekir. Dolayısıyla ilk iş "uygun olmaktır". Bu, kendinizle ilgili doğru olmayan bir şey söylemeniz gerektiği anlamına gelmez. Ancak, keşfedilmek istiyorsanız kendinizi tam da şirketin kullandığı sözcüklerle anlatmanız gerektiğini ifade eder. Ayrıca, o etkileyici çokdisiplinli yeteneklerinizden bahsetmenizin vaktinin henüz gelmediğini de gösterir; bunlar olsa olsa "uygun olma" değerlendirmesinde kafaları karıştıracaktır.

İnternet üzerinden özgeçmiş toplayan orta-büyük ölçekli şirketler, bunları İK ya da "yetenek yönetimi" veritabanında ararlar. İşe alma sorumlusu özgeçmişin orijinalini hiç görmez. Özgeçmişiniz veritabanında anahtar sözcüklerle yapılan aramada "keşfedilecektir" ve kullanılan anahtar sözcükler genellikle iş tanımından alınmadır. Dolayısıyla keşfedilme şansınızı artırmak için, iş tanımının ilk bölümünde kullandıkları sözcükleri kullanın.

Gereken beceriler olarak sıralanan özellikler önemlidir ama genellikle işi bağlayan ya da bozan temel özellik değildir. Unutmayın,

tanımlar gelecekteki değil, mevcut iş göz önüne alınarak yazılır. Eğer o becerilere sahipseniz şahane; kelimesi kelimesine özgeçmişinize ekleyin. Eğer değilseniz benzer becerilerinizi sıralayın. Bu becerileri öyle sıralayın ki iş tanımına dayalı anahtar kelime aramalarında çıksın.

Son olarak, işe alma sürecinin "adayları eleme" aşamasında, becerilerin eşleşmesine bakılır. İş görüşmesine hak kazandığınızda, büyük bir dikkatle iyi bir "uygunluk" öyküsü oluşturun. Softball takımı için elemelere giriyorsanız ve antrenör de bir atıcı arıyorsa yakalayıcı ya da sağ kanat oyuncusu değil, atıcıdır aradığı. Beyzbol kartları topladığınızdan, beyzbol bilgi yarışmalarını kazandığınızdan ya da hobi olarak beyzbol şeklinde pastalar yaptığınızdan bahsetmenin zamanı değildir. Sadece atıcılıktan bahsetmelisiniz. Sürecin eleme aşamasında, diğer şahane yeteneklerinizden bahsetmeyin ya da iş tanımında olmayan becerilerinizi gündeme getirmeyin. O zaman odaksız biri olarak görünürsünüz. İşle ilgili değilmişsiniz gibi algılanabilir. Daha da beteri, kötü bir dinleyici olduğunuz sanılır çünkü sorulmamış bir soruya yanıt veriyor olursunuz. "Dikkat çekici" olma zamanı sürecin ileriki aşamalarında gelecektir ama bunu başta yaparsanız aday havuzundan atılırsınız.

İnternetten iş arama stratejinizi daha etkili kılacak ipuçlarımızın bir özeti:

İpucu 1: Özgeçmişinizi iş ilanındaki kelimelerin aynısını kullanarak yeniden yazın. "Yazılı ve sözlü iletişim becerisi" deyin. "İyi bir yazarım ve iyi iletişim kurarım" değil; "müşteri sevgisi" deyin, "müşteri merkezli tutum" değil. Böylece seçilme şansınızı anahtar kelime aramasında artırırsınız. Ve kendinizle ilgili bonkör olun; şimdi mütevazı olma zamanı değil. Kim "yüksek motivasyonlu" ve "yaratıcı" değil ki zaten?

İpucu 2: Eğer ilanda gerekli olduğu belirtilen somut bir yeteneğiniz varsa bunu özgeçmişinize aynı internetteki ilandaki gibi koyun. O yeteneğe sahip değilseniz var olan yeteneklerinizi tanımlamanın anahtar kelime aramasında bulunacak kelimelerin aynısını kullanarak yapmanın bir yolunu bulun.
İpucu 3: Özgeçmişinizi tanımlanan işe odaklayın. İş tanımı çok doğru olmasa bile, bu yöntem özgeçmişinizin aramada görülme şansını artıracaktır. Sonra da onların kelimelerini mümkün olduğunca sık kullanarak, şirkete sunabileceğiniz becerilerinize odaklanın. Bu işin neden size uygun olduğuna değil sizin onlar için ne yapabileceğinize odaklanın. Özgeçmişinizde ya da ilk görüşmenizde, her işi yapabilen ya da birden çok alanda uzman biri olarak görünmeyin. Sadece onların ihtiyaçlarını karşılamaya odaklanın. Onları gerekli becerilere sahip olduğunuza ikna ettikten sonra, derin kişiliğinizle onları etkilemek için ilerleyebilirsiniz. "Dikkat çekme" böyle olur.
İpucu 4: Görüşmeye her zaman temiz, yeni basılmış bir özgeçmişle gidin. Bu lanet şeyi tasarlamak için ne kadar özen gösterdiğinizi, birisi büyük olasılıkla ilk kez görmüş olacak.

İş aramak için internette güvenli bir biçimde gezinmek istiyorsanız dikkat etmeniz gereken birkaç nokta daha var. Bunları bilmek sizi saatlerce sonuçsuz biçimde iş aramaktan kurtaracaktır.

Süper İş Tanımı Sendromu

Deneyimlerimize göre, işin halen o işte çalışanların muhtemelen karşılamadığı niteliklerini içeren ilanlar yayınlamak çok yaygındır. Yöneticilerin bu iyi niyetli düşünce biçimi, kurumsal Amerika'nın büyük kısmını etkileyen bir sendromdur. Süreç aşağı yukarı şöyle işler:

Jane (işten ayrılan) çok iyi bir program yöneticisiydi ama keşke X, Y, Z konularında daha iyi olabilseydi. Artık gittiğine göre, Jane'in yapmış olduğu ve yapmış olmasını dilediğimiz her şeyi içerecek bir "Süper Jane" için iş ilanı hazırlayalım ve en iyisini umalım.

Süper iş ilanı verilir, özgeçmişler anahtar kelime aramaları neticesinde toplanır ve adaylar telefonla bir ön elemeden geçirilir. İş görüşmeleri ayarlanır, adaylarla arka arkaya görüşmeye alınır ve Süper Jane olmadığı için reddedilir. Özellikle de yeni iş tanımındaki pozisyona uyacak hiç kimse, Jane'e ödedikleri ücretle çalışmayacağı için süreç böyle ilerler. Bu türden iş görüşmesi süreçleri temelden bozuktur, hem görüşmeyi yürüten ekibi hem de adayı yıpratır ve sonuçta kimse işe alınmaz.

İş arayan birisi olarak, böyle bir iş görüşmesi sürecine dahil olup olmadığınızı olabildiğince erken öğrenmek istersiniz.

Bunun bir yolu, biraz araştırma yapıp ilanın ne kadar zaman önce verildiğini bulmaktır. İyi bir iş piyasasında, bir iş ilanı dört haftadan fazla (en fazla altı) kalmamalıdır.

Bir başka yolu ise o zamana kadar kaç kişinin görüşmeye girdiğini öğrenmektir. Her iki veri de arka planda neler olduğu konusunda size bir fikir verecektir. Şaşırtıcı bir biçimde, bunları bulmak zor değildir. Görüşme ekibinden birine sormanız yeterli. Böyle bir durumda kalmışlarsa bir şeylerin yanlış olduğunu biliyorlardır, bezmiş durumdadırlar ve büyük olasılıkla size de söyleyeceklerdir. Hatta şirketten ayrılmak istediklerini de size itiraf edeceklerdir. Bu durum tahmin ettiğinizden daha sık olur!

Deneyimlerimize göre, sekiz kişiden fazlası bu cendereden geçmiş ve kimse işe alınmamışsa işe alma süreci büyük olasılıkla bozuk demektir. Bu durum, o şirketin çalışmak için çok da iyi bir yer olmayabileceğinin bir işaretidir ve hızlıca çıkışa doğru gitmeyi tercih edebilirsiniz.

Hayalet İş İlanı Sendromu

Bu da dikkat edeceğiniz bir başka konudur. Birçok şirkette, sözde en iyi adayların belirlenip işe alınmasını garantilemek için, birini işe almaları mümkün olmadan önce iş tanımının yapılıp ilanın verilmesi gerektiği şeklinde bir kural vardır. Ne var ki çoğunlukla yöneticiler, işe almak istedikleri bir adayı içeriden ya da dışarıdan zaten seçmiştir. Kurumsal bürokraside becerikli oldukları için de kendi adaylarının özelliklerine tam oturan çok detaylı bir iş tanımı yazarlar ve "hayalet" iş ilanı verirler, gerekli iki haftayı bekler, birkaç üstünkörü görüşme yapar, sonra da başından beri istedikleri kişiyi işe alırlar. İş tanımı önceden seçilmiş adayın özgeçmişine göre yazıldığı için de işe alım sorumlusu, en uygun adayı işe aldığını "kanıtlayabilir".

Bu "açık" pozisyon zaten hiç var olmamıştır. Ama siz bu ilanı görüp, gerçek olduğunu düşünerek başvurmuş ama şirketten hiçbir geribildirim almamış olabilirsiniz. Daha da kötüsü, üstünkörü bir görüşmeyle sizin vaktinizi harcamış ve buna rağmen geribildirimde bulunmamış olabilirler. Durumun bu olup olmadığını anlamanın bir yolu, iş tanımlarının şirketin web sitesinde ne kadar kaldığını görmektir. Bir iki haftada değişiyorlarsa, sebebi bu olabilir.

Uyarı: Havalı Şirketler ve Yanlış Artılar

Havalı ya da bir başka deyişle herkesin çalışmak istediği popüler, büyümekte olan, başarılı bir şirkete başvuruyorsanız dikkat etmeniz gereken özel bir konu vardır. Mesela burada Silikon Vadisi'nde Google, Apple, Facebook ve Twitter var, duymuşsunuzdur. Her sağlıklı sektörde havalı şirketler vardır: İlgilendiğiniz sektörlerdekileri muhtemelen biliyorsunuzdur. Bunlardaki sorun sadece nitelikli değil, gerçekten çok iyi adaylardaki arz fazlasıdır. Bu şir-

ketlerin ihtiyaçları olandan çok daha fazla sayıda üst düzey adayları vardır. Dolayısıyla havalı şirketlerin şahane adayları işe alma konusunda bir korkuları yoktur. Tek korkuları kötü bir adayı işe almaktır. Eğer bir şirket hata yaparak, ortalama birini iyi bir aday sanıp işe alırsa buna "hatalı artı" denir ve bu, işe alım yöneticilerinin korkulu rüyasıdır.

Kötü birinin işe alınması hem pahalı hem de acı vericidir. Bugünlerde birini işten çıkarmak çok zorlaştı (iş davaları her zamankinden fazla) ve çıkardıktan sonra işe alma sürecini yine en baştan yaşamak zorunda kalırsınız, o kişiyi yapması için aldığınız önemli iş yapılmamakta, program sıkışmakta, para kaybedilmekte ve... Bu liste uzar gider. Şirketler işe alma konusunda hatalı artı yaşamamak için her şeyi yapabilir. Bu da birisi çok iyi bir aday olsa bile kötü bir aday olarak algılandığı hatalı eksiler konusunda çok hoşgörülü olmayı içerir. İyi bir adayı yanlışlıkla işe almamak havalı bir şirkete hiçbir şeye mal olmaz çünkü yeterince iyi adayları vardır, dolayısıyla bir iki tanesini kaybetmek, yanlışlıkla kötü bir adayı almaktan çok daha iyidir. Bu yüzden havalı şirketlerin işe alma süreçleri bazen gaddarcadır. Çok iyiler sık sık reddedilir ve neden olduğuna dair bir fikirleri de olmaz. Bu sizin de başınıza gelebilir. Bu şirketler tam da o çılgın iş ilanında belirtilenin neredeyse *tamamen* aynısı olan birini sıklıkla işe *alabilirler* (bu durumun gerçekte olmadığını söylemiştik ama havalı şirketler bu gerçeği bozuyor). Dolayısıyla, onların istediği aday profilinin dışındaysanız ya da başvurmakta sadece bir iki gün geciktiyseniz işe alınması harika olacak çok iyi bir aday bile olsanız hiçbir şansınız olmaz. Umursamazlar. Umursamak zorunda değiller. Bu zalimlik değil, popüler ve başarılı olmalarının doğurduğu gereklilikten kaynaklanan akıllıca bir iş kararıdır.

Bu bir yerçekimi problemidir: Yapabileceğiniz bir şey yok. Bu havalı şirketlerden birinde çalışmak istiyorsanız onların oyununu

onların kurallarına göre oynayıp kazanmak için gerekenlere sahip olduğunuzu ümit edin. Unutmayın, çok iyi insanları işe almak istiyorlar ve o şirket çalışmak için çok iyi bir yer olabilir, tabii ancak o işe girebilirseniz. Eğer havalı bir şirkette çalışmak istiyorsanız daha önce konuştuğumuz prototip hazırlama sohbetlerinden birini kullanarak şirket içinde birileriyle bağlantı kurmalısınız. Kişisel bir ilişkinin size faydası çok olur. İşe alınma sürecini yine yaşayacaksınız ama bu kez yardım alacaksınız. Denememenizi söylemiyoruz çünkü havalı şirketlerdeki birçok çalışan işini çok seviyor, dolayısıyla belki de bu çabaya değer. Ama işe girme şansınız konusunda kendinize karşı acımasızca dürüst olun, *sorumluluk sizde.*

Olması Gerektiği Gibi

Aşağıdaki gibi iş ilanlarının dikkat çekici yokluğunu fark etmiş olabilirsiniz.

- Çalışma Görüşlerini Yaşam Görüşleri ile birleştirebilen adaylar arıyoruz.
- İyi bir işin, kendi güçlü yanlarının doğru çalıştırılmasıyla bulunduğuna inanan adaylar arıyoruz.
- Kişisel bütünlüğü yüksek, hızlı öğrenme kapasitesine sahip ve iç motivasyonu yüksek adaylar arıyoruz. Gerisini biz size öğretiriz.

Mükemmel bir dünyada işler böyle yürürdü.

Ama işler şöyle yürüyor: Şirketler işe alınacak kişiye işle ilgili faydalı hiçbir şey anlatmayan bu işkence edilmiş iş tanımlarını yayınlarlar. Sonra bu tanımları süper kahramanlar ve cesaretle ilgili saçma sözlerle süslerler. İnternette aranırken bulduğumuz ilanların

hiçbirisi bizim tartıştığımız konularla ilgili bir şey söylemiyordu. Neden çalıştığımıza ya da işin neye yaradığına yönelik derin konuların hiçbirine değinmiyorlardı. Bu işlere herhangi birinin başvurması bile şaşırtıcı geliyor insana.

Unutmayın, yaşam tasarımcıları yerçekimi problemleri ile uğraşmaz. İnternetteki iş ilanlarını "düzeltmeyeceğiz". Ama endişe etmeyin. İnternetteki iş ilanları neredeyse tümüyle yararsız olsa da temsil ettikleri kurumla başlatacağınız sohbet için olası bir başlangıç noktasını temsil eder.

Farkındalık, yaşam tasarımı için anahtardır ve bu durum özellikle kariyerinizi tasarladığınız zaman geçerlidir. İşe alma, iş tanımı yazma, özgeçmiş okuma, iş görüşmesi yapma (işverenin bakış açısından) süreçlerinin farkında olursanız iş teklifi alma konusundaki başarı oranınız yükselir. Empati, yaşam tasarımında önemli bir unsurdur ve bir özgeçmiş denizinde boğulan zavallı işe alım sorumlusuna empati duymak, iş arayışınızı daha etkili olarak tasarlamanıza yardımcı olacaktır. İşe alınma konusunda etkili olmak, yeni bir bakış açısıyla yapılan basit ve önemli bir tasarım gerektirir.

İşlevsiz İnanç: *İş bulma ihtiyacınıza odaklanmalısınız.*
Farklı Açıdan Bakış: *İşe alan personelin doğru insanı bulma ihtiyacına odaklanmalısınız.*

İşin özü şu: Mükemmel biçimde uygun olduğunuz mükemmel bir iş yoktur ama birçok işi yeterince mükemmelleştirebilirsiniz.

8
Hayalinizdeki İşi Tasarlamak

İşlevsiz İnanç: *Hayalimdeki iş bir yerlerde beni bekliyor.*
Farklı Açıdan Bakış: *Hayalinizdeki işi, onu aktif biçimde arama ve birlikte yaratma süreciyle tasarlarsınız.*

Peki, hayalinizdeki iş kapınızın eşiğinde sizi beklemiyorsa onu nerede bulabilirsiniz? Önce bir şeyi açıklığa kavuşturalım: Hayalinizdeki iş diye bir şey yok. Tek boynuzlu at da öyle. Bedava ekmek yok. Ama şu var: İşini dürüst bir şekilde yapmaya çalışan, kendini adamış, çok çalışkan insanlarla dolu değerli kuruluşlarda çok sayıda ilginç iş. İyi iş arkadaşlarının olduğu iyi yerlerde, iyi işler var ve bu işlerden en azından birkaç tanesini mükemmele yakın hâle dönüştürüp gerçekten çok sevebilirsiniz. Bunlar, bulmanıza yardımcı olabileceğimiz "hayalinizdeki işler" ama neredeyse hepsi sizin için şu anda görünmez durumda çünkü onlar saklanmış bir pazarın parçaları.

Daha önce de söylediğimiz gibi, iş bulmak için internette arama yapmanızı önermeyiz. Aslında, Amerika Birleşik Devletleri'ndeki mevcut işlerin sadece yüzde 20'si için internette ya da başka herhangi bir yerde ilan veriliyor. Bunun anlamı, mevcut beş işten tamı tamına dördü, standart iş arama modeliyle bulunamaz. Şaşırtıcı

bir rakam: İnsanların iş aramaktan ve reddedilmekten bezmesine şaşırmamak gerek.

Bu saklı iş pazarına nasıl girebilirsiniz? Aslında giremezsiniz. Kimse giremez. Saklı iş pazarına girmek diye bir şey yok. Saklı iş pazarı, sadece işin yer aldığı profesyonel ilişkiler ağında zaten bağlantıları olanlara açık olan iş pazarıdır. Bu içeriden oynanan bir oyundur ve iş arayan biri olarak içeriye girmek neredeyse imkânsızdır. Ama gerçekten ilgili bir araştırmacı (öyküyü arayan, işi değil) olarak bu ağı delmek mümkün. Sistem şöyle çalışır: Ne istediğinizi bildiğiniz zaman, ne tür bir işin peşinde olmak istediğinizi öğrenmek için kullanabileceğiniz en iyi teknik (6. Bölüm'de anlattığımız Yaşam Tasarımı Mülakatları ile prototip hazırlamak), çok mutlu bir tesadüf eseri ilgilendiğiniz sektördeki saklı iş pazarına girmenin tek değilse de en iyi yoludur. Yale ve Stanford'da yüksek lisans yapmış ve özenle hazırladığı 38 başvuruya karşılık sıfır iş teklifi almış olan Kurt, geleneksel iş arama yöntemlerindeki başarısızlığı nedeniyle cesaretini kaybetmişti. İş arama sürecinde tasarım düşünce biçimini uygulamasının zamanı geldiğini fark edince, iş başvurusu yapmaktan vazgeçip, Yaşam Tasarımı Mülakatları yapmaya başladı. Gerçekten tanışmak istediği kişilerle 56 özgün prototip sohbeti gerçekleştirdi. Bu 56 sohbet, yedi adet üst düzey iş teklifi ve bir adet hayalindeki işle (gerçek iş, fantezi değil) sonuçlandı. Şimdi evine yakın bir şirkette, çevresel olarak sürdürebilir tasarım alanında anlamlı bulduğu, düzgün para kazandığı, çalışma saatleri esnek olan bir işte tam zamanlı çalışıyor. Bu yedi iş teklifini üreten fırsatlara iş isteyerek *değil*, insanların yaşam öykülerini sorarak (56 kez) ulaştı.

Unutmayın, Yaşam Tasarımı Mülakatı'ndan (prototip sohbeti olarak) tek istediğiniz, daha ileri bir tarihte kendiniz için böyle bir iş isteyip istemediğinizi anlamanıza yardımcı olması için o iş

türü ya da rolle ilgili bilgi edinmektir. Sohbet ederken, gerçekten de o işin peşinde *değilsinizdir*, öykünün peşindesinizdir. "Peki ama" diyeceksiniz, "biraz önce bana Kurt'un 56 Yaşam Tasarımı Mülakatı'ndan yedi iş teklifi aldığını söylediniz. Bu nasıl oldu? Bir öyküyü anlattırmak, nasıl oluyor da iş teklifine dönüşüyor?" İyi bir soru. Önemli bir soru. Yanıtı şaşırtıcı biçimde basit.

Çoğunlukla karşınızdaki kişi bunu sizin için gerçekleştirir. "Kurt bizim burada yaptığımız işle çok ilgileniyor gibisin. Şu ana kadar anlattıklarından, bizim işimize yarayacak yeteneklerin olduğunu anlıyorum. Hiç böyle bir yerde çalışmayı düşündün mü?"

Önerdiğimiz yaklaşımın bir teklifle sonuçlandığı durumların yarıdan fazlasında konuyu açan karşı taraftır. Sizin yapmanıza gerek kalmaz. Ama eğer başlatmazsa sohbeti onların öykülerinden bir iş aramaya döndürecek bir soru sorabilirsiniz.

"XYZ Environmental Şirketi ile ilgili öğrendiklerim arttıkça, buradaki insanlarla tanıştıkça, ne kadar büyüleyici bir yer olduğunu daha iyi anlıyorum. Allen, benim gibi birinin bu kuruluşta yer almasının mümkün olup olmadığını anlamak için acaba ne tür adımlar atmak gerekir?"

Budur. Siz, "Benim gibi birinin bu kuruluşta yer almasının mümkün olup olmadığını anlamak için ne tür adımlar gerekir?" sorusunu sorar sormaz, Allen vites değiştirip, sizin iyi bir aday olup olamayacağınızı düşünme zamanı geldiğini anlar. Diğer bir deyişle, artık yargılayıcı beynini kullanacaktır ama sorun yok. Bu nasılsa bir aşamada olacak, dolayısıyla doğru zaman geldiğinde kaçırmayın.

Dikkat edin, "Burası şahane! Açık bir pozisyon var mı?" demeyeceksiniz. Daha önce bahsetmiş olduğumuz nedenlerden dolayı yanıt büyük olasılıkla "Hayır"dır. "Ne tür adımlar atılması gerektiği" sorusu açık uçludur (yanıtı evet ya da hayır olamayan) ve bugün mevcut olandan çok daha geniş olasılıkları davet eder. Ayrıca,

soruyu bağlantı kurduğunuz ve bir miktar takdirini kazandığınız Allen gibi birisine soruyorsanız size içten ve destekleyici bir yanıt vereceğini umarız. Bazı durumlarda, Allen, "Hayır, bu yakınlarda burada bir fırsat olacağını sanmam ama bizim ortağımız olan şirketlerden biri için çok iyi olabilirsin. Green Space'ten biriyle tanıştın mı? Yaptıkları işleri beğeneceğini sanıyorum," bile diyebilir.

Bu olur. Her zaman olur.

Bu arada Kurt'un teklif aldığı yedi işten altısında, iş olup olmadığını sorması gerekmedi. Sadece sohbet ettiği insanların öykülerini dinledi ve soruyu onlar sordular. Bir tanesi hariç, teklif edilen işlerin hiçbiri için ilan verilmemişti, saklı pazarın bir parçasıydı. Neticede onun alındığı iş için ilan verildi ama ilan şirketin CEO'su ile Yaşam Tasarımı Mülakatı planlanana kadar yayınlanmadı ve mülakat o kadar iyi gitti ki ilan verildiğinde Kunt zaten işe alınmıştı.

Kurt'un öyküsüne dair bir detay daha verelim. Şu anda çalıştığı şirketle son iş görüşmesini beş kişilik yönetim kuruluyla yaptı. İlk soru: "Buradaki sürdürülebilir mimarlık çevresiyle ortaklık ilişkileri kurma konusunda etkili olabileceğini düşünüyor musun? Ne de olsa, Georgia'ya yeni taşındın." Masanın etrafındakilere bakan Kurt, beş kurul üyesinden üçünün birlikte kahve içtiği kişiler olduğunu mutlulukla gördü. "Eh, şu ana kadar üçünüze de başarıyla ulaşmış durumdayım. Bunu bu kurum adına da yapmaya devam etmekten mutluluk duyarım," dedi. Evet, iş görüşmesinde başarılı oldu ama bu noktaya gelmeden önce, çok sıkı bir ilişkiler ağı çalışması yapması gerekti.

İnsanlar: Diğer WWW

Kurt çok sayıda prototip hazırlama sohbeti işine giriştiğinde, görüşmesi gereken kişilerle bağlantı kurmak ve referans almak için her türden insana ulaşmak zorundaydı. Bu referansları alabilmek

için, Kurt'un "ağ çalışması" yapması gerekti. İlişkide olduğu kişilere, onların ilişkide olduğu kişilere ve hatta internet üzerinden tanıştığı yabancılara bile ulaşmak zorunda kaldı. Sonra bu kişilere kimlerle konuşması gerektiğini, Atlanta bölgesindeki sürdürülebilir mimari konusunda daha çok şey öğrenmek istiyorsa kimin öyküsünü dinlemesi gerektiğini sordu. Zordu. Bu, iş arama sürecinde Kurt'un en sevdiği kısım değildi (aslında kimsenin değildir) ama işe yaradı. Mutlaka yapılması gerekir.

Birçok insan "ağ çalışmasına" ânında tepki gösterir. Bu deyim insanlarda, hak etmedikleri şeylere sahip olmak için başkalarını manipüle eden, kurnaz, çıkarcı insanların ya da biriyle ilgileniyormuş gibi yapan ama aslında amacı bir başkasına ulaşmak olan düzenbaz insanların imajını çağrıştırır. Bu olumsuz imajlar çok güçlüdür ve tanıştığımız ya da duyduğumuz gerçek kişiler kadar filmlerdeki ve romanlardaki birçok karakter aracılığıyla daha da pekişir. İyi haber şu, bu klişe tiplerin gerçek yaşamda karşılıkları yok değildir ama azınlıktadır. Bakalım ağ çalışması için daha farklı bir imaj oluşturarak, sizin için hayatı kolaylaştırabilecek miyiz (yeniden tanımlama).

İşlevsiz İnanç: *Ağ çalışması yapmak sadece insanları zorlamaktır, yalakalıktır.*
Farklı Açıdan Bakış: *Ağ çalışması sadece insanlara yön sormaktır.*

Yaşadığınız kentin merkezinde son olarak ne zaman yürüdüğünüzü hatırlayın. Tanımadığınız bir araba yavaşça yanınıza yaklaşıyor, pencere aşağı indiriliyor ve sürücü ya da yolcu, bariz sıkıntılı bir şekilde size doğru eğiliyor. Nerede yaşadığınıza bağlı olarak,

ilk içgüdünüz eğilip saklanmak, çığlık atıp kaçmak ya da biber gazınızı çıkarmak olabilir. Ancak çoğumuz ilk olarak yardım etmeye meylederiz.

Arabadaki adam yolunu kaybetmiştir ve en yakın kafe ya da tercihli yol sapağı ya da eğlence parkı için yol soruyordur. Ne yaparsınız? Çoğumuz eğer biliyorsak yolu tarif ederiz. Yardımcı oluruz. Kentle ilgili biraz daha bilgi almak istiyor olabilirler, gezebilecekleri başka yerler ya da yolunu tarif ettiğiniz kafedeki servisin nasıl olduğunu sorabilirler. Sonra giderler, siz de kendi yolunuza devam edersiniz. Sizin verdiğiniz yol tarifi ve bilgilerle yollarına devam ettiklerinde kendinizi nasıl hissedersiniz? Kullanılmış mı? Sizi ertesi gün aramazlarsa, Facebook'ta arkadaşlık talep etmezlerse ya da en yakın kafeye gitmeyi sizden daha çok önemserlerse gücenir misiniz? Tabii ki hayır. Siz arkadaş değilsiniz. Bir ilişki tesis etmediniz. Bir başka insana yardımcı olduğunuz için kendinizi iyi hissedersiniz. Çok sayıda araştırma, çoğumuzun yardımcı olmaktan zevk aldığını onaylıyor. Bu, DNA'mıza işlemiş. Bizler sosyal yaratıklarız ve birbirimize yardım etmek kendimizi iyi hissetmemizi sağlayan şeylerden biridir.

Kurt, Atlanta'daki sürdürülebilir mimari konusunda yolunu nasıl bulacağını bilmiyordu. Hong-Kong'daki nanoteknoloji konusunda faaliyet gösterenler, Wichita'da kök birası üretenler ya da Seattle'da acil hemşireleri sendikası hakkında bir şey bilmiyor olabilirsiniz. O zaman ne yaparsınız? O kentte yaşayan birine yol yordam sorarsınız. Öyküleri size faydalı olacak kişilere yönlendirilmek, yol sormanın mesleki açıdan karşılığıdır. Durmayın, devam edin, yol sorun. Atla. Deve. Değil.

"İlişki ağı" fiil değil isimdir. Amaç ilişki ağı kurmak değil, ağın içinde olmaktır. Basitçe ifade etmek gerekirse belirli bir konuda (sürdürülebilir mimari gibi) sohbet eden belirli bir topluluğa dahil

olmaktır. İnsanlığın çabasının her alanı insanlar arasındaki ilişki ağı ile bir arada tutulur. Bunlar gerçek kişilerdir. Ağ, toplumun o bölümünün alt örgüsünü oluşturan, içeren ve birlikte tutan dokudur. Stanford "ağı" Stanford'u bir arada tutar. Silikon Vadisi "ağı" West Coast'taki girişimcilerin serpilmesine imkân tanıyan serbest bir ağdır. Bireylerin çoğunun hem profesyonel ağları (meslektaşlar arası) hem de kişisel ağı (arkadaşlar ve aile üyeleri) vardır. İnsanların profesyonel ağ üzerinden tanışmasının en yaygın yollarından biri, kişisel ağlardan gelen referanslardır. Bu kayırmak anlamına gelmez, sadece toplumsal bir davranıştır. Bir topluluğun sohbetine yeni insanlar sokmak için kişisel ya da profesyonel ağları kullanmak iyi bir şeydir. Ağ, işi yapan insan topluluğunun varlığını sürdürmesi için vardır ve saklı iş pazarına ulaşmanın tek yoludur.

World Wide Web'den (WWW) bahsetmişken, ağ ilişkileri oluşturmak, internetin iş arayışınızı gerçekten dönüştürebileceği bir yerdir. İnterneti iş ilanlarına bakmak için değil, öykülerini dinlemek istediğiniz insanlara ulaşmak için kullanın. Birkaç yıl önce mezun olan öğrencimiz Bella, ne kadar mutlu olduğunu ve bu yaklaşımın işine ne kadar çok yaradığını söylemek için bizi aradı. Ne yapmak istediğini başarılı bir şekilde keşfetmiş (gelişmekte olan ülkelere yatırım) ve yolunu sektörün üç büyüğünden teklif alabilecek şekilde tasarlamıştı, adını daha önce hiç duymadığı ve teklifini kabul ettiği butik bir şirket de bunlara dahildi. Ve bunu başarmak için sadece 200 sohbet gerektirmişti. İki yüz. Sadece altı ayda. Gerçekten.

Bella, bu 200 şirketin yarısından fazlasına Google ve LinkedIn üzerinden ulaştığını söyledi. Tabii ki kişiler ve kurumlarla ilgili ev ödevini yapmış ve becerebildiğinde kişisel referans almak için ilişki ağları kurmuş ama internet araçlarını akıllı bir şekilde kullanmaya başlaması önemli bir fark yaratmıştı. LinkedIn aradığımız insanları bulma becerimizi tümüyle dönüştürüyor. Bu araçları (en

iyilerden bazıları LinkedIn tarafından sunuluyor) kullanarak nasıl etkin olabileceğinizi gösteren birçok çevrimiçi program ve kitap var. Onları kullanın. LinkedIn ve Google'ı kullanmada süper star olursanız internet sizin için bir fark yaratabilir ve sayısız başvuru gönderdiğiniz bir kara delik olmaktan çıkar.

Tekliflere Odaklanın, İşe Değil

1956'da kurulan kâr amacı gütmeyen bir kuruluş olan Ulusal Kolejler ve İşverenler Derneği (National Association of Colleges and Employers - NACE), her yıl yeni üniversite mezunları ve işe girme gibi konularda yeni mezunların ortalama maaşları, işverenlerin en çok aradığı beceriler ve yeni mezunların bir işte en çok önemsedikleri konular türünden veriler toplar. Bilin bakalım 2014 yılı mezunlarının iş ararken en çok önemsedikleri konu neymiş.[1]

İşin yapısı.

Maaş ve iş arkadaşlarının yakınlığı gibi konular, iş arayanların bu tümüyle işlevsiz ilk üçlüsünü tamamlamak üzere, ikinci ve üçüncü sırada geliyor.

Bu senaryodaki sorun, gerçekten işe alınmaya çok yaklaşmadan "işin niteliği"ni bilmenin hiçbir yolu olmamasıdır. Mümkün değildir. İş tanımlarının çoğu işlevsiz ve yanlış olduğu için, çoğu insan başvurmadan önce (ve gerçekte neyi reddettiklerini bilmeden önce) o işin kendileri için "uygun" olmadığına karar verir. Bu, potansiyel fırsatlarınızı ciddi biçimde daraltabilecek tatsız bir yumurta-tavuk problemidir. Bu yüzden kariyerinizi tasarlarken yapacağınız en önemli yeniden tanımlama şudur: Aradığınız şey hiçbir zaman *iş* değildir, *tekliftir.*

1 https://test.naceweb.org/press/faq.aspx.

İşlevsiz İnanç: *İş arıyorum.*
Farklı Açıdan Bakış: *Birkaç teklifin peşindeyim.*

Bu başta büyük bir ayrım gibi görünmez ama önemlidir. Hangi işleri değerlendirmeye aldığınızdan başvuru mektubunuzu ve özgeçmişinizi nasıl hazırladığınıza, iş görüşmesini nasıl yaptığınıza, işi nasıl bağladığınıza ve aradığınız fırsatı en sonunda nasıl yakaladığınıza kadar her şeyi değiştirir. Farklı bir bakış açısıyla bu şekilde yeniden tanımlamak en çok sizin düşünce biçiminizi etkiler. Hakkında hiçbir şey bilmediğiniz bir işi kabul edip etmeme konusunda karar veren bir insandan o organizasyon içinde ilginç ne tür işler olabileceğini merak eden birine dönüştürür sizi. Yargılayıcı olmaktan araştırıcı olmaya, negatiften pozitife döndürür ki bu büyük bir değişimdir.

Bir iş ararken o işe odaklanırsınız ve o işi almaya yönelik davranışınız, kurumu sizi alması için ikna etmeye ve onlara bu işin doğduğunuzdan beri istediğiniz, mutlak, nihai iş olduğu mesajını vermeye yoğunlaşır. O pozisyon için birini işe alması gereken kişi ya da kişileri sizinle iş tanımının tam bir eşleşme (cennette yapılmış bir eşleşme, biri olmadan diğerinin var olamayacağı, ya birlikte ya hiç) olduğuna ikna etmelisiniz. İşin yapısıyla ilgili çok fazla bilginiz olmadığından, bu sürecin işlemesi için, istekliliğiniz konusunda rol yapmanız gerekir. Bir başka deyişle, ya yalan söyleyeceksiniz ya da başvuru yapmayacaksınız.

Ve kimse yalan söylemeyi sevmez.

Ama eğer iş değil de teklif arıyorsanız, hedefiniz bir iş bulmaktan olabildiğince çok sayıda teklif almaya dönüşmüşse o zaman her şey değişir. Aldatmak zorunda kalmazsınız. İşi samimi olarak merak edebilirsiniz çünkü bir teklifi değerlendirme *fırsatına* sa-

hip olmak isteyeceğiniz gerçekten de doğrudur. Bu bir semantik konusu değil, özgün olma konusudur. İş aramayı bir başka bakış açısıyla teklif arama olarak yeniden tanımladığınızda, bir sonraki işinizi ya da iş fırsatını ararken, daha özgün, daha enerjik, daha ısrarcı ve daha iyi bir oyuncu olabilirsiniz. Ve işin ironik kısmı, bu durum teklif alma olasılığınızı daha da artırır. İnsanlar özgeçmişleri değil, insanları işe alırlar. Sevdikleri insanları. İlgi çekici insanları. Ve her birimizin ne tür insanlarla en fazla ilgilendiğimizi biliyorsunuz (ister bir randevu ister işe almak için olsun): Bizimle en fazla ilgili olanları.

Her şey, yaşam tasarımı konusundaki en önemli düşünce biçimlerinden biri olan meraklı olmaya bağlı. İster ilk işinizi arıyor ister meslek değiştiriyor isterse bis kariyerinizi arıyor olun samimi olarak meraklı olmalısınız. Prototip hazırlama sohbetlerinin ve deneyimlerinin bütün anlamı olasılıklara karşı açık ve meraklı olmaktır. Buna "gizli harika"nın peşinde olmak diyoruz. Bunun anlamı, kendinize "Bu kurumun içinde bir yerde, benim ilgimi çekme ihtimali yüzde 20 olan bir şey olabilir mi? Yüzde 10 ihtimalle?" diye sormanızdır. Eğer yanıt evetse o zaman onu bulmak istemez misiniz? Tabii ki istersiniz ve onu bulma arzusu, aslında sizin için uygun olmadığı varsayımıyla gereksiz bir şekilde hızla vazgeçmiş olabileceğiniz bir kurumdaki "gizli harika"yı aramanız için samimi bir merak ve heves göstermenize yol açar.

Teklifi ciddiye alıp daha derinlikli bir araştırma yapmadan, işin yapısını tam bilemezsiniz. Yanlışlarla dolu bir iş tanımından bunu öğrenemezsiniz. *O* işi yapmanın ya da *o* şirkette çalışmanın nasıl bir şey olduğuna ilişkin önyargılı fikirler yüzünden bunu bilemezsiniz.

Size teklif yapılana dek, işle ilgili çok şey bilme imkânınız pek olmaz, bu yüzden olabildiğince çok teklif almaya bakın. Tek ihtiyacınız olan, bunlardan birinin uygun olabilme ihtimalidir. Evet,

sadece bir ihtimal. Ve belki de bir gün, NACE'nin üniversite mezunlarının bir işte ne aradığı konusunda yaptığı yıllık çalışmada, bir numarada işin yapısı yer almayacak. "Gizli harika" olacak. Önyargıdan ziyade ihtimalle ilgili olacak.

Büyüleyici İş Masalı

Kurt, içten sohbetler yaptı ve iyi bir iş bulup onu çok iyi bir işe dönüştürdü. Siz de aynısını yapabilirsiniz. Zor olduğunu biliyoruz. Çok çalışmak gerektiğini ve bazen de korkutucu olabileceğini de biliyoruz. Ancak bu, ilgi çekici ve gizli iş piyasasını kırıp içine girmenin bizim bildiğimiz tek yolu. Bu biraz da bir sayı oyunudur: Ne kadar çok bağlantı kurarsanız, ne kadar çok prototip hazırlarsanız o kadar çok fırsat, teklife dönüşecektir.

Alternatifleri bir düşünün.

Sıfır teklif almak için 38 başvuru.

Elli altı sohbet sonucunda yedi teklif ve çok iyi bir profesyonel ilişki ağı.

Hangi yaklaşımı tercih edersiniz? Karar sizin.

İlk işinize girmek, mevcut işinizi dönüştürmek, bir sonraki işinizi tasarlamak ve Çalışma Görüşünüz ile Yaşam Görüşünüzü birleştiren bir kariyer yaratmak için, yaşam tasarımı düşünce biçimini kullanmak mümkünden de ötedir. Hatta bunu öneririz çünkü gelip sizi kurtaracak büyüleyici iş diye bir şey yok. Rüyalarınızdaki işin hazır bir biçimde sizin onu bulmanızı beklediği fikri bir masaldan ibarettir.

"Gerçekten çok şahane ve şaşırtıcı biçimde rüyalarınızdakine benzeyen" işinizi tıpkı yaşamınızı tasarladığınız gibi, yani bir tasarımcı gibi düşünerek, seçenekler üreterek, prototip hazırlayarak ve mümkün olan en iyi seçimi yaparak tasarlarsınız.

Tabii bu seçeneklerin içinde yaşamayı da öğrenerek.

9
Mutluluğu Seçmek

Yaşamı ve kariyerinizi tasarlamak, sadece çok sayıda seçeneğiniz ve iyi alternatifleriniz olmasını değil, aynı zamanda, iyi seçimler yapma ve bu seçimleri özgüvenle yaşama becerisine sahip olmanızı, diğer bir deyişle onları kabul edip iş işten geçtikten sonra kendinizi sorgulamamanızı gerektirir. Başladığınız noktadan, yaşamınızın ya da kariyerinizin hangi aşamasında olduğunuzdan, koşullarınıza dair algılarınızın ne kadar berbat ya da şahane olmasından bağımsız olarak, tasarladığınız bu yaşamda tek bir hedefiniz olduğuna son kuruşumuza kadar iddiaya gireriz:

Mutluluk.

Kim mutlu olmak istemez ki? Biz mutlu olmak istiyoruz, sizin ve öğrencilerimizin de mutlu olmasını istiyoruz.

Yaşam tasarımında, mutlu olmak demek, mutluluğu *seçmek* demektir.

Mutluluğu seçmek demek topuklarınızı üç kez birbirine vurup, mutlu ülkeye gitmeyi dilemek anlamına gelmez. Yaşam tasarımında mutluluğun sırrı, doğru seçimi yapmak değil iyi seçim yapmayı öğrenmektir.

Fikir üretme, prototip hazırlama ve eyleme geçme gibi tüm yaşam tasarımı işlerini yapmış olabilirsiniz ve bunların hepsi de son derece havalı bazı yaşam tasarımı planlarıyla sonuçlanmış olabilir ama bu mutlu olacağınız ve istediğinizi elde edece-

ğiniz anlamına gelmez. Belki sonunda istediğinizi elde edecek ve mutlu olacaksınız, belki de olmayacaksınız. "Belki" diyoruz çünkü mutlu olmak ve istediğinizi elde etmek, gelecekteki risklerle, bilinmeyenlerle ya da doğru seçimleri yapmış olmanızla ilgili değildir; nasıl seçtiğinizle ve bu seçimleri bir kez yaptıktan sonra onları nasıl yaşadığınızla ilgilidir. Bütün emekleriniz yaptığınız kötü bir seçimle yok olabilir. Yanlış seçim yaptığınızdan çok (bu da bir risktir ama dürüst olmak gerekirse çok büyük bir risk değildir ve genellikle düzeltilebilir) seçme konusunda yanlış düşündüğünüz için. İyi, sağlıklı, akıllı bir yaşam tasarımı seçim sürecini benimsemek, mutlu son için çok önemlidir. Birçok kişi kendisini önemli içgörülerinden koparan ve seçimlerini yaptıktan sonra kendilerini gerçek anlamda mutlu olmaktan alıkoyan bir seçim modeli kullanıyor. Bu hep gördüğümüz bir şey ve yapılan çalışmalar da bunu gösteriyor: Birçok insan, seçim yapmayı kapsayan bu çok önemli tasarım adımına yaklaşımları ile mutsuz bir sonuç almayı garantiler.

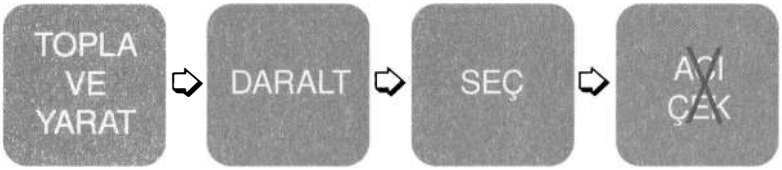
İşlevsiz İnanç: *Mutlu olmak için doğru seçimi yapmalıyım.*
Farklı Bakış Açısı: *Doğruyu seçmek diye bir şey yoktur sadece iyi seçim yapmak vardır.*

Diğer taraftan, iyi seçim yapmak, mutlu ve yaşam dolu bir sonucu neredeyse garantilerken, aynı zamana sizi daha çok seçeneğe ve daha iyi bir geleceğe hazırlar.

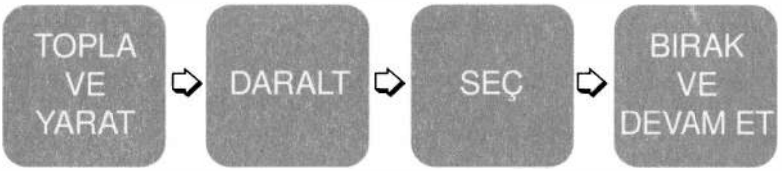
Yaşam Tasarımı Seçim Süreci

Yaşam tasarımında, seçim sürecinin dört adımı vardır. Önce, bazı seçenekler *toplar ve yaratırsınız*, sonra listenizi en iyi seçenekleri kapsayacak şekilde *daraltırsınız* ve en sonunda *seçersiniz* ve bütün bunlardan sonra da... seçiminizden dolayı *acı çekersiniz*. Doğru yapıp yapmadığınızı düşünerek acı çekersiniz. Aslında sayısız saatler, günler, aylar, hatta yıllar boyunca acı çekmenizi tavsiye ederiz.

Şaka şaka... İnsanlar yaptıkları seçimlerden dolayı acı çekerek yıllarını harcayabilir ama acı çekmek zamanı yiyip bitirir. Tabii ki acı çekmenizi istemiyoruz ve yaşam tasarımı sürecinin dördüncü adımı da bu değildir.

Süreçteki dördüncü adım, gereksiz seçenekleri geride bırakıp *devam etmek*, seçimimizi en iyi biçimde değerlendirebilmek için onu tüm gücümüzle kucaklamaktır.

Mutlu bir son ve gelecekte daha fazla seçenek olasılığıyla sonuçlanan iyi seçim ile bizi mutsuz bir deneyime yönelten kötü seçim arasındaki önemli farkı değerlendirebilmek için, seçim süreci adımlarının her birini anlamamız gerekir.

Birinci Adım: Seçenekler Toplamak ve Yaratmak

Bu kitap boyunca, seçenekleri toplamanızı ve yaratmanızı tartıştık. Kendinizle ilgili iyi içgörülere sahip olmak, dünyayla nerede sıkı bağlar kuracağınıza dair seçenekleri araştırmak ve deneyimlerin prototipini hazırlamak, yaşam tasarım sürecinizin peşinden gideceğiniz fikirler, alternatifler ve uygulanabilir seçenekler üretme yollarıdır (tabii ki hepsinin peşinden gizli harikayı aradığınız meraklı bir düşünce biçimiyle ve fazla düşünmeye değil eyleme geçmeye meyilli bir yaklaşımla gidersiniz). Çalışma Görüşünüzü ve Yaşam Görüşünüzü yazmanızı, beyin haritaları yapmanızı, üç Odyssey Planı alternatifinizi oluşturmanızı, sohbetlerin ve deneyimlerin prototiplerini hazırlamanızı tekrar hatırlatmak dışında, seçenek üretme konusunda burada daha fazla zaman geçirmeyeceğiz. Bu seçenek üretme araçlarını hayatınızın her alanında kullanabilirsiniz.

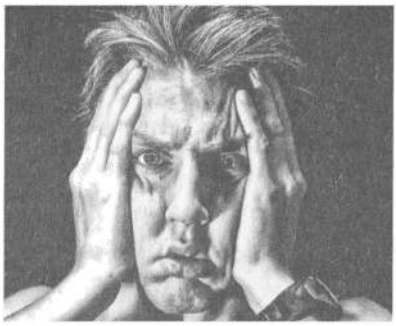
İkinci Adım: Listeyi Daraltmak

Bazı insanlar yeterince (hatta hiç) seçenekleri olmadığını düşünür. Diğerleri ve tasarımcıların çoğu ise çok fazla seçenekleri olduğunu. Eğer çok az seçeneğiniz varsa birinci adımdaki tüm önerileri gözden geçirin ve yeni fikirler ve seçenekler oluşturmak için gereken zamanı ayırın. Gerçekten seveceğiniz bir liste oluşturmak haftalar ya da aylar alabilir, bunda bir sorun yok. Ne de olsa yaşamınızı tasarlıyoruz ve bu da bir gece de olacak bir şey değil.

Şimdi, elinizde yüklü bir seçenekler listesi olduğunda, muhtemelen bütün olasılıklarla boğuşuyor olursunuz. Bütün fikirlerinizi, başkalarının size tüm önerdiklerini ve yaşamınızla yapabileceğiniz her şeyi gözden geçireceksiniz... ve bu da bunaltıcı olabilir. Seçim yapamadığınızı ya da yeterince özgüvenli bir seçim

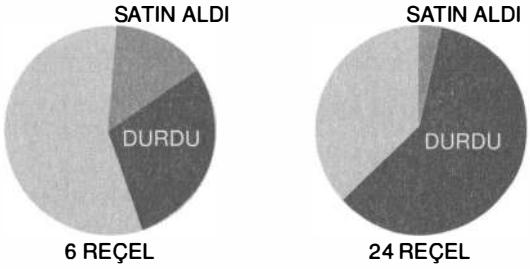
yapamadığınızı görüp, bir şeyleri yanlış yaptığınızı düşünürsünüz. "Ev ödevinizi" yeterince yapmamış olduğunuzu ya da muhtemelen seçenekleri yeterince anlamadığınızı düşünürsünüz. "Keşke bu seçenekler hakkında daha çok bilgim olsaydı ve resmi daha net görebilseydim, o zaman hangisini seçeceğimi bilirdim," dersiniz ve daha fazla araştırma ve mülakat yapmak, daha fazla prototip hazırlamak için işe koyulursunuz. İşe yaramaz. İşe yaramaz çünkü yeterince bilginiz olmaması bazen gerçek bir sorun olsa bile asıl sorun o değildir. Çoğumuz önemli bir karara yaklaşana kadar ev ödevimizi yaparız. Bilinmesi gereken her şeyi bilmeyebiliriz, aslında yaptığımız bütün araştırmalar bildiklerimizden ziyade bilmediklerimizin kafamızda netleşmesini sağlar ve biz de daha çok araştırma yapmanın yardımı olacağından emin oluruz, oysa durum bundan farklıdır. Siz de çoğumuz gibiyseniz seçim sürecinizin tıkanmasının nedeni bilginiz değil, listenizin uzunluğu ve sizin listedeki bütün seçeneklerle olan ilişkinizdir. Bu durumu daha rahat anlatabilmek için insanların nasıl reçel aldığına bakabiliriz.

Columbia Üniversitesi İşletme Bölümü'nden Profesör Sheena Iyengar, karar verme konusunda uzmanlaşmış olan bir psiko-ekonomisttir. Ünlü "reçel çalışması", bir marketteki özel reçeller kullanılarak yapılmıştır. Araştırmacılar markette, altı cins özel reçel yerleştirdikleri (kivi-portakal karışımı, çilek-lavanta karışımı gibi havalı aromaları olan… ne kastettiğimizi biliyorsunuz) bir masa kurdular. Daha sonra da alışveriş yapanların davranışlarını incelediler: Kimin durup baktığına ve bakanlardan kaçının gerçekten reçel satın aldığına baktılar. Altı reçelin sergilendiği ilk hafta, alışveriş yapanların yüzde kırkı durup reçelleri inceledi ve bunların da üçte biri yani alışveriş yapanların yüzde 13'ü satın aldı.

Araştırmacılar birkaç hafta sonra, aynı markete aynı zaman dilimi içinde 24 kavanoz reçelle döndü. Bu sefer, alışveriş yapanların yüzde 60'ı durup reçellere baktı ki bu da altı çeşit reçele bakanlara oranla yüzde 50 artış demektir! Ama 24 çeşit reçel sergilendiği zaman alışveriş yapanların sadece yüzde üçü reçel satın aldı.

Bu araştırma bize ne söylüyor? Öncelikle, seçeneklerimiz olmasına *bayılıyoruz* ("Vayy, 24 çeşit reçel ha? Bir bakalım hemen!"). İkinci olarak da çok fazla seçenekle başa çıkamıyoruz ("Hımmm... Çok fazla... karar veremedim... gidip peynir alalım"). Aslında çoğu zihin en verimli seçimini üç ve beş seçenek arasında yapar. Bundan fazlasıyla karşı karşıya kalırsak seçim yapma becerimiz zayıflamaya başlar. Daha da fazlası karşımıza çıkarsa seçme becerimiz tamamen donar. Bu tümüyle beynimizin yapısıyla ilgili bir durum. Alternatiflerimiz olması bize çekici gelir ve modern

kültürümüz de kendi iyiliği için seçenekleri neredeyse idolleştirir. Birçok seçenek bul! Seçeneklerini açık tut! Kendini kilitleme! Her zaman buna benzer düşünceleri duyarız ve mantıklı da gelir ama iyi seçenek konusunda kesinlikle aşırıya kaçılıyor olabilir. İnternete girdiğinizde ve artık ikinci Google aramasında gezegendeki her fikir ve eylemden bir saniyeden kısa sürede haberdar olduğumuz gerçeği sonucunda, çoğumuz gereğinden fazla seçeneğin oluşturduğu pandemik bir saldırıdan dolayı sıkıntı çekeriz.

Buradaki kilit nokta, çok fazla seçenek sahibi olmanın gerçekte hiç seçenek olmaması anlamına geldiğini anlayarak, seçeneklere ilişkin fikrinizi bir başka bakış açısıyla yeniden tanımlamaktır. Eğer ürkütücü uzunluktaki olasılık listeniz karşısında donup kalıyorsanız aslında hiç seçeneğiniz yok demektir. Unutmayın, seçenekler ancak seçildikleri ve gerçekleştirildikleri zaman yaşamınızda değer yaratırlar. Öğrencilerimize sıklıkla bir seçeneğin ancak olgunlaşıp geliştiği zaman bir seçim hâline geldiğini öğretiriz. Bu nedenle, 24 kavanoz reçel seçeneğiniz olduğu zaman, aslında hiç seçeneğiniz yoktur. Seçim yaparken, 24'ün sıfıra eşit olduğunu anladığınız zaman (hem de bütün seçeneklerinizi sevip onları bulmak için o kadar zorlandıktan sonra) bir sonraki adımı rahat atabilirsiniz: Listeyi daraltmak.

Peki o kadar çok seçenekle tam olarak ne yaparsınız? Basit. Bazılarından kurtulun. Öncelikle, seçeneklerinizin çoğu kategorik olarak gruplanabiliyorsa, listenizi daha alt listelere bölebilirsiniz. Bu da her seçenek tipinin en üst sırasındakini bulmanıza yardım eder. Ancak sonunda çok fazla seçeneğiniz olmasından bunalarak reçellerin bir kısmından kurtulmak isteyeceksiniz. Nasıl? Listenizden silerek.

On iki seçenekli bir listeniz varsa yedisini silin, sonra listenizi geriye kalan beş seçenekle yeniden yazın ve üçüncü adıma geçin.

Bu fikir öğrencilerimizin ve müşterilerimizin çoğunu çok ürkütür.

"Seçenekleri öylece silemezsiniz!"

"Ya yanlış seçeneği silersem?"

Anlıyoruz. Ama şaka yapmıyoruz, listeden silin gitsin. Unutmayın, çok fazla seçeneğinizin olması, hiç seçeneğinizin olmaması anlamına gelir, yani kaybedecek bir şeyiniz yok. Ve yanlış seçeneği de silmezsiniz. Buna Pizza-Çin Etkisi diyoruz. Hepimizin başına gelmiştir. Ed ofisinize kafasını uzatıp, "Hey Paula, yemeğe çıkıyoruz. Gelmek ister misin?" diye sorar.

"Tabii!"

"Pizza ve Çin yemeği arasında seçim yapıyoruz. Bir tercihin var mı?"

"Fark etmez. Hangisi olursa."

"Tamam pizza alıyoruz."

"Hayır bekle. Çin yemeği istiyorum."

Bu durumda, ilk yanıtı verdiğinizde ("Fark etmez, hangisi olursa"), gerçekten onu kastettiğinizi düşündünüz. Emrivaki olarak istenmeyen bir karar alana kadar, bir tercihiniz olduğunu bilmiyordunuz. Bir tercih seslendirildikten sonra, kendi tercihinizin bilincine vardınız. Dolayısıyla, seçenek listenizi kısaltırken bir şey kaybetmezsiniz. Eğer yanlış olanı silerseniz, sonrasında anlarsınız. On iki seçenekten yedisini silip, geri kalan beş tanesi ile yeni ve temiz liste hazırlayana kadar bilmeyebilirsiniz ama eğer seçiminiz yanlışsa anlarsınız. Kendinize güvenebileceğinizi söylediğimizde bize güvenin. Beş seçenekten birini de seçemiyorsanız çok farklı iki sebepten hangisinin geçerli olduğuna bir bakın. En sık rastlanan sebep, yedi seçeneği kaybetmiş olmanın acısını çekiyorsunuzdur hâlâ ve onlardan kopamıyorsunuzdur. Durum buysa listenizi kısaltmak için ne yapmanız gerekiyorsa onu yapın. Reddettiğiniz yedi seçeneği içeren listeyi yakın, bir iki günlüğüne konuyu bir kenara bırakın, sonra geri gelip beş seçenekli listenizi esas liste olarak

(*kısaltılmış* liste olarak değil) ele alın ve işe koyulun. Ancak yine de aralarında anlamlı bir fark ya da tercih sebebi bulamayıp bu beşli listeyle devam edemiyorsanız o zaman kazandınız demektir! Şimdi elinizde "kaybedemezsin" durumu olduğunu keşfetmiş durumdasınız: Beş seçeneğin her biri, aralarında gerçek anlamda belirleyici bir fark olmadan sizin için stratejik olarak aynı değerdedir. Hepsi de işinize yarayacağından dolayı seçiminizi yolu daha kısa, logosu daha havalı, öyküsü kokteyllerde anlatıldığında daha seksi oluyor gibi ikincil gerekçelerle yapmanız gerekecek.

Amaç dükkândan ayrılırken elinizde reçel kavanozu olmasıdır.

Üçüncü Adım: Akıllıca Seçim Yapmak

Bütün seçenekleri toplayıp daralttıktan sonra (ve evet, aşırı seçenek yüküne rağmen, yine de önceden çok fazla seçenek toplamak isteyeceksiniz çünkü ancak o zaman en iyi listeden seçim yapıyorsunuz demektir), esas zor kısım başlar: Seçimin kendisi.

İyi seçim yapmak için, seçim sürecinde beyinlerimizin nasıl çalıştığını anlamanız gerekir. İyi seçimler nereden gelir ve bildiğimizi nasıl biliriz? Neyse ki beyin araştırmaları konusunda daha önce olmadığı kadar büyük ilerlemeler kaydedilen bir çağda yaşıyoruz ve nasıl düşündüğümüz, hatırladığımız ve karar verdiğimiz konusunda tonlarca şey öğreniyoruz. 1990 yılında, John Mayer ve Peter Salovey ufuk açıcı bir akademik makale yazarak "duygusal zekâ" kavramını ortaya attılar ve başarı ve mutluluk için "EQ"muzun en az zihinsel zekâmızın ölçüsü olan "IQ"muz kadar, hatta bazı durumlarda ondan da önemli olduğu önermesini yaptılar.[1] 1995 yılına *New York Times*'ın bilim yazarı Dan Goleman *Duygusal Zekâ*

1 Peter Salovey ve John D. Mayer, "Emotional Intelligence," *Imagination, Cognition and Personality* 9, 1990: s. 185-211.

kitabında bu fikirleri kamuoyunun anlayacağı biçimde yazdı ve böylece kültürel bir olgu olarak ortaya atılmış oldu.[1] "Duygusal Zekâ" herkesin bildiği ve saygı duyduğu bir terim ama ne olduğunu eksiksiz anlayan insan sayısı az ve daha da az sayıda insan halen öğreniyor ve ondan yararlanıyor.

Beynimizin en iyi seçimleri yapmamıza yardım etmek için çalışan kısmı bazal gangliyondadır. Beynin en eski ve temel bölümünde olduğu için sözlü iletişim merkezlerine bağlı değildir ve bu nedenle de kelimelerle iletişim kurmaz. Duygularla ve bağırsak bağlantılarıyla iletişim kurar. Goleman beynimizdeki bu seçim rehberliği fonksiyonunu bilgilendiren anılara "duyguların bilgeliği" diyor; bununla hayatımızda işimize yaramış ve yaramamış deneyimlerimizin toplamını ve bir kararı değerlendirirken hangilerini göz önüne aldığımızı kastediyor. Böylece kendi bilgeliğimiz bize duygusal olarak (hislerimiz gibi) ve bağırsaklarımız kanalıyla (bedensel olarak, bağırsakların tepkisi şeklinde) kendini belli eder. Bu nedenle, karar verirken, alternatifler karşısında duygularımıza ve bağırsaklarımızın tepkilerine erişmeye ihtiyaç duyarız.

Bir karar aşamasında takıldığınızdaki önceden tanımlanmış tepkinizi hatırlayın: Daha çok bilgiye ihtiyacım olmalı! Şimdi görüyoruz ki bu tam da ihtiyacımız *olmayan* şeydir. Bizimle sürekli konuşarak iyi bir karara yönelik düşündürmeye çalışan ve iç sesimizle aramıza giren gürültücü beynimiz bu. İyi bilgi sahibi olmamız çok önemli; çok sayıda ev ödevi yapmak, bir sürü not almak, tablolar, karşılaştırmalar hazırlayıp uzmanlarla konuşmak vs vs.

1 Dan Goleman, *Emotional Intelligence* (New York: Bantam, 1995) (*Duygusal Zekâ*, Varlık Yayınları, 2016) ve arkasından gelen, bizim de "duyguların bilgeliği" kavramını aldığımız *Social Intelligence: The New Science of Human Relationships* (New York: Bantam, 2006) (*Sosyal Zekâ*, Varlık Yayınları, 2016) isimli kitapların yazarıdır. Bu fikirlerin bilgilendirici ve ilginç bir özeti için Google'da Dan'ın Sosyal Zekâ Konuşmaları'na bakın: https://www.youtube.com /watch?v=-hoo_dIOP8k.

Ama beynimizin kodlama, listeleme ve kategorize etme gibi yönetsel fonksiyonlarını yürüten prefrontal korteksi tarafından idare edilen bu aşamayı geçtikten sonra, iyice bilgilenmiş olarak duygusal âlimimizin iyi seçimleri muhakeme etmemize yardımcı olabildiği o bilgelik merkezine ulaşmamız gerekir.

Muhakeme etmeyi, bir bilme türünden fazlasını kullanarak karar vermek olarak tanımlıyoruz. Genellikle, iyi, objektif, düzenlenmiş bilgi içeren türden bilme biçimi olan bilişsel bilmeyi kullanırız; bu okulda en yüksek notu almamızı sağlayan bilme türüdür. Ancak sezgisel, ruhsal ve duygusal bilmenin duyuşsal biçimlerini de içeren başka bilme türleri de vardır. Bunlara sosyal bilme (başkalarıyla) ve kinestetik bilme (bedenlerimiz içinde) türlerini de ekleyin. Dave'in son derece yetenekli olan terapist bir arkadaşı, hastasının önemli bir sorununa parmak basmak üzere olduğunu sol dizi ağrımaya başladığında anlardı. Niye sol dizi olduğunu bilmiyordu ama onca yıllık özenli meslek yaşamından sonra, dizinin ona söylediklerine güvenmeye başladı. Dizini dinlemeyi öğrendiği için, daha iyi kararlar alabiliyor ve bu farkındalık sayesinde hastalarına daha iyi hizmet verebiliyordu.

Üçüncü adımın anahtarı, sadece bilgiye dayanan ama tek başına yeterli olmayan bilişsel muhakemeyi kullanmayıp birden fazla bilme biçimini uygulayarak akıllıca kararlar vermektir. Sadece duygusal kararlar vermenizi de önermiyoruz. Hepimiz insanların başını belaya sokan duygulara dair örnekler (gerçi bunlar genellikle dürtüsel duygulardır ve çok farklıdır) biliriz, dolayısıyla beyninizin yerine kalbinizi ya da bağırsaklarınızı koymanızı önermiyoruz. Sizi tüm karar verme yeteneklerinizi birleştirmeye, duygusal ve sezgisel bilme biçimlerinizin süreçte ortaya çıkması için yer açmaya davet ediyoruz.

Diğer bir deyişle, dizinizi, bağırsaklarınızı ve de kalbinizi dinlemeyi unutmayın.

Bunu yapmak için, duygusal/sezgisel/ruhsal bilme biçimlerinize (ya da insanlığın ortak duyuşsal yanlarını nasıl adlandırıyorsanız) erişimizini ve farkındalığınızı eğitmeniz ve olgunlaştırmanız gerekir. Yüzyıllardır bu tür bir olgunlaşmaya giden en yaygın şekilde onaylanmış yol, günlük tutmak, dua etmek, ruhani çalışmalar ve meditasyon yapmak ve yoga, Tai Chi benzeri birleşik fiziksel egzersizler gibi kişisel uygulamalardır.

Kendi kişisel uygulamalarınızı oluşturmanız için size rehberlik yapma konusunda ne yerimiz var ne de uzmanlığımız olduğunu iddia ediyoruz ama sizi bu konuda yüreklendirmek isteriz. Bu çalışmaların, iyi bir kararı ayırt ederken bilgeliğinize daha iyi erişmenizi sağlamasının nedeni, bu tür içgörülerin yapısıyla ilintilidir. Bilmenin duygusal, sezgisel ve ruhsal biçimleri genellikle belirsiz, sessiz ve hatta utangaçtır. İnsanlar en derin bilgeliklerine nadiren, teslim saatinden birkaç saat önce ortalıkta koşturarak, çok fazla konuşarak ya da internette dolaşarak erişirler. Bu daha yavaş ve daha sessiz bir şeydir. Egzersiz ise adı üstünde egzersizdir. Düzenli olarak aylar boyu egzersiz yaparız, özellikle de bir eylem baskısı olmadığında ve sadece egzersize, güç ve denge kazanmaya odaklanabileceğimiz dönemlerde. Egzersiz yaparak olgunlaşma zamanı, baskı ve talebin yüksek olduğu büyük maçı dönemleri değildir. Karar vermek streslidir, bu nedenle iyi seçim yapmaya hazırlanmak için en iyi vakit, bir seçimin söz konusu olmadığı zamanlardır. O dönemlerde, duygusal zekânıza ve ruhsal olgunluğunuza yatırım yaparak, karar ve oyun zamanı geldiğinde bu kaslarınızın güçlü ve eğitimli olmasını sağlamaktır.

Üçüncü adıma hazır olmanın en iyi zamanı, seçimden aylar, yıllar öncesidir. Bunun anlamı şu anda hazır olmanızdır. Bu yatırımı yapmak için en iyi gün, bugündür.

Duygularınızın bilgeliğine ulaşmayı vurgulayan çok somut bir teknik, "*grok'lamaktır*" (bir şeyin özünü kavramak).

Grok'lamak (Bir şeyin özünü kavramak)

Robert Heinlein, 1960'lı yıllarda yayımlanan bilimkurgu kitabı *Yaban Diyarlarda Yabancı*'da (*Stranger in A Strange Land*), Marslıların kullandığı bir bilme biçimini anlatmak için yeni bir kelime olan "grok"u icat etti. Anlamı, bir şeyi onunla bütünleştiğinizi hissedecek kadar derinlemesine ve tümüyle anlamaktır. Marslılar, çok az bulunduğu için suyun ne olduğunu anlamıyorlar ve içmiyorlardı; bu nedenle suyu *grok*'ladılar. Şimdilerde *grok* günlük kullanıma girmiş durumdadır; "bunu *grok*'luyorum" bir anlamda "bunu anladım" demektir, daha doğrusu steroitlerle güçlendirilmiş bir "bunu anladım" durumu.

En sonunda, daraltılmış alternatifler listesinden bir seçim yapacak noktaya geçtiğinizde, konuları zihinsel olarak değerlendirip, alternatifleri duygusal ve derinlemesine düşünüp değerlendirdiğinizde, *grok*'lama zamanı gelmiş olabilir. Bir seçimi *grok*'lamak için onunla ilgili düşünmezsiniz, o olursunuz. Diyelim ki üç alternatifiniz var. Herhangi birini seçin ve onun üzerine düşünmeyi bırakın. Önünüzdeki bir ila üç gün boyunca A alternatifini seçme kararı alan kimse olduğunuzu düşünün. A alternatifi şu anda sizin gerçeğinizdir. Sabah dişinizi fırçalarken, bunu A alternatifini seçen biri olarak yapıyorsunuz. Kırmızı ışıkta beklerken, A alternatifini yaşamanızla ilgili yöne gitmek için bekliyorsunuz. Bu konuda başkalarına "Ah, evet Mayıs ayında Pekin'e gidiyorum," gibi bir şey diyebilirsiniz de demeyebilirsiniz de, çünkü böylesi cümleler ileride karışıklık yaratacaktır. Ama ana fikri anladınız: Kafanızın içinde *A alternatifi gerçekleştiğindeki* kişi olarak yaşayacaksınız. A alternatifi *hakkında* bir seçim yapmaya uğraşan biri olarak mevcut gerçekliğinizden bakarak düşünmüyorsunuz. A'yı seçen biri olarak sakince yaşıyorsunuz. Bunu 1 ila 3 gün kadar yaşadıktan sonra

(ne kadar uzatacağınız size kalmış), normal hâlinize dönmek ve ayarları sıfırlamak için bir ya da iki gün ara verin. Sonra aynı şeyi B alternatifi ile yapıp ayarları sıfırlamak için ara verin ve sonra C alternatifi için yapın. Son bir kez daha ara verdikten sonra, bu deneyimlerden hangisini sevdiğiniz ve bu insanlardan hangisi olmayı istediğiniz konularında iyice düşünün. Bu tekniğin garantisi yok (hiçbir tekniğin yoktur) ama buradaki niyetin farklı düşünme biçimlerinize (duygusal, ruhsal, sosyal ve sezgisel) kendilerini size ifade etmeleri ve böylelikle değerlendirmeci ve bilişsel bilme biçimlerini (siz de çoğumuz gibiyseniz bunlar bel bağladığınız baskın düşünme ve seçim yapma biçimleridir) tamamlanmaları için alan yaratmak olduğunu görebilirsiniz.

Dördüncü Adım: ~~Acı Çekmek~~ Geride Bırakmak ve Devam Etmek

Geride bırakma adımını tartışmadan önce, dördüncü adımın niye acı çekmek olmadığından en azından kısaca bahsedelim. Acı çekmek şöyle bir şeydir:

"Doğru şeyi yaptım mı?"

"Bunun gerçekten de en iyi karar olduğundan emin miyim?"

"Dördüncü seçeneği uygulasaydım acaba ne olurdu?"

"Başa dönüp en baştan yapabilir miyim acaba?"

Eğer neden bahsettiğimizi anlamadıysanız kendinizi olağanüstü şanslı addedin ve iyi bir beyin kimyası DNA'sına sahip olduğunuz için ailenize teşekkür edip, bir sonraki adıma atlayın. Ama siz de bizler gibiyseniz, bunlar tanıdık sorulardır. "Ve son adım... aldığınız kararla ilgili olarak tekrar tekrar acı çekmektir," dediğimizde, onaylama ifade eden çokça homurdanma duyarız. Bu homurdanmalar karar verme deneyimindeki ortak insanlığımızın bir işareti-

dir. Acı çekmemizin nedeni hem kendimizin hem de başkalarının hayatlarını önemsiyor oluşumuzdur. Bu kararlar önemlidir ve biz de geleceğimize olası en iyi şansı tanımak için elimizden gelenin en iyisini yapmak isteriz. İyi seçimler yapmak isteriz ama tabii doğru karar verip vermediğimizi hemen bilemeyebiliriz: Her zaman bilinmeyenler vardır ve hiçbirimiz geleceği net göremeyiz. Peki o zaman bu karar sonrası acıyı nasıl yok ederiz?

Nasıl iyi bir karar alacağımıza dair düşünce yapımızın hangi kararı verdiğimiz kadar önemli olduğu anlaşılıyor. Seçimimizden mutlu olmanın en iyi yolunun en iyi seçimi yapmak olduğu görülüyor. Çok basit ama imkânsız! "En iyi seçimi" yapamazsınız, çünkü bütün sonuçlar ortaya çıkana kadar en iyi seçimin hangisi olduğunu bilemezsiniz. O an itibarıyla bildikleriniz doğrultusunda yapabileceğiniz en iyi seçimi yapmaya çalışırsınız ama hedefiniz "en iyi seçimi" yapmak ise bunu yapana kadar, yapıp yapmadığınızı bilemezsiniz. Bunu bilemiyor olmanız, doğruyu yapıp yapmadığınız konusuna odaklanmanıza ve seçmediğiniz alternatifleri prova etmenize yol açar: Buna acı çekmek denir. Bütün bu yeniden değerlendirmeler, yaptığınız seçimden duyacağınız tatminin içini boşaltır ve yaptığınız seçimde enerjik bir biçimde ilerlemenizi engeller.

Harvard'dan Dan Gilbert bu alanı incelemiş ve insanların farklı Monet baskılarıyla ilgili nasıl karar verdiklerini değerlendirdiği bir çalışmayla, seçenekleri *geride bırakmanın* etkisini göstermiştir.[1] Deneklerden beş farklı Monet baskısını ne kadar beğendiklerine göre, birden beşe kadar sıralamalarını istedi. Üçüncü ve dördüncü sıraya koydukları baskılar için araştırmacıların ellerinde fazladan kopyalar olduğunu ve deneklerin onları almalarına izin verilece-

1 Dan Gilbert'ın "mutluluğu sentezlemek" üzerine fikirleri hakkında daha fazla bilgi için TED Konuşması'nı ("The Surprising Science of Happiness") izleyin (http://www.ted.com/talks/dan_gilbert_asks_why_are_we_happy) ve *Stumbling on Happiness* (New York: Knopf, 2006) isimli kitabını okuyun.

ğini söyledi. Tabii, insanların çoğu üçüncü sıraya koyduğu örneği aldı. Daha sonra ilginç bir biçimde, araştırmacılar, bazılarına eğer isterlerse aldıkları baskıyı sonradan diğeriyle değiştirebileceklerini, diğerlerine ise hangisini aldılarsa onun kalıcı olduğunu ve değiştirme şansı olmadığını söylediler.

Birkaç hafta sonra, araştırmacılar deneklerin durumunu kontrol etti. Baskılarını değiştirebilecekleri söylenen denekler (değiştirmedikleri hâlde) aynı baskıları seçmiş olan ama değiştirmeleri engellenen deneklere oranla seçimlerinden daha az mutluydu. Öyle görünüyor ki değiştirme şansı verilmesi, seçimle ilgili güvenilir bir mutluluk tesis etmede belirleyici değildir. Belli ki yeniden değerlendirmeye, "seçenekleri açık tutmaya" davet edilmek bile şüphe duymamıza ve seçimimizin değerini düşürmemize neden oluyor.

Ama bir dakika... durum giderek daha da kötüleşiyor. Barry Schwartz, *Bolluk Paradoksu* (*The Paradox of Choice*) adlı kitabında, beynimizin kararlarla başa çıkma biçiminin bu küçük ve tatsız özelliğinin meseleyi daha da ileri götürdüğünü söylüyor.[1] Birçok seçenek karşısında ya da bilmediğimiz daha birçok başka seçenek olduğunu algılarken bir karar verdiğimizde, seçimimizden daha az mutlu oluyoruz. Buradaki problem sadece sahip olduğumuz ve peşinden gitmediğimiz seçenekler ("açık tuttuğumuz" seçenekler) değil, hiçbir zaman kontrol etmeye bile fırsatımız olmayan o seçenek yığınıdır. Çok iyi olabilecek ama hiç bakmadığımız milyarlarca olasılık olduğu algısı, yaptığımız seçimle barışık olmanın karşısında duran çok büyük bir güçtür; ne olduğunu bilmesek bile *bir yerlerde daha iyi bir seçenek olmalı ve biz onu kaçırdık.* İnternetle güçlenmiş küresel dünyada her zaman milyarlarca seçenek var, dolayısıyla şu

1 Barry Schwartz'ın seçim ve seçim yapmak üzerine fikirleri hakkında daha fazla bilgi için TED Konuşması'nı ("The Paradox of Choice?") izleyin: https://www.ted.com/talks/barry_schwartz_on_the_paradox_of_choice?language=en.

andaki seçimlerimiz nedeniyle mutsuz olma kapasitemiz tarihteki tüm nesillerden daha yüksektir.

Yaşasın!

Buradaki anahtar, hayal edilen seçeneklerin var olmadığını, çünkü eyleme geçirilebilir olmadıklarını hatırlamaktır. Fantezi bir hayat yaşamaya çalışmıyoruz; gerçek ve yaşanabilir bir hayatı tasarlamaya çalışıyoruz. Kararlarımızla ilgili her şeyi bilme ve mümkün olan her seçeneği keşfetme (tabii "en iyi" seçimi yapacaksanız bunu yapmak zorundasınız) yükü altına girersek asla karar veremeyiz. Yaşam tasarımında sayısız olasılık olduğunu biliyoruz ama bu bizi yıldırmıyor. Birkaç olasılığı araştırıp *sonra bir seçenekle eyleme geçmekten zevk alırız.* Ancak eyleme geçtiğimiz takdirde ilerleyebiliriz. Öyleyse ihtiyacımız olmayan seçeneklerden kurtulma konusunda giderek daha iyi olarak ilerlemeliyiz. (Ve artık, bunları elde ettiğiniz gibi, ileride de her zaman daha fazla seçenek elde edebileceğinize dair özgüveniniz var.) Mutluluğu seçmeye ve seçimlerimizle mutlu olmaya giden yol budur.

Kuşkunuz olduğunda... geride bırakın ve yola devam edin.

Gerçekten bu kadar basit.

Seçmemiş olduğunuz yolları bilmiyormuş gibi yapmanızı ya da yolun yarısına geldiğinizde asla bir şey keşfetmeyeceğinizi ve geri gidip düzeltme yapmaya karar vermeyeceğinizi söylemiyoruz. İlerlemenin seçimlerinizi başarıyla uygulama becerinizi önemli ölçüde iyileştirecek ve bu süreçte mutluluğa ve tatmin duymaya imkân tanıyacak daha akıllıca yolları olduğunu söylüyoruz.

Kendinize bir iyilik yapın ve çok sayıda seçenek toplayın, sonra listenizi kısa ve yönetilebilir bir sayıya (en fazla beş) düşürün, elinizdeki mevcut zaman ve kaynaklarla yapabileceğiniz en iyi seçimi yapın ve ileri giden yolunuzu inşa edin. Unutmayın bunu tekrar tekrar prototip hazırlayarak yaparsanız kaybedecek çok fazla şe-

yiniz olmaz ve gereken düzeltmeleri gerçekten önemli bir yatırım yapmadan önce yapabilirsiniz. Ve bir kez seçiminizi yaptığınızda onu kucaklayın ve onunla yola koyulun. Acı çekmeye neden olan sorular kafanızın içine sızdığında düşünceleri kafanızdan atın ve enerjinizi aldığınız kararları iyi bir şekilde yaşamaya yönlendirin. Tabii ki ilerlerken dikkatli olun ve öğrenin ama gözlerinizi kararınızdan duyduğunuz pişmanlığı yansıtan dikiz aynasına dikmeyin.

Bu geride bırakma adımı tümüyle kişisel disipline bağlıdır. Yeniden tanımladığınız karar verme anlayışınızı aklınızda tutun ve konuyu yeniden ısıtıp uzun uzadıya kurma eğiliminiz baş gösterdiğinde, içinizdeki tartışmayı kazanmaya bakın. Onun yerine hep bağlı kalacağınız bir destek yaratın; yaptığınız seçim ya da seçimleri niye yaptığınızı size hatırlatacak bir yaşam tasarımı işbirlikçisi ya da ekibi bulun; kararınızla ilgili bir günlük tutun ve kafanız karıştığında yeniden okuyun. Seçimlerinizden sonuna kadar keyif almanızı sağlayan şeyi bulun.

İşlevsiz İnanç: *Mutluluk her şeye sahip olmaktır.*
Farklı Açıyla Bakış: *Mutluluk ihtiyacınız olmayanı geride bırakmaktır.*

Tutunarak Geride Bırakma

Andy çok iyi bir tıp hazırlık sınıfı öğrencisiydi. Ama aslında tıp hazırlık sınıfında okumuyordu, kamu sağlığı ya da tıp tekniği girişimciliği hazırlık sınıfı öğrencisiydi. Andy'nin geleceği ile ilgili iki temel fikri ve bir yedek fikri vardı ve bunların hepsi de aynı hedefe yönelikti: Sağlık sistemini düzeltmek.

Andy sağlık sisteminin bütçeye bindirdiği orantısız yükü ve zenginlerin dışında kalanların ilaca ulaşamaması sorununu çözmek için, sağlık sisteminde önleyici tıp ve sağlık yönetimine ağırlık veren çok temel bir reform gereksinimi olduğunu görebiliyordu. Onun düşüncesine göre en yüksek etkiyi yaratabilmesinin iki yolu vardı. Etkili bir kamu sağlığı politikası danışmanı ya da tıp teknolojisi girişimcisi olabilirdi. Hükümette yer almak ya da kamuda çalışmak arkadaşları arasında pek rağbette olmasa da Andy gerçek bir değişim yapabilecek durumda olanların, sadece sağlık sistemindeki büyük kontrol düğmelerini ellerinde tutanlar olduğunu görüyordu. Medikal teknoloji açısından bakıldığında da Andy o alanda çok şeyler yapıldığını görüyordu ve yeni teknolojilerin güçlü ivme sağlayacak davranış değişikliklerine (siyaset hızında değil de piyasa hızında ilerlemesi nedeniyle) yol açabileceğini biliyordu.

Yedek planı ise, "sadece doktor" olmaktı. Toplumumuzda, özellikle de Asya bağlantılı bir ailede doktorların rolünün ne kadar saygın olduğunu düşünürsek, bunu böyle ifade etmek komik geliyordu ama kendisine hep böyle söylüyordu. Önemsemediğinden değil, dürüst olduğundan. Yedek planı, yeterince büyük bir sosyal etki yaratamazsa ve çabalarını daha küçük bir oyun alanına yönlendirmek durumunda kalırsa başvuracağı bir sigorta poliçesiydi. Birey olarak bir doktorun da muayenehanesi içinde, hatta hastanesinde ve bölgesinde etkili olabileceğini düşündü. Belki de daha iyi bir sağlık sisteminin nasıl olabileceğine dair parlak bir örnek sunmanın yolu buydu.

Hangi yolu seçmeli? Aslında bu onun için zor bir seçim değildi. Andy politika yolunun potansiyel olarak daha etkili ve ilginç olduğuna inanmıştı, dolayısıyla devam edeceği yol oydu. Sorun bunu nasıl yapacağı idi. Üniversiteden mezun olduktan sonra doğruca kamu sağlığı alanında ihtisas yapıp, sonra da Washington'a mı git-

meliydi? Yoksa önce tıp fakültesine gidip doktor unvanını almalı ve kamu sağlığına sonra mı yönelmeliydi? Andy tıp çevrelerinde doktorluk unvanının saygı gördüğünü biliyordu ve doktorların tıp alanındaki fikirleri doktor olmayanlara göre daha etkiliydi. Aslında doktorluk unvanının onu daha akıllı ya da daha etkili bir politika yapıcı kılacağına inanmıyordu ama bir fark yaratmayı gerçekten istiyordu ve itibarını yükseltmek için gerekli sekiz-on seneyi (dört yıl pratisyen hekim olmak için, dört-altı yıl ihtisas yapmak için) düşünerek plan yapmaya hevesliydi.

Bu onun için zor bir karardı. İstediği şeyi yapmaya başlamak için on yıl beklemek inanılmaz uzun geliyordu.

Andy kafasında bunları çevirip durdu ama kendini iyi hissettiren bir seçimde karar kılmadı. Kamu sağlığı diplomasını şimdi alıp işe koyulmaya karar verdiği anda "Ama ya beni dinlemezlerse, böyle bir başlangıç yeterli olmaz," diyordu. Tıp fakültesine gitmeye karar verdiğinde ise "Ama on yıl beklemek çok uzun. O zamana kadar ne olacağını kim bilebilir?" diyordu. Andy'nin düşünceleri fasit bir daire içinde dönüp duruyordu. Beyninin bütün gece boyunca tekerlek içinde ciyaklarak dönüp duran bir hamster gibi olduğunu söylüyordu.

Andy kararıyla ilgili düşünmeyi bıraktı ve *grok*'ladı. Bunu yaptığında, Tıp Fakültesi Andy'si olarak Sadece Kamu Sağlığı Okulu Andy'sinden daha iyi hissettiğini fark etti. Doktor olma yolundaki Andy olarak dolanırken, önündeki on yılın onu korkuttuğunu anladı ama sonra şöyle düşündü: "Evet, uzun bir zaman. Ama kendimi sağlık sistemini düzeltmeye adadım. Seçtiğim bu yolun iyi hazırlanmak ve elimden gelenin en iyisini ortaya koymak için *her şeyi yaptığım* anlamına geldiğini biliyorum. Sorunlar on yıl sonra yine çok ağır olacak ama ben bir şey kaçırmış olmayacağım. Eğer elimden gelenin en iyisini yapmazsam huzur bulamam."

Tam tersine, "Eğer doktor olmadan söylediklerimi kimse dikkate almazsa" sorusu Sadece Kamu Sağlığı Okulu Andy'sinin aklına geldiğinde, verecek iyi bir cevabı yoktu. Tek yapabildiği kendini kötü hissetmekti.

Böylece tıp fakültesine gitmeye ve sırf daha itibarlı bir politika yapıcı olabilmek için gelecek on yılını diplomalı doktor olmaya adamaya karar verdi. Karar verildi ve tamamlandı. Tamam mı?

Değil.

Andy hâlâ dördüncü adım olan geride bırakıp devam etme eylemini uygulamak zorundaydı. Bu adımın adını niye böyle koyduğumuzu hemen anladı. Geride bırakmanın sırrı, devam etmektedir. Sadece geride bırakıvermek oldukça zor bir iştir, bazıları imkânsız olduğunu söyler. Örneğin, şu anda aklınıza *mavi at* dışında herhangi bir şey getirin. Ne yaparsanız yapın mavi bir at düşünmeyin ya da gözünüzün önüne getirmeyin. Ne mavi noktalı at ne mavi tek boynuzlu at ne de kırmızı beyaz çizgili eyeri ve kuyruğunda da pembe kurdelesi olan mavi bir küçük midilli düşünün.

Lütfen 60 saniye boyunca, mavi atı görmemeye devam edin.

Evet, nasıldınız? Eğer siz de şimdiye dek birlikte çalıştığımız insanlar gibiyseniz mavi atların hücumuna uğramışsınızdır. Geride bırakmakla ilgili sorun da budur; bir eylemden ziyade bir eylemsizliktir ve doğanın boşluğa tahammülü olmadığı gibi, beynimiz de bundan nefret eder. Dolayısıyla geride bırakmanın sırrı, devam edip başka bir şeye tutunmaktır. İlginizi bir konudan geri çekmeyin, başka bir şeye yönlendirin.

Andy yaşamının on yılını harcıyor olduğu için endişe etmekten ve beynini bu konuda yormaktan nasıl vazgeçecekti? Sadece iki yıl içinde Kamu Sağlığı Diploması alıp sağlık sisteminde yeni politikalar üreten parlak çocuk olarak Kongre koridorlarında koşuşturduğu imgesini kafasından nasıl atacaktı? Bundan kurtulmanın

yolunun başka bir şeyin içine girmek olduğunu anladı ve "Yoluma nasıl devam edip doktor olabilirim?" diye düşünmeye başladı.

Bunu yapar yapmaz, Andy Tıp Fakültesi seçiminin kendisine bedavadan bir yedek plan sunduğunu fark etti: Doktor olmak. Tıp öğrencilerinin eğitimlerinin ilk birkaç yılında gerçek anlamda hekimlik yapmaya başladıklarını ve ihtisas yıllarının ise tümünün klinik çalışmayla geçtiğini biliyordu. Hangi uzmanlık türü sağlık sistemi politikalarına en uygun olacaktı? Hangi tıp fakültelerinin Washington ve bir Kamu Sağlığı Yüksek Okulu programı ile güçlü bağlantıları vardı? Sağlık hizmeti sunan kurumların hangisinden daha çok şey öğrenebilirdi? Yerel bir klinikten mi? Büyük bir hastaneden mi? Küçük bir kasabada mı? Kentte mi? Tıp eğitiminin kendisine yapacağı katkıları ve kendisinin bundan en çok nasıl yararlanacağını anlar anlamaz, kafasında peşinden gideceği tonlarca fikir ve ilginç soru oluştu. Kendi yolunda ilerlemeye başladığını hayal ederek, zihnine diğer seçeneği geride bırakma izni vermiş oldu. Bir tıp öğrencisi ve ihtisas yapan bir asistan rolünde kamu sağlığı politikalarına yönelik prototip sohbetler yapmanın ve prototip deneyimler edinmenin birçok yolu geldi aklına.

Andy yıldız bir öğrenciydi.

Başka Hamster Tekeri Yok

Tasarımcılar acı çekmez. Neler olmuş olabileceğini düşünmezler. Tekerlerini döndürmezler. Ve daha iyi bir geçmiş umarak geleceklerini harcamazlar. Yaşam tasarımcıları o an oluşturdukları ve içinde yaşadıkları hayattaki macerayı görürler. Mutluluğu seçmek böyle bir şeydir.

Gerçekten, başka şansınız var mı ki?

10
Başarısızlık Bağışıklığı

Sizi bir gün başarısız olmaktan koruyabilecek bir aşı olduğunu hayal edin. Bir küçük iğne ile yaşamınızın tam da planladığınız gibi gitmesi garanti olsun; işleriniz pürüzsüz gitsin ve başarı üstüne başarı kazanın. Başarısızlık yaşamadan geçen bütün bir ömür! Kulağa çok iyi geliyor değil mi? Hiç hayal kırıklığı, dezavantaj, dert, kayıp ve üzüntü olmaması çoğumuza hoş bir yaşam biçimi olarak gelir. Kimse başarısızlığı sevmez. Karın boşluğunuzdaki o korkunç batma hissi, bozguna uğramanın göğsünüzü eziyormuş gibi gelen ağırlığı...

Kim başarısızlığa karşı bağışıklığı olsun istemez ki?

Maalesef böyle bir aşı yok ve hiç başarısız olmamak mümkün değil. Ama başarısızlığa karşı bağışıklık kazanmak mümkün. İşlerin umduğunuz gibi gitmemesi deneyiminden kaçınabileceğinizi kastetmiyoruz ama yaşamınızda gereksiz bir yük oluşturan, başarısızlığın yol açtığı o olumsuz hislerin büyük bir çoğunluğuna karşı bağışıklığınız olabilir. Şu ana kadar bahsetmiş olduğumuz fikirleri ve araçları kullanırsanız sözde başarısızlık oranınızı azaltabilirsiniz. Bu bile kendi başına iyidir ama biz başarısızlığı azaltmaktan daha önemli bir şeyin peşindeyiz. Biz, başarısızlık bağışıklığının peşindeyiz.

Yaşanmaya değer bir hayatı tasarlamaya giden yolda birçok farklı şey denemekteyiz. Meraklı bir düşünce yapısını kullanıp dünyaya açıldık ve bazı ilginç insanlarla tanıştık. Arkadaşlarımızla ve aile-

mizle radikal işbirlikleri yaptık ve dünyayla bazı ilişkilerin prototiplerini hazırladık. Ve bu yaşam tasarımı yolculuğu boyunca, eyleme yönelik bir düşünce yapısı içinde olmanın rahatlığını yaşadık, kuşkuya düştüğümüzde de bir şey *yapma* vaktinin geldiğini biliyoruz.

Bu süreç boyunca, Angela Duckworth gibi pozitif psikologların dayanıklılık ya da azim dediği olumlu bir şey geliştirdiniz.[1] Duckworth'ün azim ya da özkontrol üstüne yaptığı çalışmalar, azmin başarı potansiyeli konusunda IQ'dan daha iyi bir ölçü olduğunu gösterir. Başarısızlığa karşı bağışıklık, yedeğinizde bulundurmanız için size azmi verir.

Kendimizi meraklı, eylem odaklı, prototip hazırlamaktan ve "yolunu geleceğe doğru inşa etmekten" hoşlanan yaşam tasarımcıları olarak görmemiz önemlidir. Ama yaşam tasarımına bu şekilde yaklaştığınızda, başarısızlık yaşayacaksınız. Aslında, bu yaklaşımla diğerlerinden daha fazla "tasarım gereği başarısızlık" yaşayacaksınız. Dolayısıyla bizim sürecimizde "başarısızlığın" ne anlama geldiğini ve başarısızlık bağışıklığı dediğimiz şeye nasıl ulaşıldığını anlamak önemlidir.

Başarısızlık korkusu insanların yaşam deneyimlerinde büyük bir yer kaplar. Yaşamı iyi ya da kötü olarak tanımlama biçimlerindeki temel bir algıyla ilintilidir. O *başarılıydı* (yaşasın, çok iyi). O *başarısızdı* (çok kötü). Konuya böyle baktığınızda, kimse başarısız olmak istemez. Cenazelerimizde başarılı mı, başarısız mı olduğumuza karar verecek bir dış yargıç (ya da hayalî bir yaşam memuru kurulu) olacağını hayal ederiz.

Neyse ki eğer yaşamınızı tasarlıyorsanız başarısız olamazsınız. Hedeflerine ulaşmayan ("başarısız" olan) bazı prototipleriniz ve

1 Angela Duckworth'ün azim ve özkontrol üzerine çalışmaları harika bir makalede özetlenmiştir: Daniel J. Tomasulo, "Grit: What Is It and Do You Have It?", *Psychology Today*, 8 Ocak 2014, https://www.psychologytoday.com/blog/the-healing-crowd/201401/grit-what-is-it-and-do-you-have-it.

meşguliyetleriniz olabilir ama unutmayın, bunlar siz bazı şeyler öğrenin diye tasarlanmıştı. Yaşam tasarlayan biri olduğunuz anda ve yaşam tasarımının devam edegelen yaratıcı sürecini yaşadığınızda başarısız olamazsınız; sadece gelişme kaydedebilir ve hem başarı hem de başarısızlığın sunacağı farklı deneyimlerden bir şeyler öğrenebilirsiniz.

Sonsuz Başarısızlık

Yaşamınızı tasarlamak için prototip hazırlamanın sık başarısızlığa uğrayarak (küçük ve maruz kalma oranı düşük olan öğretici deneyimlerde) daha kısa sürede başarılı olmanın (büyük ve önemli konularda) harika bir yol olduğunu artık anladığınıza güveniyoruz. Tekrar tekrar prototip hazırlama döngüsünü birkaç kez tamamladıktan sonra, başkalarının başarısızlık olarak niteleyebileceği prototip karşılaşmalar yoluyla öğrenme sürecinden gerçekten zevk almaya başlayacaksınız. Bir örnek gerekirse Dave, büyük Yaşam Tasarımı Sınıfımız başlamadan bir gün önce, öğretici egzersizlerin birinde o günkü sınıf için büyük bir değişiklik yaptı. Bir fikri vardı ve bir şey denemek istiyordu. Bill'e söylemeye bile vakti olmadı ve Bill de konuyu öğrencilerle aynı zamanda duydu. Dave (daha önce hiç denenmemiş olan) egzersizi anons ettikten sonra öğrenciler o konu üzerinde çalışmaya başlayınca, Bill Dave'in yanına geldi ve "Bu şahane! Seksen öğrencinin önünde berbat bir biçimde başarısızlığa uğramaya gönüllü olmana bayıldım. Bu egzersizin işe yarayıp yaramayacağına dair hiçbir fikrim yok ama onun için prototip hazırlama tarzını çok sevdim," dedi. Dave ve Bill yaşam tasarımı sürecine o kadar çok güveniyorlar ki sınıflarını *doğru biçimde* nasıl yönetecekleri konusunu aralarında hiç konuşmuyorlar bile. Yaşam tasarımı yaklaşımını gerçekten kaptığınızda, her konuda farklı düşünmeye başlarsınız.

Başarısızlık bağışıklığının ilk kademesi şudur: Eylemden yana olmak, hızla başarısızlığa uğramak, başarısızlığın öğretici gücü konusunda son derece net olmak ve böylece acının hemen kaybolması (ve tabii başarısızlıktan çabucak ders çıkarıp gelişmeleri bir araya getirirsiniz). Bu arada, sınıfta yapılan o egzersiz bayağı iyi gitti ve sonra onu atıp egzersizin önceki hâlini korumaya karar verdik, çünkü daha etkiliydi. Büyük başarı!

Tasarım düşüncesinde büyük başarısızlık bağışıklığı dediğimiz ve farklı bakış açısıyla gerçekten yeniden tanımlamayı anlamaktan kaynaklanan bambaşka bir başarısızlık bağışıklığı kademesi vardır. Hazır mısınız? Yaşamınızı tasarlamak aslında yaşamın ta kendisidir çünkü yaşam bir süreçtir sonuç değil.

Bunu anlarsanız her şeyi anlarsınız.

İşlevsiz İnanç: *Yaşamımızı sonucuna göre yargılarız.*
Farklı Açıdan Bakış: *Yaşam bir süreçtir, sonuç değil.*

Bizler her zaman içinde bulunduğumuz andan geleceğe doğru büyürüz, bu yüzden sürekli değişiriz. Her değişimle birlikte yeni bir tasarım gelir. Yaşam sonuç değildir; daha çok dansa benzer. Yaşam tasarımı aslında birtakım iyi dans adımlarıdır. Yaşam hiç bitmez (bitene kadar) ve yaşam tasarımı da hiç bitmez (siz bitene kadar).

Felsefeci James Carse, *Finite and Infinite Games*[1] adında çok ilginç bir kitap yazdı. Kitapta, hayatta yaptığımız her şeyin ya kazanmak için *kuralına göre* oynadığımız sonlu bir oyun ya da oynamaya devam etme zevki için *kurallarla oynadığımız* sonsuz bir

1 James P. Carse, *Finite and Infinite Games.* New York: Free Press, 1986.

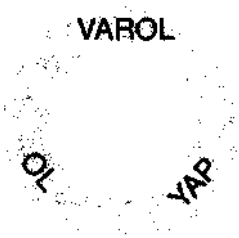
oyun olduğunu iddia eder. Kimyadan A almak sonlu bir oyundur. Dünyanın nasıl oluştuğunu ve sizin de onun içinde nasıl yer aldığınızı öğrenmek ise sonsuz bir oyundur. Oğlunuza heceleme müsabakasında kazanması için koçluk yapmanız sonlu bir oyundur. Oğlunuzun onu koşulsuz sevdiğinize güvenme noktasına gelmesi ise sonsuz bir oyundur. Yaşam her iki tür oyunla da doludur. (Oyun derken, çocuksu ve önemsiz bir şeyden bahsetmiyoruz. Bu bağlam içinde, bu dünyada nasıl davrandığımız ve eylemlerimize verdiğimiz önem anlamındadır.) Herkes her an, hem sonlu hem de sonsuz oyunlar oynar. Bir tür diğerinden daha iyi değildir. Beyzbol çok iyi bir oyundur ama kuralları, kazananları ve kaybedenleri olmadan işlemez. Aşk sonsuz bir oyundur; iyi oynandığı zaman sonsuza kadar sürer ve herkes de sürdürmek için oynar.

Peki bunların yaşam tasarımı ile ilgisi ne? Sadece şu: Her zaman, daha çok kendiniz olmak ve ne kadar harika olduğunuzu dünyaya nasıl ifade edeceğinizi tasarlamak şeklindeki sonsuz oyunu oynadığınızı hatırlarsanız başarısız olamazsınız. Sonsuz oyun düşünme biçiminde, sadece başarısızlıkları azaltma konusunda uzman olmaz, gerçek anlamda başarısızlığa karşı bağışıklık kazanırsınız. Tabii ki acılar, kayıplar ve bir sürü sorun yaşayacaksınız ama onlar sizi daha az siz yapmaz ve bu sorunları hiçbir zaman toparlanamayacağınız varoluşsal bir "başarısızlık" olarak yaşamazsınız.

Olmak ve Yapmak

Binlerce yıldır, insanlık kendine *olan* insan (Doğu kültüründe daha hâkim) ya da *yapan* insan (Batı kültüründe daha hâkim) olarak odaklanmasını dengelemekle uğraştı. Olan mı, yapan mı? Gerçekten içimdeki ben mi yoksa koşuşturan ve başarılı olan dışımdaki ben mi? Hangisi? Yaşam tasarımı bunun yanlış bir ikilem olduğunu dü-

şünüyor. Yaşam hiçbir zaman "çözemeyeceğimiz" muzır bir problem olduğuna göre, sadece yolumuzu ileriye doğru inşa ederek yaşama konusunda daha iyi olmaya odaklanmalıyız. Bu şeklin süreci hayal etmenin daha iyi bir yolu olduğunu düşünüyoruz.

Yaşamınızı tasarlarken, kim olduğunuzla başlarsınız, (1., 2., 3. Bölümler). Sonra birçok fikriniz olur (yüzyılın fikri için oturup sürekli beklemektense) ve bu fikirleri uygulayarak denemeye başlarsınız (4., 5., 6. Bölümler) ve sonra yapabileceğiniz en iyi seçimi yaparsınız (8. Bölüm). Sizi birkaç yıllığına belli bir yola sokan seçimleri yapmak da dahil olmak üzere bütün bunları yaparken, kişiliğinizin ve kimliğinizin bu deneyimlerden beslenen çeşitli yanları gelişir ve daha çok kendiniz olursunuz. Bu yolla, doğal olarak var olmaktan, yapmaya ve olmaya evrilen çok üretken bir büyüme döngüsüne enerji verirsiniz. Size daha çok benzeyen versiyonunuz (yeni oluşumunuz) *yapmanın* bir sonraki adımını atarken bütün bunlar tekrar eder ve bu böyle sürer gider.

Hayatın hem olağanüstü muzaffer hem de acı verici biçimde zor ve hayal kırıklığına uğratan bütün bölümleri, doğru düşünme biçimine sahipsek büyüme döngüsünü sürdürür. Durumları bu şekilde görme ve deneyimleme yoluyla, dünyadaki yaşamınızı keşfetme ve kendini ona verme biçimindeki sonsuz oyunda her zaman başarılı olursunuz.

Ve bu düşünce biçimi, bize ait başarısızlık bağışıklığı aşısının gerçekten büyük bir dozudur.

İşlevsiz İnanç: *Yaşam, kazananları ve kaybedenleri olan sonlu bir oyundur.*
Farklı Açıdan Bakış: *Yaşam, kazanan ve kaybedenin olmadığı sonsuz bir oyundur.*

Bunun kulağa iyi geldiğini düşünebilirsiniz ama gerçek dünyada işler bu kadar basit değildir. İnanıyoruz ki (başkalarında görüyor ve kendimiz de yaşıyoruz) başarısızlıkları dönüştürüp daha mutlu ve tatmin edici bir yaşam sürdürecek şekilde farklı bir bakış açısıyla yeniden tanımlamak gerçekten mümkündür. Burada pozitif düşüncemizi yeniden ortaya sürmüyoruz; bu, yaşam tasarımı için zorunlu bir tasarım aracıdır.

Başarısızlık sadece başarının hammaddesidir. Hepimiz çuvallarız; hepimizin zaafları vardır, hepimiz büyüme sancıları çekeriz. Hepimizin perspektifimizi değiştirip, başarısızlığın o âna kadar olan en iyi şeye nasıl dönüştüğünü gördüğümüz, belirli bir başarısızlığı farklı bakış açısıyla yeniden tanımladığımız en az bir tane öyküsü vardır.

Hepimizin günahlarımızdan arınma hikâyeleri vardır. Sizi hiç şaşırtmayan, zorlamayan ya da sınamayan, mükemmel olarak planlanmış bir yaşam son derece sıkıcı ve iyi tasarlanmamış bir yaşamdır.

Hataları, zayıflıkları, büyük çuvallamaları, olup biterken hiçbir şekilde kontrol edemediğiniz her şeyi kucaklayın. Onlar, hayatı yaşamaya ve tasarlamaya değer kılan şeylerdir.

Reed'e bir sorun isterseniz.

Kazanmak ve Kaybetmek ve Kazanmak

Reed her zaman sınıf başkanı olmak istemişti. Bu yüzden eline geçen ilk fırsatta, beşinci sınıfta adaylığını koydu. Kaybetti. Altıncı sınıfta yine aday oldu ve yine kaybetti. Her sene, bazen senede iki kez olmak üzere aday oldu ve her seferinde kaybetti. Lise ikinci sınıfa geldiğinde üst üste 13 kez çeşitli sınıf yöneticiliklerinden birine aday oldu ve hepsini kaybetti. Lise son sınıfta bir kez daha sınıf başkanlığına aday olmaya karar verdi.

Yıllar içinde Reed'in annesi ve babası çocuklarının başarısızlıklarının üst üste yığıldığını üzülerek gördü. Dördüncü ya da beşinci kez kaybettikten sonra, Reed her "tekrar aday olacağım," dediğinde irkildiler. Onun cesaretini kırmayacak kadar akıllıydılar ama içlerinden onun vazgeçmesini ve artık yaralanmamasını dilediler. Bütün bu başarısızlıkları yaşamasını görmeye dayanamıyorlardı. Ancak Reed umursamıyordu. Tabii ki kaybetmekten nefret ediyordu ama fikrini değiştirmiyordu. Biliyordu ki aday olmaya devam ederse, neyi yanlış yaptığını anlayacak ve sonunda kazanacaktı ya da en azından biraz daha öğrenecekti. Onun kafasında, başarısızlık sadece sürecin bir parçasıydı. Her yeni başarısızlıkla birlikte, kaybetmek daha az acı veriyordu ki bu da yeni yaklaşımların işe yarayıp yaramayacağını görmek için yeni riskler alması konusunda onu cesaretlendiriyordu. Spor ya da tiyatro gibi yeni alanlarda şansını deneme cesareti veriyordu. Bunların çoğu olmadı ama bazıları oldu. Bu başarılarına çok sevindi ama kazanmadığında da kendini kötü hissetmedi. Tekrar tekrar kaybediyor olmak, enerjisini en iyi seçim kampanyalarını yapmaya odaklaması konusunda onu özgür kılmıştı. Her kayıp bir dersti, dolayısıyla aday olduğunda kaybetmekten hiç korkmadı. En sonunda kazanıp son sınıfın başkanı olduğunda, çok mutlu olmuştu ama mesele en sonunda kazanmış olması değil, aday olmayı nasıl sürdürdüğüydü.

Bu, sandığından daha da önemli bir ders oldu onun için.

Yirmi iki yaşındayken, dışarıdan bakan herkes Reed'in en sonunda hayatta başarılı olduğunu düşünürdü. İzciydi. Sınıf başkanıydı. Futbolcuydu. En iyi üniversitelerden birinde okuyordu. Kürek şampiyonuydu. Üniversiteden ekonomi diploması alarak mezun olduğunda, yaşamı âdeta başarıdan başarıya giden düz bir çizgiye oturmuştu. Büyük bir firmada iş buldu ve ilk yıllarda kariyeri çok iyi gidiyordu.

İşi nedeniyle sık sık seyahat ediyordu ve Orta Batı'ya yaptığı iş seyahatlerinden birinde, boynunun alt tarafında garip bir yumru hissetti. Ne olduğunu anlamak için, yemek molasında kliniğe gitti. Üç gün sonra dönüş için uçağa binmeden önce, doktor en büyük korkusunu doğruladı. Lenflerinde Hodgkin türü kanser vardı. Eve vardığında, hemen kemoterapiye başladı.

Yirmi beş yaşında kanser olmak Reed'in yaşam tasarımı içinde değildi. Ama şimdi hayatının bir parçasıydı.

Yaşam boyu başarısızlıkla uğraşma deneyimi, meyvelerini vermişti. Reed çok hızlı bir şekilde durumunun gerçekliğini kabul edip, tüm enerjisini iyileşmeye yöneltebildi. "Niye ben?" gibi sorulara takılıp kalmadı. Ve sağlıklı olma konusunda kendisini başarısız hissetmedi. Yeni bir kampanya hazırlığına (bu kez kanseri yenme kampanyası) başlayıp onu hayata geçirmekle meşguldü. Bir sonraki yıl, planladığı gibi ekonomik danışmanlık kariyerini geliştirmiyordu; ameliyat, radyoterapi ve kemoterapiyle uğraşıyordu. Bu genç yaşında, yaşamın ne kadar kırılgan olduğunu da öğreniyordu.

Kanser tedavisi bitip hastalığı gerilediğinde, Reed ne yapması gerektiğini bilmiyordu. Aslında bir fikri vardı, delice bir fikir. Prototipini hazırlamaya henüz başlamadığı Odyssey Planı'nda küçük bir madde vardı: Her şeyi bir yıllığına bırakıp sadece kayak yapmak. Kafası karışıktı. Başarı basamaklarını hızla çıkan tipik

bir Amerikalı, her şeyi bir yıl boyunca bir kenara bırakıp sadece kayak yapmaz.

Ne var ki Reed artık bildiğimiz ortalama izci çocuk değildi. Kanserle savaşmıştı ve akıllıca olanın geri dönüp kariyerini geliştirmek olduğunu bilmesine ve işine bir yıl daha ara vermenin özgeçmişini ve dolayısıyla yaşamını mahvedebilecek olmasından endişe duymasına rağmen, Reed hayatını *yaşamak* istiyordu, sadece *planlamak* değil.

Kararını vermeden önce bazı iş insanları ile prototip sohbetler yaptı çünkü insan kaynaklarında çalışanların ileride bu kararını nasıl değerlendirebileceklerini öğrenmek istiyordu. Sonunda bu riski göze alabileceğine ve kanser sonrasındaki kayak macerasını sorumsuzluğun değil cesaretin göstergesi olarak görecek insanlarla birlikte çalışmak istediğine karar verdi. Başkalarının konuya nasıl baktığına gelince, bu onların sorunuydu. Mesele öncelikle Reed'in "kanseri yenmeyi başarması" değil, bu süreçte başarısızlık bağışıklığının zevkini çıkarabilmesiydi. Bu da enerjisini üretken bir biçimde yönlendirmesini ve ileride kullanabileceği şeyleri öğrenmesini sağladı. Sorununu avantaja döndürerek, güçlükler karşısında olabilecek en iyi yaşamı tasarlayabildi. Bu niye kötü şeyler oluyor diye moralsiz bir kafa karışıklığı yaşamaktan bin kez daha iyiydi.

Beşinci sınıfta öğrenmeye başladığı başarısızlık bağışıklığı işine çok yaramıştı. Birkaç yıl sonra, Reed hayallerinin işine girmeye karar verdi: Özellikle bir NFL (Ulusal Futbol Ligi) takımında profesyonel spor hakları. Bu alanda ailesinin herhangi bir bağlantısı olmasa da daha üniversitedeyken yükselmekte olan bir NFL yöneticisi ile tanışmış ve prototip sohbetlerle spor dünyasında yavaş yavaş ilişki ağı kurmaya başlamıştı. Sektörde iş aramak için bazı ön adımlar attı. Olabilecek en kötü şey reddedilmekti ama reddedilmek onun için artık korkutucu olmadığı için, niye en azından denemesindi?

NFL'de iş arama denemeleri başarısızlıkla sonuçlanınca, hemen peşini bıraktı ve bütün gücünü bir sonraki alternatif planına yönlendirdi.

Bir yıl sonra, NFL takımı için oyuncu sözleşmesi görüşmeleri yapmak için bir işe başvurma şansı yakaladı. Sektörde deneyimi olan bir düzine başka aday arasından son iki aday arasına girmeyi başardı ve kaybetti, işi alamadı. Bu durum gerçekten canını yaktı ama yine çabucak gücünü alternatif bir plana doğru yönlendirdi ve büyük bir şirkette finansman yönetimi işine girdi.

Ancak profesyonel takım rüyasından vazgeçmedi. Reddedilmiş olmasına rağmen, bu kariyer için prototip hazırlamaya devam etti. NFL yöneticileriyle ilişkisini sürdürdü ve yüzlerce saat yenilikçi spor analizi modelleri yaptı ve ara sıra onlara da gösterdi. Bu, bir işi alamamış insanların alışıldık davranışı değildi. Ve evet, en sonunda aynı NFL takımı onu ilk başvurduğundan daha iyi bir pozisyon için işe aldı.

Orada yaklaşık üç yıl çalışmıştı ki profesyonel sporun istediği iş olmadığına karar verdi ve yine "başarısız oldu". Böylece, bu da olmazsa bir sonrakinin, o da olmazsa sonrakinin olacağını bilmenin güveni içinde sağlık hizmeti alanında yeni kurulmuş bir şirkette işe başladı.

Reed şu anda başarısızlığa karşı tam bir bağışıklık geliştirmiş durumda. Kişisel acı ya da başarısızlığın verdiği kayıp duygusuna karşı bağışıklığı yok ama başarısızlığın onu yanlış bilgilendirmesine karşı bağışıklığı var: Kendisinin bir başarısızlık olduğuna ya da başarısızlığın onu tanımladığına veya başarısızlıklarının başarısızlık olduğuna kesinlikle inanmıyor. Başarısızlıkları onu başarılarıyla aynı şekilde eğitiyor. Başarıyı daha çok seviyor ama karşısına çıkanı kabul ediyor ve başarısızlıklarıyla ilerlemeye devam ediyor.

Bugün Reed ile karşılaşsanız görünüşte her açıdan çok başarılı ve tatmin olmuş biri olduğunu düşünürsünüz. Mutlu bir evliliği, güzel bir kız bebeği ve karşı konulmaz tatlılıkta üç yaşında bir oğlu var. Uzun boylu, yakışıklı ve sağlıklı. Karısıyla birlikte ilk evlerini aldılar, büyük ve yeni bir şirkette genetik test ve sağlık hizmetleri alanında çalışıyor. Yakınlarda elde etmiş olduğu bu başarının keyfini sürüyor ama konuyu bu kriterlerle değerlendirmiyor. Kendisini daha çok minnettar hissediyor ve hayatın ne kadar iyi gittiğine dair düşüncelerinin mevcut başarı düzeyinden ziyade düşünce biçimiyle alakalı olduğunu biliyor.

Reed'in hayatta kazanmasının gerçek nedeni işte bu.

Başarısızlığı Farklı Bir Bakış Açısıyla Yeniden Tanımlama Egzersizi

Başarısızlığa karşı bağışıklık kazanma gibi yüce bir hedefi tanımlamak bizim için kolay ama ona ulaşmak bambaşka bir mesele. İşte size buna ulaşmanıza yardım edecek bir egzersiz: Başarısızlığı farklı bir bakış açısıyla yeniden tanımlama. Kaybetmek, başarının hammaddesidir ve başarısızlığın yeniden tanımlanması, bu hammaddeyi gerçek büyümeye dönüştürme sürecidir. Üç adımlık basit bir egzersizdir:

1. Başarısızlıklarınızın kaydını tutun.
2. Başarısızlıklarınızı sınıflandırın.
3. Büyüme içgörülerinizi tespit edin.

Başarısızlıklarınızın Kaydını Tutun

İşi berbat ettiğinizde, bir yere yazın sadece. Bunu yapmak için geçtiğiniz haftaya, aya, yıla bakabilirsiniz ya da Tüm Zamanların En Büyük Başarısızlıkları Listesi yapabilirsiniz. Herhangi bir zaman dilimi olabilir. Eğer başarısızlıklarınızı büyümeye dönüştürme alışkanlığını edinmek istiyorsanız bunu yeni bir düşünme biçimi kurana kadar ayda bir ya da iki kez yapmanızı öneririz. Başarısızlığı yeniden tanımlama, başarısızlığa karşı bağışıklık kazanmanızı sağlayan sağlıklı bir alışkanlıktır.

Başarısızlıklarınızı Sınıflandırın

Büyüme potansiyelinin nerede olduğunu daha kolay görmek için, başarısızlıkları üç türe ayırmak faydalı bir yöntemdir.

Çuvallamalar normalde doğru yaptığınız şeyler konusunda basit hatalar yapmaktır. Daha iyisini yapamadığınızdan değil. Normalde bunları doğru yaparsınız. Dolayısıyla bundan alınacak bir ders yoktur, çuvallamışınızdır o kadar. Buna verilecek en iyi karşılık, çuvalladığınızı kabul edip, gerekiyorsa özür dilemek ve devam etmektir.

Zayıflıklar, kalıcı bazı yetersizlikleriniz nedeniyle olan başarısızlıklardır. Bunlar tekrar tekrar yaptığınız hatalardır. Bu hataların kaynağını iyi biliyorsunuzdur. Eski dostlarınızdır. Büyük olasılıkla düzeltmek için önceden çalışmışsınızdır ve yapabileceğiniz kadar da gelişme kaydetmişsinizdir. Bu zayıflıklara yakalanmamaya çalışırsınız ama yine olurlar. Zamanından önce pes etmenizi ve ortalama bir performansı kabullenmenizi önermiyoruz ama çizginizi değiştirmeye çalışmanın bir avantajı olmayacağını söylüyoruz. Sizin kararınız tabii ki ama başarısızlıklar da sizin bir parçanızdır ve sizin için en iyi strateji, gelişme yerine onları harekete geçiren durumlardan kaçınmaktır.

Büyüme fırsatları, gerçekleşmek zorunda olmayan ya da en azından bir sonraki sefer gerçekleşmek zorunda olmayan başarısızlıklardır. Bunların nedeni tespit edilebilir ve düzeltmek mümkündür. Diğer başarısızlık türlerine çok zaman harcayıp az sonuç almaktansa, dikkatimizi buraya yönlendirmek isteriz.

Büyüme İçgörülerinizi Tespit Edin

Büyüme fırsatı başarısızlıklarının herhangi biri, gerçek bir gelişme için davetiye çıkarıyor mu? Burada ders alınacak ne var? Yanlış giden neydi (kritik başarısızlık faktörü)? Bir sonraki sefer, ne farklı yapılabilir (kritik başarı faktörü)? Bir sonraki sefer işleri değiştirebilecek şeyi yakalayabilecek bir içgörü arayın. Bir yere not edin ve işe koyulun. İşte bu kadar. Basit bir yeniden tanımlama.

İşte Dave'in neredeyse sonsuz başarısızlıklar listesinden bir örnek:

Başarısızlık	Çuvallama	Zayıflık	Büyüme Fırsatı	İçgörü
LİSA'NIN D. GÜNÜ KUTLAMASI 1 HAFTA GECİKTİ	X			
SON DAKİKA BÜTÇESİ		X		
TELEFON ŞAŞKINLIĞI			X	GÖRÜŞMEYE HABER VE GÜNDEMLE BAŞLA
ÇADIR HIRSIZLARI	X!			

Dave gerçekten kızı Lisa'nın doğum gününü kaçırdı. Tam bir hafta. Bu tür şeyleri hatırlama konusunda hiç iyi değil (zayıflık), bu yüzden hatırlamak için bir takvim kullanıyor. Ama bir yıl, takvim-

de yanlış haftaya yazdı. Kızı için özenle bir doğum günü yemeği planladı, doğum gününden tam yedi gün sonra.

Bütün hafta boyunca yolda olduğu için karanlıkta kalmayı becerdi. Tümüyle çuvallamıştı. Acayip bir hataydı. Bir daha olmayacaktı. Bir başka korkunç çuvallama da soyulmaktı. Ev böcek için ilaçlanırken, Dave ve karısı üç günlüğüne evden ayrılmak zorunda kaldılar. Bu süre içinde çadır içine alınmış eve hırsızlar girdi ve değerli ne varsa aldı. Korkunçtu. Neyi yanlış yapmıştı? Üç gün boyunca evi gözlemek için bir koruma görevlisi tutmamıştı. Ama bunu kim yapar ki? Polis, çok garip bir durum olduğunu söyledi, (çoğu hırsız televizyonunuzu çalmak için zehirli gaz solumayı göze almaz) ve Dave'in bütün arkadaşları, bekçi tutmanın lafını bile etmeden evlerini ilaçlatmıştı. Başarısızlık engellenebilirdi ama bu o kadar istisnai bir durumdu ki bunu da sadece bir çuvallama olarak kabul etti. Büyük, acı verici ve pahalı ama yine de bir çuvallama.

Daha sonra, bütçeyi ertesi güne zamanında yetiştirebilmek için gece yarısına kadar çalıştı (yine). Dave sürekli ertelemesiyle ünlüydü. Bu ısrarcı başarısızlığı çözmek için elinde birçok ipucu vardı ve bunlar yüzde yedi oranında işe yarar. Çoğunlukla idare etmeyi, diğer zamanlarda da bununla yaşamayı öğrendi. Neredeyse hiçbir teslim tarihini kaçırmaz ama sık sık geç saatlere kadar çalışırdı. Ne önemi var ki! Belli ki bu konuda öğrenecek fazla bir şey yok. Daha önce denemiş ve hâlâ deniyor. Bu bir zayıflık.

Yakın bir geçmişte, Dave bir müşteriyle telefonda konuşurken büyük bir şaşkınlık yaşadı. Birlikte çalıştıkları bir proje üzerine bir pazarlama sorusu sormuştu ki müşteri sinirlenerek bağırmaya başladı. Dave'in ağzı açık kaldı. Projenin kilit noktasındaki mühendisin istifa ettiğini ve her şeyin darmadağın olduğunu duymamıştı. Aslında arama sebebi bu olmasına rağmen, uzun uzadıya sorduğu pazarlama sorusunun anlamı kalmamıştı ve müşteri de zamanını

harcadığı için sinirlenmişti. Bu Dave'in yapacağı türden bir hata değildi. Aslında müşteri yönetiminde çok iyiydi ve haftada onlarca saat telefonda konuşurdu. Peki şimdi ne olmuştu? Düşününce, hatasının telefonda işlerin nasıl olduğunu sormadan, doğrudan planladığı konuşma konusuna geçmiş olması olduğunu anladı. Dave'in neredeyse tüm konuşmaları planlı bir gündem üzerine ve dar bir zaman diliminde gerçekleşir. Doğrudan konuya girdiğinde genellikle çok başarılı olur ama şimdi, insanlarla yüz yüze geldiğinde hiç böyle yapmadığını fark etti.

Yüz yüze görüşmede, karşısındakinin nasıl olduğunu, son görüşmelerinden bu yana yeni bir haber olup olmadığını sorarak başlar ve iş konusuna geçmeden önce gündemi muhakkak kontrol eder. Bu kontrol sırasında genellikle önemli haberler keşfeder ama zamandan kazanmak adına telefon konuşmaları için bunu yapmayı bir müddet önce bıraktı. Bunu atlamak açıkça bir riskti ama şu âna kadar yakalanmamıştı. Buradaki içgörü açıktı: Telefon konuşmalarında bile hızlıca haberleri ve gündemi kontrol etmek. Sadece birkaç saniye alır ama büyük bir fark yaratabilir.

Dave'e bu dört başarısızlığı incelemek için gereken zaman, sizin okuyarak harcadığınız zamandan daha azdı. Bu egzersiz zor değildir ama çok iyi sonuç verebilir. Eğer Dave o kötü telefon konuşmasını kapatırken, "Amaaan, bu kadının da zoru ne?" demiş olsaydı hiçbir şey öğrenmemiş ve aynı şeyi tekrarlama riskini taşıyor olacaktı. Aynı şekilde, o korkunç soyguna ya da kızının doğum gününü unutmasına neyin yol açtığını düşünmeseydi bu konularda kendini gereksizce hırpalıyor olacak ve verimli bir sonuç elde edemeyecekti.

Küçük bir başarısızlığın farklı bir bakış açısıyla yeniden tanımlanması, başarısızlığa karşı bağışıklık kazanmada çok işe yarar. Bir deneyin.

Gerçeklerle Savaşmayın

Hayalinizdeki gibi bir işiniz ve hayatınız olsa bile yine de bir sürü aksilik olabilir. Tasarımcılar bazı şeylerin nasıl planlandığı gibi gitmediğini çok iyi bilir. Kim olduğunuzu anladığınızda, yaşamınızı tasarlayın ve gidip yaşayın, başarısız olmazsınız. Ayağınızın takılmayacağı ya da belli bir prototipin tam istediğiniz gibi işe yarayacağı anlamına gelmez bu. Ama başarısızlık bağışıklığı, işe yaramayan bir prototip, yine de size yeni başlangıç noktanızdaki, *buradaki* dünyanın durumuyla ilgili değerli bilgiler verir. Engeller oluştuğunda, gelişme raydan çıktığında, bir prototip beklenmedik şekilde değiştiğinde, yaşam tasarımı her türlü değişikliği, engeli veya sürprizi kişisel ve profesyonel olarak dönüştüğünüz kişiye katkıda bulunabilecek bir şeye dönüştürmenize imkân tanır.

Yaşam tasarımcıları gerçekle savaşmaz. Ne olursa olsun, yollarını ileriye doğru tasarlayacak şekilde güçlenirler. Yaşam tasarımında, yanlış seçim yoktur, pişmanlık yoktur. Sadece bazıları başarılı, bazıları başarısız olan prototipler vardır. Aldığımız derslerin önemli bir kısmı başarısız olan prototiplerden gelir çünkü daha sonraki sefer neyi farklı yapacağımızı anlarız. Yaşam, kazanıp kaybetmekle ilgili değildir. Ders almak ve sonsuz oyunu oynamakla ilgilidir; yaşamlarımıza tasarımcı olarak baktığımızda bir sonraki adımda neler olacağını hep merak ederiz.

Geriye sadece arada sırada duyduğumuz şu soru kalır: Başarısız olmayacağınızı bilseydiniz ne yapardınız.

Alıştırmalar

Başarısızlığı Yeniden Tanımlamak

1. Aşağıdaki tabloyu kullanarak (ya da www.designingyour.life adresinden indirerek) geçen haftanızı (ya da ayınızı ya da yılınızı) gözden geçirip başarısızlıklarınızı kaydedin.
2. Bunları çuvallamalar, zayıflıklar ya da büyüme fırsatları olarak sınıflandırın.
3. Büyüme içgörülerinizi tespit edin.
4. Başarısızlıkları büyümeye dönüştürmeyi alışkanlık hâline getirmek için bunu ayda bir ya da iki kez yapın.

Başarısızlık	Çuvallama	Zayıflık	Büyüme Fırsatı	İçgörü

11
Ekip Kurmak

Bütün büyük tasarımların büyük olmalarının sebebi, o projeyi, ürünü ya da yapıyı hayata geçiren bir tasarım ekibi olmasıdır. Tasarımcılar radikal işbirliğine inanırlar, çünkü gerçek deha işbirlikçi bir süreçtir. Bizler hayatlarımızı işbirlikleri ve bağlantılarla tasarlarız çünkü *biz, ben*'den her zaman daha güçlüdür. Bu kadar basit!

İşlevsiz İnanç: *Bu benim hayatım. Onu kendi başıma tasarlamam gerek.*
Farklı Açıdan Bakış: *Yaşamınızı başkalarıyla işbirliği içinde yaşar ve tasarlarsınız.*

Yaşamınızı tasarlarken ortak bir yaratım sürecine girersiniz. Tasarım düşüncesini kullandığınızda, düşünme biçimi "kariyer geliştirme", "stratejik planlama" ve hatta "yaşam koçluğu" düşünce tarzlarından tamamen farklıdır. En temel farklardan biri topluluğun rolüdür. Parlak geleceğinizin tek mimarı sizseniz o zaman her şeyi düşünüp, kahramanca hayata geçiren de siz olursunuz, her şey size bağlıdır. Yaşam tasarımının merkezinde sizin yaşamınız vardır ama her şey sadece sizinle ilgili değildir, bizimle de ilgilidir. "Bunu tek başımıza yapamayız," derken, "aslında bunu yalnız başımıza

yapmak isterdik ama yeterli olmadığımız için birilerinden yardım almamız gerekir," demiyoruz. Yaşam tasarımının doğası gereği müşterek bir çaba olduğunu kastediyoruz. İleriye giden yolunuzu inşa etmek (çözmek için değil) için adım adım yolunuzu bulurken, sürecin başkalarının katılımına ve katkısına dayalı olması gerekir. Tasarladığınız fikirler ve fırsatlar sizin adınıza başkaları tarafından size sunulmuş ya da ayağınıza getirilmiş fikir ve fırsatlardan ibaret değildir, yaşamınızda ilişki kurduğunuz tüm oyuncular topluluğuyla işbirliği içinde *sizinle birlikte yaratılmış* şeylerdir. Yol boyunca karşılaştığınız, ilişki kurduğunuz, prototip hazırladığınız ya da konuştuğunuz insanlar, bu şekilde düşünseler de düşünmeseler de sizin tasarım topluluğunuza dahildir. Özellikle önemli birkaç kişi, temel işbirlikçileriniz olacak ve yaşam tasarımınızda önemli ve daimi bir rol oynayacak ama tek tek herkes önemlidir.

Herkes.

Ortaklaşa yaratmak tasarım bakış açısının ayrılmaz bir parçasıdır ve tasarım düşüncesinin işe yaramasının temel sebebidir. Yaşam tasarımı sizin içinizde değil; başkalarıyla birlikte keşfedeceğiniz, ortaklaşa yaratacağınız hayatın içindedir. Sonunda yaşayacağınız fikirler, olasılıklar, roller ya da biçimler, şu anda siz bu satırları okurken evrende bir yerlerde durmuyor. İcat edilmeyi bekliyorlar ve icat edilmelerini sağlayacak hammadde ise dünyada ve daha da önemlisi bazılarıyla henüz karşılaşmadığınız insanların kalplerinde, zihinlerinde ve eylemlerinde sizi bekliyor. Bunu yapabilmek için başvurulan çok sayıda geleneksel yaklaşımın başarısızlığa uğramasının sebebi, bütün cevapları sizin (ve sadece sizin) bildiğiniz, o hedefe ulaşmak için gereken bütün kaynaklara ve peşinden gidilecek gerçek tutkuya sizin sahip olduğunuz şeklindeki yanlış algıdır. Burada ne tür bir düşünceden söz ettiğimizi biliyorsunuz: Önünüze birtakım *iyi* hedefler koymanız ve gidip onlara ulaşmanız

gerektiğini söyleyen düşünce. Maç arasında soyunma odasında yapılan konuşmalara benziyor. "Şimdi sahaya çıkın! *Başarabilirsiniz!*"

Biz bunun deli saçması olduğunu söylüyoruz.

Giriş bölümünde söz ettiğimiz Ellen, Janine ve Donald'ı düşünün. Onların hedefleri vardı. Janine ve Donald hedeflerinin birçoğuna ulaşmıştı ve bir hayli de başarılıydılar. Ne var ki ikisi de kendi yolunda kaybolmuştu; yaptıkları seçimlerle niye mutlu olmadıklarını, bundan sonra nereye yönelmeleri gerektiğini merak ediyor ve yaşamlarını anlamlı kılmak için nasıl bir yaşam seçmeleri gerektiğini bilmiyorlardı. Üçü de bu soruların cevaplarını tek başlarına bulması gerektiğine inanıyordu. Onlar yaşamlarını tasarlamıyor ve bir ekip kullanmıyorlardı.

Kendinizi bir aynanın karşısında durmuş hayatınızı çözmeye ya da anlamaya çalışırken, doğru yanıtlar konusunda net olana kadar harekete geçmeyi beklerken bulursanız çok beklersiniz.

Gözlerinizi aynadan kaldırıp, çevrenizdeki insanlara bakın. Eğer bu kitapta önerilen çalışmaları ve alıştırmaları yaptıysanız çoğuna henüz yeni rastladığınız birçok kişiyle ilişki kurmuşsunuz demektir. Onlara mevcut durumunuzdan, değerlerinizden, Çalışma Görüşünüz ve Yaşam Görüşünüzden dürüstçe söz etmişsinizdir. İyi Zamanlar Günlüğünüzde enerji üretici eylemlerinizin bir parçası olan grup ve bireyleri teşhis etmişsinizdir. Alternatif yaşam planları üzerine fikir üretmek ya da geribildirim almak için muhtemelen birilerinden yardım almışsınızdır. İnsanlar prototiplerinizin her birinde işbirlikçiler, katılımcılar ve bilgi vericiler olarak yer alıyordur. Onların hepsini ekibinizin bir parçası olarak düşünmemiş olabilirsiniz. Onları sadece, siz bir şeyler yaparken ya da denerken orada bulunan insanlar olarak görmüş olabilirsiniz.

Böyle yaptıysanız hata yapmışsınız demektir.

Onlar sizin ekibinizin birer parçasıdır.

Ekibini Belirlemek

Yaşamı tasarlama çabalarınıza şu ya da bu şekilde katılan herkes ekibinizin bir parçası olarak görülmelidir ama oynanması gereken farklı roller vardır ve bunların adını koymak gerekir. Ve tabii ki bazı kişiler birden fazla rolle çıkacaktır karşımıza.

Destekçiler. Destekçiler her renk, yaş, yakınlık derecesi ve bedende olabilir. Destekçiler yaşamınızı önemsediğine güvenebileceğiniz kurtarıcılardır; teşvikleri yolunuza devam etmenize yardımcı olan ve geribildirimleri gerçekten fayda sağlayan yakınlarınızdır bu insanlar. Destekçilerinizin çoğu arkadaşınız olduğunu düşündüğünüz kişilerdir ama bütün arkadaşlarınız destekçiniz olmadığı gibi bazı destekçileriniz de arkadaşınız değildir (sizin yaşam tasarımınız için oradadırlar ama onlarla dışarıda vakit geçirmezsiniz). Kaç destekçiniz olduğu büyük ölçüde sizin kişiliğinizin bir sonucudur; bu grubun sayısı iki ya da üçten elli ya da yüze kadar değişebilir.

Oyuncular. Oyuncular sizin yaşam tasarım projenizin aktif katılımcılarıdır, özellikle de sürmekte olan işle ya da özel ilgi alanlarıyla bağlantılı projelerin ve prototiplerin. Bunlar aslında işleri birlikte yaptığınız kişiler, klasik anlamıyla iş arkadaşlarınızdır.

Yakınlarınız. Yakınlarınız, yakın ve geniş aile üyelerini ve en yakın arkadaşlarınızı içerir. Bu insanlar muhtemelen sizin yaşam tasarımınızdan doğrudan etkilenirler ve yaşam tasarım projenize aktif olarak dahil olsalar da olmasalar da o proje içinde en etkili kişilerdir. Yakınlarınızı yaşam tasarımı çalışmalarına doğrudan dahil etmeseniz bile onları bilgilendirmenizi öneriyoruz. Bu insanlar yaşamınızın önemli birer parçasıdır, dolayısıyla onları dışarıda bırakmayın. Fikir üretme, planlama ve prototip hazırlama sırasında nasıl bir rol oynayacakları biraz alengirli olabilir. Kimisi size fazla yakın olabilir. Kimisinin ise çıkacak sonuca ilişkin o kadar yerleşik bir fikri vardır ki nesnel olamaz. Tabii bazıları da isteyebileceğiniz

en iyi yardımcılardır. Bu insanların ne kadar önemli olduklarını fark edin ve onlara uygun ve etkin bir rol verin. Onları işin sonuna kadar meselenin dışında tutma hatasından kaçının. Muhtemelen sizin de tahmin edebileceğiniz bir sürü sebepten ötürü, bunun sonu genellikle iyi gelmez. Eşinizi, gelecek yılı şehir dışında yaşamanın prototipini hazırladığınız gerçeğiyle şaşırtmanın parlak bir sonucu olmayacağı açıktır.

Ekip. Bunlar yaşam tasarım projenizin ayrıntılarını paylaştığınız ve projenizi zaman içinde düzenli aralıklarla izleyen insanlardır. Ekibiniz için en olası adaylar, beş yıllık üç alternatif Odyssey Planınızı sunup tartışmak üzere geribildirim seansına davet ettiğiniz insanlar arasından çıkacaktır.

Siz yaşamınızı tasarlarken, sizinle birlikte yürüyecek bir grup insana gereksinim duyarsınız. Bunlar sizin en yakın arkadaşlarınız olmak zorunda değildir. Sizin için orada bulunmaları, yardımcı ve dikkatli olmaları, sizinle birlikte kafa yormaları ve sürece saygı duyup özen göstermeleri yeterlidir ama cevap ve öğütlerle dolu olmamalıdırlar.

Ne tür insanlardan söz ettiğimizi anlıyorsunuzdur, şu anda yüzleri gözünüzün önüne geliyordur bile. Sağlıklı bir ekip iki kişiden fazla olmalı ama sizinle birlikte altı kişiyi geçmemelidir; en uygunu üç ila beş kişi olmasıdır. Tek bir kişi mükemmel bir ortak ya da sorumluluğu paylaştığınız bir arkadaşınız olabilir ama iki kişi bir ekip değil, bir çift oluşturur. Bir çift içinde ise her zaman bir konuşmacı ve bir dinleyici vardır. Söylenenlere ilişkin sorumluluğun yüzde yüzü kişilerden birinin omuzlarındadır. Çiftler, sizin aradığınız tarzda bir işbirliği için yeterli fikir çeşitliliği yaratamaz.

Eğer bir grupta üç kişi varsa çok daha etkin bir dinamik söz konusudur ve çok daha geniş çerçeveli bir sohbet oluşabilir. Bu süreç altı kişiye kadar böyle sürebilir ama altıdan sonra değişmeye

başlar. Altı kişiden sonra her bir katılımcı için sınırlı bir konuşma süresi kalır. Kimin bir sonra söz alacağı bir mesele hâline gelir. Herkesin zamanı sınırlı olduğundan ve her bir kişiden daha az şey duyduğumuz için roller ortaya çıkmaya başlar. Ann pratik olacak, Theo ise her zaman işin yaratıcı yönünü savunacaktır. Daha büyük gruplarda, herkes belirli bir kişiliğe sıkışıp kalır ve ortaya çıkan fikirler sığlaşır. Tekrar edelim, en iyi dinamiği ve en yenilikçi girdileri elde edebilmek için üç ila beş kişilik bir ekip kurmaya çalışın. (Hem böylece ekip oturumlarında ekstra büyük boy bir pizza yeterli olacaktır. Bu da işin başka bir artısı).

Ekipteki Roller ve Kurallar

Her şeyden önce, işi basit tutun. Ekibinizin odaklandığı nokta etkin bir yaşam tasarımını desteklemektir, ne daha azı ne daha fazlası. Ekip elemanları sizin terapistiniz, mali danışmanınız ya da spritüel gurunuz değildir. Onlar sizin yaşam tasarımınızın ortak yaratıcılarıdır. Tanımlanması gereken tek rol, ekip yöneticisinin yani ne zaman toplanacağınızı ve toplandığınızda ne yapacağınızı organize eden kişinin rolüdür. Bu genellikle sizsinizdir. Program ve iletişimi sizin yönetmeniz iyidir; bu şekilde ekibin doğru yönde ilerlemesini ve gereğinden az ya da fazla çalışmamasını sağlayabilirsiniz. Ancak ekibin başka bir üyesinden de toplantıyı yönetmesini isteyebileceğiniz gibi bu rolü sırayla başkalarına da devredebilirsiniz. Birisi gözünü saatten, gündemden ve konuşulanlardan ayırmadığı sürece hiç fark etmez.

Bu son bölüm, yani konuşulanlar, en önemli olanıdır. Üstlenilen rol yöneticiliktir, patronluk, hakemlik ya da "liderlik" değil. Bunların hiçbirine ihtiyacınız yok. Tek istediğiniz birinin konuşmaya katılması ve işlerin nasıl gittiğine bakmasıdır; herkesin söylediklerinin duyulduğundan, temel fikir ve önerilerin gürültüde

kaynayıp gitmediğinden ve birden fazla mesele ya da fikir aynı anda ortaya çıktığında (çok sık karşılaşılan bir durumdur) ekibin hangi yoldan ilerleneceğine karar vermesini sağlamalısınız. Kurallara gelince, biz Stanford'daki ekiplerde dört kural uyguluyoruz (ve bunlara bölümler adını veriyoruz).

1. Saygı
2. Mahremiyet
3. Katılımcılık (kendini geride tutmamak)
4. Üretkenlik (kuşkucu ve yargılayıcı olmadan yapıcı olmak)

Tüm Akıl Hocalarını Çağırmak

Akıl hocaları, yaşam tasarım topluluğunuzda ya da ekibinizde çok önemli bir rol oynar. Bu kitabı okuyan herkes iyi bir akıl hocalığı deneyimi yaşamamış olabilir ama bazılarınız yaşamıştır ve biz herkesin böyle birini bulmayı denemesi konusunda ısrarcıyız. Birkaç akıl hocası katılacak olursa yaşam tasarım çabalarınız önemli ölçüde gelişecektir. Akıl hocalığı son yıllarda giderek popülerleşti. İşte size akıl hocalığı konusunda öğrencilerimize ve danışanlarımıza faydalı olduğunu fark ettiğimiz birkaç nokta.

Danışmanlık ve Öğüt. Danışmanlık ve öğüt verme arasında net bir ayrım yaparız. "Danışman" ne düşündüğünü anlamanıza yardım etmeye çalışan kişidir. "Öğüt" ise bir kişinin size ne düşündüğünü söylemesidir. Neyse ki ne zaman danışmanlık yerine öğüt verildiğini gösteren çok kolay bir yol mevcut.

Eğer birisi söze "Şimdi... senin yerinde ben olsaydım... şunu, şunu yapardım," başlıyorsa bilin ki öğüt veriyordur. Eğer biri size

"Ben senin yerinde olsaydım," diyorsa, aslında "sen benim yerimde olsaydın," demek istiyordur. Öğüt verenin, kendisi sizin durumunuzda olsaydı ne yapacağını söylemesi öğüttür. Size öğüt verenle aynı insan olsaydınız bu harika olabilirdi. Eğer o kişinin genetik ikiziyseniz öğüdüne uyabilirsiniz. Eğer öyle değilseniz size tıpatıp benzeyen bir öğüt veren bulmak çok az rastlanan bir durumdur. Öğüt almak iyi olabilir ama öğüde gerçekten uymak konusunda çok dikkatli olmalısınız. Eğer öğüt alacaksanız, öğüdü verenin değerlerini, önceliklerini, bakış açısını ve hangi önemli deneyimlerin öğüde konu olan inanışın gelişimini beslediğini anlamaya çalışın.

Çevresindekilere "Kesinlikle motosiklete binmeyin, yoksa sonunda bir organ bağışçısı olup çıkarsınız," tavsiyesinde bulunan ilk yardım uzmanı bir doktor tanıyoruz. Çalıştığı acil serviste bir sürü motosiklet kazası gören ve gelen kazazedelerin çoğunun beyin hasarı sonucunda yaşamını yitirdiğine tanık olan birisi için, son derece anlaşılır ve makul bir öğüttür bu. Öte yandan, Doğu Yakası'nda yaşayan ve başarılı yağlı boya tabloları için son otuz yıldır motosikletiyle yaptığı otuz ila yüz bin millik geziler sırasında gördüklerinden ilham alan bir sanatçı da tanıyoruz. O da dünyayı görmenin ve yeni insanlarla tanışmanın en iyi yolunun bir motosikletle (mümkünse eski model yassı başlı bir Harley Davidson ile) dolaşarak mümkün olduğuna inanıyor. Bu insanların ikisi de haklı: Motosikletler otomobillerden çok daha tehlikelidir. Motosiklete binmek çevreyi görmenin ve yeni insanlar tanımanın en iyi yoludur. İkisi de doğru. Önemli olan bu öğüdün sizinle ilgisinin ne olduğudur.

İyi öğütler, bir alanda tartışmasız uzmanlığa sahip kişilerden gelir. Vergi beyannamenizi doldurma konusunda ya da sakatlanmış dizinizden ameliyat mı olmanız yoksa fizik tedaviye mi gitmeniz gerektiği konusunda bir uzmanın öğüdünü isteyebilirsiniz.

Ancak yaşamınız konusunda uzman bir öğüt veren yoktur. Bazı insanlar "kötü bir öğüt aldım" derler. Bu muhtemelen doğru değildir, sadece aldıkları öğüt uygun değildir. Çevrenizdeki pek çok kişi size yaşamınızla ilgili öğütler vermeye hazır olacaktır. Bu konuda dikkatli olun.

Danışman ise tümüyle farklıdır. Danışmanlık her zaman yararlıdır. Kendi düşünceleriniz konusunda kafanız her zaman tam anlamıyla net olmayabilir. Kendi bilgeliğinizi ve içgörünüzü hiçbir zaman tamamen kavrayamayabilirsiniz. Size iyi bir şekilde danışmanlık yapacak ve sizi zihni daha berrak, düşünceleri daha net biri duruma getirecek bir danışman büyük bir kazançtır. İyi danışman böyle anlaşılır. Diyebiliriz ki tüm meşru akıl hocalıkları işin merkezine danışmalık yapmayı koyar. Her danışmanlık işe sizi, söylediklerinizi ve yaşamakta olduğunuz şeyleri doğru anlamaya yönelik sorularla başlar. İyi bir danışman doğru cevabı aldığından emin olmak için çoğunlukla aynı soruyu farklı açılardan birkaç kez sorar. Sıklıkla, söylediklerinizi özetlemeye ya da yeniden ifade etmeye çalışır ve "Doğru anlamış mıyım?" diye sorar. Bu yaklaşım, danışmanın kendisine değil, size odaklanmış olduğunu gösterir.

Danışmanlık yapan bir akıl hocasının yaşam deneyiminin değeri, kendi bildiği cevapları ya da gerçekleri ödünç vermesinde değil, kendi gerçekliğinizi yeni bir şekilde görmenize yardım etmesini sağlayan deneyim ve nesnelliğinin enginliğinde yatar. İyi bir akıl hocası, zamanının büyük bir bölümünü dinleyerek, ardından sizin durumunuza dair yeni fikirler ve işinize yarayacak cevaplar bulmanıza imkân tanıyacak şekilde farklı bakış açısıyla olası yeniden tanımlamalar yaparak geçirir.

Tabii bu sadece bizim öğüdümüz.

Muhakeme yeteneği. Dokuzuncu Bölüm'de birden fazla bilme biçimini kullanarak doğru karar alma konusunu ele aldı-

ğımızda muhakeme yeteneğinden söz etmiştik. Seçimler yapma zamanı geldiğinde akıl hocaları muhakeme sürecine ciddi katkılarda bulunabilirler. Önemli kararlar almak çoğunlukla kolay değildir ve içlerinde birbiriyle rekabet hâlinde birçok unsur barındırıp bir şeylerden vazgeçme zorunluluğu içerdikleri için, insanın kafasının içinde müthiş bir gürültüye yol açarlar. Beyninizin bu tür gürültülerle dolu olduğu anlar, size danışmanlık yapacak bir akıl hocasıyla ilişkiye geçmek için en uygun zamandır. Akıl hocası içinizden geçenleri ortaya dönerken sizi dinleyebilir ve onları büyük, küçük ve ilgisiz parçalar hâlinde gruplandırarak hepsinin anlamını kavramanıza yardımcı olabilir. İyi bir akıl hocası bunları özenle ve hatta bir miktar endişeyle yapar. Konuları ayrıştırıp, önceliklere göre sıralamak, çoğunlukla karşınızdaki insana tercih ettiğiniz sonucu işaret etmeye çok yaklaşır. İyi bir akıl hocası size ne yapmanız gerektiğini söyleme dürtüsüne direnecek ya da en azından sizi aşırı etkilemenin riskleri konusunda belirgin bir biçimde ihtiyatlı olacaktır. Size şöyle bir şey söyleyebilir: "Bakın size bu terfiyi kabul edip bir yıl için Beijing'e taşınmanızın doğru karar olduğunu telkin etmiyorum aslında ama ne zaman Çin'den söz etseniz yüzünüzün aydınlandığını ve gülümsediğinizi fark ediyorum. Bunu siz de fark ettiniz mi? Eğer fark ettiyseniz bu konuya bir göz atmanız gerekiyor olabilir. Size Çin'e gidin demiyorum, sadece o konuda dikkat edilmesi gereken bir şey olduğunu düşünüyorum."

Uzun Vadeli Bakış ve Yerel Bakış. Akıl hocaları çok çeşitli biçimlerde ortaya çıkabilirler. Kimi insanlar, yaşamları boyunca onların hayatını önemseyen ve yıllar boyunca yolculuklarında onlara eşlik edecek kadar bağlı bir akıl hocasına sahip olacak kadar şanslıdır. Ancak değerli tek akıl hocası türü bu değildir. Konu bazlı (çocuk bakımı, mali, ruhani vs) akıl hocaları olabileceği gibi, geçici veya dönemsel (hamilelik dönemi, ilk yöneticilik dönemi, yaşlı

ana babalarla ilgilenme ya da Costa Rica'ya taşınma dönemi gibi) akıl hocaları da olabilir. Bu konuda gerçekten bir kural yoktur. Siz, sadece size akıl hocalığı yapabilecek kişileri gözden kaçırmamaya dikkat edin.

Şimdi muhtemelen tüm bu harika akıl hocalarını nasıl bulacağınızı soruyorsunuzdur. (Eğer sormuyorsanız bu bölümü atlayabilirsiniz. Güçlü bir akıl hocası rezervine sahip şanslı insanlardan birisiniz demektir.) Biz iyi akıl hocalarından çok daha fazla sayıda iyi akıl hocalığı yapma kapasitesine sahip insan olduğunu düşünüyoruz. Azımsanmayacak bir yaşam deneyimine sahip ve sizi dinleyip danışmanlık yapmaya (sadece nasihat değil) istekli çok sayıda insan var ama bunların birçoğu kendisini akıl hocası olarak görmez ya da akıl hocalığı konuşması yapacak beceriye sahip değildir. Bu onların akıl hocası olmadıkları anlamına gelmez, sadece usta akıl hocası değillerdir.

İyi bir *akıl hocası* öğrencisi olmak işte burada devreye girer. Yüzde yüz usta akıl hocalarına ihtiyacınız yok. Kuşkusuz usta akıl hocaları harikadır ve eğer bulursanız kaybetmemeye bakın. Ama gerçekte ihtiyacınız olan şey, kendisinden akıl hocalığı desteği alabileceğiniz akıl hocası olma kapasitesine sahip insanlardır. Bunu yapmak şaşırtıcı ölçüde kolaydır. Tek yapmanız gereken ilk adımı atmaktır. Size akıl hocalığı yapabileceğini düşündüğünüz birini fark ettiğiniz zaman, o kişiyle biraz zaman geçirmenin ve sohbeti, yardım almak istediğiniz konulara çekmenin yolunu bulmaya çalışın. Özellikle de ona sezgilerini ve deneyimlerini kullanarak sizin düşüncelerinizi nasıl çözümleyeceğine yönelik çok fazla soru sormayın.

"Hey Harold, senin ve Louis'in çocuklarınızı yetiştirme tarzınızı çok takdir ediyorum. İşin doğrusunu söylemek gerekirse şu babalık meselesi beni hayli korkutuyor. Bir ara sana bir kahve ısmarlayayım da bana hikâyelerini anlat, olur mu?"

Harold tabii ki "Evet," diyecek (ve evet, bu yaklaşım, bizim 6. Bölüm'de prototip sohbeti kurgulama biçimimize çarpıcı derecede benziyor.) Buluştuğunuzda, Harold size aklında kalan kimisi sevimli, kimisi ürkütücü babalık hikâyelerini anlattıktan sonra ona şöyle bir soru sorabilirsiniz: "Benim için bunu yapabilir misin bilmiyorum ama Skippy ile aramızda bir sorun çıkacak gibi duruyor sanki. Hem Lucy'nin hem de benim bu konuda kafamız hayli karışık. Ben sana aklımızdakileri anlatsam, bunların içinden en iyi fikirleri anlamama yardımcı olabilir misin? Skippy'nin senin ve Louis'in çocuklarınızdan oldukça farklı olduğunu biliyorum ama yine de senin deneyimli bir baba kulağın var ve karşı karşıya olduğumuz bu durumda önemlilerle önemsizleri birbirinden ayırmama yardım edebilirsin belki."

Bu Harold'ın alışık olduğu rollerin hepsinden farklı olabilir ama o yine de elinden gelenin en iyisini yapacak ve muhtemelen de başarılı olacaktır. Eğer öğüt vermeye yönelecek olursa, saygılı bir biçimde dinlemeye devam edin ama sonunda talebinizi tekrarlayın. Muhtemelen anlayacaktır. Eğer anlamazsa da bir şey kaybetmezsiniz, gider bir başkasında denersiniz. Böylece, usta bir akıl hocasının ufuktan çıkıp gelmesini beklemeden siz kendi akıl hocası kadronuzu oluşturursunuz.

Ekipten Topluluğa Doğru

Eğer siz de çalıştığımız diğer insanların çoğu gibiyseniz Yaşam Tasarım Ekibiniz ve işbirliği yaptığınız kişilerle geçirdiğiniz zamanı oldukça uyarıcı ve hayat verici bulacaksınız. Bunu yaparken sizin de deneyimlediğinizi umduğumuz bu tür bir destek ile içten ve saygılı bir şekilde dinlenilme insanda alışkanlık yaratır. Bir topluluğun parçası olmakta inanılmaz derecede önemli bir şey vardır.

İnsanların böyle yaşamaları gerekir.

Bir topluluk olmak, sadece kaynakları paylaşmak ve arada bir buluşmaktan öte bir şeydir; birbirinin hayatının devam eden yaratımına katılmak ve yatırım yapmaktır. Bu şekilde bir topluluğun parçası olmak çok harika bir yaşam biçimidir ve bunu sadece büyük planlar yaparken ya da yeni işlere girişirken değil, hayatın içinde sürekli uygulamanızı hararetle tavsiye ederiz.

Hangi kalıcı uygulamaların sizin gelişmeyi sürdürmenize ve iyi tasarlanmış hayatınızdan zevk almanıza yardımcı olacağını saptamak, formülün önemli bir kısmıdır ve topluluk da bunun önemli bir parçasıdır.

Peki, geçici bir Yaşam Tasarım Ekibi'nden değil de devam etmekte olan bir deneyimden söz ettiğimizde, "topluluk" ile tam olarak ne kastediyoruz? Uzun zaman önce, insanlar kendilerini organik olarak bir topluluğun parçası olarak bulurlardı. Bir kilise ya da inanç geleneği içinde yetiştirilirlerdi. Düzenli olarak ve belirli şekillerde aktif olarak bir araya gelen büyük bir ailenin parçasıydılar. Topluluğu beraberinde getiren askerlik gibi bir kariyerin ya da dağcılık gibi bir uğraşının katılımcıları olurlardı. Ancak günümüzde çoğu insanın düzenli olarak bir araya gelip hayata dair bu tür sohbetler edebileceği hazır bir topluluk yok . Bizim kastettiğimiz tarzda bir "topluluk" bulabilmek için, aşağıdaki özelliklerin çoğunu paylaşan bir grup insan bulmanız gerekir:

Benzer amaçlar. Sağlıklı topluluklar, sadece bir araya gelmek için bir araya gelmezler, bir meseleleri vardır. Dave'in içinde yer aldığı topluluk, hayatlarının her alanında inançlarını büyük bir dürüstle yaşayan insanlar olmaları için var. Bill'in topluluğu ise birbirlerini daha iyi baba ve daha hakiki erkek olma yolunda desteklemek amacıyla toplanıyor. En etkin topluluklar, onları belirli bir yönde hareket hâlinde tutan açık misyona sahip olanlardır.

Eğer bir şeye doğru hareket ediyorsanız hareket hâlinde kalmak çok daha kolaydır. Bill'in ve Dave'in toplulukları, sosyal etkinlikler ve eğlenceler gibi farklı alanlara savrulsalar da Kutup Yıldızı onları bir arada olma nedenlerine her zaman geri döndürür.

Düzenli Buluşmak. İster her hafta ister her ay isterse üç ayda bir olsun, bir topluluğun düzenli olarak toplanması gerekir. İstikrarlı ve süregiden bir iletişimin var olacağı ve her bir üyenin her seferinde sözlerine en başından başlamak zorunda kalmadan konuşmasına devam edebileceği bir sıklıkta olması gerekir buluşmaların. Bunun asıl niyet, topluluğa katılımın kendi başına bir etkinlik hâline gelmesidir. Topluluk bir projeyi hayata geçirmek ya da bir kitabı birlikte okuyup bitirmek gibi geçici bir amaç için bir araya gelmez. Üyeleri topluluk tarafından desteklenen bir hayatın daha iyi tasarlanmış bir hayat olduğunu kabul ettikleri için bir araya gelirler ve buna bağlı kalırlar. Eğer bu tip bir topluluğun süregiden uygulamaları olmasaydı, hiçbirimiz bugün yaşadığınız hayatı sürdürüyor olamazdık.

Ortak Zemin. Eğer mümkünse benzer amaçların yanı sıra ortak bir zemin de çok faydalıdır. Bu genellikle bakış açıları ve değerler biçiminde kendini gösterir. Bill'in babasının katıldığı tartışma grubundaki erkekler, olduklarından daha iyi birer baba olabilme umudunu paylaşıyorlar, kendilerini tam anlamıyla dürüst olmaya adamışlar (*saçmalamama* kuralları var) ve çılgınlık egzersizleri (birinin ölü rolünü oynaması ve diğerlerinin sanki onun cenazesindeymiş gibi konuşma yapmaları gibi) de dahil yeni bir şeyler denemeye ve "işi yapmaya" istekliler. Yaşadığınız sürece, ardınızdan yapılacak anma konuşmasının içeriğini gözden geçirme imkânına sahipsiniz; bu yüzden her bir üye, hakkında söylenenleri dinleyerek, var olduğu hâliyle kendisinden memnun olup olmadığına karar verebiliyor. Bu net ortak zemin, grubu bir arada tutu-

yor, iletişimin sürmesini sağlıyor ve grup bir arada yoluna devam ederken öncelikleri belirliyor ve meseleler arasındaki bağlantıları kuruyor. Belirli bir duygudaşlık ("iyi anlaşmak") ve katılma isteği, başlamak için yeterli olsa da bunun insanları uzun vadede bir arada tutmak için yeterli olduğunu nadiren gördük.

Tanımak ve Tanınmak. Kimi grupların bütün meselesi konu ve süreçlerdir, kimi gruplarsa insanlarla ilgilidir. Bizim sözünü ettiğimiz topluluk en azından büyük ölçüde insanlarla ilgilidir. Harika bir kitap kulübünün üyesi olabilirsiniz; insanların bir araya gelip kitap okudukları, toplantılara hazırlıklı geldikleri, yazmak, anlatım dili ya da sivil toplumun durumu üstüne anlamlı tartışmaların sürdüğü, üstüne üstlük bir de şarap tadımı yapılan ve insanların birbirinden hoşlandığı bir grup *harika* olabilir. Ne var ki bu bizim kastettiğimiz anlamda bir topluluk değildir. Bizi yanlış anlamayın, böyle bir kitap kulübü gerçekten harikadır. Belirli bir amacı vardır (bir kitap üstüne bilgi sahibi olarak tartışmak), ortak bir zemine sahiptirler (öyküler okumak bizi daha ilginç, düşünceli ve açık fikirli kılar) ve düzenli buluşurlar (her ayın ilk salısı) ama birbirimizin hayatlarıyla ilgilenmeyiz ve topluluğun işlemesi için aslında birbirimizi tanımamız gerekmez. Bu harika kitap kulübü *bu tür tartışmaların yapılacağı* bir yer değildir. Bir topluluğun illa birbiriyle çok samimi üyelerden meydana gelmesi gerekmez ama herkesin niye orada olduğunu ve bunun yürüyüp yürümediğini kişisel olarak bir miktar açıklaması gerekir.

Bir topluluğu etkin kılan şey, içindeki insanların doğru uzmanlık ve bilgiyle donatılmış olmaları değil, doğru bir niyetle varlık göstermeleridir. Noktaları birleştirip, kendileriyle ve dünyayla dürüst bir tutarlılık içinde yaşamaya çalışan insanlarla birlikte olmak çok yararlıdır. Mümkün olan en iyi hâline ulaşmaya çalışan bir diş hekimiyle birlikte olmak, diş hekimliğiyle hiç ilgilenmemenize rağ-

men, içinde sizinle aynı ilgi alanlarına ve kariyer hedeflerine sahip ama samimi bir şekilde varlık göstermeyen, umut ve çabalarında dürüst olmayan birinin yer aldığı bir toplulukta olmaktan çok daha cesaret verici ve etkilidir. Topluluktaki herkesin karşınızda duygusal olarak çırılçıplak soyunması gerekmez ama bu işte herkesin birlikte olduğunu hissedeceğiniz düzeyde tanındığınız ve sizin de üyelerini tanıdığınız bir grupta olmak istersiniz.

İşte size ne kastettiğimizin anlaşılması için uygulayabileceğiniz bir test. Yıllar içinde katıldığınız çeşitli grupları düşünün. Muhtemelen, üyelerinin hayatlarına ilişkin fikirlerinden söz ettiği gruplar ve insanların gerçekten hayatları hakkında konuştukları gruplar aklınıza gelecektir. Bu yorumcularla katılımcılar arasındaki farktır. Sizin aradığınız katılımcılardan oluşan gruplardır.

Bu kitabın sizin de böyle bir grup bulmanıza ya da kurmanıza yardım etmesini umuyoruz. Ne olursa olsun bir sonraki kitap kulübü toplantınızda bu kitabı okuyun ama sonra sizinle bu yolculuğa çıkmaya gönüllü olanları bulun. Yaşamı tasarlamak bir yolculuktur ve yalnız seyahat etmek aslında o kadar da eğlenceli değildir.

Sizi ekibimizin bir parçası olarak gördüğümüzü ve topluluğumuzun bir parçası olmaya davet ettiğimizi bilmenizi isteriz. Bunu nasıl yapabileceğininizi www.designingyour.life adresinde bulabilirsiniz.

Alıştırmalar

Bir Ekip Kurmak

1. Yaşam Tasarım Ekibinizin parçası olabilecek üç ila beş kişilik bir liste oluşturun. Destekçilerinizi, yakınlarınızı, akıl hocalarınızı ve muhtemel akıl hocalarınızı düşünün. İdeal olanı, bu üç ila beş kişinin de kendi yaşamlarını tasarlamak ile aktif olarak ilgileniyor olmasıdır.
2. Herkeste bu kitabın bir kopyasının olduğundan emin olun (ya da herkes için bir kitap satın alın). Böylece ekibinizdeki herkes yaşam tasarımının nasıl çalıştığını anlamış, ekip rollerini ve kurallarını gözden geçirmiş olur.
3. Bir topluluk olarak iyi tasarlanmış bir yaşamı birlikte kurabilmek için düzenli ve aktif bir şekilde toplanma konusunda anlaşın.

Sonuç
İyi Tasarlanmış Bir Yaşam

İyi tasarlanmış ve dengeli bir yaşam neye benzer? Günü tamamen eşit parçalara bölünmüş bir pasta olarak hayal edin: bir dilimi kariyer, bir dilimi oyun ve eğlence, bir dilimi aile ve arkadaşlar, bir dilimi de sağlık. En sevdiğiniz parça nedir? Hayatımızın hangi parçalarının biraz daha ilgi ve çabaya ihtiyaç duyduğunu, yaşam tasarımı düşüncesinden biraz daha fazla yararlanabileceğini; kaygı ve uzun uzadıya yapmalıydım/yapacaktım/yapabilirdim diye düşünmekten biraz daha az yaralanabileceğini hepimiz biliriz.

Peki, bugünün ne kadarını eğlenceye ayırdınız? Kariyerinizi geliştirmeye? İlişkilerinizi beslemeye? Sağlığınıza özen göstermeye? Bir sonraki adımın prototipini hazırlamaya? Pastanız *gerçekten* neye benziyordu?

Gelin size küçük bir sır verelim. Kusursuz bir pasta yoktur. Herhangi bir günde, kendinizi hayatın önemsediğiniz bütün alanlarına eşit olarak adamanız fiilen mümkün değildir.

Denge zaman içinde kurulur.

Yaşam tasarımı zaman içinde oluşur.

Dünyanın en zengin adamı Bill Gates (2015 verilerine göre) bu noktaya herhangi bir günde iş/sevgi dengesini gözeterek gelmedi. 1985 yılında Microsoft Windows'u kurduğunda ve 1986'da şirketi halka açtığında kimse ondan dünyaya iyilik dağıtan bir hayırse-

ver olarak söz etmiyordu. Dolayısıyla 1998 yılına dönecek olursak, ilişkilerini geliştirmeye ve hükümetin tekel yasalarını ihlal ettiği gerekçesiyle açtığı davalarla uğraşmaya her gün eşit pay ayırmadığını söylemek hatalı olmaz.

Denge bir efsanedir ve birçoğumuz için çok fazla dert ve tasaya neden olur.

Daha önce söylediğimiz gibi, biz gerçeklerle savaşmayız ve gerçeklik içinde yaşamak şu anda bulunduğumuz yere bakmak ve onu kabul etmek demektir. Yaşam tasarımı dediğimiz şey gerçekten de "İşler nasıl gidiyor?" sorusuna cevap verebilmektir.

Yaşamınızı en yakınlarınız sizin arkanızdan anma konuşmaları yaparken, "Genel olarak, oldukça eşit dilimlere bölünmüş bir pastası vardı," diyebilecekleri tarzda tasarlamak mümkün.

Peki, belki siz, arkanızdan yapılan konuşmalarda tam olarak *bunun* söylenmesini istemiyor olabilirsiniz ama ne demek istediğimizi anlıyorsunuz. Cenazemizde birinin kalkıp da hakkımızda "Dave çok iyi yazılı ve sözlü iletişim becerilerine sahipti," demesini istemediğimizi biliyoruz. Ya da "Bill birbiriyle rekabet hâlindeki öncelikleri bir jonglör gibi düşürmeden çevirme ve hızla ilerleme becerisi gösterirdi," demesini. Hayat bir maaş çeki ve iş performansından ibaret değildir. Hepimiz birileri için önemli olduğumuzu bilmek isteriz. Hepimiz yaptığımız işin dünyaya bir şeyler kattığını bilmek isteriz. Hepimiz sevildiğimizi, mümkün olduğunca çok amaç ve anlam uğruna elimizden gelenin en iyisini yaptığımızı ve bunu yaparken de çokça eğlendiğimizi bilmek isteriz.

Ve bunu ancak dönüp geriye baktığımızda anlayabiliriz, çünkü iyi tasarlanmış bir yaşam bir isim değil bir fiildir (teknik olarak bir isim cümlesi olsa da siz ne demek istediğimizi anlıyorsunuz).

İşlevsiz İnanç: *Yaşamımı tasarlamayı bitirdim, işin zor kısmı halloldu. Bundan sonra her şey harika olacak.*
Farklı Açıdan Bakmak: *Yaşamınızı tasarlamayı hiçbir zaman bitirmezsiniz. Hayat, ileriye giden yolunuzu inşa ettiğiniz, eğlenceli ve hiç bitmeyen bir tasarım projesidir.*

Bazılarınız bu kitabı zaten düzgün olan yaşamını daha da geliştirmek için okuyor. Bazılarınız da ya kendi istediği ya da hayatın dayattığı önemli bir geçiş sürecinin bir parçası olarak. Hayata geçirilecek önemli planlarınız, yapmanız gereken seçimler var ve bunları yaptıktan sonra yaşamınız eskisinden hayli farklı olacak. Bu bağlamda yeni tasarımınız devreye girecek, eski tasarım ise geride kalacak ve bu geçiş çok önemlidir. Bunu gerçekten hissedebilirsiniz ama yaşam tasarımı sona ermez.

Yolunuzu bulmak, yaşamak istediğiniz hayatın tasarımında yolunuzu nasıl bulduğunuz kadar onu yaşama biçimidir de. İleriye giden yolunuzu inşa etmeye devam edin. Tasarım sadece problemleri ve projeleri ele alma tekniği değil, bir yaşam biçimidir. Tasarım düşüncesinin Yaşamınızı Tasarlama derslerinde ve danışmanlıklarda bu kadar başarılı olmasının sebebi yöntemin çok insani oluşudur. Stanford'da 1969 yılında tasarım dersleri ilk başladığında, kullanılan tek yaklaşım "insan merkezli tasarımdı" (*human-centered design* - HCD). O zamanlar için bu yöntem, beceri odaklı, sanat odaklı, üretim odaklı ya da mühendislik odaklı klasik tasarım metodolojilerinden önemli bir kopuş anlamına geliyordu. Stanford tasarım metodolojisini geliştirmek için yapılan ilk çalışmalar insaniliği işlerin merkezinde tutarak ve insanlık kısmını doğru anlayarak çok iyi bir iş çıkardılar. Yaşamınız kesinlikle insani bir girişim olduğuna göre, insan merkezli tasarımın buna uyması mantıklıdır.

Üstelik, yaşam tasarımında sadece yaşamınızı *nasıl* tasarlayacağınız sorusu üstünde duruyoruz, yoksa nasıl bir hayat süreceğiniz ya da bir hayatın neden diğerinden daha iyi olduğu değil.

Dostumuz Tim, elektrik mühendisliği diploması alarak Silikon Vadisi'nde çalışmaya başladı. İlk işi, her şeyin hızla aktığı, çok kısa bir süre önce halka açılmış, yeni kurulan bir şirkette yüksek teknoloji ürünü mikro işletimciler tasarlamaktı. Ne var ki bu ilk tasarım projesi iptal edildiğinde, çalışarak geçirdiği uzun geceleri ve hafta sonlarını yeniden değerlendirdi ve yaşamının odak noktasının iş olmayacağına karar verdi. Eğlenmeye ve sevgiye daha çok değer veriyordu ve bazı değişiklikler yapması gerektiğini fark etti.

İş değiştirip daha büyük bir şirkete geçti, daha rahat bir pozisyona yükseldi ve orada kaldı. Neredeyse yirmi yıldır bu rolde, firmanın çok saygı duyulan teknik gurusu ve kendisine sunulan tüm terfi ve zam tekliflerini her seferinde geri çeviriyor.

"Faturalarını ödeyebilecek ve ihtiyacın olan şeyleri satın alacak kadar para kazanman gerek," diyor Tim. Onun durumunda bu, ailesinin geçimini sağlamak, çocuklarına iyi eğitim imkânları sunmak ve Berkeley'de iyi bir eve sahip olmak anlamına geliyor. "Bu noktadan sonra önemli olan ne? Ben eğlenceyi ve arkadaşları daha fazla tercih ederim. Para, terfi ve daha fazla sorumluluk beni motive etmiyor. İyi bir hayata sahip olmanın anlamı çalışmak değil, mutlu olmaktır."

Tim'in tasarımı işe yarıyor, tanıdığımız en dengeli insanlardan biri o. Çok iyi bir baba, canlı bir sosyal yaşamın merkezi, birçok arkadaşı var, hemen her hafta müzik yapıyor, kendi icat ettiği kokteylleri tanıttığı bir blogu var, çokça okuyor ve sonuçta rastlayabileceğiniz en mutlu insanlardan biri. Sağlık/iş/oyun/sevgi gösterge paneli çok sayıda yeşil ışıkla kaplı ve Tim bunun aynı şekilde sürmesini planlıyor. Tim, işin en önemli unsur olmadığı, iyi düşünülmüş bir yaşam tasarımı stratejisinin harika bir örneği.

Altüst Eden Yaşam

Sunduğumuz farklı açıdan bakışların bazıları rahatsız edici olabilir; öğrenilmiş şeyleri unutmak yeni bir şeyler öğrenmekten daha zor ve daha önemlidir. Ama bahse gireriz ki bu kitap boyunca öğrendiklerinizin ya da unuttuklarınızın hiçbiri –ne denli rahatsız edici ya da açık, ne kadar moral bozucu ya da aydınlatıcı olursa olsun– sizi aslında farklı bir insan yapmayacak. Bunların sizi daha fazla kendiniz gibi yapmasını bekliyoruz. İyi tasarım her zaman bunu yapar: Zaten var olan ve bulunup açığa çıkarılmayı bekleyen şeyleri serbest bırakır. Bizim tasarım metodolojimizin temeli şimdi ve her zaman, yinelenerek uygulanan net bir insani süreç olduğu için, istediğiniz yaşamı tasavvur etmeye yönelik yenilikçi bir yaklaşım sunmakla kalmayıp aynı zamanda onu yaşamanın yolunu da sunması akla yatkındır. Bu da bizi beş düşünme biçimine geri getiriyor.

Bu kitapta size yapmanız gereken beş basit şeyi anlatarak yaşam tasarımı fikrini sunduk: (1) meraklı ol (merak), (2) bir şeyler dene (eylemden yana olmak), (3) problemleri farklı bir bakış açısıyla yeniden tanımla (yeniden tanımlamak), (4) bunun bir süreç olduğunu bil (farkındalık), ve (5) yardım iste (radikal işbirliği). Bu kitap boyunca yaşam tasarımını oluşturan farklı araçları ve fikirleri incelerken, size bu beş düşünceyi hatırlattık.

Beş düşünce biçimlerinden bazılarını herhangi bir gün, herhangi bir yerde uygulayabilirsiniz. Meraklı olarak yaşama ya da bir şeyler deneme fırsatları sonsuzdur. Sınıflarımızda İleri Giden Yolunuzu Tasarlamak isimli bir egzersiz yapıyoruz ve öğrencilerimizden yaşam tasarımı projelerinde sıkışıp kaldıkları, hiçbir yere hızlı gitmeyen iki ya da üç şeyi tespit etmelerini istiyoruz. Daha sonra onlardan sıkıştıkları bu problem için beş düşünce biçiminden herhangi birini sıkışmışlıktan kurtulmanın yolu olarak

uygulamalarına yardım edecek başka iki öğrenciyle birlikte dört dakika boyunca fikir üretmelerini talep ediyoruz. Sınıfınıza ders veren Nobel Ödülü sahibi bir profesörle konuşma korkusunu aşmanıza "meraklı olmak" nasıl yardım edebilir? Şunu yapabilirsiniz: O profesörle tanışmış üç öğrenciye ne hakkında konuştuklarını ve nasıl gittiğini sorabilirsiniz. Kendi üniversite deneyimlerinden bir makalede ya da röportajda bahsetmiş mi, yirmi yaşındaki hâlinin sizin o yaşlardaki hâlinizle ortak yönleri var mı, bakın. Onun daha fazla insani ve daha az korkutucu görünmesi için bazı projelerde büyük bir başarısızlık yaşamış mı (yaşamışsa bunlar neler) öğrenin. Bu şekilde devam edin. Bunu yaptığımızda, düşünce biçimlerinden herhangi birini uygulamanın sıkışmışlıktan kurtulmanıza ve ilerleme yönünde bazı adımlar atmanıza yardım ettiği anlaşılıyor. Aynı şey şu anda ulaşmaya çalıştığınız iyi yaşanmış bir hayat için de geçerlidir. Düşünme biçimlerinin her biri için işte birtakım hatırlatıcı notlar.

Meraklı ol. Her şeyin ilginç bir yanı vardır. Sonsuz merak iyi tasarlanmış bir hayatın anahtarıdır. Hiçbir şey herkese birden sıkıcı gelmez (vergi beyannamesi doldurmak ve bulaşık yıkamak bile).

Buna ilgi duyan biri ne bilmek ister?
Bu nasıl çalışıyor?
Bunu neden böyle yapıyorlar?
Bunu eskiden nasıl yaparlardı?
Bu alandaki uzmanlar neleri tartışıyor ve neden?
Burada olup biten en ilginç şey ne?
Burada olup bitenlerden neyi anlamadım?
Bunu nasıl bulabilirim?

Bir şeyler dene. Eylemden yana olunca, sıkışıp kalmak söz konusu olmaz; kaygı duyma, analiz etme, kafa yorma ya da hayatın içinde yolunu bulmaya çalışma da kalmaz. Sadece yaparsın.

Gün sona ermeden bunu nasıl deneyebiliriz?
Bu konuda daha fazla ne öğrenmek isteriz?
Bu sorunun cevabını verecek ne yapabilirim?
Ne tür şeyler eyleme geçirilebilir ve eğer bunları denersek neler öğrenebiliriz?

Sorunları farklı bir bakış açısıyla yeniden tanımla. Yeniden tanımlamak bakış açısını değiştirmek demektir ve hemen her tasarım problemi bu perspektif değişiminden yararlanabilir.

Gerçekte hangi perspektife sahibim?
Şu anda nereden geliyorum?
Diğerleri başka ne tür perspektiflere sahip olabilir? Bunları sıralayın ve sorunu kendi perspektifinizden değil, onların perspektifinden tanımlayın.

Sorununuzu aşağıdaki yeniden tanımlama lenslerinden bazılarını kullanarak yeniden tanımlayın: Aslında sorununuz çok küçük. Halledilmesi çok kolay. Bu bir sorundan çok bir fırsat. Atlayıp geçebileceğiniz bir sorun. Şu ana kadar ne olduğunu hiç anlamadığınız bir şey. Sizin sorununuz değil. Bu sorun bir yıl sonra nasıl görünecek?

Bir süreç olduğunu bilin. Sürecin farkında olmak umudunuzun kırılmadığı, yolunuzu kaybetmediğiniz ve asla yılmadığınız anlamına gelir.

Arkanızda ve önünüzdeki, hayal edebileceğiniz adımlar neler?
Şu an aklınızda olan şey atmakta olduğunuz adımla ilgili mi?
Şu anda doğru adımda mısınız yoksa kendinizin ilerisinde ya da gerisinde misiniz?
Bir sonraki adımdan daha fazlasını düşünmeseniz ne olur?
Olabilecek en kötü şey nedir? Bunun gerçekleşme olasılığı nedir ve eğer gerçekleşirse ne olur?
Olabilecek en iyi şey nedir?

Aklınızdaki tüm soruları, kaygıları, fikirleri ve umutları yazın ve sonra da kendinize bir sonraki adımda ne yapacağınızı bilip bilmediğinizi sorun. Şimdi kendinizi farklı hissediyor musunuz?

Yardım isteyin. Radikal işbirliği bu süreçte yalnız olmadığınız anlamına gelir. Kendinize bir destekçi bulup, onunla şu anda içinde bulunduğunuz durum hakkında konuşun. Bu kişiye beş dakika boyunca durumunuzu anlatın ve ondan da beş dakika boyunca size geribildirimde bulunmasını ve sizinle tartışmasını isteyin. Şimdi kendinizi nasıl hissediyorsunuz (destekçinizin ne dediğinden bağımsız olarak, sadece kendinizden başka birisiyle konuştuğunuz için)? Bir işbirliğinin başlayabilmesi için birçok yol mevcuttur.

Bir takım kurun.
Bir topluluk oluşturun.
Çalıştığınız konuya dahil olan farklı gruplar kimlerden oluşuyor? Hepsiyle ilişkiniz var mı ve bunlarla konuşuyor musunuz? Eğer yoksa ilişkiye geçin.
Bir yardım isteme günlüğü tutun ve bu günlüğe yardım istediğiniz sorunları yazın ve elinizin altında bulundurun. Her hafta günlüğe yazdığınız konularla ilgili size yardımcı olabilecek bi-

rilerini belirleyin ve bunlara ulaşın. Destekçilerinizden gelen cevapları ve sonuçlarını günlüğünüze not edin.
Bir akıl hocası bulun.
Annenizi arayın (buna bayılacaktır, bayılacağını biliyorsunuz).

Bu düşünme biçimlerinin nasıl yaşayacağınızı gösteren etkin bir yön bulma aracı olmasını sağlamaya çalışırsanız ve bunları hem yaşam tasarımı uygulamalarınızın hem de yenilikçilik sürecinizin bir parçası olarak kullanırsanız işin özünü hızla kavrarsınız. Bu basit bir liste ve bu düşünme biçimlerini düşüncelerinizin en önüne geçirmek ve işe yarayıp yaramadıklarını görmek neredeyse hiç çaba gerektirmez. Kısa sürede, düşünme biçimlerini kendi yolunuzun bir parçası olarak doğal ve organik bir biçimde benimseyeceksiniz.

Sadece İki Konu Daha

İyi tasarlanmış hayatınızı yaşarken, bu beş düşünce biçiminin yanı sıra özellikle dikkat etmeniz gereken iki nokta daha var: pusulanız ve uygulamalarınız. Pusulanız Çalışma Görüşünüzün ve Yaşam Görüşünüzün o büyük düzenleyici fikirleriyle ilgilidir. Bu ikisi, değerlerinizle birlikte "Nasıl gidiyor?" sorusuna vereceğiniz cevabın temelini oluşturur. Kendiniz için iyi bir yolda mı olduğunuzu yoksa kendinizle senkronizasyonu kayıp mı ettiğinizi söyler. *Siz kimsiniz, neye inanıyorsunuz* ve *ne yapıyorsunuz?* sorularının doğru sıralandığı uygun bir yaşam sürüp sürmediğinizi belirler. Mezun olmalarından iki, üç, beş yıl ya da daha uzun bir süre sonra artık derslerimize gelmeyen öğrencilerimizle konuştuğumuzda, bize pusulanın dönüp dönüp kullandıkları bir uygulama olduğunu söylüyorlar. Birçoğumuz bu sorulara ilişkin görüşümüzün sabit kaldığını ama özellikler, nüanslar ve önceliklerin değiştiğini görüyor.

Bu konunun üstünde durmak son derece yararlı. Hayata ilişkin önemli sorular hakkında gerçekten ne düşündüğünüzü ve nelere değer verdiğinizi bilmenin en iyi yolu, bu soruyu kendinize yöneltmek ve ne cevap verdiğinizi görmektir. Pusulanıza en azından yılda bir kere geri dönmenizi ve onu yeniden ayarlamanızı şiddetle öneririz. Bu, yaşamınızda anlam yaratmayı yeniden canlandırmanıza yardımcı olacaktır.

İyi tasarlanmış bir hayatı sürdürmek için belki de size verebileceğimiz en önemli öğüt, 9. Bölüm'de tanımladığımız çeşitli *kişisel alıştırmaların* bazılarına yatırım yapmak ve kendinizi vermektir. İkimiz de bu alandaki (alıştırmaları düzeltme ve disiplinli katılım) gelişimimizin kendi hayatlarımızda yaptığımız ve bizi en çok canlandıran tek şey olduğunu söyleyebiliriz. Her ne kadar bu tür uygulamaların (yoga, meditasyon, şiir yazma/okuma, dua etme vs) değeri giderek önem kazansa da özellikle modern toplumlarda bu alan hâlâ oldukça zayıftır. Geleneksel Doğu kültürleri bu açıdan daha iyi olsa da doğrusunu söylemek gerekirse hiçbir modern kültür büyük bir başarı sergilemiyor. İyi haber ise küçük bir çabanın bile büyük sonuçlar getirebilmesi. Bu tür uygulamalarla duygularınızı eğitip, muhakeme yeteneğinizi olgunlaştırarak, neredeyse her gün ulaşabileceğiniz faydalar sağlayabilirsiniz.

Örneğin Bill (tıraş olurken) sabah meditasyonuyla ve sağlık gösterge paneline koyduğu şu günlük olumlamayla besleniyor: "Ben mümkün olan en iyi dünyada yaşıyorum. Bugün yaptığım her şeyi, yapmayı seçiyorum." Ardından o gün yapması gereken her şeyi zihninden geçirip, kendi kendine bütün bunların kendisinin oraya koyduğu şeyler olduğunu hatırlatıp, güne başlamadan önce onları yapmayı yeniden seçiyor. Ayrıca artık her hafta önemli sayılabilecek bir süreyi yaratıcı beynini harekete geçirmek için resim yapmaya ayırıyor ve bunun hazzını yaşıyor. Buna ek olarak,

her hafta, başkalarıyla paylaşabileceği yaratıcı bir şey yapmak için, gurme denmese bile hazırlaması zor bir yemek yapıyor.

Dave ise kendisini Tanrı sevgisi içinde yeniden odaklamak için her gün yirmi dakika boyunca sessiz meditasyon (teknik olarak odaklanma duası) yapıyor. Haftada en az bir kez şiir okuyarak, şiiri yalnızca kafasıyla okumayı değil, bütün bedeniyle nasıl hissedeceğini öğrenmeye çalışıyor. Kendisinden daha akıllı bir kadınla zekice bir evlilik tasarlamış olduğu için, şiir seçimi konusunda son derece bilgili olan karısına güveniyor. Hayatı yavaşlatmak ve doğayı daha derinlemesine görebilmek için, bisikletiyle hız yapmanın heyecanını bir kenara bırakıp, Claudia ve köpekleriyle birlikte dağlarda haftada bir kere en az dört mil yürüyor.

Bunlar bizim yaptığımız şeylerin bazıları. Umut ederiz ki siz de kendi iyi tasarlanmış hayatınızı yaşamanıza yardım edecek ve işinize yarayacak kendi alıştırmalarınızı oluşturup bunların prototoiplerini hazırlarsınız.

Peki, Nasıl Gidiyor?

Bu kitabın başında size taşları seven Ellen'ı, yanlış işte çalışan avukat Janine'i ve yolunu kaybetmiş yönetici Donald'ı tanıttık. Peki, yaşam tasarımı, "Nasıl gidiyor?" gibi zor bir soruya şimdi verdikleri cevabı acaba nasıl değiştirdi?

Ellen jeolog olmak istemediğini biliyordu ama okulda öğrendiklerinin bir kısmını, özellikle de jeolojinin bir bölümü olan düzenleme ve kataloglama işini sevdiğinin farkındaydı. Taşları, özellikle de mücevheratta kullanılanları hâlâ seviyor. Sonunda şansını denemeye karar vererek Yaşam Tasarımı Mülakatları yapmaya başladı. Bu aşamada, proje yöneticiliği kapsamında düzenleme ve sınıflandırma işlerinde başarılı olan insanlara ihtiyaç duyulduğunu

fark etti. Bu iş ona uygun gibiydi. Birkaç mülakattan sonra, kurduğu iletişim ağı yoluyla internet üzerinden diğer şeylerin yanı sıra mücevher müzayedesi de yapan yeni kurulmuş bir şirkete ulaştı. Sohbet sırasında "taşlara" olan sevgisi ve doğuştan gelen düzenleme becerisi kendini belli etti ve şirkete duyduğu merak tam anlamıyla öne çıktı. Yaşam Tasarımı Mülakatı kısa sürede bir iş görüşmesine dönüştü. İki yıl ve birçok terfiden sonra bugün, şirketin lüks moda müzayedesi işinde yaptığı her şeyin müşteri yöneticisi.

Janine pusulası üzerinde gerçekten çalıştı ve kendi iç sesini fark edip ona güvenmesini sağlayan kişisel alıştırmalar geliştirdi. Günlük tutmanın kendisini canlandırdığını keşfetti ve sonunda günlük tutmanın onun için bu kadar önemli olmasının aslında bir yazar, daha doğrusu şair olmasından kaynaklandığını anladı. Bir süre yan iş olarak yazmaya ağırlık verdikten sonra, kocasıyla birlikte "bu konuya eğilmesi" için doğru zamanın geldiğine karar verdiler ve güzel sanatlar yüksek lisans eğitimine başladı. Bugün yeni (ve kanaatkâr) yaşamını bir konuşmacı, yazar ve şair olarak sürdürüyor.

Donald merak düşüncesini kullanarak, "Ben bu işi neden yapıyorum ki" şeklindeki yakınmasını farklı bir bakış açısıyla yeniden tanımlayarak "Burada insanların her gün yeniden işe gelmesini sağlayacak kadar ilginç olan ne?" sorusuna dönüştürdü. Sonra işten gerçekten zevk alanları bulmak için bu soruyu iş arkadaşlarıyla yaptığı Yaşam Tasarımı Mülakatlarında sordu ve orada ne yaptıklarını anladı. Edindiği içgörüleri, İyi Zamanlar Günlüğü'ndeki sonuçlarla birleştirince, ortaya net bir kalıp çıktı. Bu işten her gün yeniden enerji toplamanın yolu, insanlara yeniden odaklanmaktan geçiyordu. Yanlış yerde olmadığını, sadece düşünce biçiminin yanlış olduğunu anladı. İş alanındaki başarısının *ne* ve *nasıl* ile ve ailevi sorumluluklarla öylesine meşguldü ki *neden* ve *kim* sorularını tamamen unutmuştu. Durumunda hiçbir şeyi değiştirmesi gerekmediğinden

kendisini yeniden keşfetti. Yaptığı işi "işlerin halledilmesi" yerine "çalışanlarımın işlerini sevdiği dinamik bir kültür yaratmak" şeklinde yeniden tanımlamak onun için dönüştürücü oldu.

Ne Ellen ne Janine ne de Donald (ve ne Clara ne Elise ne Kurt ne Chung...) bu araçların hepsini kullandı ama hepsi de zorlukları göze alıp, sıkışmışlıktan kurtuldu ve ileriye giden yollarını inşa etti. Onları tanıdığımız ve hayatlarının küçük de olsa bir parçası olduğumuz için şükran duyuyoruz.

Adı *Yaşamını Tasarla* olan bir kitap yazmanın, her birimize bu meselenin gerçekten işe yaradığını gösteren canlı bir örnek olma ya da koca bir ikiyüzlü olma fırsatı sunduğunu biliyoruz. Bu fikirleri ve araçları her gün kullanıyoruz ve iyi tasarlanmış bir hayat sürebilmek için sürekli yeni alıştırmalar, yeni düşünce ve yaşam biçimleri bulmaya çalışıyoruz. Sizinle gündelik alıştırmalarımızdan bazılarını paylaştık. Denemek isteyebileceğiniz günlük araştırmaların eksiksiz bir listesini bulmak için sitemizi ziyaret etmenizi öneririz (www.designingyour.life).

Hayatlarımız durmadan evriliyor (mühendislikten danışmanlığa, öğretmenliğe, yazarlığa doğru) ve bu yolculuğun her adımında hep şükran duyuyoruz ve iyi tasarlanmış hayatımızın bundan sonra neye benzeyeceğini merak ediyoruz.

Bu kitapta hep birlikte çalıştığımız ve yol boyunca tanıştığımız insanların hikâyelerini paylaştık. Hepsi "hayalindekini yaşıyor" olmasa da bu araçların ve fikirlerin en azından bir kısmını (hepsini olmasa da) uygulamaya koyan işbirlikçilerimizin her birinin daha önce hiç deneyimlemedikleri biçimlerde gerçek ilerlemeler kaydettiklerini bilgimizden kaynaklanan bir güvenle söyleyebiliriz.

Birbirimizle ve bizimle yaşam tasarımı yolculuğuna çıkan binlerce öğrencimiz ve danışanlarımızla gerçekleştirdiğimiz uzun ve

etkin işbirliğinden çok büyük keyif aldık. Sizinle de işbirliğine girmeyi dört gözle bekliyoruz.

Umarız bize nasıl gittiğini söylersiniz ama daha da önemlisi, "Nasıl gidiyor?" sorusunu kendiniz için tatmin edici bir şekilde cevaplandırabilirsiniz.

Sonuç olarak, yaşam tasarımı nihayetinde hayatınıza nasıl baktığınızı ve onu nasıl yaşadığınızı dönüştürecek bir yaşam biçimidir. İyi tasarlanmış hayatın nihai sonucu, iyi yaşanmış bir hayattır.

Gerçekten, bundan daha fazla ümit edebileceğimiz şey olabilir mi?

Teşekkürler

Bu kitabı yazma yolculuğunda önemli yeri olan ve cesaret veren çok insan vardı. Birilerini dışarda bırakma riski pahasına da olsa teşekkür etmek istiyoruz:

Bize inandıkları ve laboratuvarın açılmasındaki önemli rol oynayıp çok çalıştıkları için Yaşam Tasarımı kurucu hocalarımız Eugene Korsunskiy ve Kyle Williams'a,

"Radikal işbirliğini" hayata geçirdikleri ve Yaşamını Tasarla'nın gelişip herkes için bir hediye olmasını sağladıkları için Stanford Tasarım Okulu hocaları Jon Kleiman, Gabriel Lomeli, Gabriel Wilson, Kristin Mayer, Kathy Davies, Gabrielle Santa-Donato ve Lauren Pizer'a,

Stanford'da benim (Bill) için Ürün Tasarımı Programı Yetkili Müdürü pozisyonunu açıp istediğim her şeyi öğretmeme ve bu kitapla sonuçlanan yolculuğa çıkmamama imkân tanıdığı için David Kelley'ye,

Cesur bir YT destekçisi, kahraman bir yüksek ihtisas öğrencileri savunucusu ve sadece master unvanı olan birkaç adam için kumar oynamayı göze alan fakültenin usta akıl hocası olduğu için Profesör Sheri Sheppard'a.

Yaşam Tasarımı'nın gücüne inanarak üniversiteyi ve umarız ki yüksek okulu değiştirme yollarını hazırlayan Stanford'un ileriyi düşünen liderlerine teşekkür ederiz: Lisans eğitimi müdür yardımcısı Ph.D. Harry Elam, yüksek lisans eğitimi müdür yar-

dımcısı Ph.D. Patti Gumbort, Mühendislik Bölümü eski öğrenci İşleri Dekanı Ph.D. Brad Osgood, öğrenci işleri müdür yardımcısı Greg Boardman.

İlk günlerimizden bizimle ortaklık yapan ve yıllarca verdikleri destek ve cesaretle büyük fark yaratan ilk işbirlikçilerimize teşekkür ederiz: kültürel değişimi sağlamada gösterdiği sabır ve direnç ile hepimize model olan dinî yaşam dekanı (emekli) Scotty McClennan; üniversitenin nasıl düşündüğü konusunda bize rehberlik eden lisans eğitimi yardımcı müdürü Shari Palme; "Bunu *her bölümdeki öğrenciler* için yapamaz mısınız?" sorusuyla ufkumuzu açan eski kariyer geliştirme merkezi yetkili müdürü Lance Choy; tüm öğrencilere ulaşmamızı sağlayan, güvenilir yüreklendirmesiyle bize enerji veren, ilk sertifikalı ortak eğitmenimiz olarak YT'nin bizim dışımızda büyümesinin yolunu gösteren eski birinci sınıflar dekanı Julie Lythcott-Haims'a.

Doktora araştırma projelerini YT'nın yararlarını göstermeye adayarak büyük bir kişisel yatırım yapan ve böylece çalışmamızı farklı bir konuma oturtarak, insanlara hak ettiklerini vermemizi garantileyen Ph.D. Lindsay Oishi ve Ph.D. Tim Reilly'ye ve danışmanları profesör Dan Schwartz ve Prof. Bill Damon'a destek ve rehberlikleri için; özenli araştırma içgörüleri ve eğitim sistemini değiştirebileceğimizi gösteren çalışmaları için Zorluğun Başarısı'nın kurucusu Dr. Denise Pope'a.

1999 yılında masum bir biçimde bana (Dave) "Burada bir ders vermelisin!" diyerek eğitmen olarak dördüncü kariyerimi başlatan, Berkeley'de California Üniversitesi'nde Westminster House'un o zamanki müdürü Randy Bare'e,

Yıllar önce acayip bir öngörüyle bana (Dave) "Bu yolun seni götüreceği yere hazır mısın?" diye soran ve içten desteğiyle sevgi dolu teşvikini hiç kesmeyen Dr. Sharon Daloz-Parks'a,

Stanford'da Ürün Tasarımı programını kuran ve yolunu kaybetmiş bir fizik öğrencisi olan beni (Bill) çok eğlenceli bir kariyere başlatan Bob McKim'e ve üniversite politikalarını anlamamız gerektiğinde başvurduğumuz tek kişi olan akıl hocası ve danışman Bernie Roth'a,

Lisans öğrencisi olduğumuz dönemlerde ikimize de ilham veren ve 2007 yılında bize "Bu konuları gerçekten nasıl öğrettiğinizi anlamıyorum!" diyerek önümüze koyduğu da dahil kavramsal engelleri nasıl aşacağımızı öğreten Jim Adams'a teşekkür borçluyuz.

Sayfalarda kendine yer bulan hayatlarıyla yaşam tasarımının gerçekte nasıl işlediğini size göstermemize yardım eden özel insanlara teşekkür ederiz. Sizler kendi öykünüzü yazabilesiniz diye onların öykülerini ödünç aldık (tabii isimlerini değiştirdik). Bu kitabi kişiselleştiren ve insanileştiren çok değerli katkıları için minnet borçluyuz.

Bu kitabı en fiziksel hâliyle mümkün kılan iki özel insan var:

Bill ve Dave'in gerçek sesini bulan ve sanki biz de onun gibi gerçek yazarmışızcasına kelimelerimizi maharetle yazan ortak yazarımız Lara Love. İşe yönelik hevesi ve bize olan şefkati hiç zayıflamadan saatlerce süren toplantılarımız, videolarımız ve kayıtlarımıza dayanma sabrını çok takdir ediyoruz. Enerjimiz düştüğünde, onun neşe içinde hazır oluşunu ve üretkenliğini sağlayan dipsiz kuyusundan ödünç alıyorduk. Bizi büyük bir dikkatle dinleyip sonra da mükemmel biçimde yazmak için inanılmaz bir beceri sergiledi. Bizim için ya da bizim hakkımızda ya da bizim yararımıza yazmadı. *Bizi* yazdı ve okurlarımızın her biri onun bu düzgün çalışmasının nimetlerinden yararlanıyor.

Temsilcimiz, ortak kitap yaratıcımız, fikir mimarı, yayıncılık sektörü tur rehberimiz, dürüst arkadaşımız ve her yönüyle işbirlikçimiz Doug Abrams. Doug olmasaydı bu kitabın da olmayacağını

rahatlıkla söyleyebiliriz. Temelde sınıfımızın sıkıcı bir senaryosu olan ilk taslağımız başarısız olunca, yardıma ihtiyacımız olduğunu anlamıştık. Doug bizim kitap tasarımı danışmanımız oldu ve kitabımızın gerçekte dünyaya ne önerdiğini ve bunu okur için nasıl iyi bir biçimde yapılandıracağımızı anlama çabasının başını çekti. Kitap tasarımcısı Doug bize kitabın ne olduğunu öğretti. Sonra temsilcimiz Doug devreye girdi ve yayıncılık sektörüne kadife bir halat atarak "Beni takip edin çocuklar, hayatınızın yolculuğuna hazırlanın," dedi. Şu ana kadar harika bir yolculuk oldu ve sonrasında ne olacağını görmek için sabırsızlanıyoruz.

Son olarak da Knopf'taki olağanüstü ekibin tümüne teşekkür etmek isteriz ama yayınevindeki bir kitap şampiyonunun yeri herkesten ayrı: Editörümüz ve kültür değişimi müdürümüz Vicky Wilson. Bu kitabı dünyaya sunmada Vicky'nin yarattığı farkı yeterince ifade edemeyiz. Kitaba ve bize hemen adadı kendini. O, doğal bir güç ve kitabın başarısı kuşkusuz onun kitabı hayata geçirme kararında yatıyor. *Yaşamını Tasarla*'nın yapabileceği kültürel katkıya olan güveni ve vizyonu, yenilenebilir enerjimizin güvenilir kaynağı oldu. Deneyimli tasarımcıların bile ilhama ihtiyacı vardır ve Vicky tanıştığımız andan itibaren bize bunu hiç duraksamaksızın sağladı. Vicky, bize "Merhaba canlarım...," dediğinde sana teslim olduk ve bu başımıza gelen en iyi şeylerden biriydi. Çok çok teşekkürler Vicky.

Tasarımcılar tasarım düşüncesini kullanarak dünyalar yaratır ve problem çözer. İşyerinizde ya da evinizde etrafınıza bir bakın; elinizdeki tablet ya da akıllı telefon, oturduğunuz sandalye, yani hayatınızdaki her şey birileri tarafından tasarlanır. Ve her tasarım bir tasarımcının ya da tasarımcılar ekibinin çözmeye çalıştığı bir problemle başlar.

Bu kitapta Bill Burnett ve Dave Evans, kim ya da nerede olursak olalım, yaşımız kaç olursa olsun ve ne iş yaparsak yapalım, tasarım düşüncesinin hem anlamlı hem tatminkâr bir yaşam tasarlamamıza nasıl yardım edeceğini gösteriyor. Müthiş teknolojiler, ürünler ve mekânlar yaratan tasarım düşüncesi, kendiniz için her zaman yaratıcı ve verimli, her an sürpriz yapabilecek, neşeli ve tatmin edici bir yaşam ve iş hayatı tasarlamak için de kullanılabilir.

Tasarımcılar henüz var olmayan şeyleri hayal eder ve sonra onu gerçekleştirirler, sonra da dünya değişir. Siz de bunu kendi yaşamınızda yapabilirsiniz. Henüz var olmayan bir kariyer ve bir yaşam hayal edebilirsiniz; bu "gelecekteki sizi" inşa edebilirsiniz, bunun sonucunda da hayatınız değişir. Yaşamınız şu hâliyle mükemmelse yaşamı tasarlamak halihazırda sevdiğiniz yaşamın daha iyi bir modelini oluşturmak konusunda size yine de yardımcı olabilir.

"*Yaşamını Tasarla*, okurları zorluklara tıpkı bir tasarımcı gibi yaklaşarak tatmin edici ve anlamlı bir yaşam inşa etme sürecinden geçiriyor... Bu kitabı okumalısınız. Herkes okuyacak."

- Daniel Pink, *Drive* ve *Aklın Yeni Sınırları* kitaplarının yazarı

"... Kitaptan alınacak belki de en önemli ders, sizi mutsuz eden bir hayata razı olmanın en büyük başarısızlık olduğudur..."

- *Publishers Weekly*

THG 0083327 STF

Paloma
www. palomayayinevi.com
ISBN-13: 978-605-9200-60-8
9 786059 200608